THEOLOGIA SCOTI A PROLIXITATE, ET SUBTILITAS EJUS AB OBSCURITATE LIBERA ET VINDICATA:

SEU

OPUS THEOLOGICUM STUDENTIBUS SIC ATTEMPERATUM,

UT IN ILLO HABEANT AD MANUS Theologiæ Scholasticæ integritatem brevem & profunditatem planam.

Authore V. P. IOANNE GABRIELE BOYVIN in Provinciâ Franco-Parisinâ strictioris Observantiæ
Lectore Theologiæ jubilato.
Et apud FF. Minores Virienses emerito Professore, ex eâdem urbe oriundo.

IN QUATUOR PARTES DIVISA,

QUARTA PARS.

Quinta Editio correctior.

PARISIIS,
Apud EDMUNDUM COUTEROT, viâ Jacobæâ, sub signo boni Pastoris.

M. DC. LXXXII.

Cum Approbatione & Privilegio Regis.

REVERENDO PLURIMUM PATRI

LAURENTIO DE CHARS,

SUÆ PROVINCIÆ FRANCO-Parisinæ Reformatæ Provinciali zelatissimo.

IAM diu multumque avebam, PATER ADMODUM REVERENDE, *ut tui se nominis patrocinio consecrandum sisteret Theologiæ nostræ quartus hic liber; meorum ultimus quidem, sed ità demùm omine nostro te aditurus, siquidem opusculorum meorum finis iste, non alio felicius nomine, quàm tuo, debuerat coronari. Enimverò cùm priores à me Libri nuper ederentur, ea mihi mens præcipuè tùm erat, ac desiderium, ut laboris hujusce nostri metu, hanc tu ipse nuncupationis adeò fortunatæ coronidem imponeres; is scilicet ipse factus aliquando, quem esse jam pridem communi omnium existimatione merebaris. Nec mea me certè præsagitio fefellit; Et (quæ meorum summa votorum fuerat) adesdum*

mihi, nescio an ardentiore suscipiendus affectû, an observantiore cultû suspiciendus. Verùm ut liberè dicam quæ sentio, utrumque libens dicam & faxim; Te scilicet primis Provinciæ nostræ honoribus cumulatum suspicio Minorum tuorum obsequentissimus; & pro antiqua benevolentia erga me tua memoria, summo tuæ gratulationis affectu complector ac suspicio: Te, inquam, non Ordinis modo totius nostri ornamentum singulare, sed etiam eo nomine lucubrationum mearum decus, ac vindicem futurum omni exceptione majorem. Ecquis enim tuæ statim censioni non accedet, si quid favorabiliùs mea de Scriptione judicassis? Quis ultrò tibi ac facilè non accredat, viro tùm ingenii longè acerrimi, tùm mentis etiam in omni rerum discerniculo versatissimæ; & cui non ità pridem, tot hujus Provinciæ summates viri, amplissimæ authoritatis administrationem suo certatim judicio detulerunt? Quod cùm aliquando resciturі sunt posteri, ut & illud meritissimò factum putent, non abs re duco facturum me, ut resciant in solemni ad hanc Præfecturam subsortitione tua dubitari potuisse, an dignitati quam indipiscebas, plus honoris à te, quam ab illa tibi fulgoris accederet. Cujus rei testimonio erit concors ac celebris illa Comitiorum Provincialium renuntiatio, quæ tibi ad honoris illius supremum apicem deligendo tanta consensione animorum accessit, ut inter omnes retrò quotquot fuere comitiati Provinciales, nemo alius fuisse videatur ardentiore studio postulatus: nec in tanto consessu quempiam inveneris, qui vel nominationi tuæ refragari auderet, vel qui posset invidere. Adeo quippè intelligebant tùm illi nostræ Provinciæ Primates, tùm alii etiam

viri omnes qui aderant undequaque perspicacissimi, te non crudæ adhuc aut vulgaris alicujus, sed emeritæ pridem ac veteranæ jam virtutis hominem esse, quî cum pietatem animi, candorem morum, modestiam ipsam, ac cæteras integritatis Christianæ dotes adolevisse nemo illorum nesciebat. Iam enim à puero tibi ea semper in vultu lenitas insederat, ea mansuetudo, quæ vel invitos primo quoque aspectu ad tui amorem adduceret; ità omnes facilè ipso blandæ suavitatis afflatu dicebantur, ut vix esset invenire aliquem in promiscuâ conversantium multitudine, qui te invisum videre quiret, vel non amanter intueri. Verùm quæ hactenus modestia tenerioris pueritiæ nativa dos putari potuisset, novâ statim accessione gravitatis, ac judicii maturitate cumulari cœpit; & quo ætas magis crescebat in dies, eò etiam tibi constantiore sensû ac vegetiore prudentiâ confirmabatur: Vnde posteà ineuntis ætatis (quod vitæ tempus tenebricosissimum est) non vitia modò, sed nè levissima quidem errata indulgenda tibi esse censuisti. Quam deinde exactissimam vivendi rationem, non animi tui tantum motibus componendis moderatricem consueveras adhibere, sed in aliorum etiam profectibus accurandis sic impendebas, ut dum in religiosæ vitæ tyrocinio Candidatum ageres, magni illius Bonaventuræ instar, nec ea quidem à contubernalibus admitti tolerares, quæ aliàs in lubrico juventutis quantumlibet moderata videbantur esse toleranda. Cùm verò post illa tam sedula pietatis officia, studiorum quoque laborem adjungere accepisti, sic in penitissimo quoque veritatis penu perscrutando versatus es, ut ex illo jam facile intelligeremus universi, te non pietatis modò speci-

men futurum singulare, sed & doctrina reconditioris; nec tibi quicquam defuturum aliquando, quin eo virtutum ardore incredibili, ac omnifaria percipiendi facilitate summum utriusque laudis praoccupaturus esses. Nã mihi etiam nonnulla tùm erat, eaque non mediocris in te gloriandi materies, cùm nostris nimirùm prælectionibus uterere tam feliciter; sicque non nihil commendationis, ex amplissimi tui profectûs gloria decerpturum me esse cogitare. Nec meas utique spes fefellisti, quin eas etiam auxisti vehementer omni eruditionis laude ac fama cumulatissimus. Quamobrem ne fax illa obscuraretur, quam in te Deus accenderat præfulgentissimam; statim ex Superiorum jussu ad humanarum divinarumque rerum magisterium accessisti: quo in munere mirum est quanto ingenii fulgore celebriores Provinciæ scholas illustraveris, quantóque applausu Primores illi te semper confessus exceperint. Hinc tibi non tantùm nova publicæ existimationis accessio, sed & gradus amplioris illustre accrementum: qui enim nondùm ex juvenibus excesseras, Cœnobitis nostris Pontisarensibus, ex Provinciali Senatusconsulto moderator accersitus; Pontisarensibus, inquam, Franciscanis, quorum vitæ candor eximius ac pietas integerrima, Parisiorum pridem ac totius circumquaque Regionis approbationem obtinuerunt: ut ex laudatissimæ hujus familiæ præfectura omnibus innotesceret, quanti te facerent Provinciæ Patres universi, quem de tot multis unum, primariæ sui corporis portioni administratorem ac tutelarem præficiebant. Posteà verò quàm gubernacula Collegii hujus amplissimi magna cum animi moderatione ac vigilantia tenuisses, is demùm visus es

omnium existimationi, cujus excellenti judicio ac solerti opera totius Provinciæ res quamfeliciter administrari possent, ac plurimùm adjuvari. Quapropter cùm primùm tibi Diffinitoris munus Provinciæ Primates detulissent; post demùm etiam Comitia Provincialem communi suffragio renunciarunt. Quæ in procuratione tàm illustri diligenter obeunda, mirum omninò est quantùm æquitatis ac providentiæ, quantùm vigiliarum ac vitæ ipsius tuæ impenderis; nempè per medias hyemes, aut aliis anni temporibus etiam ardentissimis, die ac noctu, tot Religiosorum, tot Monialium, tot negotiorum accuratione occupatissimus. Vnum interim est quod satis nequeo admirari, unde tantùm otii super tibi fuerit, homini sic occupationibus omni fariis impedito aut sacræ declamationis suggestus in Regno celebriores cum tot semper applausoribus obtinueris; quot tibi auditores habere contigisset. Adeò enim appositè, ornatè, copioseque dicendo ratiocinationis acumen, cum zelo pietatis ardentissimæ, sermonisque leporem cum gravitate conjunctum adhibere consueveras, ut animos esse oporteret silicibus duriores, qui eloquentissimæ tuæ dictionis ac ferventissimæ vim sustinerent. Id enimverò testaturi sunt Rhedonenses inter Armoricos: Id extremi licet hominum Morini agnovere: Id etiamnùm prædicant Portus gratiæ in Galetibus, Fanum Sangermani Regiæ tum commorationis celeberrimum, Pontisara Vellocassium, Lutetiæ quoque Regni compendium, ac μικρόκοσμος; tùm demùm Viriæ nostra olim Ambibariorum; posthac autem æternæ tui recordatione, tua æternum futura. Verùm ne ego meritorum tuorum parcus æstimator sim, ac

nominis tui claritati injuriam fecero, si Regni hujus etiam amplissimi finibus ea terminaverim. Nempè in exteras quoque gentes tua notitia virtutis penetravit; Cumque nuper in Hispaniam, ad generalia Ordinis Comitia, pro tua dignitatis officio iter faceres, vix te illa natio transeuntem vidit, ut mirata est. Et quod magis mirari sit, te vidit hominem Gallum, visumque amavit; sed ita facilè amatum, quanti, amabo, factura te fuerat, si quem in sola transitione ac primo vultu censuerat æstimandum, diutiùs apud se commorantem ac penitiùs recognoscere potuisset; Certè in illo Conventu totius nostri Ordinis illustrissimo, prima tua virtutis ac modestiæ recognitio tantùm tibi commendationis ac benevolentiæ conciliare jam cœperat, ut profectò te Generalis Diffinitoris munio auctum recepissemus, si æque dignitatem illam exambire voluisses, ac mereri; neque hanc ipsam gloriam nostræ Provinciæ invidisset, tuæ humilitatis intercessio. At enim cùm tua de teipso mens aliorum de te existimationi libentissimè refragaretur, tu qui aliorum opinione dignissimus videri posses, adeò strictioris observantiæ MINOR *esse consueveras, ut tibi etiam minimus esse videreris. Hinc spontè alium fieri passus es, quem te fieri jure ac meritorum tuorum præjudicio sperandum nobis fuerat, sicque præcipui illius honoris prærogativam commendatioribus ultrò reliquisti, eam solummodò meruisse contentus. Hac verò tenus, REVERENDE ADMODUM PATER! summa tua moderationis humilitas fuerit; Nunc agedum, & quod nostra interest, Nominis tui memoriam, hocce tantulo nostro conatu celebrari patiare. Tot enimverò cœlestium Charitum dotes, tot præclara quæ*

In te uno sunt, Ordinis & Provinciæ ornamenta obscurari nefas esse non dubito; nec quemquam esse puto virtutis amatorum, qui dubitet, meritissimæ tuæ virtutis celebritatem, subsequentium temporum existimationi, sempiternæque hominum memoriæ debere commendari. Admitte igitur R. P. quantulum idcumque est, gratulationis nostræ monimentum, ac obsequentissimæ venerationis erga te meæ; quo tibi etiam fiet, quantum queo, ut qui pridem Provinciæ nostræ decori natus es, ejusdem communi bono ac felicissimo regimini diutissimè vivas, ut virtutum tuarum recordatio æterna tui nominis commendatione perennet, ac serò tandem plenus dierum, laudum, meritorum, solo abeas cælo beandus.

Tuæ Reverentiæ addictus Frater
GABRIEL BOYVIN,
Minor Viriensis.

MULTUM REVERENDO PATRI

LAURENTIO
DE CHARS,
SUÆ PROVINCIÆ
MODERATORI VIGILANTISSIMO

ANAGRAMMATA.

LAURENTIUS DE CHARS.
TU CLARUS ES IN RHEDA.

QUONDAM *Seraphicos inter, Francisce! sodales,*
Visus es igniferis clarus adesse rotis.
Tu quoque Laurenti! Franciscum imitare parentem
Inter Seraphicas lucis & ignis opes:
Nam Franciscani cum sis Auriga dei
CLARUS ES IN RHEDA *luce micante tuâ.*

LAURU RHEDAS NECTIS.

GLORIA *det Currus aliis, dent Carmina Musæ,*
Detque suas alius fama canora tubas.
Ecce tuam proprios, Charisi, fert nomen honores,
LAURU *nam* RHEDAS NECTIS *ovante tuas;*

EN, DA LAURUS, CHRISTE.

HUIC ARDENTER SALUS.

EN Caput emeritum: LAURUS DA CHRISTE, merenti
HUIC ARDENTER enim semper amata SALUS.

De Beaulieu.

IT CHARUS, VEL ARDENS.

RELIGIO quævis varios diffusa per artus,
Consistit membris officiosa suis.
Hic caput, ille oculos, diverso munere præstant,
Hic pedis officio fungitur, ille manûs.
Charisius cunctis IT CHARUS amore, VEL ARDENS;
Franciscani ergo corporis ille cor est.

ALITER.

Charisius cunctis IT CHARUS amore VEL ARDENS.
Cor Franciscani, deliciumque chori.

HIC ARDENTES LAURUS.

ARDET, amatque suos Martyr Laurentius ignes;
Ignes usta suos Laurus amare nequit.
Cur ita? sic Lauros natura, Charisque ferendo
Crescere diversis instituere modis.
Hinc * steriles LAURUS natura serítque, metítque;
Sed Charis ARDENTES, hîc serit atque metit.

* Lauru triumphantiſ ſterilis. Plin. l. 15 c. 30.

CHARUS INTER LAUDES.

ARBITRA mens rerum, res laudibus æstimat æquis;
Et quæcumque suo chara valore licent.
Ergo INTER LAUDES CHARUS *qui debet haberi,*
Quanti Charisium jure valere putas?

EN DAT HELIAS CURRUS.

CUM Natura tuo dederit tibi nomine Currum.
Ipsa etiam currum Gratia nonne dabit?
Nempe tibi ascensum parat utraque reddere magnum
Te parat hæc cœlo, te parat illa solo.
Utque solo sublimis eas, Parisina Minorum
Francia, jam primo te videt ire gradu.
Utque voles cœli meritas ascendere sedes.
HELIAS CURRUS EN DAT *inire suos.*

PRÆFATIO.

QUIA promiserat hujusce Operis dispositio, aliqua quæ pati non potuit tripartitæ nostræ Theologiæ brevitas, ut pote Tractationes de Peccatis, de Præceptis Decalogi, de Ecclesiâ, de Pontifice, & de Conciliis: Ideò nè promissis desit effectus, tribus præcedentibus partibus quartam subjungere necessarium duxi; quæ agit, non quidem de peccatis, nec de præceptis Decalogi (hæc enim materia communiter habetur apud Canonistas) sed de virtutibus Theologicis, de Ecclesia, de Pontifice & de Conciliis: Unde, ut cum brevitate conjungatur ordo, duplicem reponimus in hac ultimâ parte Tractatum. In primo agitur de virtutibus Theologicis, cum præambulo quodam succincto de virtutibus in genere & de Cardinalibus in specie. In tres Disputationes dividitur ille Tractatus; quarum prima, quæ est de Fide, quatuor habet Capita, de naturâ Fidei scilicet, de objecto Fidei, de actu Fidei, & de vitiis Fidei oppositis. Disputatio secunda est de Spe. Tertia denique de Charitate agit in tribus Capitibus, in quibus examinantur natura Charitatis, effectus Charitatis, & vitia Charitati opposita. Quantùm ad secundum Tractatum de Ecclesia;

tribus Capitibus absolvitur de Ecclesia nimirùm, de Pontifice & de Conciliis. Prima subdivitur in tria Capita, quæ de Ecclesiâ in se consideratâ loquuntur, de Notis Ecclesiæ, de Oppugnatoribus, & Propugnatoribus ejusdem; Ubi habentur hæreses cujuslibet sæculi, & Patres seu Doctores qui illas extirpare conati sunt. Secunda Disputatio agit de Summo Pontifice; in qua, per duodecim amplissimas Quæstiones & totidem Quæstiunculas videntur, nî fallor, cuncta quæ in hac materiâ scitu digna sunt. Tertia denique Disputatio est de Conciliis, in quatuor Capita digesta, ut videamus primò, quid dicendum sit de Conciliis in genere; secundò agitur de Conciliis generalibus; tertiò de Conciliis particularibus cujuslibet sæculi; quartò denique subjungemus brevem & accuratam Pontificum Chronologiam.

APPROBATIO.

Nos infrascripti Doctores Parisienses Theologi testamur nihil haberi in quarta parte Theologiæ Scoti à R. P. Joanne Gabriele Boyvin, composita, quod sanam doctrinam & orthodoxam non redoleat.

D. STEPHANUS DE VOISSEY, Clarevallensium in Normanis Vicarius generalis.

F. PETRUS LE NORMAND Minor Conventûs Falesiensis, & almæ Facultatis Parisiensis Doctor, & Lector Theologus.

VENERANDO PATRI

P. GABRIELI BOYVIN,

IN SACRA THEOLOGIA

LECTORI JUBILATO

In faustum Libri omen, ex felici ejus nomine ac cognomine desumptum

ANAGRAMMA.

Δικάστιχον.

GABRIELI BOYVIN.
IBO GNAVI LIBER.

P*ANDITE nunc celebres Doctores pulpita vestra;*
Musarum pateant limina trita, precor;
Francisci pateant Comitia magna Minorum;
Romanæ pariter tecta sacrata domus,
Boyvini egredior clara de mente profundi,
Et charis manibus suscipiendus eo.
Addo Patris meritum, cui pagina nostra dicatur;
Hic mihi nam Currus fortè triumphus erit,
Tantis ergò viris fretus, sic dogmata pandens
Scoti, IBO GNAVI *gratus ubique* LIBER.

MICHAEL LIOULT, in Conventu Pontisarensi Theologiæ Professor.

Extrait du Privilege du Roy.

PAR Grace & Privilege du Roy, donné à Verſailles le 14. Octobre 1677. Signé, Par le Roy en ſon Conſeil DESVIEUX: Et ſcellé: Il eſt permis à EDME COUTEROT Marchand Libraire-Imprimeur à Paris, d'imprimer ou faire imprimer, *P. Ioan. Gabrielis Boyvin Theologia Scoti à prolixitate, & ſubtilitas ejus ab obſcuritate vindicata, &c.* en telle marge, caractere, & en autant de volumes qu'il voudra, pendant le temps de vingt années, à compter du jour que chaque Volume dudit Livre ſera achevé d'imprimer pour la premiere fois, en vertu dudit Privilege; avec deffenſes à tous Libraires & Imprimeurs de l'imprimer, d'en vendre & debiter d'autre impreſſion que de celles dudit COUTEROT, & de ceux qui auront droit de luy, à peine de confiſcation des Exemplaires contrefaits, trois mille livres d'amande, & de tous dépens, dommages & intereſts, aux charges portées par ledit Privilege, & aux peines y contenuës.

Regiſtré ſur le Livre de la Communauté des Libraires & Imprimeurs de Paris le 20. Octobre 1677.

Signé E. COUTEROT Syndic.

Achevé d'imprimer ce quatriéme Tome *de P. Boyvin Theologia* pour la premiere fois en vertu dudit Privilege le 15. Juillet 1682.

INDEX

CAPITUM, DISPUTATIONUM; ET QUÆSTIONUM QUARTÆ PARTIS.

TRACTATUS PRIMUS. De Virtutibus Theologicis.

CAPUT II. DE NOTIS ECCLESIÆ.

CAPUT ULTIMUM. DE OPPUGNATORIBUS ET PROPUGNATORIBUS ECCLESIÆ. 252

AD DISPUTATIONEM TERTIAM.

CAPUT III. DE CONCILIIS PARTICULARIBUS. 513

CAPUT IV. BREVEM SUMMOR. PONTIFICUM Chronologiam continens. 532

THEOLOGIÆ SCOTI,

QUARTA PARS.

TRACTATUS

De Virtutibus Theologicis.

VIRTUTUM Theologicarum, quæ propriè nostri sunt instituti, explicationem aggredientes, à Virtutis definitione in genere, ipsiusque divisione ordiri, nil rectius; ut ab universalibus ad particularia descendentes, postquam viderimus, quid sit Virtus in se, & quotuplex, aperiamus posteà quid dicendum sit de Virtutibus Theologicis, in specie.

Primò, ergo dicendum est quòd Virtus multis modis usurpetur; aliquando pro potentiâ activâ, sic Medici discurrunt de virtutibus plantarum; aliquando pro actu talis potentiæ, unde Joël dicit, cap. 2. *Ficus & Vinea dederunt virtutem suam;* sed propriè sumitur pro habitu inclinante ad actus bonos; homo enim à naturali rectitudine deflectens per peccatum, necesse habuit recuperare aliqua media, quibus

ad Deum rediret; quæ quidem media nihil aliud sunt, quàm virtutes.

Secundò, quantùm ad Virtutis divisionem, revocandum est quod jam diximus in Tractatu de Incarnatione, cap. 8. quæst. 11. vbi Virtutem divisimus; Primò, ratione principii, in Infusam & Acquisitam. Illa est, quam nobis largitur Deus; ista verò est ea, quam acquirimus naturaliter per frequentationem actuum. Secundò, ratione subjecti dividitur Virtus in Intellectualem, quæ residet in Intellectu; & in Moralem, quæ sedem habet in Voluntate: Virtutes autem intellectuales inclinant intellectum ad verum cognoscendum, sicut morales voluntatem ad bene vivendum secundum dictamen rationis; & tam intellectuales, quàm morales ad operationem bonam inducunt; sed illæ ad operationem bonam in genere naturæ, istæ ad operationem bonam in genere moris: Vnde qui habet virtutes morales, potest dici bonus simpliciter; & qui habet intellectuales, potest tantùm dici bonus secundum quid, ut bonus Philosophus, bonus artifex, &c. Tertiò ratione objecti, Virtus dividitur in Theologicam & Cardinalem; Theologicæ respiciunt Deum ut objectum præcipuum, & Cardinales respiciunt media quibus homo ad Deum accedit.

Theologicæ virtutes rectificant partem superiorem animæ, eamque dirigunt immediatè in ultimum finem. Virtutes Cardinales, quæ sunt veluti januæ ad Deum conducentes, rectificant partem animæ inferiorem, ut rationi subjiciatur. Prudentia enim Rationem dirigit

in vitandis & eligendis : Fortitudo Appetitum Irascibilem rectificat in perferendis molestiis & superandis difficultatibus in operatione boni passim occurrentibus. Temperantia Appetitum Concupiscibilem inclinat,ut à delectationibus pravis coërceatur. Justitia verò totum hominem ordinat ad reddendum unicuique quod suum est. Licet virtutum Cardinalium examinatio præcisè ad Philosophos Morales spectet, quædam tamen de illis ex occasione dicere, non otiosum fortè videbitur, antequam ex professo Virtutum Theologicarum naturam examinare suscipiamus.

Prudentia, quæ ex nomine idem est ac procul videntia, inquantum est certa quædam futurorum prævisio, præteritorum recordatio, & præsentium intuitio, secundum rem est habitus inclinans intellectum ad judicandum quid agendum vel omittendum sit hîc & nunc, hoc est in particulari. Per primam particulam apparet Prudentiam, quæ est actus intellectûs, distingui ab aliiis virtutibus Moralibus quæ sunt actus voluntatis: Per secundam, objectum Prudentiæ indicatur quod est scilicet omne faciendum vel omittendum, cum Prudentia impellat voluntatem ad bonum & avertat à malo: Per tertiam denique, distinguitur Prudentia à Philosophia Morali, quæ judicat quidem de omittendis & faciendis, sed tantùm in genere, ubi Prudentia ad particulares circumstantias descendit. Prudentia tres species agnoscit, sicut Moralis Philosophia; nempe Prudentiam politicam, quæ versatur circa gubernationem Reipublicæ; Oeconomicam, quæ

respicit directionem familiæ; & Monasticam, quæ circa directionem hominis privati versatur: Cum hoc discrimine (ut diximus) quod hæ species prudentiæ dirigant actiones in particulari, species verò Moralis dirigant tantùm in genere.

Justitia est habitus inclinans voluntatem ad reddendum unicuique quod suum est. Aliquid pertinet ad aliquem, vel jure naturali, quo modo vita pertinet ità ad unumquemque, ut jus habeat illam conservandi & defendendi; vel jure positivo, quo prædium v. g. ità ad dominum pertinet, ut illud conservare, vendere, & ab usurpatore repetere valeat; vel jure consuetudinis, in quantùm consuetudo vim legis obtinet, modò conditiones requisitas habeat. Justitia duplex est; Generalis scilicet quæ personam publicam respicit, quâ Judex v. g. decernit unicuique quod suum est; & Privata, quâ unusquisque alteri tribuit quod est suum. Subdividitur Justitia in Commutativam & Distributivam. Commutativa inclinat ad reddendum alteri æquale pro æquali secundùm proportionem Arithmeticam, ut patet in contractibus, v. g. in venditione, quæ est traditio rei alicujus pro aliâ æquivalente; in emptione, quæ est acceptio alicujus pro æquivalente; in locatione, quæ est acceptio rerum utendarum, mediante aliquo pretio, &c. Justitia distributiva inclinat præsertim Personas Publicas ad reddendum unicuique quod suum est secundum proportionem geometricam; id est conferendo præmia, vel pœnam infligendo juxta meritum vel demeritum per-

ſonarum, quæ benè vel malè egerunt. Juſtitia enim Diſtributiva dividitur in Remunerativam quæ virtuti præmium reddit, & in Punitivam quæ crimini infligit pœnam.

Fortitudo eſt Virtus quæ voluntatem inclinat ad labores perferendos & juſta pericula aggredienda. Medium tenet inter audaciam & timiditatem, quia conſiſtit in perpeſſione laborum quos fugit timiditas; & in aggreſſione juſtorum periculorum, ubi Audacia ad omnia pericula inclinat, ſive juſta & honeſta ſint, ſive non. Duplex eſt ſpecies Fortitudinis, alia enim eſt vera, quæ inclinat ad juſtos labores perferendos & recta pericula aggredienda, ſolius honeſtatis & publicæ utilitatis gratiâ, in his ſervando mediocritatem; alia verò eſt apparens, quæ exercetur, non intuitu honeſtatis aut publicæ utilitatis præcisè, ſed ſub alio nomine, aliiſque de cauſis. Sic aliquando cives patriam defendunt ad damnum vitandum, aut præmia conſequenda: ſic milites adeunt pericula ob ſtipendia vel ſpolia: ſic iracundi ex odio & vindictâ: ſic etiam imprudentes, qui neſcientes pericula, actiones periculoſas aggrediuntur. Duo præcipui ſunt Fortitudinis actus, nimirum Aggredi, & Suſtinere.

Temperantia denique eſt virtus inclinans voluntatem ad moderandum appetitum circa voluptates corporis, & præſertim Guſtûs & Tactûs. Omnes quidem delectationes animæ & aliorum ſenſuum moderatione indigent, ne in exceſſum, aut defectum impingant: ſed propriè ille tantùm Intemperans dicitur, qui immoderatè fertur in delectationem Guſtûs, aut

Tactus : Unde aspectus mulieris intemperantiam tantùm inducit, in quantùm excitat ad libidinem quæ spectat ad delectationem tactus: sic etiam olfactus & visus ciborum intemperantem faciunt, quia ad eos appetitum provocant. Ideò autem Temperantia versatur præcipuè circa tactum & gustum; quia horum sensuum delectationes sunt difficillimæ ut regulentur; in quantum delectatio gustus inducit ad conservationem individui, mediante scilicet alimento; delectatio autem tactus respicit conservationem speciei, mediante generatione potissimum versatur. Temperantia circa tactum, quia quisque sentit majorem esse difficultatem, dum resistitur Tactui, qui per omnes corporis partes diffunditur, quam Gustui qui in sola linguæ cuspide residet. Temperantia quatuor habet species, quarum prima est Abstinentia, quæ reprimit delectationem in cibo; secunda est Sobrietas, quæ delectationem in potu moderatur; tertia est Castitas, quæ voluntatem regulat, ut ordinatè tantum appetat voluptates licitas; quarta denique est Pudicitia, quæ regulat voluntatem circa actiones externas, unde oriri possunt voluptates venereæ, uti sunt amplexus & oscula. Nunc ad virtutes Theologicas progrediendum est, & primò ad explicationem fidei.

DISPUTATIO PRIMA.

De Fide.

LICET Charitas ordine excellentiæ Fidem præcedat, juxta D. Paulum, 1. Cor. 13. *Fides, Spes, Charitas; tria hæc, major autem horum est charitas*: ordine tamen generationis primum locum obtinet Fides: unde ipsemet Apostolus illam ante Spem & Charitatem collocat, & hoc jure merito; quandoquidem cognitio objecti spem & amorem præcedit, cum voluntas in incognitum tendere non valeat. Nil mirum ergo, si de Virtutibus Theologicis agere intendentes à Fide sumamus exordium; & hoc in præsenti disputatione, quæ in plura capita dividetur; nempe in quatuor, quorum primum erit de naturâ & proprietatibus Fidei; secundum de objecto Fidei: tertium de actu interno & externo Fidei: quartum denique de vitiis Fidei oppositis.

CAPUT PRIMUM.

De natura Fidei.

VARIAS acceptiones nomen Fidei habet in sacrâ Scripturâ. Primò sumitur pro fidelitate in promissis, Rom. 3. *Numquid incredulitas*

eorum fidem Dei evacuabit? i. veracitatem. Secundò, usurpatur pro promissione. 1. ad Timoth. 5. *Iuniores viduæ primam fidem irritam fecerunt*; ideſt, inquit Auguſtinus, voverunt & promiſerunt Deo, & non impleverunt promiſſum. Tertiò, pro famâ quam quis habet ut credatur, ſic Eccli. 27. *Qui denudat arcana amici, fidem perdit*; i. non ampliùs exiſtimatur fidelis. Quartò, pro conſcientiæ dictamine; Rom. 4. *Quod non eſt ex fide, peccatum eſt.* Quintò, pro fiduciâ conſequendi id quod deſideratur; Math. 14. *Modicæ fidei, quare dubitaſti?* Sextò, pro aſſenſu quem præbemus dictis quæ nobis proponuntur à veraci homine ſic dicitur communiter, probis adhibendam eſſe fidem. Septimò denique & ad propoſitum, Fides ſumitur pro Virtute Theologica, quæ eſt quædam qualitas ſupernaturalis in intellectu reſidens, quo diſponimur ad credendum Deo, & illis quæ nobis divinitus revelantur. De eâ ſic ſumptâ diſcurrendum eſt.

Quæstio Prima.

Quid ſit Fides.

DUM Paulus ad Rom. 11. dicit, *Fides eſt ſubſtantia ſperandarum rerum, argumentum non apparentium*, potiùs definit fidem per effectum & proprietatem, quàm per eſſentiam & rationem formalem. Dicit primò fidem, *eſſe ſubſtantiam ſperandarum rerum*; vel quia fides eſt baſis ſubſtans toti ædificio ſpirituali quod

construitur ex virtutibus, quæ nos conducunt ad possessionem gloriæ æternæ, quam speramus; vel quia per fidem, seu cognitionem, jam aliquo modo subsistunt in nobis ea quæ speramus, licet actu nondum possideantur. Dicit secundò, fidem esse *argumentum non apparentium*, quia tanquam firmum argumentum fides assentiri facit veritatibus revelatis propter authoritatem Dei revelantis. Nobis quærenda est germana & formalis Fidei definitio, quæ quidem Fides potest considerari, vel ut est actualis, vel ut habitualis.

Conclusio.

Fides Actualis est actus supernaturalis intellectus quô firmiter, obscurè tamen, assentimur omnibus quæ Deus revelavit, propter solam revelantis authoritatem. Fides habitualis est habitus intellectualis quo inclinamur & disponimur ad credendum firmiter omnes veritates à Deo revelatas pro eo tempore quo nobis innotescunt, & hoc propter solam Dei revelantis authoritatem. Ab hac virtute habituali, omnes Catholici, sive parvuli adhuc sint, sive sint adulti qui dormiant, aut mente sint capti, Fideles dicuntur.

Dicitur primo, habitus; non qui det tantùm facilitatem ad assentiendum veritatibus revelatis, sed qui dat simpliciter potentiam assentiendi. Est enim hæc differentia inter habitus naturales & supernaturales, quod naturales facilitent potentiam ad agendum; supernaturales verò dent simpliciter facultati agendi potentiam, ita quòd intellectus nequâquam credere

possit sine fide, nec voluntas amare sine charitate, loquendo de fide & amore Dei quæ ducunt ad salutem.

Dicitur secundò, *intellectualis;* quia fides est in Intellectu, tanquam in subjecto. Ille autem habitus intellectûs est eminenter Speculativus & Practicus. Quatenus assentimur veritatibus speculativis, credendo v. g. Deum esse Trinum, est Speculativus; quatenus autem assentimur veritatibus practicis; ut quando credimus, vir-virtutem esse amandam, est Practicus; sic aliàs docuimus, Theologiam esse diverso respectu speculativam & practicam.

Dicitur tertiò, *Quo inclinamur ad credendum omnes veritates à Deo revelatas.* Unde Hæretici eo instanti quo in Hæresim lapsi sunt, dicuntur amisisse fidem; cujus ratio est, quia habitus Fidei est indivisibilis qui totus deperditur in Hæretico, dum unum articulum negat, sicque potest denominari infidelis. Quòd si videatur habere eandem facilitatem ad credendum ea quæ non negat, ac habebat ante Hæresim; illa facilitas procedit à consuetudine & à fide acquisita, non à fide infusâ, quæ deperdita est per Hæresim. Additur, *propter solam revelantis authoritatem;* quia sicut in fide humanâ, assentimur propositioni factæ ab aliquo, ob authoritatem dicentis, quem veracem credimus, sic in fide divinâ, assensum præbemus illis quæ Deus revelavit, & Ecclesia nobis credenda proposuit, propter Dei revelantis authoritatem, qui summè verax est in dicendo; & hoc magis explicatur postea, ubi agitur de objecto formali, seu motivo fidei.

QUÆSTIO II.

Quotuplex sit Fides?

TRIPLICEM admittunt Calvinistæ; historicam scilicet, quâ creditur, omnia esse vera quæ Deus in Scripturis revelavit: Miraculorum, quâ creditur nihil esse quod à Deo fieri non possit: & Promissionum, quâ creditur veras esse promissiones Dei de remissione peccatorum & adeptione gloriæ cælestis per merita Christi. Dicunt posteà, fidem historicam respondere Divinæ veritati, fidem miraculorum D. potentiæ; & fidem promissionum D. bonitati. Asseverant denique has tres fides esse inter se distinctas realiter, adeòque unam posse inveniri sine aliâ. Antequàm resolvamus contra illos, sciendum est, fidem posse sumi pro habitu infuso qui in Christiano permanet, vel pro actu quô fidelis credit hanc vel illam veritatem revelatam à Deo & ab Ecclesiâ propositam.

CONCLUSIO.

LICET fides actualis possit esse multiplex, habitualis tamen est una tantùm, & unus tantùm habitus. Quòd fides actualis sit multiplex, patet ex eo quòd uno actu creditur unus articulus, alio alius; & sic sunt plures actus fidei, pro multiplicitate veritatum quæ creduntur. Illi actus fidei sortiuntur diversa nomina, prout objecta partialia quæ creduntur

diversa sunt: Unde alia Fides vocatur Fides Historica, alia vocatur Fides Miraculorum, alia denique Fides Promissionum; quatenus scilicet prima fertur in Historias à Deo revelatas; secunda in potentiam Dei quæ potest in quocumque genere edere miracula; & tertia in ipsius bonitatem quæ salutem hominibus promittere voluit.

Probatur autem quòd fides habitualis sit una specie, ex D. Paulo ad Ephes. 4. *Vnus Deus, una fides*. Et 2. ad Cor. 4. *Habentes eumdem spiritum fidei.* Sicut & 10. *Omnes eamdem escam spiritualem manducaverunt, & eundem potum spiritualem biberunt:* quod intelligitur de fide, quæ fuit eadem essentialiter apud Judæos & Christianos, licet fuerit diversa accidentaliter, in quantùm credebant futura quæ nobis sunt præsentia, & multa implicitè tantùm, quæ explicitè credimus. Ratio hujus est, quia objectum fidei, tum materiale, tum formale, est unum, nimirum Deus in se, & Deus ut revelans, ut probabitur in Cap. sequenti: Ergo fides est etiam una; quandoquidem unitas specifica Virtutis petitur ab unitate objecti formalis.

Objicies primò, finem partialem de uno articulo esse distinctam specie à fide partiali de alio articulo, sicut quælibet scientia partialis est distincta specie ab aliâ, ut potè in Physicâ, ubi scientia de elementis est distincta à scientia de corpore humano. Respondeo non esse parem rationem, quia illæ partiales scientiæ habentur per diversas rationes, nec acquiruntur per eadem argumenta, unde sunt diversæ; fides

verò tantùm unam credendi rationem adhibet, quia scilicet Deus per scripturas & per Ecclesiam hoc vel illud revelavit: Ergo licet scientiæ partiales distinguantur inter se specificè & essentialiter; attamen fides partiales non distinguntur specificè, nisi tantùm materialiter & objectivè. Unde dicendum est ad Calvinum suprà allegatum, Fidem Historicam, Miraculorum & promissionum esse eamdem; in quantùm res gestæ, miracula & promissiones ideo creduntur, quia continentur in scripturâ. Non immeritò ergo de illis loquens Maldonatus in Cap. 9. Math. ait: *Ista triplex fides, quam nuper invenerunt, figmentum est; & si unam haberent fidem, omnem haberent; qui triplicem habent, nullam habent.*

Objicies secundò, Fidem Vivam differre specie à Mortuâ. Respondeo differre tantùm accidentaliter & extrinsece; nam licet Fides viva differat à mortuâ in ratione meriti (inquantùm illa meritoria est, non ista) non differunt tamen substantialiter. Dices, in uno fides est major, in alio minor; nam plura credunt Christiani, quam Judæi. Resp. fidem habitualem posse augeri intensivè, in quantùm unus homo firmiùs adherebit credendis quam alius; non tamen potest augeri extensivè, quasi unus credat aliquid quod alter non credit, nisi explicitè; qui enim habet habitum fidei, paratus est omnia revelata & revelanda credere; & si aliquid dicatur credere de novo quod illi revelatum est, hoc est quia credit aliquid explicitè, quod anteà tantùm implicitè credebat, ita quòd tota extensio fidei sit tantùm

respectu fidei actualis explicitæ, non verò respectu implicitæ; qui enim credit per fidem divinam, credit saltem implicitè omnia quæ Deus revelaturus est.

QUÆSTIO III.

Utrum Fides sit virtus in intellectu residens.

SUB hoc titulo duæ proponuntur difficultates; utrùm primò fides sit virtus, quod intelligitur tum de Fide vivâ quæ conjungitur cum Charitate, tum de Fide Mortuâ quæ est in peccatore. Utrùm secundò illa Virtus fidei sit in intellectu, tanquam in subjecto; & hoc proponitur ob opinionem Calvini dicentis Fidem Justificantem consistere in certâ quadam fiduciâ, quâ quis credit omnia peccata sibi remissa esse propter merita Christi: se esse justum coram Deo, securumque de suâ salute: unde multis in locis, & præsertim lib. 3. Instit. cap. 2. §. 6. dicit, *Fidelis non est, nisi qui suæ salutis securitati innixus diabolo & morti confidenter insultat.* Cùm autem fiducia pertineat ad voluntatem, quoniam nihil est aliud quam firma spes de re consequendâ, & spes secundùm illos, sit habitus voluntatis, ex hoc concludunt Hæretici, fidem residere, non in intellectû, sed in Voluntate, tanquàm in subjecto.

Conclusio Prima.

Fides tum Viva, tum Mortua est virtus. Ratio primæ partis est, quia virtus est habitus perficiens potentiam & illam ordinans ad eliciendum actus perfectos in suo genere; sed fides Viva perficit intellectum & ipsum inducit ut credat certò ea quæ Deus revelavit. Ergo fides est virtus, maximè, cùm ille actus credendi sit perfectus, ut pote ad cælestem gloriam conducens quam meretur de condigno.

Probatur secunda pars, quæ majorem præ se fert difficultatem. Primò, quia Fides, etiam Mortua, substantialiter & physice sumpta, est habitus intellectum determinans ad firmiter credendum ea quæ Deus revelavit, cum ordine saltem remoto ad vitam æternam ad quam conducit, quandoquidem est principium Justificationis remotum: Ergo ipsa est virtus. Secundò, quia infidelitas positiva est vitium: ergo Fides qualiscumque sit, est Virtus, quoniam utraque opponitur Infidelitati, & oppositorum opposita est consequentia. Tertiò, quia fides mortua non differt physicè à vivâ, sed tantùm moraliter; imò Charitas, quæ fidem mortuam vivificat, extrinseca est fidei; ergo non dat illi, nec tollit ab eâ quòd sit virtus.

Objicies ex D. Thomâ, Fidem Mortuam non esse Virtutem; & ex D. Aug. l. 4. contra Julianum, cap. 3. nullam Virtutem vocari debere, nisi in eo qui fuerit justus, nec censendas esse virtutes quæ nihil prosunt ad beatitudinem. Resp. ad utrumque, fidem mortuam,

nec quamcumque virtutem sine gratiâ, esse Virtutem in gradu perfecto; quia ultimum complementum Virtutis illi deest, in quantùm, nec reddit hominem simpliciter justum, nec conducit immediatè ad vitam æternam; est tamen fides mortua virtus entitativè & substantialiter, quia conducit saltem remotè ad vitam æternam; hoc modo explicat Caïetanus D. Augustinum.

Conclusio Secunda.

Fides residet in Intellectû, tanquam in subjecto, quia Theologi omnes docent, fidem esse habitum quô credimus & agnoscimus ea quæ Deus revelavit esse vera; credere autem & agnoscere, ad intellectum spectant: ergo Fides in Intellectû residet: unde fidei viatorum succedit visio beatorum.

Objicies. Præbere assensum pertinet ad Voluntatem, sed per fidem præbemus assensum omnibus quæ à Deo revelantur: ergo fides ad voluntatem spectat. Resp. quòd consensus possit ferri circa bonum & circa verum: fertur circa bonum, quando aliquod bonum utile jucundum, vel delectabile desideramus, & in illo adepto complacemus, & tunc spectat ad voluntatem præbere assensum: Consensus secundò fertur circa verum, cùm judicamus & sentimus aliquid esse verum, & tunc consensus ad intellectum pertinet, & proinde fides quâ sentimus & existimamus ea esse vera quæ Deus revelavit vel per scripturam, vel per Ecclesiam.

Addendum est quod licet fides formaliter

ſpectet ad intellectum ; attamen requiritur aliquis actus Voluntatis, quo captivetur intellectus in obſequium Fidei, ut cum D. Paulo loquar ; cum enim actus credendi ſit circa res obſcuras, requiritur aliquis actus Voluntatis imperantis intellectui, ut judicet & credat eſſe verum id quod credendum proponitur ; & hoc facit voluntas per virtutem obedientiæ & humilitatis, quæ vocatur ſtudioſitas aut humilitas. Ex quo dicendum eſt quòd fides non conſiſtat in ſolâ apprehenſione rerum creditarum, quoniam multa cognoſcimus & apprehendimus quæ ſunt falſa & hæretica ; ſed conſiſtit in cognitione cum firmo aſſenſu ad ea quæ revelantur, & ille aſſenſus imperatur à Voluntate, licet ſit actus intellectus.

QUÆSTIO IV.

Quomodo Fides à Charitate pendeat.

SECTARII clamitant, Fidem ità à Charitate pendere, ut ſine Charitate, nulla exiſtat Fides ; & ideò infirmant illam diviſionem Fidei, in Vivam & Mortuam, quam admittunt Catholici, aſſerentes quòd revera fides maximam perfectionem deſumat à charitate, attamen, illam poſſe realiter exiſtere ſinè iſtâ ; quod videndum eſt antequam quæſtioni reſpondeamus.

Conclusio Prima.

FIDES existere potest sine Charitate. Sic Conc. Trid. Sess. 6. de Justificatione Can. 28. *Si quis dixerit, amissâ per peccatum gratiâ, simul & fidem semper amitti, aut fidem quæ remanet, non esse veram fidem, licet non sit viva, aut eum, qui fidem sine charitate habet, non esse Christianum, anathema sit.* Hoc est conforme D. Paulo 1. Cor 13. *Si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem non habuero, nil mihi prodest.* Ubi Apostolus dicit se Fidem sine charitate posse habere, quæ tamen non prodesset. Ratio in promptu est, quia illæ Virtutes à se invicem separari possunt, quæ resident in diversis subjectis & quarum una est prior alterâ; Fides autem est in intellectu, & Charitas in voluntate; & illa præcedit istam ordine saltem naturæ: Ergo.

Objiciunt Hæretici, & dicunt primò, textum Pauli nihil probare, quia loquitur tantùm de fide Miraculorum, quæ potest esse sine Charitate, non de fide Promissionum, quæ semper justificat & proinde Charitati conjungitur. Resp. negando hanc responsionem prorsùs commentitiam, dicit enim, *si habuero omnem fidem.* Dicunt secundò, Jacobum cap. 2. suæ Epist. vocare Fidem sine operibus mortuam: ergo non est vera fides, sicut homo mortuus non est verus homo. Resp. esse mortuam moraliter, quia caret formâ morali, in quantum non habet principium merendi: non est tamen mortua physicè, quoniam sine Charitate habet semper suam entitatem. Ad Patres dicentes fidem sine operibus non esse veram fidem. Resp. per

hoc ipsos significare tantùm quòd non sit viva & perfecta sine operibus. Dicunt tertiò hæretici, apud Scripturam & Patres justificationem semper attribui fidei, & proinde semper esse cum charitate, sine quâ nemo justificatur. Resp. Fidem justificare, sed non solam; justificat quidem Fides inchoativè & dispositivè, in quantùm fides, sine quâ impossibile est placere Deo, docet ea quæ sunt agenda; Charitas verò justificat formaliter; unde dicendum est quòd Fides sit principium justificationis & Charitas consummatio illius.

CONCLUSIO II.

FIDES à Charitate pendet, non entitativè, sed meritoriè; ita quòd Charitas sit forma extrinseca perficiens fidem in ordine ad meritum condignum; sine Charitate tamen, quæ est mortua, confert ad meritum congruum.

Hæc conclusio multas continet partes. Primò dicit, fidem non pendere entitativè à charitate, quoniam Fides etiam mortua habet entitatem distinctam ab entitate Charitatis, ut habetur ex conclusione præcedenti.

Secundò vult conclusio quòd fides pendeat à Charitate meritoriè; quoniam D. Jacobus cap. 2. habet: *Sicut corpus sine spiritu mortuum est, ita fides sine operibus* (supple charitatis) *mortua est*. Et D. Paulus 1. Cor. 13. *Si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem non habuero, nihil sum*. Unde Augustinus 15. de Trinit. cap. 17 dicit fidem sine charitate esse posse, prodesse non posse.

Tertiò, in conclusione habetur quòd charitas sit forma extrinseca perficiens fidem; sicut enim forma perficit materiam, sic Charitas Fidem; cum hâc distinctione quòd forma perficiat materiam intrinsecè, & Charitas Fidem extrinsecè, & non in ordine ad se, sed in ordine ad meritum.

Quartò, diximus quòd charitas det fidei meritum condignum; nemo enim dubitat quin actus fidei Charitate formatus mereatur de condigno vitam æternam, juxta id Joa. 6 *Si quis credit in me, habet vitam æternam.* Et Hebr. 11. *Sancti per fidem vicerunt regna, &c.*

Quintò addimus, Fidem sine Charitate mereri de congruo; in actu enim credendi, qui est à Gratiâ supernaturali & à libero arbitrio captivante intellectum, reperitur Humilitas & Obedientia quædam erga Deum, dum homo propter reverentiam ejus majestatis credit ea quæ Deus revelavit, etiamsi mentis humanæ captum longè excedant; ex quo æquissimum videtur & planè congruum justitiæ D. ut aliquod meritum saltem inchoatum tribuatur Fidei, licet non sit adhuc informata Charitate.

Objicies dictum D. Pauli: *Si charitatem non habuero, nihil mihi potest.* Dist. quantùm ad meritum condignum, concedo; quantùm ad meritum congruum, nego. Sic Respond. ad Conc. Trid. Sess. 6. cap. 8. dicens: *Nihil eorum quæ justificationem antecedunt, sive sit fides, sive opera, merentur justificationem.* Hoc intelligitur inquam, de merito condigno, non congruo.

QUÆSTIO V.

Utrum Fides debeat esse integra.

ALII sub alio titulo hanc quæstionem proponunt; utrùm scilicet in Hæreticis remaneat Fides: si enim Hæreticus, qui unum articulum Fidei negat tantummodò, remaneat adhuc Fidelis, quia alios fatetur, non requiritur integritas, ut salvetur Fides simpliciter.

CONCLUSIO.

REQUIRITUR integritas in Fide, ita quòd fides per quemlibet actum Infidelitatis amittatur simpliciter; & Hæreticus qui plures articulos fidei recipit & unum respuit positivè, non ampliùs dici aut censeri debeat Fidelis. Hæc conclusio est contra Durandum.

Probatur primò ex Scrip. & Conc. Trid. Nam ad Ephes. 4. habetur, *Una fides, unus Deus*: Si autem divideretur fides, non esset ampliùs una, juxta D. Hilarium qui lib. 1. ad Constantium Augustum, explicando hunc locum dicit; *Cum unus sit Deus & una fides; ubi plures fides sunt, jam incipit fides esse nulla.* Deinde Paulus 1. Timoth. 1. dicit, Alexandrum & Himæneum, qui in aliquo erraverant, naufragasse circa Fidem, & inferiùs, excidisse à Fide; qui autem naufragatur circa Fidem, jacturam facit fidei. Tandem in Conc. Trid. Sess. 6. cap. 15. asseritur, Fidem infidelitate amitti; Hæresis autem est infidelitas.

Probatur secundò ex Patribus : Tertuliano ; qui cap. 37. Libri de Præscriptionibus, affirmat, Hæreticos non posse esse, Christianos. D. Cypriano Epist. 52. *Quisquis ille est, qualiscumque est; Christianus non est, qui in Ecclesiâ non est:* Hæretici autem non sunt in Ecclesiâ : ergo nec sunt Christiani, nec Fideles. Ex August. etiam qui lib. de Fide & Symbolo. cap. 10. dicit: *Hæreticus non pertinet ad Ecclesiam Catholicam.* Et Quæst. 11. in Matthæum, *Qui falsa de Deo credit, vel de aliquâ parte doctrinæ, hæreticus est & foris est animo* (idest extra Ecclesiam) *quamvis intùs esse videatur.*

Probatur tertiò, ratione. Primò, quia fides de quâ loquimur, esse debet Catholica implicitè vel explicitè, idest, debet esse universalis; sed non est universalis in hæretico, qui aliquid credit & aliquid negat: Ergo non est propriè fides. Secundò, quia quando hæretici aliquid credere dicuntur, non habent formam seu motivum Fidei; quia non credunt propter Deum revelantem per Scripturam aut per Ecclesiam, aliàs omnia revelata crederent; sed credunt privato judicio : Ergo non habent fidem. Tertiò, quia fides illa non est vera, supernaturalis & infusa, quæ aliquid verum credit & aliquid falsum; sed Hæreticus credit aliquid verum & aliquid falsum : Ergo ipsius Fides non est supernaturalis.

Objicies primò. Potest quis retinere habitum alicujus scientiæ, licet erret in aliquâ conclusione illius scientiæ : Ergo Hæreticus potest retinere Fidem, licet erret in aliquo articulo. Negatur paritas; quia diversæ conclusiones

scientiæ cognoscuntur per diversa media, & sic potest una cognosci, & non alia. Omnes autem veritates fidei cognoscuntur unico medio, nempe per revelationem: ergo omnes creduntur saltem implicitè, vel nullæ creduntur. Dices: Hæreticus æquè faciliter credit post Hæresim ac ante, ea quæ non negat. Resp. hanc facilitatem non procedere à fide divinâ, quæ amissa est per Hæresim, sed ex longâ & pristinâ consuetudine quam habet credendi illa. Quòd si post hæresim firmiter hæretici adhuc credant; hoc procedit ex illorum pertinaciâ. Si dicatur, Quando post Hæresim aliquis credit adhuc Deum esse trinum, talis fides est supernaturalis. Distinguo: est supernaturalis objectivè, quia est de objecto supernaturali; non est verò supernaturalis entitativè, quia non est ampliùs illa Fides divina quæ erat ante Hæresim, sed fides prorsùs humana, quæ substituitur divinæ.

QUÆSTIO VI.

In quibus existat Fides.

IN quæstione tertiâ diximus intellectum esse subjectum *quo* inhæsionis fidei; quia fides residet in intellectu, & non in voluntate: nunc loquendum est de subjecto *quod* ipsius; & quærendum, utrùm Angeli & primi parentes habuerint Fidem; utrùm etiam Fides adhuc existat in Purgatorio, in Cælo & in Inferno. Quantùm ad Hæreticos, ex conclusione præcedenti patet ipsos non retinere fidem.

Conclusio Prima.

IN Angelis & primis parentibus reperta fuit Fides in suâ creatione. Utrumque in communi probatur primò, quia Angelus & homo habuerunt Gratiam in primâ sui conditione: ergo & fidem quæ conjungitur cum gratiâ. Secundò quia uterque accessit ad Deum & Deo placuit; Hebr. 11.6. *Accedentem* autem *ad Deum oportet credere ; &* *sine fide impossibile est placere Deo.* Tertiò quia & Angelus & homo cognoverunt mysteria Gratiæ per revelationem, quæ debuit esse obscura, cùm non essent adhuc Beati, nec comprehensores : quæ quidem obscuritas fuit conveniens illorum statui ut mererentur.

Objicit Durandus pro Angelis quod non habuerint fidem ; quia illorum cognitio non erat obscura, sed evidens, in quantùm sciebant Deum, qui non potest mentiri, illis suas cognitiones revelasse. Resp. Licet cognitio Angelorum habuerit evidentiam in attestante, idest licet cognoverint Deum illam revelasse ; attamen illa cognitio fuit obscura in se ; sicque non minùs habuerunt fidem ; aliàs Patriarchæ & Prophetæ non habuissent. Deinde, potuit dubitare Angelus ; an esset aliqua creatura superior quæ produxisset illam cognitionem in intellectu suo, à quâ posset decipi : licet enim naturaliter primus Angelus & quilibet cognoscat omnem creaturam : Deus tamen potuit illi abscondere & existentiam & efficaciam ejus,

Conclusio

Conclusio Secunda.

IN dæmonibus & aliis damnatis non est propriè Fides infusa, quæ est virtus Theologica: Tum quia Fides infusa est donum Dei, & suâ naturâ ordinatum ad beatitudinem obtinendam; damnati autem spoliati sunt omni spe beatitudinis: Tum etiam quia Fides est virtus, quâ intellectus credit propter solam authoritatem Dei, cui accedit pia affectio voluntatis captivantis intellectum in obsequium Dei & fidei; damnati autem non credunt propter revelationem Dei, sed *credunt & contremiscunt*, coacti per manifestam experientiam, videndo diversos Hæreticos damnatos esse propter diversas hæreses, ex quo concludunt manifestè Fidem Catholicam esse verissimam: Et quantum ad voluntatem, nullam habent affectionem se submittendi, imò *superbia eorum ascendit semper.* Tùm denique quia Fides, quæ est virtus, est quoddam animæ & mentis ornamentum, quò indigni prorsùs sunt & damnati, & dæmones.

Objicies ex August. Lib. de Fide & Operibus cap. 14. Comparatur fides peccatorum fidei dæmonum; sed illa est vera & infusa fides: ergo & ista. Resp. in hoc stare comparationem quòd sicut fides dæmonum nihil prodest illis, sic nec peccatoribus, quantùm ad meritum condignum. Dices: Animæ damnatorum, quæ in hoc mundo fuerunt fideles, non distinguuntur ab aliis in inferno, nisi per fidem quæ remansit. Resp. distingui per caracterem Baptismi. Dices: Damnati, qui nullum infidelitatis

actum exercuerunt, non debent ſpoliari Fide. Reſp. ſpoliari ratione ſtatus, quia repugnat Fides damnatis ob rationes allatas.

CONCLUSIO TERTIA.

BEATI non habent Fidem circa Deum; habent enim cognitionem illius evidentem, quæ evacuat Fidem, juxta D. Paulum 1. Cor. 13. *Cùm venerit quod perfectum eſt, evacuabitur quod ex parte eſt.* Et infià: *Videmus nunc per ſpeculum & in ænigmate, tunc autem facie ad faciem.*

Quantùm ad aliquas veritates quas non cognoſcunt Beati, puta circa diem judicii, circa prædeſtinationem particularem alicujus hominis & ſimiles veritates, probabile eſt illos poſſe habere actum fidei; quia illas non vident intuitivè, & illas credunt propter authoritatem Dei revelantis. Hoc eſt conforme Tertulliano, qui lib. de Patientiâ circa finem dicit, *Dilectio nunquam excidet; nam cætera evacuabuntur. Exhauriuntur linguæ, ſcientia, prophetiæ; permanent fides, ſpes, dilectio.* Sic & Irenæus lib. 2. adverſus Hæreſes cap. 47. dicens Paulum aſſerere Fidem, Spem, & Charitatem manere in cœlo.

Quantùm ad animas exiſtentes in Purgatorio; cùm nondùm ſint in patriâ, nec Deum clarè videant; Dicendum eſt quod fides in illis remaneat; quia ibi adhuc ſperant, & fides eſt ſubſtantia rerum ſperandarum. Unde, ſi dicatur illas eſſe in termino: ſunt revera in termino meriti, ſunt tamen in viâ ſatisfactionis.

QUÆSTIO VII.

A quo sit Fides.

SI credatur Manichæis dicentibus nihil esse credendum nisi quod naturali ratione demonstrari possit, fides est à naturâ. Si consulantur Pelagiani, respondebunt, solas naturæ vires sufficere ad credendum, positâ exteriori prædicatione Evangelij: Catholici verò dicent contra hos hæreticos, Fidem esse simpliciter à Deo; quod intelligitur tum de Fide vivâ, tum de fide informi.

CONCLUSIO.

FIDES est absolutè à Deo. Ephes. 2. *Gratiâ estis salvati per Fidem, & hoc non ex vobis, donum enim Dei est.* Ad Philip. 2 *Misericordiam consecutus sum à Domino, ut sim fidelis.* Ioan. 6. *Hoc est opus Dei, ut credatis.* Concil. Arausic. Can. 7. *Hæretici sunt, qui dicunt nos posse per naturæ vires assentiri rebus Fidei.* Aug. Epist. 105. *Fides ad Christum nos trahit; quæ nisi desuper gratuito munere daretur, non ipse diceret. Nemo venit ad me, nisi Pater meus traxerit eum.* Ratio in promptu est, quia supra naturam est, assentiri his quæ rationem superant. Unde si dicere videatur Scotus in 3. distinct. 23. quæst. unica, actum credendi quoad substantiam esse naturalem, loquitur de actu credendi, in quantum est actus vitalis intellectûs.

Quantum ad fidem informem; eâdem ratio-

ne & textibus Scripturæ patet, ipsam esse etiam à Deo cujus donum est: Nam fides mortua est eadem essentialiter cum vivâ, & differunt tantùm extrinsecè per Charitatem, scilicet quæ conjungitur modò cum fide, & modò separatur per peccatum. Quòd sit eadem fides quæ remanet post peccatum, patet ex Conc. Trid. Sess. 6. Can. 28. ubi determinatur Fidem remanere post peccatum; non autem infunditur nova fides: ergo antiqua remanet, quæ vitam amisit: ergo utraque est à Deo.

Objicies, Si fides mortua est à Deo, infunditur à Deo quod est falsum; quia est imperfecta. Resp. Fidem mortuam, ut sic, non infundi à Deo, sed infundi fidem charitate vivificatam à Deo, quæ postea desinit esse viva, adveniente peccato.

Quæstio Ultima.

Quinam sint effectus Fidei.

Non loquimur hîc de effectibus physicis fidei, sed de moralibus; moralia enim sunt moraliter accipienda; unde quæstio est de certis quibusdam consequentiis quæ resultant ex Fide.

Conclusio.

Licet Divus Thomas det Fidei duos tantùm præcisè effectus, nempe timorem & Puritatem cordis; attamen dici potest quòd omnes virtutes infusæ quæ communicantur

homini per Justificationem, sunt fidei effectus; quia Fides est initium justificationis, & proinde aliquo modo principium omnium virtutum. Quod tamen Timor & Puritas attribuantur specialiter Fidei, patet primò, quoad timorem; quia Fides ex unâ parte suggerit infirmitatem nostram, & ex aliâ summam Dei majestatem: & ex utraque resultat timor; qui timor est filialis, si sit à fide viva, quia oritur ex amore & reverentiâ; & est servilis, & ortus ex metu pœnarum, etsi sit à fide informi. Non est tamen negandum quin timor servilis conjungatur aliquando in justis cum Fide vivâ; sed sæpiùs timor servilis oritur à Fide informi.

Quantùm ad Puritatem causatam à Fide; hoc testatur Paulus ad Titum: *Ommnia munda mundis, infidelibus autem nihil est mundum.* Ratio est, quia Fides etiam mortua docet fœditatem peccati, purgat ignorantiam intellectûs, & accendit voluntatem ad prosequutionem charitatis.

QUÆRES, an fides sit prior aliis virtutibus. Similes quæstiones brevitatis causâ compendiosè hîc proponemus, quæ concernunt naturam fidei. Ad istam respondeo cum distinctione. Primò non est prior ordine dignitatis, juxta D. Paulum, *major autem est Charitas* Secundò, non est prior ordine temporis; quia parvulis baptisatis, imò & adultis recenter conversis communiter simul infunduntur virtutes. Tertiò, non est etiam prior naturâ propriè; quia non est propriè causa, nec dispositio absolutè requisita ad alias virtutes; aliæ enim possunt absolutè infundi sine illâ. Quartò, asserendum

est fidem esse priorem Spe & Charitate, in quantùm actus Fidei communiter requiritur ad actus aliarum virtutum: nam Fides ostendit finem supernaturalem ad quem tendunt aliæ virtutes. Aliqui vocant hunc ordinem, ordinem naturæ, alii ordinem originis; sed quæstio est de nomine, & semper attendendæ sunt responsiones præcedentes.

Quæres, an fides sit unus specie habitus in Homine & Angelo. Resp. primò, actus Fidei esse multiplices specie in hominibus & in Angelis; quia aliqui actus sunt assensus, & alii dissensus circa propositiones affirmativas & negativas. Resp. secundò, habitum fidei esse unum specie in omnibus hominibus, ut probavimus in quæst. 2. Est etiam idem in homine & Angelo; quia ratio formalis fidei, est eadem in utroque, nempe revelatio divina, quæ est motivum quare homo & Angelus credant ea quæ sunt à Deo revelata. Nec dicendum est quòd habitus sint diversi, quando actus diversi sunt; hoc enim est falsum, sicut enim eadem potentia potest elicere diversos actus, sic & idem habitus.

Quæres, an habitus Fidei sit Practicus vel Speculativus? Resp. primò, habitum Fidei tendere in aliquos actus Practicos; ut quando docet Deum esse colendum, parentes diligendos, virtutem præferendam vitio, & similes. Tendit etiam in alios qui sunt Speculativi, ut quod Deus sit trinus & unus, canem Tobiæ habuisse caudam, & initio mundi tenebras fuisse super faciem Abyssi. Respondeo tamen secundò cum Scoto quæst. 4. Prologi, Fi-

dem debere dici simpliciter practicam; quia ideo Deus infundit fidem, & revelavit omnia mysteria in Ordine ad praxim, id est, ut dirigeretur voluntas ad bonum faciendum, & malum fugiendum; & hoc est quod dicitur communiter, fidem ex natura sua tendere ad beatitudinem.

Quæres utrum fides sit Discursiva. Discursus fit, quando ex cognitione unius propositionis fit transitus ad cognitionem alterius; ita ut si ambæ propositiones eodem actu cognoscantur, & una nata sit ducere in cognitionem alterius, tunc est discursus virtualis; si verò illæ veritates cognoscantur diversis actibus, & una cognitio inferatur ex alia, tunc est discursus formalis. Hoc posito, Resp. 1. assensum Fidei posse esse Discursivum, si ille Discursus procedat à præmissis revelatis ad conclusionem revelatam; ut si dicatur, Quod Deus dixit, verum est, sed Deus dixit Christum esse Deum, ergo verum est Christum esse Deum. Hæc conclusio est vera de fide, quia nititur soli revelationi divinæ. Resp. 2. Assensum Fidei non esse Discursivum, si ille Discursus procedat ab una propositione non revelata ad aliam revelatam; ut cum dicitur; Omnis homo habet voluntatem humanam; sed Christus est homo: Ergo habet voluntatem humanam. Conclusio, inquam, illa, quæ est Theologica, non est de Fide, quia non nititur absolutè divinæ revelationi. Resp. 3. Quod assensus Fidei Discursivus, in quo fit progressus ab una propositione revelata ad aliam revelatam, aliquando sit Formalis, & aliquando tantùm Virtualis. Est, inquam,

Formalis, si sint distincti actus, ut si hodie credam, Deum esse veracem in dicendo, & crastinâ die credam aliquam propositionem quam video in Scriptura: Est verò virtualis discursus quando unico actu creditur revelatio & res revelata.

Quaeris, utrum Fides sit certa, & certior omni scientia. Resp. 1. Fidem esse certam, quia nititur motivo certo, nempe Deo revelanti, qui nec falli, nec fallere potest; unde assensus dubius circa res à Deo revelatas haeresim sapit. An autem sit certior scientia Naturali; alii negant, affirmant alii: Unde utendo distinctione: Resp. 2. Fidem sumptam objectivè est certiorem quocumque habitu intellectûs; quia cùm Fides habeat pro objecto Deum summè veracem, magis repugnat objectum Fidei & assensum ejus esse falsum, quàm objectum seu motivum scientiae; longè etiam superat veritas increata quamlibet veritatem creatam: unde ex Ambrosio lib. 1. Hexam. *Fidei simplicitas omnibus argumentis antecellit*. Resp. 3. Fidem subjectivè sumptam non esse scientia certiorem; minus enim firmiter adhaeremus veritatibus Fidei, quam veritatibus naturaliter notis: Unde Hugo à sancto Victore libro de Sacram. P. 1. cap. 10. dicit; *Fides est certitudo animi de rebus absentibus, infra scientiam, supra opinionem constituta*. Hanc utramque responsionem aliis terminis explicant aliqui Doctores, dum dicunt fidem esse certiorem in se qualibet scientia, & incertiorem quoad nos, qui non praebemus tam firmum assensum rebus creditis, quàm visis &

quia illæ sunt obscuræ, istæ evidentes; illis credimus liberè, istis necessariò.

Quæres, utrum aliquis certò scire possit se habere fidem? Resp. affirmativè, modò sciat se esse baptisatum; qui enim scit certò se esse baptisatum, certò scit se habere habitum fidei, qui Baptismo coinfunditur etiam in pueris: dum autem aliquis semel habitum fidei recepit, certò scit se illam non amisisse, cùm sciat se non incidisse in peccatum infidelitatis, quô solò tollitur fides & non alio; ut patet ex hoc quod diximus quæst. 3. statuentes in peccatore Fidem infusam reperiri, mortuam tamen: ergo qui scit se esse baptisatum, scit se habere habitum Fidei; imò scit etiam se habere actum Fidei, quando credit mysteriis revelatis propter Deum revelantem, juxta D. August. 13. de Trinit cap. 1. *Fidem ipsam videt quisque esse in corde suo, si credit; vel non esse, si non credit.* Quòd si Scotus in 3. Sent. dist. 23. q. unica, dicere videatur, nullum posse scire se habere Fidem, loquitur de cognitione evidenti, quæ causatur ab ipsa Fide, quod dici nequit: Fides enim est donum supernaturale, quod cognosci non potest nisi per revelationem; at Deus non revelavit huic aut isti homini an fidem habeat, licet certum sit fidem esse in Ecclesiâ in communi: non negavit autem Scotus, Fidem posse cognosci arguitivè, mediante Baptismo qui illam confert infallibiliter. Adde quòd quicumque dubitare potest de validitate Baptismi: Uude dixi, fidem solùm posse cognosci certò, suppositâ certitudine Baptismi.

Quæres, utrum fides possit esse major in uno, quam in alio? Hoc intelligitur tùm de Fide habituali, tùm de Actuali, tùm de Implicita, tùm de Explicita. Resp. 1. Fidem habitualem posse esse majorem in uno quàm in alio intensivè; quia habitus fidei, sicut & quilibet habitus supernaturalis augeri potest, quatenus augetur meritum, & sic etiam in eodem homine fides potest esse major & minor. Resp. 2. Fidem Actualem posse esse majorem intensivè in uno, quàm in alio; si enim habitus sit major, actus etiam erit major intensivè, quia erit fortior & promptior. Resp. 3. Fidem Actualem Explicitam posse esse majorem adhuc; quia in uno homine potest extendi ad plura objecta, quam in alio, prout plures veritates cognoscuntur explicitè ab uno. Resp. 4. Fidem Actualem Implicitam non esse extensivè majorem; quia quilibet Fidelis debet credere omnia mysteria Fidei, saltem implicitè.

CAPUT II.

De objecto Fidei.

POSTQUAM loquuti fuimus de Fide in se considerata, quæ est habitus intellectûs; loquendum venit posteà de objecto in quod tendit ille habitus; sed anteà dicendum est, Fidem dividi in Catholicam & Privatam. Prima est ea quæ nititur revelationi factæ omnibus, quæ ob hoc dicitur Catholica seu Universalis. Secunda nititur revelationi factæ alicui privato.

Fides in Verbum incarnatum, in Eucharistiam & alia mysteria, est Catholica, quia sufficienter hæc proposita sunt omnibus: quando verò Abrahæ revelatum fuit quòd haberet filium, Fides erat privata. Quia autem per accidens fit quòd una veritas proponatur omnibus, vel aliquibus tantùm, ideò istæ fides non differunt essentialiter, sed accidentaliter. Qui non crederet revelationi privatæ, esset quidem infidelis; quia Deo revelanti negaret assensum: non esset tamen hæreticus; quia non haberet pertinaciam voluntatis contra determinationem Ecclesiæ. Dividitur insuper Fides in Implicitam & Explicitam: Implicita est ea qua creditur aliquid non in se, sed in alio in quo continentur; & sic illi qui aliàs credebant Deum esse remuneratorem animarum, credebant implicitè animarum immortalitatem. Vel Fides Implicita est ea qua aliquid tantùm in confuso creditur; quam fidem habent rustici de omnibus mysteriis, dum credunt quidquid credit Ecclesia. Explicita est ea qua aliquid distinctè & expressè cognoscitur, ut Verbum Deum incarnatum esse.

QUÆSTIO PRIMA.

Quodnam sit objectum formale Fidei.

FIDES & actus fidei duplex habet objectum nempe materiale & formale. Materiale est propositio quæ creditur; Formale verò est ratio propter quam creditur; & utrumque tradi-

dimus in definitione fidei. Dum enim diximus, Fidem esse habitum quô creduntur veritates revelatæ, hoc exprimit objectum materiale: dum verò additur, propter authoritatem Dei revelantis, exprimitur objectum formale. Nunc loquimur de objecto formali.

Conclusio.

OBjectum formale fidei est Deus, quatenùs est prima veritas revelans: ita quòd Deus in quantùm revelans, qui nec falli, nec fallere potest, sit objectum & motivum, seu ratio formalis cur credamus. Ubi alii spectantes Deum, ut Deus est, dicunt eum esse objectum materiale fidei, & Deum ut revelantem & summè veracem esse objectum formale. Nos verò majoris claritatis causâ, dicemus veritates revelatas esse objectum materiale fidei, & Deum ut revelantem esse objectum formale.

Probatur conclusio; Illud est objectum formale fidei propter quod credimus articulos fidei; sed propter Deum revelantem qui nec falli nec fallere potest, credimus articulos fidei: ergo Deus ut revelans est objectum formale fidei. Et hoc est conforme D. Paulo ad Galat. 4. *Notum vobis facio Evangelium, quia non est secundùm hominem; nec illud accepi ab homine; nec didici; sed per revelationem.* Ubi Apostolus pro ratione sui Evangelii credendi nil aliud assignat quam Deum revelantem. Dixi, Deum non posse falli, propter suam summam sapientiam quæ decipi non potest; nec fallere, propter

summam bonitatem quæ decipere nequit.

Objic. 1. Revelationem posse competere scientiis naturalibus, quas Deus posset revelare si vellet: ergo non esse rationem formalem Fidei. Resp. pro tunc illas cognitiones pertinere ad Fidem, si crederentur solum propter authoritatem Dei revelantis. Deinde, illis scientiis revelatio esset tantum accidentaria; quia possent haberi naturaliter; at cognitioni nostrorum mysteriorum est essentialis, quia non possunt cognosci nisi per revelationem. Dices, Dj revelatio non sufficit ad credendum, sed requiritur aliquid ex parte voluntatis: ergo non est objectum formale Fidei. Resp. illum actum voluntatis captivantem intellectum, esse quid veluti intrinsecum ad fidem, quæ formaliter & intrinsecè est actus intellectûs.

Objic. 2. Deum posse mentiri per se, & de facto mentitum esse, cùm prædixit ruinam Ninivitarum, mortem Ezechiæ. Resp. in hoc non mentitum fuisse Deum; quia hæc non prædixit absolutè, sed primò sub conditione, quòd non agerent pœnitentiam, & secundò juxta cursum causarum naturalium. Quòd autem Deus non possit mentiri, patet; quia ubi est prima veritas, non potest esse mendacium; nam *omne mendacium ex veritate non est*. 1. Joan. 2. Deus autem est summè verax & in essendo & in cognoscendo, & in dicendo; ergo mentiri non potest.

Objic. 3. Deum mentitum fuisse per alios quos fefellit, & in ore quorum posuit mendacium: Ezech. 14. *Ego Dominus decepi Prophetam illum*, Et 3. Reg. 22. *Dedit Dominus spiritum*

mendacii in ore omnium Prophetarum, qui hic sunt. Resp. Deum non posse etiam mentiri per alios; quia illos deciperet, & deceptio est contra Charitatem, & proinde mala per se: Dicendum ergo est, præcedentes textûs intelligi permissive, in quantùm permisit illos decipi; non verò effectivè & formaliter, quasi ipsos deceperit, aut infuderit in illis errorem. Hæc omnia sunt contra Priscillianistas, putantes Deum de facto mentiri; & contra Catholicos aliquos, asserentes ipsum mentiri posse, non de potentiâ ordinariâ, sed absolutâ.

QUÆSTIO II.

Quodnam sit objectum Materiale Fidei.

VULGÒ Theologi distingunt objectum materiale Fidei in Complexum & Incomplexum. Objectum materiale Incomplexum: est res de quâ aliquid creditur, ut Deus: Complexum verò, est propositio quæ creditur; ut cùm dicitur, Deus est trinus, est incarnatus, &c. Inter propositiones à Deo revelatas aliæ sunt præcipuæ & Cardinales, quæ vocantur Articuli Fidei; aliæ sunt minus Præcipuæ, quæ dicuntur simpliciter Propositiones Fidei, non articuli Fidei.

CONCLUSIO.

OBJECTUM materiale fidei est omnis res à Deo revelata, quæ nobis credenda proponitur, sivè illâ res habeatur ex Scripturâ, sivè ex traditionibus, sivè ex Conciliis: quæ

omnia sunt regula fidei. Hæc propositio ex se patet; unde superest tantùm, ut quasdam dilucidemus difficultates, quæ suboriri possunt super tale objectum.

Quæres primò, utrum objectum materiale Fidei sit Complexum? Resp. si nomine objecti intelligatur res ipsa quæ creditur, quatenus extra intellectum existit, tunc objectum est Simplex & Incomplexum; quia nihil est aliud quam res ipsa credita quæ simplex est; quoniam de ipsâ non fit affirmatio aut negatio, ut Deus, Verbum Dei, &c. Si vero nomine objecti, intelligatur Assensus, mediante quo, res cognita dicitur esse in cognoscente, tunc objectum est Complexum; ut quando in mente nostra concipimus Deum esse, Deum esse Trinum, Verbum esse Incarnatum, & postea assentimur talibus propositionibus, tunc objectum fidei est Complexum: est enim tale objectum quædam propositio, quæ affirmat, vel negat. Sic conciliandi sunt, Doctores, quorum aliqui dicunt objectum esse Complexum, alii dicunt esse Simplex.

Quæres 2. an objectum materiale fidei sit certum & infallibile? Jam de hoc locuti fuimus in additionibus quæstionis vltimæ cap. præcedentis: iterum tamen Resp. veritates Fidei, quatenùs subſtant revelationi D. esse infallibiles & certissimas, ob summam Dei veritatem in dicendo; unde nulla hæsitatio aut fluctuatio in Fide admittenda est: Imò qui verè credit rationes omnes Fidei, contrarias respuere debet; unde in hoc Apostolus laudavit Abraham, quòd crediderit suam uxorem esse

pariturам contra rationem naturalem, non considerans corpus suum emortuum, ut & uxoris suæ, cùm ferè esset centum annorum.

Quæres 3. utrùm objectum materiale fidei possit esse objectum sensuum? Resp. objectum Fidei non posse cadere sub sensibus: *Fides* enim ex 1. Hebr. *est rerum non apparentium;* & ex Aug. Tract. 40. in Ioan Fides est credere quod non vides. Ratio est, quia sola materialia sunt objectum sensuum; objectum vero Fidei est quid spirituale & supernaturale, scilicet res revelata à Deo. Si dicatur Fidem esse ex auditu, hoc verum est in ratione signi, in quantùm per verba & per prædicationem proponitur res credenda; non verò in ratione objecti. Si dictum fuerit D. Thomæ, *Quia vidisti me, Thoma! credidisti:* hoc sic dictum est, quia Thomas aliud vidit, aliud credidit: vidit hominem, & credidit Deum.

Quæres 4. utrum objectum fidei possit esse objectum scientiæ? Resp. negativè, quia scientia est de apparentibus & evidentibus. Fides autem de iis quæ non apparent, juxtà D. Gregorium Homil. 29. in Evangelia, *Fides illarum rerum est, quæ apparere non possunt*; quæ autem apparent, jam non fidem, sed cognitionem habent. Deinde Fides per se includit obscuritatem, & scientia evidentiam postulat. Tandem Scientia nititur rationi naturali, & Fides revelationi divinæ. Nihil prohibet tamen, idem objectum posse aliquando cognosci per Fidem & per Scientiam diversis mediis; sed ille actus non erit simul scientificus & actus Fidei; hoc enim non potest esse per rationes

allatas; sed erit scientifica cognitio, si habeatur per lumen naturale; & fidei, si habeatur per lumen fidei. Hoc patet in hac propositione, *Deus est*, quæ modò ad fidem spectat, ut ait D. Paulus 11. Hebr. *Accedentem ad Deum oportet credere quia est*; & modò ad scientiam, quoniam à Philosophis multis rationibus existentia Dei comprobatur.

Quæres 5. utrùm objectum Fidei sit evidens? Ex responsis patet, non esse evidens, sed obscurum. Resp. tamen quòd licet objectum Fidei non sit evidens per se, & in se; potest tamen esse evidens in attestante, cùm enim evidenter cognoscamus Deum esse veracem in dicendo, evidenter cognoscimus ea quæ revelavit esse vera: Si ergo Deus vellet ostendere, se revelasse mysteria nostra, pro tunc illa mysteria essent evidentia in attestante; id est evidens esset ea quæ testatur, esse vera; quia evidens nobis est Deum non posse falsum testari. An autem suppositâ evidentiâ Dei attestantis aliquam propositionem, haberetur Fides de illâ, quæstio est de nomine: Si enim per fidem intelligatur cognitio undequaque obscura, pro tunc non erit Fides; Si autem intelligatur per Fidem, cognitio rei obscuræ in se, licet evidentis in attestante, illa cognitio erit Fidei. Et hoc non immeritò dicitur: Beata Virgo enim, Moyses & Prophetæ habuerunt illam evidentiam in attestante, in quibus tamen non est neganda Fides.

QUÆSTIO III.

Utrum dentur aliqua motiva, quæ reddant objectum Fidei aliquo modo credibile evidenter?

QUÒD Fides nostra non sit de veritatibus quæ sunt evidenter credibiles, & convincant intellectum, ut illis assentiatur, satis patet ex difficultate quam sentit humana ratio in tali assensu. Non quærimus ergo, utrum dentur motiva quæ evidenter reddant veritates Fidei in particulari credibiles; sed tantùm petimus, utrùm dentur aliqua motiva, quæ reddant Fidem Christianam & Chatholicam (quæ est Romanâ) saltem credibilem in communi?

CONCLUSIO.

FIDES Catholica habet aliquam rationem credibilitatis in communi, quæ aliquo modo est evidens, juxta Psal. 92. *Testimonia tua credibilia facta sunt nimis.* Cujus ratio petitur ex diversis solidis argumentis, quorum aliqua movent Judæos ut Christiani fiant, de quibus loquuntur Lactantius, Justinus Martyr, Tertullianus, Chrysostomus, & alii, & quæ hîc recensere prolixius esset: Alia movent Catholicos, ut in suâ Fide permaneant: Alia denique persuadent Hæreticis, ut ad Fidem Catholicam redeant. Horum omnium aliqua breviter recensenda sunt.

Primum argumentum, quo probatur fidem

Christianam esse credibilem, desumitur à multitudine & authoritate illorum qui eam amplexati sunt. Si enim dicit Aristoteles 1. Ethic. 20. *Quod universis videtur, nos tale dixerimus*, nonne fides adhibenda est Religioni Christianæ, quam omnes penè gentes & innumerabiles viri libenter receperunt, quorum alii summâ authoritate, summo ingenio & doctrinâ, alii denique summâ virtute præditi fuere? Augustinus ait: *Tenet me in Ecclesiâ consensus populorum atque gentium, tenet authoritas miraculorum inchoata, &c.* Si ergo Augustinus, quem pauci Patres præcesserunt, hâc ratione motus fuerit, nos ipsi qui & Augustinum, & prædecessores Augustini, & quotquot ipsum sequuti sunt, habemus, nonne ex tantâ virorum in scientiâ & virtute illustrium authoritate, de veritate Religionis convincemur, quam libenter receperunt, & veluti per manus tradiderunt.?

Secundum argumentum petitur ex qualitate illorum qui religionem nostram à Christo institutam plantaverunt, qui fuerunt paucissimi viri, non potentes, non sapientes, non eloquentes; sed illiterati, rudes & plebeii; qui non in humanæ sapientiæ verbis, nec armorum impetu, nec divitiarum larga effusione, sed in paupertate & humilitate subtilissimos Philosophos confuderunt, clarissimos Senatores devicerunt, & debellarunt mirabiliter potentissimos orbis Principes quos ad fidem Crucifixi converterunt, qui anteà erat Gentibus stultitia & Judæis scandalum; ipsis absolutè præcipientes odium sui, dilectionem ini-

mici, deliciarum fugam, ærumnarum perquisitionem & cætera hujusmodi; quæ omnia fuissent prorsus impersuasibilia, si Deus illorum prædicationi favere non voluisset: quod profectò veritatem Evangelii & Religionis Christianæ demonstrat.

Tertium argumentum hauritur ex miraculis factis in confirmationem doctrinæ Christi. Matthæi enim 11. Christus volens probare se esse Messiam, & suam doctrinam mereri ut reciperetur, multa miracula edidit coram Discipulis Joannis, dicens posteà: *Euntes renuntiate Ioanni quæ audistis & vidistis; cæci vident, claudi ambulant, surdi audiunt, &c.*

Quartum argumentum petitur ex sanâ doctrinâ existente apud Christianos, quæ sanctissima est; Nam etiamsi in Ecclesiâ Romanâ plerique existant & semper extiterint pravis & corruptis moribus, attamen ex Psal. 11. *Eloquia Domini, eloquia casta.* Et Psal. 18. *Lex Domini immaculata convertens animas.* Imò Religio Christiana pœnas acerbissimas proponit vitio, & mercedem eximiam virtuti.

Quintum argumentum desumptum est à constantiâ numeri penè infiniti Martyrum, qui crudelissima tormenta passi sunt, & mortem acerbissimam, in confirmationem Fidei Romanæ; inter quos tenerrimæ ætatis juvenculæ tortorum & tyrannorum deriserunt ferocitatem: quod sanè impossibile fuisset, nisi Deus ipsarum debilitatem corroborasset potentissimis gratiæ auxiliis, & hoc ut confirmaretur religionis veritas.

QUÆSTIO IV.

Quænam sit regula Fidei.

CUM Fides formaliter sumpta nitatur revelationi divinæ, & ipsa revelatio nobis innotescere debeat; hîc quærimus à quo nobis proponenda sit illa revelatio, seu res revelata, quæ est objectum materiale fidei? Anabaptistarum aliqui (qui propter hoc Illuminati dicti sunt) nullam scripturam admittebant, sed fingebant, aut Spiritum sanctum, aut Angelum sibi apparere à quo omnia credenda discerent. Lutherani & Calvinistæ solam Scripturam pro regula fidei admittunt, quam privato judicio interpretari audent; unde suas opiniones pro dogmatibus fidei assumunt; cùm ergo illorum opiniones sint particulares, illorum etiam fides est privata & non Catholica: Ex quo oritur tanta credendi varietas inter hæreticos, ut vix duo illorum inter se consentiant in omnibus credendis, licet omnes in expugnandâ Catholicorum fide conveniant.

CONCLUSIO.

SCRIPTURA sacra non est sufficiens regula fidei; contra Lutherum in cap. 1. ad Galat. & Calvinum lib. 4. Instit. cap. 8.

Probatur primò ex Scripturæ obscuritate. Regula fidei debet esse perspicua, ita ut omnes illam cognoscant; aliàs fides, quæ est ignota, per ignotum regularetur: Sed Scriptura sacra

est obscura: ergo non potest esse regula fidei. Probatur minor ex 2. Petri 3. *Quadam sunt in Epistolis D. Pauli difficilia intellectu, qua indocti homines & instabiles, sicut & cateras scripturas depravant ad suam ipsorum perditionem.* Ex quo patet Epistolas D. Pauli (maximè Epistolam ad Romanos) sicut & cæteras Scripturas nec esse sole clariores ut volunt hæretici, nec tantam perspicuitatem habere, ut Saltores, Sutores, Rustici & Mulierculæ illas de facili & sinè ulla explicatione intelligere valeant, Nec dicant hæretici hoc intelligi de profundioribus fidei quæstionibus, quarum cognitio non est necessaria ad salutem; nam quid magis necessarium, quàm cognitio Baptismi? Attamen quando dicitur; *Nisi quis renatus fuerit ex aquâ*, quærunt diversas explicationes, ut aqua possit intelligi figuratè pro gratiâ, nec debeat esse aqua elementaris; unde alii dicunt, fidem parentum sufficere infantulis; alii dicunt, quemlibet liquorem sufficere ex quo fieri possit balneum. Quid etiam plus necessarium est, quàm Sacramentum Eucharistiæ, de quo Ioan. 6. habetur: *Nisi manducaveritis*, &c. Tamen hæc verba esse obscura, ostendunt hæretici, dum dicunt illa intelligi de manducatione per fidem. Maneat ergo quòd Scriptura obscura sit, & proinde non possit esse regula fidei nisi explicetur ab Ecclesiâ.

Probatur 2. Quia regula fidei debet esse certa, ita ut non acceptetur una regula pro alia; sed potest oriri dubium super Scripturam ipsam an secundùm se totam, vel secundùm partes revelata sit à Deo, quæ dubitatio non potest

tolli per Scripturam ; ergo Scriptura non est sufficiens regula fidei ; aliàs non esset controversia inter nos & hæreticos, quinam libri essent canonici & qui non. Calvinus lib. 1. Instit. cap. 7. §. 2. respondet Scripturam canonicam à non canonicâ per se ipsam dignosci discernique posse sicut album à nigro, frigidum à calido, & dulce ab amaro. Sed si hoc ita sit, quorsùm tanta disputatio de librorum canonicorum numero, nedum inter Calvinum & nos, sed inter Calvinum & Lutherum, quem Lutherum vocat Calvinus nobilem Christi apostolum, & purioris Evangelii ministrum lib. 2. contra Vvestphalum, & lib. de necessite Ecclesiæ reforn andæ : Attamen Lutherus epistolam B. Jacobi, primam D. Petri & Apocalypsim Joannis rejicit ; approbat verò Calvinus.

Probatur tertiò, quia si S. Scriptura esset sufficiens regula Fidei, omnia credenda & facienda doceret, quod falsum est : Ubi enim docet Scriptura mutandum esse sabbatum in diem Dominicam ? Ubi permittit manducare animal suffocatum & sanguinem quod utrumque prohibitum est. Act. 25. Ubinam Scripturæ habetur, parvulis esse baptisandos necessariò ? Baptismum esse validè collatum ab Hæreticis, Judæis, imò & mulieribus ? Ipsummet baptismum nullo modò esse iterandum ? Certè, cùm Scriptura non tradat sufficienter, Patrem divinum esse Ingenitum, Spiritum S. procedere ex Patre & Filio, ejus productionem non esse Generationem, & similia quæ ad fidem spectant, sanè dicendum est Scripturam solam non esse

sufficientem Fidei regulam.

Objic. primò id quod habetur Ioan. 5. *Scrutamini scripturas*, quasi in illis omnis difficultatis solutio reperiatur. Resp. præmissis aliis solutionibus, hoc verbum *Scrutamini*, non esse imperativi modi, quasi Deus præcipiat lecturam Scripturæ, sed indicativi; quasi dicat; Vos scrutamine Scripturas, sed illæ de me testimonium perhibent. Si habeatur Psal. 18. *Præceptum Domini lucidum illuminans oculos;* hoc intelligitur, modò accedat priùs Ecclesiæ explicatio. Si dicat Chrysostomus Homil. in 2. ad Thessal. *quæcumque necessaria sunt ad salutem, esse perspicua in Scriptura*: hoc verum est positâ explicatione Ecclesiæ, non verò sine illâ. Si habeatur 1. Joan. 2. *Non necesse habetis, ut aliquis vos doceat, sed unctio docebit vos de omnibus*; ibi Apostolus alloquitur tantùm Baptisatos, qui erant satis imbuti per prædicationem Evangelii, & aliis Doctoribus non indigebant. Dices; obscuritas esset imperfectio in scripturâ. Negatur, sed hoc innuit ipsius altitudinem, & ostendit nostram imbecillitatem ac humilitatem, quæ inducit, ut recurramus ad Ecclesiam, quam libenter audire debemus, ipsiusque determinationi acquiescere.

QUÆSTIO

QUÆSTIO V.

Vtrum Traditiones admittendæ sint pro regula fidei.

TRADITIONEM afferere tanquam regulam Fidei præcisam, ridiculum esset; per hoc enim à regulâ fidei Scripturam arceremus, quod nullus cogitabit: sed utrùm admittendæ sint Traditiones, de quibus aliqua credenda eruantur ab Ecclesia? Negant Hæretici & affirmant Catholici, ut jam patuit ex præcedenti quæstione, ubi ostendimus, Scripturam non exprimere omnia & singula quæ sunt de necessitate fidei. Plura sumus dicturi de traditionibus initio tractatûs de Conciliis.

CONCLUSIO.

TRADITIONES quædam admittendæ sunt, ad quas recurrere debemus, tanquam ad partialem regulam fidei. Quod intelligendum est, non de Ecclesiasticis, sed de divinis & Apostolicis, quæ parem vim habent ac Scriptura S. Sicut enim mandatum Principis æquale est, dum voce profertur & dum scriptô mandatur; sic & verbum Dei, sive sit scriptum, sive non scriptum, sed tantùm ab Apostolis traditum nobis continuà successione. Quod autem Traditio Apostolica sit verbum Dei, constat; quia, sicut id quod scripserunt Apostoli, erat verbum Dei, quia à Deo inspiratum fuerat; sic & doctrina, quam tradiderunt Apostoli vivâ

voce, dicenda eſt verbum Dei, quoniam Deus eam revelavit illis.

Concluſio noſtra habetur ex Conc. Trident. Seſſ. 4. in decreto de Canonicis Cenſuris, ubi præter Scripturam admittuntur Traditiones. Sic D. Paulus 1. Cor. 2. *Laudo autem vos, fratres! quia per omnia mei memores eſtis; & ſicut tradidi vobis præcepta mea, tenetis:* Ubi loquitur de præceptis quæ dederat Corinthiis verbô, antequam illis ſcriberet; erat enim prima epiſtola. Dicit etiam 2. ad Theſſal. 2. *Itaque fratres! ſtate & tenete traditiones quas didiciſtis, ſive per ſermonem, ſive per Epiſtolam noſtram.* Act. 15. *Beatus Paulus, Sila comite, perambulabat Syriam & Ciliciam, confirmans Eccleſiam, & præcipiens cuſtodire præcepta Apoſtolorum & Seniorum.* Illa autem præcepta non erant ſcripta, ſed voce edocebantur.

Probatur 2. ex Patribus. Epiphanius hæreſi. *Oportet autem & traditione uti: non enim omnia à D. Scripturâ poſſunt accipi. Quapropter aliqua in ſcriptis, aliqua traditione ſancti Apoſtoli tradiderunt, quemadmodum dixit S. Apoſtolus; Sicut tradidi vobis.* Chryſoſtomus in cap. 2. 2. ad Theſſal. ubi habetur, *Tenete traditiones*, ait; *Hinc patet, quòd non omnia per epiſtolam tradiderit, ſed multa etiam ſine litteris; eadem verò fide digna ſunt tam iſta, quàm illa.* Baſilius in lib. de Spiritu ſancto, ſic ſcribit, *Dogmata, quæ in Eccleſiâ ſervantur, partim ex conſcriptâ doctrinâ habemus, partim ex Apoſtolorum traditione ad nos delata recepimus.* Origenes in caput 6. Epiſt. ad Rom. *Eccleſia ab Apoſtolis traditionem accepit, etiam parvulis baptiſmum*

dare Augustinus lib 10. de Genesi ad litteram cap. 23. *Consuetudo matris Ecclesiæ in baptisandis parvulis nequaquam spernenda est, nec omnino credenda, nisi Apostolica esset traditio.* Traditioni ergo credendum est.

Confirmatur eadem conclusio ex hoc, quòd omnia ad fidem pertinentia non contineantur in Scriptura. In quo enim loco Scripturæ habetur, Scripturam veteris & novi Testamenti esse verbum Dei? quòd tota sacra Scriptura ad nos pura & integra pervenerit? quòdque habeamus legitimum ejus sensum? Unde hæc omnia à nobis creduntur, nisi quia docentur ex Traditione Apostolica? Deinde, ubinam Scripturæ habetur, Symbolum Fidei esse Catholicum & Apostolicum? Sabbatum mutari debere in diem Dominicam? Aquam esse commiscendam vino ad exemplum Christi in sacrificio Missæ? Baptismum non esse reïterandum? Baptisatos ab hæreticis non esse rebaptisandos? Frontem signari debere signo crucis? In Baptismo debere dici: *Ego te baptiso, &c.* quod in Scriptura non reperitur, sed tantùm præceptum baptisandi in nomine Patris, &c. sicut præceptum petendi in nomine Christi. Licèt autem dicat Christus, *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis*, non vult tamen, ut dicamus, *Peto in nomine Christi.* Sic licèt præcipiat baptisare in nomine Patris, &c. non jubet tamen expressè, ut dicatur, *Ego te baptiso in nomine, &c.* Hæc ergo forma Baptismi quæ non est expressè in Scripturâ, undenam habetur, nisi ex Traditione Apostolicâ, quæ proinde meritò admittenda est?

OBJIC. 1. ex ad Gal. 8. *Licèt nos aut Angelus de cælo evangeliset vobis, præter quam quod evangeliso vobis, anathema sit.* Resp. hoc non eludere vim Traditionum; quia non sunt præter, neque contra id quod docuit Paulus, quoniam ipsemet Traditiones admittit, dum dicit *Tenete traditiones nostras*, 2. ad Thess. 2. Deinde, per hoc instruit Paulus Galatas, ut non crederent falsis quibusdam Apostolis, qui ipsos volebant divertere à doctrinâ quam illis anteà tradiderat, quòd scilicèt Ceremoniæ Mosaycæ erant abrogatæ, & neminem posse justificari per illas, sed tantùm per Fidem Christi. Illi autem falsi Apostoli Galatis persuadere volebant cum illâ Fide in Christum jungendam esse necessariò Circumcisionem. Ad alios textus quos allegant hæretici, v. 6. Deuter. 12. *Quod tibi præcipio, hoc tantùm facito, nec addas quicquam, nec minuas*; hoc non intelligitur de traditionibus, sed loquitur Deus de præcepto ceremonialis sacrificii, in cujus ceremoniis Deus vult nihil addi de execrationibus quæ fiebant in sacrificiis idolorum: Hoc liquet ex verbis antecedentibus. Quando etiam dicunt ex Deuter. 4. *Non addetis ad verbum quod loquor vobis, nec auferetis ab eo*; ex hoc non sequitur quòd nihil addendum sit verbo scripto, alias immeritò dixisset Paulus: *Tenete traditiones nostras*; sed ex hoc textu, qui intelligitur de præceptis Ceremonialibus & judicialibus datis Genti Judaïcæ, sequitur quod illis nihil addendum sit, aut detrahendum. Ut uno verbo fiat satis similibus textibus, nihil addendum est Scripturæ, quod illi sit contrarium, concedo; quod

sit magis explicativum eorum quæ non expressè commemorat, nego.

Objic. ex Matth. 15. *Irritum fecistis mandatum Dei propter traditionem vestram.* Resp. ibi Matthæum non loqui de traditionibus novi Testamenti, sed veteris: non adhuc de Mosaïcis quæ erant legitimæ, sed de Pharisaïcis, quarum aliquæ erant bonæ in suo genere, aliæ indifferentes: sed omnes vitupeiabantur à Christo & Apostolis, quia illas observabant ob vanam gloriam & per hypocrisim; unde vocantur hypocritæ & sepulchra dealbata. De illis traditionibus agetur in tract. de Conciliis. Quoad Paulum ad Coloss. 2. *Videte ne quis vos decipiat per Philosophiam & traditionem hominum:* nil contra nos qui agimus tantùm de Traditione D. inspirata Apostolis. Petrus didens: *Redempti estis de paterna traditione*, loquitur ut suprà. Augustinus clamans, alios libros, præter Canonicos, non esse fide dignos; hoc dicit non per comparationem ad Traditiones, sed ad humanos authores. Si videatur dicere idem Augustinus extra Scripturam nullam veritatem Catholicam inveniri, ibi latè sumit Scripturam pro omni revelatione quæ recipitur ab Ecclesiâ, sive illa scripta sit, sive non, sed solo verbo tradita. Si denique dicatur in veteri Testamento nullas fuisse veritates præter conscriptas; Respond. multas fuisse ex ore Prophetarum & antiquorum Patrum ab avis ad nepotes devolutas sine scripto, quas Traditiones Hebraïcè vocabant *Cabalam*, & Latinè *Receptionem*; quia juniores illas recipiebant à majoribus.

QUÆSTIO VI.

Vtrum Ecclesia sit regula Fidei.

OBJECTUM materiale nostræ Fidei, de quo loquimur in præsenti cap. seu veritates credendæ, non possunt securè credi, nec infallibiliter, nisi ad credendum nobis legitimè proponantur. Hæretici, ut jam diximus, Scripturam solam, sine Traditionibus & determinatione Ecclesiæ, Normam & Judicem faciunt. Jam vidimus Scripturam non sufficere in penultimâ quæstione, in præcedenti stabilivimus necessitatem Traditionum, hîc statuendum est, quòd Ecclesia sit regula difficultatum oriundarum & circa Scripturam & circa Traditiones.

CONCLUSIO.

VERA regula fidei nostræ est Ecclesia, quæ nobis credenda proponit infallibiliter. An autem hoc intelligatur de illâ, ut congregata est in Concilio universali, nec ne; hoc ad tractatum de Conciliis pertinet, & utraque opinio discutietur.

Nostra assertio patet ex dictis; cùm enim regula fidei non sit Scriptura sola, nec etiam Scriptura cum Traditione, quandoquidem ad Ecclesiam pertinet judicare de Traditionibus, an sint Apostolicæ vel tantùm Ecclesiasticæ; remanet dicendum quòd Ecclesia sit regula Fidei, & quòd ad illam tanquam ad judicem, pro-

nuntiare super controversias fidei pertineat: quod facit vel juxta Scripturam, cujus sensum aperit, vel juxta Traditiones quas declarat esse Canonicas. Hoc est conforme D. Paulo ad Ephes. 4. *Christus ascendens in cœlum, dedit dona hominibus; & alios constituit in Ecclesiâ Prophetas, alios Doctores & Pastores ad consummationem Sanctorum, ut non simus sicut parvuli fluctuantes, nec circumferamur omni vento doctrinæ.* Multos tales contextus Scripturæ adhibere possem, ut potè Matth. 18. *Qui non audierit Ecclesiam, sit tanquam Ethnicus & Publicanus*, & similes; sed iste præ cæteris sufficiens videtur, ni fallor.

Stant omnes Patres Orthodoxi ab hac opinione, & tam unanimiter pronuntiant pro Ecclesiâ, ut aliquos enumerare non deceat. Hoc confirmat perpetua Ecclesiæ praxis, dum videmus hæreticos damnatos fuisse vel à summis Pontificibus, vel à Conciliis, ut potè Arius in Conc. Nicæno. 1. Macedonius in Constantinop. 1. Nestorius in Ephesino, Eutiches in Chalcedonensi, & (ut alios omittam) Lutherus & Calvinus in Tridentino. Corroboratur denique nostra conclusio ex usu Veteris Testamenti, ubi controversiæ super legem ortæ, saltem majores, à summo Pontifice dirimebantur, & non à Scripturâ. A summo Pontifice (inquam) definitiones emanabant, quibus sub pœnâ mortis, obedientia debebatur.

Objiciunt primò hæretici, Deum in Veteri Testamento remittere dubitantes de fide *ad legem magis & ad testimonium*. Esaï 8. & non ad Pontificem, nisi pro legalibus. Resp. ibi

agi contra illos, qui in futuris eventibus solebant consulere Pythonissas & Ariolos, quos Deus remittebat *ad legem*, quæ id prohibebat Deuter. 18. & ad testimoninm Prophetarum, qui à Deo constituti erant, ut prædicerent futura; ita quod magis recurrendum esset ad legem & Prophetas, quàm ad Ariolos. Quando autem dicitur, Pontificem judicare tantùm de legalibus, hoc falsum est; quia, quando dubitatum fuit an Messias natus esset tempore Herodis, (quæ quæstio erat de fide) *Rex turbatus est & omnis Ierosolyma cum illo; & congregans omnes Principes Sacerdotum, diligenter sciscitabatur ab eis, ubi Christus nasceretur; At illi dixerunt; In Bethleem Iuda, &c.* Matth. 2. Deinde sciendum est quod apud Judæos erant duo tribunalia; unum minus in quâlibet urbe, compositum ex viginti tribus personis Deuteron. 16. & 2. Paralip. 19. in quo faciliores controversiæ judicabantur: & aliud majus, vocatum *Sanedrin* existens in Jerusalem, quod dirimebat majores difficultates, quæ oriebantur ex lege Decalogi, vel ex mandatis aliis moralibus, vel ex præceptis ceremonialibus ad D. cultum spectantibus, vel denique ex præceptis ceremonialibus externam pacem & justitiam conservantibus, sicut fertur 2. Paralip. 19. ubi præceptum est quòd omnes causæ, sive essent *de lege, de mandato, de ceremoniis & de justificationibus* judicarentur à Pontifice cùm septuaginta Personis, ex quibus *Sanedrin* componebatur.

Objic. 2. Joan. 5. Christum remittere ad Scripturam, dum dicit, *Scrutamini Scripturas,*

Jam respondi in solut. Object. 1. quæst. 4. hoc non dici imperativo, sed indicativo modo, ut videre est in textu: Quasi dicat Christus; *Vos scrutamini Scripturas*; sed illæ de me testimonium perhibent. Hoc confirmatur usu Ecclesiæ à tempore Apostolorum, quô orta est controversia, an novi Christiani recipientes Evangelium, deberent adhuc circumcidi, & servare Legalia. Judæi recenter conversi volebant, quòd Gentiles non possent salvari per Fidem Christi, nisi anteà circumciderentur: Paulus & Barnabas asserebant, hoc non esse necessarium. Ad tollendam difficultatem ex utraque parte, profecti sunt aliqui Jerosolymam ad Apostolos, qui initô Conciliô, ore Petri pronuntiarunt Circumcisionem non esse necessariam, nec Legalia. Similiter post tempora Apostolorum, controversiæ ortæ decisæ fuerunt authoritate Summi Pontificis, vel Conciliorum; ut potè, quando multi ex Asiâ, Pascha cùm Judæis celebrare voluerunt decimâ quarta die mensis Martii, qui propterea Quatuordecimani dicti sunt, ubi alii volebant celebrari Dominica die sequenti, ut nunc fit, pronuntiatum fuit in favorem istorum per Victorem Summum Pontificem an. 198. Ex quibus patet, Judicem & Regulam non esse Scripturam præcisè, sed Ecclesiam per Summum Pontificem, vel per Concilia.

Objiciunt 3. regulam Fidei debere esse infallibilem, cùm ipsa sit infallibilis; Ecclesia autem non est talis, cùm sit collectio hominum quorum quilibet est mendax ex Davide. Resp. omnes homines esse mendaces, quando agunt

ex privato judicio; non verò quatenùs à Spiritu S. diriguntur ad instructionem aliorum, quales fuerunt Moyses cum Senatu seniorum Numer. 11. Pontifices, qui eum sequuti sunt, Deuteron. 17. Prophetæ, Jerem. 1. Apostoli Joan. 15. *Mittam vobis à Patre Spiritum veritatis qui vos docebit omnem veritatem:* Talis denique est Ecclesia, quæ 1. Timoth. 3. dicitur columna & firmamentum veritatis, & de quâ etiam Matth. 16. *Portæ inferi non prævalebunt adversus eam.* Plura sumus de hac materiâ dicturi in tract. de Ecclesiâ & Conciliis.

Quæres quænam sit resolutio Fidei? Resolutio fidei nil aliud est quàm reductio actûs fidei ad id quod movet intellectum ultimò ad assensum fidei. Respondeo ergo, Fidem resolvi in veritatem Dei. Si enim quæratur, quare credimus Verbum Dei incarnatum fuisse? Respondetur, quia Deus hoc revelavit vel per Scripturam, vel per Ecclesiam. Si petatur ulteriùs, Quare credis Deo revelanti? dicetur, quia est summè verax. Si autem petatur insuper, Cur credis Deo summè Veraci? ridicula erit hæc quæstio; eo enim ipso quòd aliquis est summè Verax, ipsi credendum est: Fides ergo resolvitur in veracitatem Dei formaliter, & effectivè in Deum & in habitum Fidei, quia actus Fidei ab utroque elicitur.

Quæstio VII.

De Symbolo Fidei.

EA quæ diximus hucusque in hoc Capite, respiciunt in universum objectum materiale Fidei, sub quo continentur omnes veritates revelatæ quæ nobis credendæ proponuntur: Sed quia inter illas, aliæ sunt majoris momenti quæ continentur in Symbolo, ideò de illo aliqua nobis dicenda sunt brevissimè.

Dico primò nomen Symboli significare *Notam:* Ita quòd, quòd sicut castris milites habent quamdam notam & tesseram militarem, quâ hostes à sociis discernuntur; sic apud Fideles est nota quædam quâ distinguuntur ipsi ab infidelibus, quæ nihil est aliud, quàm professio veritatum Religionis Christianæ, quæ continentur in Symbolo. Nomen Symboli significat etiam *collationem*; in quantum componitur ex sententiis inter Apostolos collatis & examinatis, antequam ad prædicationem Evangelii progrederentur, sive singuli Apostoli singulas sententias contulerint, sive omnes unanimiter & collectivè omnes illos articulos in Symbolum redegerint. Augustinus Serm. 115. affirmat singulos Apostolos singulos articulos confecisse, & nominatim cuilibet illorum unum articulum assignat; sicut & D. Leo Epist. 13. ad Pulcheriam. De hoc tamen dubitant alii, licèt omnes fateantur ex Tradit. ipsum esse ab Apostolis.

Dico secundò triplex statui communiter Symbolum Apostolorum, ita dictum; quia ipsum composuerunt Apostoli. Cùm enim illi post Spiritûs S. missionem accepissent mandatum eundi in universum mundum prædicandi Evangelii causâ, quamdam formulam Christianæ Fidei composuerunt, ut idem omnes sentirent & proponerent illis, quos ad unitatem Fidei vocaturi erant: Cujus Symboli partes vocantur Articuli, quia sunt veluti artus & membra quibus Symbolum constat. Secundum Symbolum est Nicænum, quod in Missâ solemni decantatur, & quod dicitur Nicænum; quia inchoatum est à Patribus Concilii Nicæni, contra Arianos negantes divinitatem Filii; Auctum verò in Concilio Constantinopolitano contra Macedonianos, qui negabant divinitatem Spiritûs S. & finitum in Concilio Florentino, ubi Græci cum Latinis convenerunt de Spiritûs S. processione ex Patre & Filio. Tertium denique fuit Symbolum D. Athanasii, de quo loquens D. Gregorius Nazianz. Oratione de Laudibus Athanasii, ait, *Ipsum esse perfectissimam Fidei confessionem, quam totus Oriens & Occidens veneratur.* Hoc Symbolum non habet infallibilem veritatem, ut editum ab Athanasio, sed ut receptum ab Ecclesiâ, quæ illud ut orthodoxum amplectitur.

Dico tertiò, Symbolum Apostolorum maximæ esse utilitatis. Primò, ut esset ubique Fidei uniformitas apud omnes Gentes; sic S. Irenæus, lib. 1. cap. 5. Secundò, ut sublevaretur rusticorum imbecillitas, qui cùm non possint Scripturas legere, in quâ videant ea quæ

ſunt illis credenda, maximam facilitatem reperiunt in illo Symbolo, in quo paucis verbis omnia credenda conſtringuntur. Sic Auguſtinus lib. de Fide & Symbolo cap. 1. & Cyrillus Jeroſolymitanus. Tertiò, ut adhibeatur cautela contra Hæreticos, qui, cùm facilè fidem corrumpant, utiliſſimum eſt certam credendi formulam habere: ſic adhuc Auguſtinus loco citato. Quantum ad Articulorum numerum, alii ſtatuunt quatuordecim, quia dividunt Articulos Conceptionis & Nativitatis Chriſti, & Articulos de deſcenſu ad inferos & de Reſurrectione: Communior tamen eſt modus illorum qui conformiter Catechiſmo Concilii Trident. & Auguſtino Serm. 115. *de Tempore*, numerant tantùm duodecim Articulos, & addunt, *Sanctam Eccleſiam Catholicam, Sanctorum Communionem*.

Dico quartò, Symbolum non continere explicitè omnia credenda, bene autem implicitè. Primum patet oculis; nullam enim facit mentionem de Sacramentis, de Euchariſtiâ, de invocatione Sanctorum, de Purgatorio, de Indulgentiis, &c. quia ſi de omnibus his & ſimilibus loqueretur, non eſſet propriè Symbolum, ſeu Compendium Fidei, nec infirmorum juvaret memoriam. Quoad ſecundum, patet ex eo quod Symbolum Apoſtolorum continet articulos, qui ſunt fundamenta & generalia Fidei noſtræ principia, ex quibus principiis aliæ veritates elici poſſunt. Verbi g. Omnia quæ citata ſunt, reducuntur ad Articulum quô credimus ſanctam Eccleſiam; credendo enim Eccleſiæ, credere oportet Indulgentias, Purgatorium, &

similia, quæ Ecclesia tanquam orthodoxa determinavit.

Dico quintò, quantùm ad illam quæstionem quæ hîc proponi solet, an omnia quæ nunc creduntur, fuerint semper credita in Ecclesiâ Dei? Respondeo primò, omnia quæ nunc creduntur explicitè, fuisse semper credita implicitè; quia semper in Ecclesiâ duo credi debuerunt de Deo, nimirum quòd Deus sit, & omnium rerum curam & providentiam habeat, juxta illud ad Hebr. 11. *Accedentem ad Deum oportet credere, quia est, & quod sit remunerator.* In primo horum includuntur omnia quæ dicuntur de Deo *ad intra*; & in secundo involvuntur ea quæ concernunt Creationem, Conservationem, Justificationem, Glorificationem, & omnia *ad extra*; ergo omnia quæ creduntur nunc explicitè, fuerunt semper credita implicitè. Resp. secundò, quòd omnia quæ nunc creduntur explicitè, non semper explicitè credita fuerunt. Fides enim paulatim cœpit fieri illustrior, & nunc multa credimus explicitè, quia determinata sunt ab Ecclesiâ, quæ anteà solùm implicitè credebantur; quia super illa nondum determinationem tulerat: Imò Judæi multa tantùm credebant de Christo implicitè, quæ Christiani explicitè crediderunt, juxta Paulum ad Ephes. 3. *In prioribus generationibus mysterium Christi non est agnitum, sicut nunc revelatum est sanctis Apostolis & Prophetis.* Hanc quæstionem proponunt alii sub his verbis, an articuli Fidei creverint aliquando? Cui respondent crevisse secundum modum, non secundum substantiam, sed hæc omnia coincidunt.

Dico sextò, veritates Fidei perfectiùs cognitàs fuisse ab Apostolis, & ab illis qui proximè Apostolis successerunt, quàm à posterioribus. Quòd hoc verum sit de Apostolis, colligitur ex Joan. 14. *Paracletus quem Pater mittet in nomine meo, ille vos docebit omnia.* Et 16. *Cùm venerit ille Spiritus sanctus, docebit vos omnem veritatem.* Ratio est, quia Christus constituit Apostolos tanquam universales Magistros qui credenda proponerent, ex Marci ultimo, *Prædicate Evangelium omni creaturæ.* Ergo perfectissimè omnia cognoscere debuerunt. Quoad alios qui Apostolis successerunt, de facili probatur; quia fides auditione percipitur, & sic Patres Apostolis succedentes faciliùs & imperfectiùs cognitionem Fidei acceperunt, & hæc omnia contra Abbatem Joachimum D. Benedicti Monachum, asserentem Articulos Fidei perfectiùs nunc intelligi & prædicari, quàm tempore Apostolorum; in quantùm (inquit) ab Adamo ad Christum lex tantùm carnalis data est, à Christo lata est lex spiritualis, carnaliter ab Apostolis intellecta, cujus sensum spiritualem obtinuit D. Benedictus. Si dicatur contra nostram resolutionem, Ecclesiam per sæcula plura determinasse quæ anteà non cognoscebantur. Resp. Ecclesiam illa determinasse ex Scriptura, & Traditione quæ clarè innotescebant Apostolis. Quòd si aliquando licitum fuerit dubitare de aliquibus veritatibus, quas tenemur credere; hoc non est, quasi illæ veritates non fuerint unquam cognitæ in Ecclesiâ; sed quòd fuerint quasi obrutæ hominum malitiâ vel ignorantiâ, donec Ecclesia suam authoritatem interponeret,

CAPUT III.

De Actu Credendi.

QUANDOQUIDEM actus eliciuntur ab habitibus, vel potiùs à potentiâ instructâ habitu, consequenter ab intellectû, habitu Fidei firmato & corroborato exit actus credendi. Unus est interior, in intellectû subjectivè residens, quô quis assentitur veritatibus à Deo revelatis; alius exterior, qui declaratur exterioribus signis: Et de utroque nobis agendum est in præsenti Capite, si prænotaverimus quòd actus credendi Deum respiciens, possit considerari sub triplici respectu: Primò, in quantùm habet Deum pro objecto materiali: Secundò, ut habet Deum pro objecto formali: Tertiò, ut respicit Deum tanquam finem ultimum. Hinc aliud est, credere Deum, credere Deo, & credere in Deum. Credere Deum, est credere ipsum, ut rem revelatam; credere Deo, est credere ipsi ut revelanti, & veritatibus quas revelavit; & credere in Deum, est Deum credendo diligere: Hoc perbellè dicitur ab Augustino serm. 181. *de Tempore*.

QUÆSTIO PRIMA.

An sit necessariò credendum?

MULTOTIES diximus, aliquid esse necessarium dupliciter: necessitate scilicet Præcepti, vel Medii. Theologi dicunt necessitatem præcepti oriri solùm ex præcepto, & cum præceptum non obliget, dum res præcepta est impossibilis, vel ignorata invincibiliter; ideo, quod est necessarium solâ necessitate præcepti, omitti potest in hac duplici occasione. Necessitas medii oritur ex ipsâ re, quæ est medium ex voluntate D. ità absolutè necessarium ad salutem, ut sine ipsâ nullo modò salus haberi possit. Eucharistia est primo modò necessaria, & Baptismus secundo.

CONCLUSIO.

NECESSARIUM semper fuit omni adulto compoti rationis, cui efficienter proponuntur mysteria Fidei, illa credere. Dixi primò, *omni adulto*; quia infantibus Fides habitualis sufficit. Dixi secundò, *compoti rationis*; quia si esset adultus baptisatus impos rationis, pari jure salvatur per fidem habitualem in Baptismo infusam cum gratiâ, quam supponimus non perdidisse. Dixi tertiò, *cui sufficienter proponuntur mysteria Fidei*; quia si infans v. g. apud Barbaros esset baptisatus, & fieret posteà compos rationis, deinde moreretur, antequam illi mysteria credenda proponerentur, tunc

salvaretur, mediante Fide habituali & gratiâ justificante recepta in Baptismo, & non perditâ, ut supponimus.

Conclusio nostra est contra Manichæos, contendentes nihil esse credendum quod non possit ratione naturali demonstrari. Est etiam contra Vegam lib. 6. super Concilium Trident. cap. 17. & 20. ubi dicit ad suavem Dei providentiam pertinere, ut si quis faciat conformiter rationi ea quæ facienda dictat ipsa ratio, salutem primam & secundam valeat adipisci etiam de lege Dei ordinaria, modò ea quæ nobis sunt credenda, invincibiliter ignoret. Per Salutem primam, intelligit Iustificationem; & per secundam, Beatitudinem.

Probatur nostra conclusio primò ex Scripturâ & Conciliis. Ad Hebr. 11. *Accedentem ad Deum oportet credere, & sine fide impossibile est placere Deo.* Ephes. 2. *Salvati estis gratiâ Dei per fidem.* Joan. 3. *Qui non credit, jam judicatus est.* Marci ultimo; *Qui crediderit, & baptisatus fuerit, salvus erit; qui verò non crediderit, condemnabitur.* Ubi notat Gamachæus Scripturam in ultimâ particulâ non dixisse, *Qui non crediderit, & non baptisatus fuerit condemnabitur,* sed solum dixisse, *Qui non crediderit*, ut denotetur adultos posse salvari sine Baptismo in actu, modò sit in voto; non verò ullum salvari posse sine Fide actuali. Quoad Concilia, Milevitanum Can. 4. & Arausicanum Can. 5. asserunt fidem ad salutem necessariam, esse donum Dei. Et Tridentinum Sess. 6. cap. 7. ait: *Causa instrumentalis justificationis nostræ est Baptismus. qui est Sacramentum Fidei, sine qua nulli un-*

quam contingit justificatio. Et cap. 8. dicit quòd fides sit *Humanæ salutis initium, fundamentum & radix omnis justificationis.*

Probatur secundò ex Patribus & ratione. Omnes Patres cujuscumque sæculi afferri possent; sed tres tantùm adducendi sunt, nè tollatur brevitas. Irenæus lib. 5. cap. 20. propter Fidei necessitatem affirmat extra Ecclesiam, in quâ hæc fides traditur, non esse viam salutis. D. Leo serm. 4. de Nativit. Christi dicit; *Sine fide impossibile est placere Deo, & nihil sine illâ sanctum, nihil castum, nisi vivum.* Sic etiam Augustinus serm. 38. de tempore: *Fides est humanæ salutis initium, sine hac nemo ad filiorum Dei consortium potest pervenire; quia sine ipsa, nec in hoc seculo quisquam justificationis consequitur gratiam, neque in futuro vitam possidebit æternam.* Non-nè ex hoc clariùs sole patet contra Vegam, sine fide, nec salutem primam, nec secundam posse obtineri? Quantùm ad rationes; nulla Theologica & convincens afferri potest, qua Deus voluntate absoluta potuisset omnes salvare; attamen ratio congruentiæ exigit ut disponerentur in hac vitâ per Fidem, Spem & Charitatem, intellectus & voluntas illorum qui elevari deberent in patria ad visionem & amorem D. Essentiæ. Ex his omnibus patet fidem omnibus esse necessariam eo modo quo explicatum est in Conclusione. Est primò necessaria Fides habitualis necessitate medii, quia nullus absolutè salvari potest sine gratiâ justificante; nemo autem justificabitur, quin illi infundantur habitus Fidei, Spei & Charitatis. Secundò, Fides actualis est

etiam necessaria necessitate medii saltem adultis, in peccato mortali existentibus; quia justificatio est medium necessarium ad salutem, & adulti peccatores non possunt justificari sine actuali fide, quæ est radix, initium & fundamentum justificationis, ex Conc. Trid. Tertiò, utraque fides, tùm habitualis, tùm actualis, est necessaria necessitate præcepti naturalis, quo tenemur ea facere quæ ducunt ad vitam æternam; & divini, ex 1. Joan. 3. *Hoc est mandatum ejus, ut credamus in nomine filii ejus.* Quod intellige de illis adultis qui sunt in peccato, & quibus proponuntur sufficienter credenda: illis enim, qui gratiam Baptismatis receperunt, & qui illam non amiserunt per peccatum mortale, non est necessaria fides actualis necessitate medii, quando non proponuntur illis credenda; quia sine illâ possunt salvari, ut diximus: Imò nec est necessaria necessitate præcepti, quia Deus nihil præcipit impossibile, & fides actualis in tali statu est impossibilis; *Quomodo enim crederent sine prædicante*? Quartò, Fides actualis, quam dicimus esse necessariam, debet esse supernaturalis; non tantùm effectivè, in quantùm elicitur, medianteauxilio supernaturali; sed etiam objectivè, in quantum debet tendere in objectum cognitum supernaturaliter, & per revelationem.

Objicies primò, ex 11. ad Hebr. sufficit ad salutem, ut cognoscamus Deum esse, & Remuneratorem esse. *Accedentem ad Deum oportet credere, quia est, & quia remunerator est;* quod cognosci potest per lumen naturale: Ergo

frustra fides supernaturalis. Resp. Apostolum non agere de solâ naturali cognitione, quâ cognoscatur Deus, ut author naturæ, remunerans bona opera naturalia donis naturalibus; sed etiam ut author gratiæ & gloriæ, remunerans opera meritoria beatitudine supernaturali. Deinde, licet Apostolus dicat ista duo esse credenda, non exprimit tamen illa sufficere. Dices, ex ad Rom. 2. *Gentes naturaliter quæ legis sunt, faciunt.* Quasi dicat, illas potuisse salvari sine Fide. Resp. per (*gentes*) non intelligi infideles, sed Gentes quæ in Deum credebant, ex Lirano & Salmerone; vel Gentes quæ etiam in Christum credebant, ex Augus. Fulgent. & Prospero; & sic textus non est ad propositum. Deinde, esto loqueretur de infidelibus, vult tantùm per hoc Apostolus quòd infideles potuerint observare quædam legis præcepta, non vult tamen quod propterea possint salvari sine fide.

Objicies 2. Ergo educati apud Barbaros quibus numquam proposita sunt fidei mysteria, damnarentur; quod videtur repugnare bonitati D. Resp. hoc non magis repugnare, quàm quod parvuli non baptisati damnentur. Deinde, si illi servarent legem naturæ, pro tunc Deus per se, vel per Angelum, vel per illuminationem specialem, cognitionem credendorum infunderet, tanquam aliquid disponens ad gratiam recipiendam; nec pro tunc hoc debet dici miraculum, quia est quid consequens ad legem ordinariam Dei, quæ ex unâ parte statuit neminem salvare sine Fide, & ex aliâ neminem relinquere sine medio necessa-

rio ad salutem ; & sic in tali suppositione quòd quis ex auxilio supernaturali servaverit totam legem naturæ, debet illi cognitionem credendorum infundere, sive per se, sive per alium; ut patet de Cornelio Centurione, cui Angelus apparuit, Act. 10. dicens illi, ut iret ad Simonem Petrum, à quo deberet instrui.

Objic. 3. Sicut dicitur Marci ultimo: *Qui non crediderit, condemnabitur*; sic dicitur Joan. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aquâ & Spiritu sancto, &c.* Sed sufficit Baptismus in voto; ergo & Fides in voto sufficit, & non requiritur Fides in re. Resp. Ex utroque textu colligitur necessitas præcepti, quod præceptum de Fide non obligat strictiùs, quàm de Baptismo. Quantùm autem ad necessitatem medii, est disparitas fundata, si non præcisè in his verbis, saltem in Traditione Ecclesiasticâ, quæ semper docuit Fidem actualem requiri & Baptismum in voto sufficere. Dices, ex ad Rom. 1. *Cùm Deum cognoverunt, non tanquam Deum glorificaverunt.* Resp. per hoc Paulum non velle, Gentes salvas fuisse futuras, si opera sua naturalia fuissent conformia suæ cognitioni naturali; sed jure fuisse damnatas quod non vixerint conformiter legi naturali & suæ cognitioni. Dices; Propter Fidem ignoratam invincibiliter nemo damnari potest. Resp. Licet Ignorantia in quâ sunt Barbari, sit invincibilis, spectatâ solâ facultate naturali (quia non possunt credere Deo de quo nihil audierunt) attamen est vincibilis, spectatâ possibilitate in quâ sunt observandi legem naturæ, quam si observarent ex auxilio supernaturali

quod præsto est omnibus, Deus propter suavitatem suæ bonitatis eos illuminaret, ut diximus in Object. præcedenti. Si dicatur 1. Cor. 12. Fidem non dari omnibus etiam justis, sed aliis dari sermonem Sapientiæ, &c. non intelligitur hîc fides Theologica, sed fides patrandi miracula, id est fiducia.

QUÆSTIO III.

Quænam necessario credenda sunt necessitate medii?

FIDES actualis requiritur ad salutem, qualiscumque sit, ut probatum est in antecedenti Conclusione: hîc autem quærimus, quænam sunt credenda necessitate medii, sive implicitè, sive explicitè? Illud est credendum fide explicitâ circa quod immediatè debemus assensum elicere, ut quando assentimur actu huic propositioni quæ nobis expresè proponitur, Verbum Dei incarnatum est. Illud est credendum fide implicitâ, cui non assentimur immediatè propter seipsum, sed quia continetur in alio: sic qui credit omnia quæ determinavit Ecclesia, credit implicitè Verbum D. incarnatum esse.

CONCLUSIO PRIMA.

NECESSITATE medii omnia quæ proponit, aut proposuit aut proponet Ecclesia credenda, sunt reverâ implicitè credenda; licet omnia non sunt credenda explicitè. Primum

patet, quia Fides implicita est indivisibilis, & sic omnes veritates Fidei sunt credendæ, saltem implicitè, aut nullâ creditur fide divinâ, ut aliàs probavimus in primo capite, loquentes de integritate Fidei. Quantùm ad secundum, probatur de facili contra Calvinum, qui lib. 3. Instit. cap. 2. §. 2. docet, omnia esse explicitè credenda, ita quòd rideat Fidem implicitam Theologorum. Probatur inquam, alioquin oporteret omnes esse æqualiter doctos, contra Apost. 1. Corinth. 12. & Ephes. 4. *Alii sermo sapientiæ, alii,* &c. Itaut non omnes sint Prophetæ, non omnes Apostoli, non omnes Doctores. Unde idem Paulus ad Titum 1. *Magna requiritur eruditio in Episcopo, ut sit potens exhortari in doctrina sana & contradicentes arguere.* Ratio nostra petitur ex morali impossibilitate quam habent omnes rustici ad cognoscenda distinctè omnia & singula Fidei arcana. Adde quod ea omnia quæ nunc creduntur, semper credi debuerunt; at multa fuerunt explicata ab ecclesiâ de novo, quæ anteà non erant expresè determinata, ut Spiritum S. à Patre & Filio procedere, B. Mariam esse Matrem Dei, in Deo posse dici tres hypostases, & similia: Ergo antequam hæ veritates essent expressæ, credebantur tantùm implicitè: Ergo Fides implicita, quam dicimus necessariam ad omnes veritates fidei, non est ridicula, quidquid clamitet Calvinus contra Scripturam & rationem.

CONCLUSIO II.

CONCLUSIO SECUNDA.

SEMPER & in omni lege necessarium fuit adultis credere quòd Deus sit, & quod sit remunerator bonorum operum : Hoc habetur ex ad Hebr. 2. *Accedentem ad Deum oportet credere, quia est ; & quòd inquirentibus eum remunerator sit.* Utriusque ratio est, quia si quæ Fides, explicita habenda sit, maximè ista, sine quâ alia credi nequeunt : Quando diximus, necessariò esse credendum quòd Deus existat, loquimur de Deo, non sub omni conceptu particulari, hoc enim fieri non debet necessariò ; alias nemo haberet illam Fidem explicitam : sed sub aliquo communi ipsi proprio, ut v. g. quod sit primum principium omnium rerum, finis omnis creaturæ, & summè bonus ; itaut creaturæ rationales ipsum amare, & revereri debeant.

Cum diximus, de Deo credi debere, quod sit remunerator ; hoc est remunerator non tantum in bonis naturalibus & temporalibus, sed etiam supernaturalibus & æternis ; ita quod decernat præmia bonis, & supplicia improbis, non solùm in hac vitâ, sed & in alia : Unde Paulus loquens de Fide quam habere debemus, ipsam vocat Hypostasim rerum sperandum, & Argumentum non apparentium.

Portò, dicentes semper necessariam fuisse Fidem explicitam de existentia Dei ; hoc intelligitur de illâ cognitione quæ nititur revelationi divinæ ; alias non esset Fides, nec meritoria salutis. Licèt tamen aliunde posset cognosci Deum esse per demonstrationem, hoc

non impedit quin talis cognitio ad fidem pertineat, in quantùm habetur ex Deo revelante; & tunc dicendum quòd objectum fidei possit esse objectum scientiæ, diversis motivis; licet actus Scientiæ non possit esse cum actu Fidei, ut volunt plures Scotistæ; in quantùm ille qui credit Deum existere ex motivo revelationis, non se applicat actu ad demonstrationem à posteriori, quâ ex cognitione creaturarum colligit existentiam Dei.

Conclusio Tertia.

Post lapsum Adæ necessaria semper fuit necessitate medii fides explicita Mediatoris & Redemptoris, seu quòd Deus mitteret aliquem qui redimeret genus humanum à peccatis, & quo mediante, possent homines acquirere beatitudinem. Aliqui hanc fidem vocant fidem Christi implicitam. Hæc Conclusio, quæ est Scoti contra aliquos, probatur ex Paulo qui in Epist. ad Rom. nil aliud contendit probare nisi quòd nemo possit justificari nisi per Fidem in Christum: unde addit Galat. 3. *Scriptura conclusit omnia sub peccato, ut promissio ex fide Iesu Christi daretur credentibus.* Per promissionem intelligitur beatitudo. Augustinus multis in locis docet justos Veteris Testamenti non fuisse liberatos, nisi per eandem fidem Mediatoris, per quam & nos liberamur, ut videre est Lib. 1. contra duas Epistolas Pelagianorũ Cap. 7. Ratio nostra est, quia Deus non vult salvare homines sine illorum labore: vult ergo ut medicum desiderent; at non possent illum desiderare, nisi ipsum cognoscerent futurum.

Objicies, Ergo ab initio mundi lapsi debuit revelari Mediator futurus, cujus futuritio tantùm revelata fuit Abrahæ his verbis; *In semine tuo benedicentur omnes Gentes.* Genes. 22. Resp. non factam fuisse primò illam revelationem Abrahæ; sed tantùm ipsi revelatum est, quòd ille Mediator esset ex semine ejus: Revelatus verò fuit ille Mediator venturus primò Adæ à quo fides illius transmissa est ad posteros quorum aliqui semper in omni statu & in omni Gente conservabant fidem ipsius, alii verò illam neglexerunt & tradiderunt oblivioni; ita quod sese privaverunt medio proximè necessario ad salutem, licet habuerint semper media remota, nempe gratiam Dei, quâ potuissent servare legem, & inde venire ad aliquam notitiam Messiæ, ut diximus de Fide.

Conclusio Quarta.

Fides explicita Mediatoris venturi non fuit necessaria ad salutem respectu Divinitatis & mortis ejus: Hoc est, in Veteri Testamento erat quidem necessarium credere, Mediatorem esse venturum; sed non erat necessarium credere explicitè, quòd ille Mediator esset Deus, & mortem subiret pro homine redimendo. Ratio est, quia si talis Fides esset medium necessarium ad salutem, Divinitas & mors ejus debuissent revelari saltem aliquibus, & præsertim Judæis, quod tamen est falsum; imò scandalisabantur, quando Apostoli prædicaverunt Jesum Crucifixum. 1. Cor. 13. *Prædicamus Christum Crucifixum, Judæis scandalum*, &c. Imò & Apostoli non intelligebant

Christum loquentem de morte suâ ; quod est signum ipsos pro tunc non credidisse ipsum moriturum. Post tamen sufficientem promulgationem Evangelii, necessarium fuit necessitate medii; *Qui* enim *non crediderit, condemnabitur.* Mar. 15. Idest, qui non crediderit Evangelio, damnabitur. Evangelium autem docet Christum esse Deum, pro omnibus mortuum fuisse, & resurrexisse: ergo hæc omnia necessariò debent credi, & illorum fides explicita est necessaria necessitate medii post promulgatum Evangelium.

CONCLUSIO QUINTA.

SICUT mox dicebamus fidem explicitam de Incarnatione Christi esse necessariam necessitate medii ad justificationem & ad salutem post Evangelium sufficienter promulgatum; sic fides explicita de Trinitatis mysterio necessaria est necessitate medii, & consequenter præcepti, post illam promulgationem, non autem anteà. Primum probatur; quia si debet explicitè credi Mysterium Incarnationis; ut diximus anteà; ergo debet etiam credi Mysterium Trinitatis; quoniam Incarnatio non potest intelligi sine Verbo, nec Verbum sine Trinitate, cujus est secunda persona. Deinde, hoc Mysterium spectat ad summam Catholicæ Fidei; quoniam Baptismus, qui est janua Ecclesiæ, confertur in nomine trium Personarum. Tandem hoc Christus innuere videtur, dum præcipiens Apostolis Evangelii prædicationem, jussit primò ut docerent omnes Gen-

tes, *Baptisantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*, ut inculcaret fidem hujus Mysterii tanquam saluti necessariam. Quando dicit Scotus in 3. dist. 25. qu. 1. rudes non posse concipere quid sit natura & persona; per hoc non vult impugnare necessitatem credendi explicitè hoc Mysterium; sed denotare tantùm rudes non habere conceptum distinctum de quidditate hujus Mysterii, & de nominibus naturæ & personæ: vult tamen quod in confuso teneantur credere tres esse personas in una naturâ, nempe in divinitate, quarum una non est alia.

Quantum ad secundum, probatur etiam ex antecedenti conclusione: Si enim non fuerit necessaria Fides explicita Incarnationis, non etiam fuit necessaria Fides Trinitatis; non invenitur enim hoc Mysterium in novo Testamento nisi sub obscuris verbis scriptum, quod Deus non permisisset, si esset necessariò credendum. Adde quòd Judæi erant ità ad Idololatriam proni, ut facile credidissent tres Deos, si illis proposita fuisset fides de tribus personis. Melius est ergo si dicamus, Fidem distinctam hujus Mysterii fuisse tantùm in Rectoribus populi, in Scribis, Pharisæis & Doctoribus.

QUÆSTIO III.

Quænam necessariò credenda sunt necessitate præcepti?

EA quæ credi necessaria sunt necessitate medii, etiam necessaria sunt necessitate præcepti; Jus enim naturale & divinum obligat Fideles, ut operentur ea sine quibus salus æterna haberi nequit. Sed quia multa sunt necessaria ad salutem necessitate præcepti, quæ non sunt necessaria necessitate medii: ideò postquam vidimus, quænam sunt credenda necessariò necessitate medii, inquirimus nunc quæ necessariò necessitate præcepti credi debeant.

CONCLUSIO PRIMA.

OMNES adulti tenentur, saltem ex præcepto, credere omnes Articulos Fidei in Symbolo contentos. Dixi, *saltem;* quia Articuli de Existentiâ Dei, de Incarnatione & de Trinitate credi debent necessitate medii & præcepti. Hæc conclusio est contra Rosellam, qui dicit simplicibus sufficere ut credant quod credit Ecclesia: Contrarium tamen habetur ex Catechismo Pii V. qui docet quòd omnes Christiani teneantur credere quæ Apostoli certis articulis comprehenderunt. Usus Ecclesiæ hoc confirmat, dùm proponit hos articulos credendos; & prohibet ne adultus ad Baptismum admittatur, nisi Symbolo sit instru-

ctus: Unde etiam Confessarii neminem hos Articulos ignorantem absolvere præsumunt. Si aliqui essent ita rudes & idiotæ, ut non possent concipere, nec retinere quæ continentur in illis Articulis, non minùs salvarentur, credentes in genere quod credit Ecclesia: hæc enim necessitas credendi hos articulos est tantùm præcepti, & ad præceptum observatu impossibile Deus non obligat: quoad alios tamen, ad hoc tenentur.

Non quòd teneantur distinctè & exactè intelligere omnia quæ docti intelligunt per illos Articulos, nec cum ordine; sed sufficit si sensum verborum capiant & non modò verba. Ad hoc tenentur tum ex præcepto naturali jubente ob bonum nostrum inquiri debere ea quæ sunt ad salutem necessaria: Tum ex præcepto D. Marci ult. *Qui non crediderit, condemnabitur.* Tum ex præcepto Ecclesiastico, ut ex Catechismo Rom. colligitur, & ex multis decretis, quæ commemorat Gratianus de Consecrat. Dist. 4. & ex Conciliis Agathen. Bracharensi 2. & Cabilonensi.

Quia sunt aliqui Articuli, & maximè sequentes in Symbolo, qui præ se ferunt aliquam difficultatem, dico quòd quando dicitur de Christo, *Descendit ad inferos*, hoc est ad aliquas inferiores terræ partes. Quando dicitur, *Sedet ad dexteram Patris.* In quo est metaphora, sufficit credere, ipsum cum Patre esse constitutum in summâ potestate. Ut satisfiat huic præcepto, *Credo in Spiritum sanctum*; sufficit credere unam tertiam personam præter Patrem & Filium, quæ est unus Deus cum utroque: Cùm

dicitur, *Sanctam Ecclesiam*; credendum est dari congregationem Fidelium institutam à Christo, quæ sancta est; quia proponit sanctam doctrinam, sanctas leges, & extra illam nulla est sanctitas. Dum dicitur, *Catholicam*, hoc est universalem: Primò ratione loci, quia *in omnem terram exivit sonus* Apostolorum: Secundò ratione temporis & universitate; duratura enim est usque ad finem mundi, sicut ab initio mundi fuit semper aliqua Ecclesia. Asserendo *Communionem Sanctorum*, credere sufficit quòd sit communicatio orationum & suffragiorum inter Sanctos qui sunt in cœlo, & justos qui in terra sunt, & animas in Purgatorio existentes. Reliqua sunt facilia.

Conclusio Secunda.

NON sufficit Fidelibus credere Articulos Fidei, qui in Symbolo continentur; sed ulteriùs debent explicitè credere septem Sacramenta: & præsertim Eucharistiam, Pœnitentiam, & Baptismum; tenentur credere celebrationem Festorum, Observationem Decalogi, Christum esse mortuum pro nobis, vitam æternam non posse acquiri sine bonis operibus, & similia quæ credere debent etiam rudiores.

Quantùm ad Parochos, Prædicatores & Confessarios, specialem habent obligationem cognoscendi distinctiùs Fidei Mysteria quæ solent proponi credenda Fidelibus, & hoc necessitate etiam medii, quâ tenentur fungi munere suo. Nam officium eorum est exponere illa & explicare, ac etiam aliqualiter defendere contra objectiones communes Hæretico-

rum; quod non possent facile, nisi distinctam cognitionem haberent. Crederem tamen istis omnibus satis esse, si habeant talem notitiam Mysteriorum, ut sciant se nihil proponere quod sit contra Fidem, & habeant sufficiens aliquod motivum ob quod judicent, hoc aut hoc esse de Fide, v. g. quia hoc audierunt à Magistris suis, vel ab authoribus acceperunt: aliàs quamplurimi Pastores in malo statu versarentur.

Quantùm ad Episcopos, majorem adhuc debent habere notitiam mysteriorum, juxta Paulum cap. 1. ad Titum, *Oportet Episcopum esse amplectentem eum, qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem; ut potens sit exhortari in doctrina sana, & eos qui contradicunt, arguere;* seu, ut in textu Græco habetur, *argumentis convincere*. Quod est conforme Conciliis, Toletano II. duobus Lateranensibus, sub Alexand. III. & Leone X. & Trident. sess. 12. de Reformat. cap. 2. Unde plerique existimant non sufficere illis, ut habeant secum litteratos viros, qui illis ostendant quid sit dicendum de illis Mysteriis.

QUÆSTIO IV.

Utrum Fides, quæ omnibus est necessaria, possit haberi ab omnibus?

HOc aliàs jam probavimus in 2. parte nostræ Theologiæ, ubi diximus Deum sincerè velle omnium salutem & illis commu-

nicare media ad hoc sufficientia, juxta illud 1. ad Timoth. 2. *Deus vult omnes salvos fieri*. Cùm ergo Fides sit medium ad salutem necessarium, ut probatum est, ex hoc liquet quòd ex se paratus sit fidem omnibus præbere. Unde postquam dixit Paulus; *Deus vult omnes*, &c. subjungit illico, *& ad agnitionem veritatis venire*.

CONCLUSIO.

ILLA Fides supernaturalis, quam omnibus dari probavimus, potest haberi ab omnibus, quantum est ex parte Dei, ita quòd, si non habeatur actu, hoc refundendum est in malitiam illorum v. g. Gentilium & Barbarorum qui non bene utuntur gratiâ universali quam Deus illis impertitur, mediante quâ possent integram legem naturæ observare; & Deus posteà vel per inspirationem specialem, vel per Angelum vocaret eos successivè ad cognitionem necessariorum, juxta illud ad Ephes. 5. *Surge qui dormis*, *& exurge à mortuis*; *& illuminabit te Christus*.

Hoc ampliùs declaratur ex hoc quòd Deus sic disposuit media ad nostram salutem necessaria, ut sint inter se subordinata, & unum detur mediante alio: Unde qui benè utitur uno medio, paulatim majora accipit, donec perveniat ad fidem; qui autem non benè utitur primis donis, indignus est ut majora accipiat. Deus ergo illuminat primò Infideles, ut cognoscant observationem legis naturæ esse necessariam, juxta illud Ioan. 1. *Illuminat omnem hominem*. Secundò, dat illis gratias actuales quibus illam possunt observare inte-

grè: Et tertiò, si illam Legem naturæ, quæ continetur in Decalogo, observarent, illos Deus adjuvaret, ut tandem pervenirent ad Fidem, ad Justificationem & ad Beatitudinem, ad Rom. 2. *Factores legis justificabuntur apud Deum.* Sed quia in principio deficiunt, non servantes Legem naturæ, ideo justè deseruntur à Deo, Rom. 1. *Cùm cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt; sed evanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum.* Objectiones solutæ sunt loco citato.

Quæres, quandonam aliquis teneatur actum Fidei, saltem internum, elicere; Resp. 1. ad hoc teneri, quoties tenetur elicere actum Charitatis & Spei; & quia sine Fide illi actus non possunt elici. Quando autem illi producendi sint, dicetur suo loco. Resp. 2. ad hoc teneri, quoties aliquis tenetur ad actum Fidei externum, quia aliàs mentiretur, si diceret externè se credere, & internè non crederet. Resp. 3. Scotum in 3. dist. 27. asserere, quemlibet Fidelem ad actum internum Fidei teneri singulis diebus festivis, non tantùm quatenùs tenetur in illis diebus elicere actum Charitatis; sed etiam quia non est potior ratio, cur teneatur Christianus diligere Deum, quàm credere in illum. Ratio Doctoris est, quia illi dies sunt specialiter instituti ad cultum Dei qui principaliter consistit in actibus Fidei, Spei, & Charitatis.

QUÆSTIO V.

Utrum sit obligatio ad actus externos Fidei?

ACTUS externus Fidei, est Confessio quâ quis externâ voce profitetur quod in anima sentit. Ille Actus externus qui conjungitur cum assensu interno, procedit ab habitu Fidei qui inclinat ad talem actum, & non tantùm ab habitu veracitatis, quo quis inclinatur ad loquendum conformiter menti suæ; aliàs qui negaret Fidem, argueretur tantùm mendacii, & non infidelitatis: ergo ille actus quo quis fatetur Fidem, nedum est actus Veracitatis; sed etiam Fidei. In hac quæstione multa dicenda sunt; nè tamen solitæ nostræ brevitati officiant, breviter ea constringemus.

CONCLUSIO.

EXTERNA professio Fidei necessaria est, non tamen semper. Primùm habetur Rom. 10. *Si confitearis in ore tuo Dominum Iesum, & in corde tuo credideris, salvus eris. Corde enim creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem:* Super quod ait August. *Fides à nobis exigit officium cordis & linguæ.* Secundum patet ex hoc quòd præceptum credendi sit præceptum affirmativum quod non obligat semper, sed certis tantùm occasionibus, ut videbitur infrà. Ex conclusione multa sequuntur explicanda in sequentibus resolutionibus.

Dico primò, præceptum confitendi Fidem,

esse ità necessarium, ut numquam liceat hanc negare, etiam si mors immineat, ex Matth. 10. *Qui me negaverit coram hominibus, negabo & eum coram Patre meo.* Hoc confirmant Martyres qui omni ætate, gravissima tormenta & mortem subierunt, nè Fidem negarent. Hoc determinavit sanctus Cornelius Papa, qui in Concilio Romano condemnavit publicè Helseceitas Hæreticos, qui dicebant negari posse fidem exteriùs instante persecutione: quam hæresim sequuti sunt Priscillianistæ aliàs, & recenter Anabaptistæ. Ex hac resolutione sequitur quod etiam non liceat negare se esse Christianum, aut dicere se esse Infidelem, aut Hæreticum, quia hoc est negare Christum. Potest tamen quis negare se esse Sacerdotem, aut Religiosum, quia non negaretur Fides, sed status: imò, posset quis negare se esse Papistam aut Christianum ad evitanda incommoda inferenda, non ratione Fidei, sed ratione nationis eo quòd v. g. interrogans aliqua damna passus esset ab illâ natione, & vellet proinde quoscumque Papistas, vel Christianos exterminare, non ratione Fidei, sed injuriæ illatæ; si enim illa incommoda imminerent ratione fidei, essent sufferenda, & numquam neganda Christiani qualitas. Porrò, si aliquis negaret fidem exteriùs quæ maneret in corde, graviter peccaret. Primò ratione mendacii; secundò, ratione inobedientiæ; tertiò, quia iret contra honestatem Fidei. Non tamen esset Infidelis propriè, aut Hæreticus, quia fidem retineret in mente.

Dico 2. duas occasiones esse in quibus Fide-

lis debet confiteri Fidem; quando scilicet illa confessio necessaria est ad honorem Dei, vel utilitatem proximi; ita quod utraque cessante, liceat illam dissimulare, non tamen mentiri. Ratio utriusque est, quia tunc actus alicujus virtutis est necessarius ex præcepto, quando necessarius est ad gloriam Dei, vel salutem proximi; ergo confessio Fidei est necessaria in hac duplici occasione. Confessio Fidei contribuere dicitur ad honorem Dei, quando ex dissimulatione ejus aliquis putaretur non credens, aut fides ipsius falsa: conducit verò ad utilitatem proximi, quando ex dissimulatione ejus aliqui averterentur à Fide. Extra has occasiones potest fidelis celare suam fidem, seu non confiteri illam facto nec dicto.

Dico tertiò quòd si Christianus à publica persona interrogetur de suâ Fide, debeat illam fateri sine tergiversatione, juxta illud Lucæ 9. *Qui me erubuerit coram hominibus, hunc Filius hominis erubescet, cùm venerit in majestate sua.* Ratio est, quia non potest major esse necessitas, quàm in hoc casu, in quo honor Dei qui est conjunctus cum honore Fidei, exigit confessionem: nam si sic interrogatus, fidem Christi fateatur, defert illi maximum honorem, cùm pro eo paratus sit mortem subire: Si verò non confitetur, præfert se submittere inimicis Christi, quàm Deo, qui talem confessionem exigit. Si verò interrogans sit persona privata, potest interrogatus tacere, vel eludere, maximè quando aliquod damnum timetur; quia persona privata non habet jus interrogandi, sicut pu-

blica, cui consequenter responsio debetur. Licet enim Princeps sit infidelis, tamen Christianus debet illi confessionem in suo regno, in quo est possessor bonæ Fidei authoritatis examinandi. Quòd si, dum aliquis interrogatur ab Hæreticis privatis, respondeat coram Christianis qui ex dissimulatione scandalisarentur, aut coram infidelibus, aut aliis hæreticis Fidem Christianam amplecti volentibus, qui ob hoc deviarent ab intentione suâ, pro tunc dissimulatio non esset licita.

Dico quartò, quod fideles possint tempore persecutionis fugere, ut mortem evadant, quæ illis parata esset, si fidem profiterentur; hoc enim fecerunt quamplurimi Pontifices, imò & Paulus ipse, qui libertatem non habens exeundi è civitate, per murum demissus est in sporta. 2. Cor. 12. Cujus fugæ hæc afferri potest ratio quòd ille qui fugit, non neget fidem, sed potiùs fugiat, nè metu tormentorum Fidem neget: vel ideo fugit ad exemplum D. Pauli, ut diutiùs vivat, ad Fidem propagandam. Pastores tamen, præsertim majores, qui super candelabrum positi sunt, ut luceant, etiamsi dispendium vitæ immineat, fugere non possunt; maximè quando præsentia Pastoris necessaria est subditis, & quando fuga Pastorum verteretur in dedecus Fidei, & ob hoc infideles insultarent Christianis & contemnerent eorum Religionem.

Dico quintò quòd numquam liceat simulare seriò professionem externam falsæ religionis; licet hoc possit fieri per repræsentationem in Comœdiis. Hoc probat Eleazarus 2. Machab.

cap. 6. nolens acquiescere consilio illorum qui ipsi suadebant, ut carnem suillam in lege prohibitam manducaret. Quibus respondit dicens, *præmitti se velle in infernum; non enim ætati nostræ dignum est fingere*. Ratio hujus resolutionis est, quia mendacium ex suâ naturâ est illicitum, & ille qui fingit aut simulat falsam religionem, mentitur, si non verbo, saltem facto; cùm per actus simulationis significet se esse Infidelem, cùm non sit talis. Adrianus in 4. Sent. quæst. 1. de Baptismo in respons. ad 5 argument. asserit licere Christiano apud infideles existenti simulare se per signa externa falsam eorum religionem profiteri, ad mortem evitandam, modò hoc fiat cum animo tantùm simulandi, & non profitendi falsam sectam. D. Hieronymus etiam simulationem dicit esse utilem, & assumendam in tempore, in cap. 2. ad Galat. Gregorius de Valentiâ hanc opinionem probabilem dicit, licet nostram tanquam probabiliorem sustineat contra Adrianum, numerans omnes penè alios Theologos contra Hieronymum, nempe Irenæum, Origenem, Tertull. Cyprian. August. & alios.

Dico sextò, quòd signa externa Infidelitatis sint in duplici differentia. Alia primariò & per se instituta sunt ad profitendam falsam Religionem, ut sacrificia Paganorum, Thura, Libationes. Circumcisio inter Judæos, Cœna inter Calvinistas, &c. talia signa usurpare nullo modò licet; quia hoc esset negare Fidem quod semper prohibitum est, cùm sit præceptum negativum. Assertio nostra probatur exemplo Eleazari, qui sollicitatus ut fin-

geret se manducasse carnes suillas, & alias immolatas idolis, 2. Mach. 6. *Respondit, se malle præmitti in infernum*, i. in Lymbum Patrum: Confirmatur exemplo Marcellini Summi Pontificis, qui cùm metu mortis incensasset idola, factus illicò pœnitens ad Concilium Sinuessanum convolavit ad peccati sui absolutionem, cui Patres dixerunt; *Judica te ipsum, suprema sedes à nemine judicatur*; & postea suâ sponte ad tyrannum reversus, se martyrio obtulit, quod reverâ passus est. Hoc denique habetur ab exemplo Martyrum, qui mortem vitare potuissent simulatè sacrificando, quod tamen facere noluerunt.

Dico septimò, ut respondeam objectionibus, quod & Naaman Syrus recenter conversus cum Rege ingrediens Templum, 4. Reg. 5. & ante Idola genuflectens, hoc non fecerit ad cultum religiosum; sed ad famulandum Regi Syriæ, cujus mos erat innitendi humeris famuli, sive in foro, sive in templo; ita quòd staret, vel ambularet, aut genuflecteret, ad stationem, ambulationem, vel genuflexionem Regis. Peccabat ergo Rex genuflectendo ob idololatriam, non verò Naaman famulus, qui hoc faciebat, ut famulatum domino præstaret: Unde ipsi Naaman petenti ab Elisæo ut illi permitteret Templum ingredi; respondit Elisæus; *Vade in pace*. Sic Abulensis, Lyranus, & Asorius. Quando affertur exemplu Jehu 4. Reg. 10. qui, ut deciperet Sacerdotes Baal, simulavit se velle colere Idolum Baal, & ipse laudatur, quòd fecerit studiosè quod rectum erat in conspectu Domini: ergo non est peccatum.

Resp. in hoc tantùm laudatum fuisse Jehu quòd congregando Sacerdotes ut occiderentur, distraxerit domum Achab; non verò laudatur propter illam simulationem, nisi ab Hieronymo; nam ab August. arguitur mendacii, sic etiam Hugo Cardinalis & glossa ordinaria. Denique, cùm Apostoli post Christi Passionem præceperunt Timotheum circumcidi, & ritus Judaïcos observari; hoc fecerunt ex impulsu speciali Spiritûs sancti, quô concedebatur illis authoritas leges Christianis imponere, & hoc semper ad bonum finem.

Dico octavò, alia esse signa quæ non distinguunt essentialiter fidelem ab infideli, aut hæretico, ut certis vestibus uti, quibus hæretici utuntur in suâ patriâ, manducare carnes diebus prohibitis apud Catholicos, audire conciones Hæreticorum, adire eorum Templa, & similia; & hæc omnia non sunt semper prohibita; maximè quando grave damnum mortis aut exilii imminet, aut bonum aliquod magni momenti sequi potest. Dicendum ergo est, Catholicum apud Hæreticos commorantem posse uti vestibus quibus utuntur communiter indigenæ: Unde Summus Pontifex mittens Religiosos & Sacerdotes in Americam, illis permittit ut Americanorum more induantur. An verò liceat uti vestibus destinatis ab infidelibus ad discendam sectam infidelem; Affirmant aliqui; quia ille habitus de se est indifferens, & potest justificari per bonam fidem: Alii distinguunt, dicentes, quòd si lex de ferendo habitu sectæ hæreticæ sit lata ratione belli tantùm, in quantùm Rex infidelis timet

insidias Catholicorum, & ideo vult illos per habitum distinguere; tunc hoc liceat ob necessitatem: Si verò talis habitus sit imperatus ex odio Fidei Catholicæ, ad persequendum Catholicos, ut sunt Catholici, talis habitus semper prohibeatur, etiam in casu mortis; quia hoc videtur manifestare abnegationem Fidei, quæ nunquam licita est.

Dico nonò, non licere participare cum Calvinistis in Sacramento Eucharistiæ; quia apud illos Eucharistia non est verum Sacramentum: nec cum Lutheranis, quia errant circa illud, vel non habent verum ex defectu Sacerdotum legitimè institutorum: Hoc tamen potest fieri circa participationem Baptismi, qui apud illos validus est; unde ab illis peti potest in necessitate, non extra. Quoad Matrimonium, non licet Catholico contrahere cum Hæreticis; nam prohibetur ab Ecclesiâ, daretur scandalum, esset periculum perversionis, & sacrilegium conferre Sacramentum hæretico. Licet ex naturâ rei Catholico adire templa Hæreticorum, etiam dum peragunt officia & concionem habent, modò non sit periculum subversionis, nec credatur à prudentibus hoc fieri in contemptum Fidei & professionem hæreseos; quod tamen non est faciendum extra necessitatem. Licet Catholico inter hæreticos degenti uti carnibus prohibitis, si mors, aut grave periculum immineret, nec posset aliunde se defendere à tali casu; quia est præceptum Ecclesiæ in necessitate non obligans: Non est autem par ratio de Eleasaro, quia erat lex Divina, & per hoc volebant ut Judaïsmi fidem abjuraret.

Licet denique ex naturâ rei orare in templo hæreticorum, etiam cum illis; nam si Princeps hæreticus juberet ut omnes cujuscumque Fidei simul orarent, hoc esset licitum Catholicis, modò non fieret in odium Religionis, cujus contemptum nullâ de causâ pati debent Fideles. Dixi, in resolutione, ex naturâ rei; quia aliunde hoc prohibetur ab Ecclesiâ.

CAPUT ULTIMUM.

De vitiis oppositis Fidei.

QUATUOR vitia Fidei opposita enumerant Doctores, quæ sunt Infidelitas, Hæresis, Apostasia, & Blasphemia, de quibus seorsim dicendum est breviter.

QUÆSTIO PRIMA.

Quid dicendum sit de Infidelitate?

LICET infidelitas secundum nomen denotare videatur aliquem pravum habitum oppositum Fidei, quô illi omnes, qui non habent fidem, dicuntur infideles: attamen duplex est infidelitas, negativa & positiva. Negativa est ea quâ aliquis dicitur Infidelis, ob hoc quòd careat fide, de qua nihil unquam audivit. Positiva est ea quâ quis dicitur Infidelis; quia cùm audierit mysteria Fidei, illis credere contempsit, vel noluit.

Dico primò, infidelitatem positivam esse peccatum; de illa enim habetur Marci ultimo. *Qui non crediderit, condemnabitur.* Quod intelligendum est de adultis qui credere potuerunt & noluerunt; & ista infidelitas positiva vocatur Pravæ Affectionis, & negativa Puræ negationis. Infidelitas purè negativa, respectu eorum qui nihil audierunt de Deo, nec audire potuerunt, non est peccatum: ignorantia enim invincibilis à peccato excusat. Quod si contrarium sentire videantur August. lib. de Gratia & Lib. Arbit. cap. 3. & D. Prosper lib. 2. de Vocat. Gentium cap. 5. per hoc tantum volunt ignorantiam legis & fidei, non impedire, quominus justè torqueantur in inferno, non propter infidelitatem, sed ob peccata in legem naturæ commissa. Resolutio nostra probari potest ex Joan. 15. *Si non venissem, & loquutus eis non fuissem, peccatum non haberent:* ergo, cùm non habuerint Evangelium, nec habere potuerint, in Evangelium non peccaverunt. Quòd si Evangelii sonus in omnem terram exierit; hoc est ad principales partes, non in omnibus: adde quòd potuerit extingui ubi publicatum est.

Dico 2. Infidelitatem positivam dividi in Paganismum, Judaismum & Hæresim. Paganismus est infidelitas eorum qui nullo modo Christum profitentur, neque venturum, aut jam venisse. Judaismus est infidelitas eorum qui profitentur Christum venturum, postquam fides dictat ipsum venisse. Hæresis est infidelitas eorum qui credunt quidem Christum venisse, sed in aliquibus Articulis Fidei discre-

dunt. Infidelitas formaliter sumpta non est omnium peccatorum pessimum, nam odium Dei majus est; materialiter autem sumpta, est maximum, quia habet annexam privationem Charitatis, & aliorum habituum infusorum. Inter has Infidelitates gravior est Hæresis, quia Hæretici resistunt veritati formaliter receptæ; Judæi resistunt veritati susceptæ in figurâ, & Pagani nullo modo susceptæ: in primis est major contemptus, in secundis minor, & in tertiis minimus.

Dico tertiò, quòd disputatio cum infidelibus & hæreticis sit illicita, quando suscipitur temerè ob ostentationem sui, etiamsi sit privata. Est etiam illicita si fiat cum animo dubio, ita ut disputans paratus sit Fidem suam relinquere, si rationes coutrariæ magis illi placuerint. Est tertiò illicita, quando nulla speratur utilitas. Eccl. 32. *Non debet effundi sermo, ubi auditus non est*; ne peccatum Infidelis augeatur per accidens resistendo Fidei. Disputatio publica illicita est, nisi de consensu Prælatorum, ex Conc. Calced. act. 3. ad illos enim spectat conservare & propagare Fidem. Quantùm ad communicationem cum infidelibus, licita est in rebus civilibus & politicis, & illicita in his quæ pertinent ad cultum infidelitatis. Primum habetur ex 1. Cor. 7. *Si quis frater uxorem habet infidelem, & hæc consentit habitare cum illo, non dimittat illam.* Secundum ex 2. Cor. 6. *Nolite jugum ducere cum infidelibus.*

Dico quartò, Principes Christianos non posse cogere Infideles sibi non subditos ad fi-

dem aut baptiſmum; hoc enim prohibetur in jure Canonico Cap. *Majores* extra de Baptiſmo. Unde ait Aug. Lib. 2. contra litteras Petiliani Cap. 83. *Nullus invitus ad fidem cogendus eſt*. Quòd ſi Luc. 14. Chriſtus dicat, *Compelle intrare*; hoc intelligitur de fidelibus, ex Aug. Epiſt. 50. Idem à fortiori dicendum eſt de Prælatis, quòd non poſſint cogere ad Baptiſmum ex 1. Cor. 5. *Quid enim mihi de iis qui foris ſunt*? per quod intelliguntur infideles. Poſſunt tamen cogere hæreticos, quia licet ſint extra Eccleſiam, quantùm ad internam unionem, quæ fit per fidem; ſunt tamen ſubjecti Eccleſiæ ratione Baptiſmi; ſicque illos Cenſuris cogere poſſunt. Quantum ad infideles ſubditos Principibus, Scotus tenet poſſe ab illis cogi ad fidem, quia, inquit, laudatur in Conc. Tolet. 4. Princeps Siſibutus qui Judæos ſibi ſubditos ad fidem compulit. Alii negant ex metu Sacrilegii, & dicunt zelum Siſibuti fuiſſe laudatum, non factum. De hac difficultate loquuti fuimus in diſput. de Bapt. Licet Judæi & pagani non poſſint cogi ad fidem directè, poſſunt tamen cogi indirectè. Primò, negando illis habitationem in regno, niſi prædicationem audiant, quod habetur ex praxi Eccleſiæ; Romæ enim jubentur Judæi ad Catechiſmum venire certis diebus: Secundò, imponendo illis majora tributa, quàm Chriſtianis, intra tamen limites juſtitiæ: Tertiò, eos expellendo à regnis fidelium, dum eſt periculum ſubverſionis. Unde in Concil. Tolet. 6. de conſenſu Regis Hiſpaniæ & Procerum, ſtatutum eſt ne quis ſederet in throno, antequam

à regno infideles expelleret. Ubi nota, quòd si infideles expellantur, non possint privari bonis suis, quia illorum sunt domini, & sic debent illa auferre. Porrò, licitum est Principi, ut det infidelibus sibi subditis optionem exeundi ex regno, vel baptismum recipiendi; quia tunc non est cogere, sed jubere: nec Ecclesia est particeps sacrilegii, quia non imperat directè Baptismum, & sic intelligendus est Scotus, dum dicit posse infideles cogi.

Dico 5. quantùm ad tolerantiam Rituum & Librorum Infidelium, tria esse vera. 1. ritus & ceremonias infidelium non subditorum Principibus Christianis tolerari posse, quia nulla de his illis incumbit cura specialis: imò & debent tolerare, si sint tantùm contra legem naturalem; si sint verò illi ritus contra religionem Christianam, aut contra vitam innocentium, tunc impedire illos possunt Principes Christiani, qui habent jus defendendi & propagandi Fidem, & impediendi ex jure naturæ, nè innocentes opprimantur, nec proinde immolentur ab infidelibus. 2. Principes Christiani tolerare possunt ritus infidelium sibi subditorum, vel ad vitandum majus malum, ut perturbationem reipublicæ: vel nè impediatur majus bonum, ut si speretur illorum conversio; vel denique dum speratur aliqua utilitas spiritualis, quo fit ut tolerentur Judæi, quorum ritus confirmant nostram fidem, cujus figuram continent: Unde dicit Augustinus lib. 18. de Civit. Dei cap. 46. Judæos non fuisse extinctos, sed permissos dispergi per mundum, ut ab inimicis nostris testimonium nostræ Fidei haberemus.

3. Libri

3. libri Judeorum, continentes simplicem expositionem veteris Testamenti, tolerandi sunt; isti verò, quos scripserunt Rabini contra Christum & Fidem, comburi debent.

Dico 6. controverti inter Doctores, an liceat bellum inire contra infideles, non subditos, & eorum terras armis invadere, propterea solùm, quia Infideles & Barbari sunt. Hoc affirmant Hostiensis, Panormitanus, Joannes major, Antoninus, & alii: negant verò Caietanus, Victoria, Covarruvias & quamplurimi, quos facile approbarem; dicendo, solô titulô Infidelitatis non posse invadi, nec debellari Infideles; quia non obstante Infidelitate, domini sunt suorum bonorum, Matth. 22. *Reddite quæ sunt Cesaris, Cæsari*, & Luc. 12. *Reges Gentium dominantur eorum*. Non possunt ergo Principes Christiani illis vim inferre, nisi titulô Charitatis, se vel suos defendendo ab Infidelium injuriis; vel titulô Justitiæ vindicativæ, puniendo aliquam injuriam ab illis illatam, quorum neuter titulus bellandi reperitur in nostrâ hypothesi, ubi supponimus nullam injuriam irrogari Fidei ab Infidelibus: Ergo solô titulô Infidelitatis non possunt debellari Infideles. Hoc confirmatur ex lege *Christianis* codice *de paganis & sacrificiis*. Alexander 2. Can. *Dispar*. affirmat justè bellum geri contra Saracenos, propterea quòd Christianos persequuntur; non contra Judæos, quia servire sunt parati. Paulus denique 3. apud Bannem, diffinivit Index Occidentales non esse vi privandos suarum rerum dominiô. S. Cyprianus tract. de exortatione ad martyrium cap 5. cen-

ſuit Infideles quatenùs Infideles, aut Idololatras non poſſe vi coerceri; ſed quatenus apoſtatas. Auguſtinus ſerm. 6. de verbis Domini, affirmat, neceſſariam eſſe poteſtatem & authoritatem in infideles qui compeſcendi ſunt. Mox ſolventur objectiones.

Dico ſeptimò: Propter alias cauſas poſſunt oppugnari infideles, nempe, ſi occupent terras ad Chriſtianos pertinentes, ſi Chriſtianos injuriis afficiant, ſi mortalium generi pernicioſi ſint, ut qui carnes humanas devorant, aut ſacrificant idolis, ſi Fidei ſuſceptionem aut prædicationem impediant; nam Eccleſia habet jus prædicandi Fidem per univerſum orbem, juxta id; *Prædicate Evangelium omni creaturæ.* Marci 16. Ergo habet poteſtatem compellendi Infideles, ut non impediant ipſius prædicationem, nec ſuſceptionem Baptiſmi. Si dicatur contra præcedentem reſolutionem, quòd juſtè Iſraëlitæ debellarint Gentiles qui Infideles tantùm erant. Reſp. hoc feciſſe ex voluntate & præcepto Dei, ut vindices juſtitiæ divinæ. Si dicatur Eccleſ. 10. *Regnum à Gente in Gentem transfertur propter injuſtitias:* Hoc non eſt contra nos; non fit enim mentio de tranſlatione regni ab infidelibus ad fideles, ſed de quacumque, tum à fidelibus ad fideles, tum ab infidelibus ad infideles, quam Deus permittit propter peccata, ſive invadentes occupent licitè, ſive non. Si Gregorius Papa laudavit Gennadium Exarcham Africæ, quòd debellaverit infideles, ut apud illos Evangelium prædicaretur: illi erant Apoſtatæ & Hæretici, ut patet ex Epiſt. 72. ipſius Gregorii; ergo

compelli poterant ab Ecclesiâ. Dum Alexander VI. concessit Regi Hispaniæ Ferdinando & Elisabethæ insulas Occidentales ab ipsis repertas, aut quæ postea reperirentur; per hoc non concessit illis dominium illarum; sed tantùm licentiam mittendi ad illas Prædicatores quibus converti possent, & postea patrocinium & intendentiam super illos, quando essent conversi: Quòd si dedisset illis dominium, in hoc facto particulari errasset. Si contrarius asferatur Cyprianus loco pro nobis anteà citato, loquitur de Apostatis. Si dicatur, Infideles propter injuriam Deo factam posse puniri: à Deo, concedo; ab hominibus semper, nego. Si dicatur, posse puniri propter injuriam factam hominibus, & à fortiori propter factam Deo; negatur, quia Deus punire solet, vel in hac, vel in alterâ vitâ.

Dico ultimò. Quantùm ad dominium Infidelium quòd Infideles Principes retineant super Fideles recenter conversos dominium antiquum quod habebant super illos, antequam essent conversi; nam jus dominii est de jure Gentium, & distinctio Fidelis ab Infideli est tantum de jure divino positivo quod cedere debet juri Gentium. Quantùm ad dominium novum, non debent Principes, nec domini Infideles acquirere ullum super Fideles. Hoc enim prohibetur ex decreto & in decretalibus; quia hoc cederet in scandalum & in periculum Fidei. Certum est Ecclesiam posse privare infideles dominio illo antiquo, quando illi infideles subditi sunt Principibus Christianis; & ideo servi Judæorum apud Christianos exi-

ſtentium liberi fiunt, dum convertuntur. An autem Eccleſia poſſit privare Infideles fidelibus non ſubditos illo dominio antiquo: affirmat D. Thomas propter ſuam infidelitatem. Negant alii rectiùs, quia nullam Fideles habent juriſdictionem in Infideles: Si tamen Principes Chriſtiani viderint Principes Infideles afferre aliquod obſtaculum ſuis ſubditis fidelibus, nè ſaluti vacarent, poſſent vi & armis illud removere, & dominio privare; ſed hoc eſt per accidens & in pœnam injuriæ quam inferrent Fidei.

QUÆSTIO II.

Quid dicendum ſit de Hæreſi?

HÆRESIS, ſecundum nomen idem eſt ac electio; ità quòd omnis opinio, quam quis eligit, ſive bona, ſive mala, ſit Hæreſis: juxta verò uſum communem, in malam partem ſumitur pro opinione Fidei contrariâ.

Dico primò quod Hæreſis ſit error Fidei contrarius cum contumaciâ in homine baptiſato exiſtens. Dicitur 1. *Error*, quia omnis falſitas eſt error, & Hæreſis includit aſſenſum falſum. Dicitur 2. *Fidei contrarius*; ſic error in ſcientiis naturalibus non eſt Hæreſis. Dicitur 3. *Cum pertinaciâ*; unde qui falſam opinionem nondum determinatam defenderet ſine obſtinatione, & paratus eſſet corrigi, non eſſet hæreticus formaliter. Dicitur 4. *In baptiſato exiſtens*; ille enim qui non eſt baptiſatus non re-

cepit fidem; & qui non recepit fidem, non est Hæreticus, sed infidelis. Hîc notandum est, Hæresim & pertinaciam hæreticam non consistere in morâ & duratione temporis, sed in deliberato assensu voluntatis, quo aliquis ità determinatus est ad talem propositionem credendam, quod illi vellet assentiri, etiamsi oppositum esset ab Ecclesiâ determinatum.

Dico 2. quòd differentia sit inter propositionem hæreticam, erroneam, hæresim sapientem, temerariam & scandalosam. Propositio Hæretica ea est, quæ docet aliquid contra fidem & definitionem Ecclesiæ (modò illa definitio cognoscatur;) qui enim ignoraret, non esset hæreticus, etiamsi ignorantia esset vincibilis. Sic Vasques in 1. 2. Disp. 126. cap. 2. Propositio erronea est ea, quæ docet aliquid, cujus contrarium, licet non sit ex fide, tamen ex principiis fidei sequitur. Propositio sapiens hæresim est ea, quæ licet in se tolerari possit, attamen ex circumstantiâ personæ loquentis, aut loci, aut temporis, de hæresi suspecta est. Propostitio temeraria est ea, quæ in re gravi à communi Theologorum conventu dissentit. Propositio denique scandalosa est ea, quæ avertit à bonis operibus, & proinde scandalum parit; ut si quis doceat multa sequi incommoda ex confessione vel jejunio. Propositio Schismatica est ea, quæ nata est introducere Schisma, idest, divisionem inter membra Ecclesiæ. Propositio blasphema est ea, quæ docet aliquid contra Honorem, Majestatem, vel Bonitatem Dei, ut Christum non esse mortuum pro omnibus; ubi propositio Hæretica est contra ejus

veritatem. Porrò una propositio aliquando est simul hæretica, blasphema, scandalosa, &c.

Dico 3. tres requiri conditiones ut aliquis dicatur hæreticus. Primò requiritur ut aliquando professus fuerit Fidem Christianam, ut jam diximus; non est tamen absolutè necessarium quòd sit baptisatus, sed sufficit quòd sit Catechumenus. Secundò requiritur, ut in intellectu habeat judicium internum contra Fidem; unde qui ore tantùm Articulum fidei negaret, quem crederet mente, non esset verè hæreticus, nec subjaceret excommunicationi latæ contra hæreticos, licet posset puniri ut hæreticus. Tertiò, ut aliquis sit verè hæreticus, requiritur ut error internus sit cum pertinaciâ, ut explicuimus in primâ assertione. Hîc quæri potest, an dubium circa fidem sufficiat ad hæresim? Ad quod respondeo, quòd qui positivè judicat articulum fidei esse dubium, hic est verè hæreticus; quia una veritatum fidei est, quod omnia quæ creduntur, sint certa & non dubia; & si quis judicat articulum sibi propositum esse dubium, errat in fide, & est Hæreticus: Qui verò tantùm negativè dubitat de articulo Fidei, suspendendo suum actum, nec se determinando ad alteram partem, non est hæreticus; quia hæresis consistit in assensu, vel dissensu positivo.

Dico 4. Hæreticos & Apostatas à fide posse simpliciter ad fidem revocari, modò hoc non obsit paci Ecclesiæ; imò & possunt morte puniri, nisi resipiscant. Hoc factum fuit in veteri Testam. Deuteron. 13. 17. & 18. falsi Prophetæ, & ii qui à verâ fide recedebant, jubeban-

tur occidi: ergo & idem fieri potest nunc, cùm peccatum Hæreticorum & Apostatarum sit gravius; quandoquidem veritas est illustrior. Hanc conclusionem trahit D. Cyprianus lib. de Exhortat. ad martyrium cap. 4. ex Novo Testamento. Matth. 7. Joan. 10. Act. 20. ubi Hæretici vocantur fures & latrones, qui licite interfici possunt. Idem habetur in Jure Canon. cap. *Ad abolendum* extra de hæreticis, & in Concil. Constant. Sess. 15. ubi contrarius error Joannis Hus damnatus fuit; & in Conc. Calced. Act. 1. ubi dixit Dioscorus Episcopus Alexandrinus, *Si Eutiches præter dogma Ecclesiæ sapit, non solum pœnâ dignus est, sed & igne.* Augustinus multis in locis, sed præsertim lib. 2. contra litteras Petiliani cap. 83. probat magistratum habere authoritatem animadvertendi gladio in hæreticos. Jus civile hoc etiam pronunciat. *L. Quicumque, L. Ariani, & L. Hæretici.* Ratio hæc omnia confirmat; quia hæresis non minùs turbat pacem Reipublicæ, quàm Furtum, Homicidium & Adulterium, quæ pœnâ capitis plectuntur.

Dico 5. quòd Ecclesia non possit censuram excommunicationis infligere in hæreticos purè internos, quorum hæresis non manifestata fuit signo externo; quia Ecclesia, quæ est visibilis, non judicat nisi de actibus externis, vel internis per externos manifestatis, ut cùm absolvit culpas internas, mediante Confessione. Quando hæresis prodiit signo externo, potest hæreticum excommunicare Ecclesia; & est prima pœna inflicta contra illos, ut habetur ex Jure Canon. cap. *Cùm Christus.*

& cap. *Excommunicamus*. Hanc pœnam incurrunt Hæretici ipso facto; debet tamen Hæresis esse manifestata externo signo, ut diximus. Qui propter Hæresim incurrunt excommunicationem, privantur non quidem Potestate ordinis, quæ est à Caractere, sed potestate Jurisdictionis, quæ datur & aufertur ab Ecclesiâ: Unde possunt validè consecrare, licet non licitè; non possunt verò hæretici externi absolvere, nec licitè, nec validè. Hoc tamen intelligitur de publico hæretico non tolerato; quamdiu enim ab Ecclesiâ toleratur, manet in jurisdictione suâ. An propter hæresim amittatur dominium temporale, respondetur communiter non amitti jure naturali, quia dominium non fundatur in Fide; non amittitur etiam jure D. quod nullum extat in veteri aut novo Testamento; sed de jure Ecclesiastico, dubitatur, an summus Pontifex possit privare Regem suo regno, dùm in hæresim lapsus est; non intendimus aliquid concludere, alii affirmant, negant alii.

Dico 6. fidem servandam esse hæreticis sive in contractibus, sive in Matrimonio, sive in Bello, sive in Causâ Religionis, sive in Salvo-conductu. Prima patent; sed pro ultimo nobis objiciunt hæretici quòd contra hanc veritatem combusti fuerint in Conc. Constant. Joannes Hussius & Hieronymus Pragensis, non obstante salvo-conductu Imperatoris Sigismundi: Imò & dicunt Patres hujus Concilii definivisse fidem non esse tenendam hæreticis, ob quam causam ipsi noluerunt acceptare salvum-conductum, ut accederent ad Conci-

lium Tridentinum. Ad hæc, Respondeo primò quod Imperator dederit tantùm salvum, conductum de jure communi, quo datur securitas eundi & redeundi contra violentiam quæ contra jus potuisset afferri, salvâ semper justitiâ & executione juris: Hoc autem servavit Concilium & Imperator, nihil enim injusti passi fuerunt illi hæretici, imò sunt justè damnati; tum quia Hussius clàm fugam arripuit contra prohibitionem Imperatoris; tum quia hæresim suam noluit abjurare, & sic non violavit Hussio fidem Imperator, sed è contra. Quoad Pragensem, non accepit salvum-conductum ab Imperatore, sed citatus à Concil. Const. oblato salvo-conductu sub forma communi, & cum hac clausulâ *Salvâ semper justitiâ* ex Sess. 6. comparuit, convictus est, abjuravit hæresim Sess. 19. in hæresim relapsus fugit, reductus est & combustus Sess. 21. Resp. 2. nobis falsò imponere hæreticos quòd Patres Conc. Constant. doceant, non esse servandam fidem hæreticis; verba enim Concilii quæ habentur Sess. 19. *Præsens sancta Synodus, &c.* docent tantùm quod sæcularis potestas non possit impedire Ecclesiasticam, & exercere munus suum non obstante salvo conductu Principis: Et insuper docet quòd Princeps promittens securitatem, à promissione solutus sit, dum facit quod in se est.

QUÆSTIO III.

Quid dicendum sit de Apostasiâ?

APOSTASIA nihil aliud est, quàm recessus à Deo; cùm ergo aliquis possit esse conjunctus Deo quadrupliciter, nimirum per Fidem, per Obedientiam mandatis ejus, per statum clericalem, & per Statum Religionis; ideo quadruplex est Apostasia, seu recessus à Deo; scilicet Apostasia à fide, ab obedientiâ, à statu clericali & à Religione.

Dico primò quòd Apostasia à fide est ea, quâ quis fidem susceptam deliberatè respuit; & hæc est Apostasia propriè dicta: quæ est species Infidelitatis & vitium fidei oppositum in intellectu residens, ubi aliæ tres sedem habent in voluntate. Non differt essentialiter ab Hæresi, quia habet idem objectum nempè fidei dogmata; unde in Jure Canon. habetur idem titulus de Hæreticis & Apostatis; sed differt tantùm accidentariò & ratione gravioris offensæ, in quantùm communiter Apostata omninò recedit à Fide; licet aliquando recedat tantùm ab aliquibus veritatibus, quoniam qui de Catholico fit Calvinista, Apostata dicitur, saltem latè.

Dico 2. Apostasiam ab obedientiâ esse recessum ab obedientia mandatis divinis debitâ, & sic, qui mortaliter peccat declinando à mandatis divinis, dicitur Apostatare, juxta id quod habetur Eccles. 10. *Initium superbiæ hominis*

apostatare à Deo. Et Jerem. 9. *Dereliquerunt legem meam, & non audierunt vocem meam.*

Dico 3. Apostasiam à statu clericali propriè non committi, dum quis recedit à minoribus aut à tonsurâ clericali; sed tantùm dum recedit à majoribus, quibus annectitur cælibatus. Unde dùm in minoribus existens ducit uxorem aut judicaturam suscipit, non peccat mortaliter, salvo contemptu.

Dico 4. quod Apostasia à Religione sit recessus à Religione post votum solumniter emissum cum dimissione habitûs & animo se eximendi ab obedientiâ. Qui habitum dimittit cum animo redeundi, non est apostata, peccat tamen mortaliter, & subjacet Excommunicationi latæ à Bonifacio VIII. Quam Excommunicationem incurrunt ex Caiet. illi qui ità suum habitum occultant, ut percipi non possit, quia est materialis dimissio habitûs. Qui habitum retinet, & fugit ab Ordine cum animo se eximendi ab obedientiâ, est propriè Apostata, quia deserit id quod est essentiale Religioni; non tamen incurrit Excommunicationem latam cap. *Periculosa* contra Apostatas, quia hoc decretum includit dimissionem habitûs.

QUÆSTIO ULTIMA.

Quid dicendum sit de Blasphemia?

DICO 1. Blasphemiam juxta ethymologiam nominis sumi pro omni convitio quo detrahitur de honore alicujus; secundùm verò

usum communem Doctorum, blasphemiam esse improperium in Deum, falsè dicendo aliquid Deo inesse quod illi non inest; vel illi deesse quod inest reverà. Ratione primi, blasphemant Calvinistæ, dum dicunt Deum esse authorem peccati: Ratione secundi, blasphemant Judæi negantes divinitatem in Christo. Qui etiam attribuit creaturæ aliquam perfectionem Dei; v. g. qui dicit Regem esse omnipotentem; quia hoc est negare implicitè, attributa esse soli Deo propria.

Dico 2. licet Blasphemia strictè sumpta, sit aliquod dictum externum contra Dei honorem, tamen blasphemia latè sumi potest pro dicto interno & verbo mentali, quô quis concipit Deum esse aliquid quod non est, vel non esse id quod est; pro tunc enim hæc conceptio est blasphema, licet propriè blasphemia consistat in dictione externâ, opponitur enim confessioni fidei. Porrò blasphemia potest fieri vel in indicativo, dicendo v. g. Deus est miser; vel in optativo, utinam Deus esset miser! & hæc ultima est gravior, ut potè involvens formale odium Dei.

Dico 3. Blasphemiam formaliter opponi virtuti Religionis, & ex accidenti opponi fidei. Primum patet; quia blasphemus detrahit honori quem per virtutem Religionis Deo debet; & secundum constat, quia sicut per Fidem debemus credere & fateri ea quæ Deo conveniunt, & non credere quæ illi repugnant, contrarium facit blasphemia, & sic est contra confessionem Fidei. Licet blasphemia sit propriè contra Deum, dicitur tamen aliquando

esse contra Sanctos, quorum honor & dignitas est à Deo.

Dico 4. quod blasphemia in Spiritum sanctum, quæ Matth. 12. Marci 3. & Luc. 12. dicitur irremissibilis, diversimodè sumitur, sed tribus modis principaliter. Primò ab Origene & Novatianis pro quocumque peccato commisso post acceptam Spiritûs sancti gratiam in baptismo, juxta ad Hebr. 6. *Impossibile est eos qui semel illuminati sunt, iterum renovari ad pœnitentiam*, sed hoc est hæreticum. 2. Sumitur ab August. Serm. 11. de Verbis Domini, pro finali impœnitentiâ; hoc est pro perseverantiâ in peccato usque ad mortem; & sic sumpta, est irremissibilis in hoc sæculo & in futuro, supposito, quòd quis perseveret in peccato usque ad mortem inclusivè; sic & Scotus. 3. Sumitur à Magistro sentent. in 2. Dist. 43. pro omni peccato in quo est gradus malitiæ particularis, quæ malitia opponitur Spiritui sancto, cui appropriatur bonitas, & ista peccata sex numerantur communiter, nempè desperatio, præsumptio, impugnatio, veritatis agnitæ, invidentia fraternæ gratiæ, impœnitentia, seu propositum non pœnitendi, & obstinatio, seu voluntas adhærendi peccato. Si sic sumatur blasphemia in Spiritum sanctum, non est irremissibilis absolutè, sed difficillimè remittitur.

DE SPE.

FIDES dicitur à Paulo *substantia rerum sperandarum*, in quantùm per fidem nobis innotescunt ea quæ sperare, & ad quæ spirare debemus; unde disputationi de Fide, aliam de Spe meritò subjungimus.

QUÆSTIO PRIMA.

Quid sit Spes?

SPES sumitur primò pro objecto quod speratur, *Spes quæ videtur, non est spes*. Rom. 8. 2. Pro actu sperandi. Rom. 8. *Spe salvi facti* sumus. 3. Pro habitu spei. 1. Corinth. 13. *Nunc autem manent Fides, Spes, Charitas*. De Spe hoc tertio modo sumptâ nostra currit, quæstio.

CONCLUSIO.

SPES est virtus Theologica, quâ à Deo expectatur beatitudo nostra obscurè cognita, ipsaque ardua, captum naturæ superans, possibilis tamen ex gratiâ.

Dicitur primò, *Virtus*, quia concurrit ad reddendum hominem Deo gratum, & reddit ejus opera bona. Dicitur 2. *Theologica*, quia habet idem objectum ac Theologia, nempe Deum, ut excedentem facultatem naturalem; licet enim aliquo modo sperare possimus na-

turaliter in Deum, ut authorem beatitudinis naturalis, non tamen possumus sperare naturaliter in Deum ut oportet, & ut est author beatitudinis supernaturalis; & hoc juxta Concil. Trident. sess. 6. cap. 3. *Si quis dixerit hominem sine Spiritûs sancti gratiâ & ejus adjutorio posse Credere, Sperare & Diligere, sicut oportet, anathema sit:* Ex quo patet, Spem esse virtutem Theologicam & supernaturalem. Dicitur 3. *Qua expectatur à Deo beatitudo nostra*, quia solus ipsam conferre potest. Dicitur 4. *Obscurè cognita*, quæ speramus.

Quæstio II.

Quodnam sit subjectum proximum Spei.

Hic loquimur de subjecto *quo* Spei; idest, de potentiâ in quâ Spes immediatè resideat. Primò intuitu me rapuit communis modernorum turma, ut cum illis dicerem Spem esse in voluntate, tanquam in subjecto inhæsionis; quam opinionem probabilem judicat Scotus dicens, Spem nihil aliud esse, quàm desiderium alicujus boni absentis: mihi tamen maturiùs consideranti & exactè perpendenti, maximam esse differentiam inter has locutiones, *spero beatitudinem* & *desidero beatitudinem*; visum est, ipsam Spem potiùs consistere in intellectu, quàm in voluntate.

CONCLUSIO.

HABITUS Spei est in intellectu & proindè actus ejus est actus intellectus; quia sperare nil aliud est quam opinari, credere, & sibi persuadere aliquod bonum esse nobis futurum; hæc omnia autem sunt actus intellectus: Ergo Spes est actus intellectus; & Spes distinguitur à fide quòd per Fidem credamus v. g. beatitudinem in se; per Spem verò credamus beatitudinem à nobis esse, ex liberalitate Dei possidendam.

Probatur 1. ex definitione Spei, quæ à Magistro & aliis dicitur expectatio beatitudinis, unde ad Philip. 3. habetur, *Expectamus Salvatorem*, & Symb. Niceno, *Expecto resurrectionem mortuorum*, idest, spero mortuos resurrecturos: Atqui expectare pertinet ad intellectum ex D. Thom. 1. 2. quæst. 46. dicente quòd expectare sit ex alio spectare, & spectare sit idem ac respicere: Unde Clemens Alex. lib. 2. Stromatum, postquam dixit, Spem esse expectationem boni futuri, subjungit, expectationem esse opinionem futuri: Quod justificatur per communem loquendi modum, in quo, cùm dicimus, nos aliquem expectare, significamus, nos arbitrari illum venturum. Hoc confirmat August. Enchir. cap. 8. *Cùm bona nobis futura esse creduntur, nihil aliud quàm sperantur:* Sperate ergo idem est ac credere, juxta Marci 11. *Quidquid orantes petitis, credite*; id est, Sperate, *quia accipietis.*

Probatur 2. Si Spes esset desiderium boni futuri, ut vult contraria opinio, ubi desiderium

esset magnum, Spes esset magna; & ubi desiderium esset parvum, Spes esset parva; sed videmus magnum desiderium cum exiguâ spe, & magnam Spem cum exiguo desiderio; ergo spes non est desiderium. Probatur minor in hac hypothesi. Dentur duo Ecclesiastici, quorum unus sit dives & benè acceptus Regi, & alter sit pauper & Principi ignotus, sperent beneficium; tunc dives magnam habet Spem de beneficio consequendo, qui est acceptus Regi, & parvum desiderium, quia cùm sit dives, parùm curat de beneficio; Alius verò parvam Spem habet, quia est ignotus Regi; & ingens desiderium, quia ratione paupertatis indiget beneficiô: ergo desiderare, & sperare non sunt idem; aliàs damnati possent dici sperare beatitudinem, quia illam possunt desiderare.

Probatur 3. ex vitiis oppositis Spei; habitus enim & vitium illi oppositum, sunt in eodem subjecto, cùm contraria se invicem ab illo expellant; sed desperatio & præsumptio, quæ sunt vitia opposita Spei, sunt in intellectu: ergo & Spes. Prob. minor quoad desperationem, quia ad illam requiritur solùm hoc judicium quô intellectus judicat se non salvandum esse, ratione peccatorum. Probatur etiam quantùm ad Præsumptionem; quia per illam vel homo se salvandum putat propriis viribus, vel judicat se salvandum ex sola gratiâ, sine operibus, vel arbitratur se facile veniam peccatorum obtenturum; sed hæc omnia consistunt in judicio: ergo Præsumptio est actus intellectus.

Objic. Spem consistere in desiderio; quia nullus dicitur sperare bonum futurum, nisi il-

lud desideret: ergo desiderium est de ratione Spei. Resp. præsupponi quidem desiderium ad Spem, quia Spes habet pro objecto bonum desideratum; non tamen consistit Spes in desiderio propter rationes allatas, sed in opinione consequendi illud bonum.

Objic. 2. Per Spem tendimus in Deum summè bonum; sed bonum est objectum voluntatis: ergo Spes est actus voluntatis. Resp. bonum ut sic esse quidem objectum voluntatis, unde ipsum desideramus: bonum verò desideratum ut à nobis possidendum, potest esse objectum intellectûs; dum scilicet illud speramus, opinantes nos aliquando ipsum possessuros.

Quæstio III.

Quodnam sit subjectum remotum Spei?

Postquam assignavimus subjectum proximum Spei, seu subjectum *quô*, nimirum intellectum in quo Spes inhæret immediatè; loquendum venit de subjecto mediato, seu de subjecto *quod*; & hoc est quærere, quænam sint personæ in quibus Spes reperiatur, an in solis Viatoribus, an in omnibus, an in Beatis, an in Damnatis, an in Animabus Purgatorii, an in Hæreticis.

Conclusio Prima.

Spes est in solis viatoribus, non in omnibus; quia non est in illis qui non habent Fidem, cùm Fides sit fundamentum Spei: unde Judæi, Turcæ, & Hæretici non habent propriè Spem ex defectu veræ Fidei. Non est etiam Spes in omnibus Catholicis, quia illi qui desperant de sua salute, Spem amiserunt; nam sicut habitus Fidei deperditur per quemlibet actum Infidelitatis, ita habitus Spei etiam deperditur per quemlibet actum, quo quis desperat de salute, vel de mediis necessariis ad salutem; manet ergo probata prima pars conclusionis.

Probatur alia pars, quia in Beatis & in damnatis non reperitur Spes: ergo est in solis viatoribus. Quod Spes non sit in Beatis, patet, quia Spes est boni futuri & absentis, Rom. 8. *Spes quæ videtur, non est Spes*; Beati autem jam beatitudinem possident. Deinde, Spes est circa arduum; quod verò possidetur non ampliùs arduum est. Tandem Spes est motus Metaphoricus quô quis tendit in Deum; motus autem cessat, dum mobile est in termino: ergo in Beatis non est Spes.

Quòd non reperiatur etiam in damnatis, evidens est; quia Spes tendit ad bonum quod apprehenditur possibile & futurum, sed certò sciunt damnati, se numquam esse salvandos, sed in æternum damnandos; aliàs non essent absolutè miseri: ergo in damnatis non est spes, imò sola in illis viget Desperatio, quæ opponitur Spei.

OBJIC. In Beatis esse Spem non quidem respectu objecti primarii nempe Dei actu possessi, sed respectu objecti secundarii, nempè respectu gloriæ corporis & respectu beatitudinis aliorum quam sperant. Alii hoc concedunt, facilius negarem; quia expectatio quam habent de gloriâ corporis, non est illis ardua ut beati sunt, nec incerta. Quantùm ad beatitudinem aliorum, est quidem ardua respectu beatificandorum, non respectu illorum qui jam beati sunt. Quando dicitur, quòd sperent continuationem suæ beatitudinis; non est propriè Spes circa illam, quia Spes est semper cum timore.

CONCLUSIO SECUNDA.

ANIMÆ in Purgatorio existentes habent Spem, non verò Hæretici. Primum patet, quia expectant beatitudinem, quam cognoscunt obscuram, futuram, absentem & arduam, ut potè acquirendam per pœnas quas patiuntur, non quidem merendo per illas, sed satisfaciendo. Deinde, tempus quô pervenient ad beatitudinem, est illis incertum, licet sint certæ de beatitudine in se. Secundum probatur ex hoc quòd Spes Theologica fundetur in Fide Theologicâ infusâ & supernaturali; sed non habent Fidem Theologicam supernaturalem, sed tantùm humanam: ergo non habent Spem Theologicam & Supernaturalem, sed tantùm Spem humanam, quâ sibi fingunt salutem posse adipisci. Quòd si dicatur, Hæreticos non desperare de salute suâ; hoc verum est positivè & contrariè, quia non habent

actum desperationis : falsum tamen est negativè & privativè, quia carent actu veræ Spei Theologicæ, quia ista fundatur in Fide, quam non habent.

Quæstio III.

Quodnam sit objectum Spei?

Licet contra clamores Hæreticorum Spem nostram collocare possimus in bonis operibus ex gratiâ factis, quandoquidem nos conducunt ad beatitudinem ex 2. Petri cap. 1. *Satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem faciatis*; & etiam in Sanctis quorum intercessione gratias obtinere possumus à Deo; non tamen hæc omnia sunt objectum nostræ Spei, sed aliud quærimus, & illud docebit

Conclusio.

Objectum totale & adæquatum Spei est omne bonum supernaturale quod à Deo expectare possumus concernens beatitudinem. Illud autem objectum totale dividunt Doctores in objectum primarium & secundarium. Objectum primarium est Deus possidendus per visionem & amorem; & objectum secundarium sunt auxilia ad beatitudinem necessaria, gloria corporis, & aliorum beatitudo, quæ omnia à Deo expectantur. Hoc constat ex se; sed ne diutius immoremur, procedemus per certas quæstiunculas ad examinationem eorum quæ supersunt dicenda de Spe & vitiis illi oppositis.

Quæri poteſt, utrum Sperare poſſimus in homine. Ad quod Reſpondeo primò, nec beatitudinem, nec dona ſupernaturalia ſperari poſſe ab homine, tanquam à cauſa principali, juxta Jerem. cap. 17. *Maledictus homo qui confidit in homine:* Homo enim non poteſt conferre alteri beatitudinem, nec dona ſupernaturalia, quorum ſolus author eſt Deus. Reſp. 2. hæc omnia poſſe ſperari ab homine tanquam à cauſa inſtrumentali; in quantùm unus homo poteſt à Deo impetrare gratiam pro alio homine, & proinde beatitudinem; quo ſenſu D. Gregorius lib. 1. dialogorum cap. 8. docuit prædeſtinationem juvari precibus Sanctorum: & Auguſtinus ſerm. 18. de Sanctis, ita cum Virgine loquitur; *Tu es ſpes unica peccatorum, per te ſperamus delictorum veniam, & in te beatiſſima! noſtrorum eſt expectatio præmiorum.*

Quæres utrùm ſpes debeat dici certa? Spes aliqua poteſt intelligi certa dupliciter; primo, quando id quod ſperatur, certò & infaillibiliter evenit, ſive ponantur media, ſive non ponantur; & hoc modo Spes Chriſtiani de beatitudine acquirenda non eſt certa, quia beatitudo ſanè non dabitur niſi illis, qui media ad illam neceſſaria adhibebunt. Secundò poteſt Spes intelligi certa, quæ nititur mediis ita infallibilibus, ut illis poſitis, id quod ſperatur certò & infallibiliter eventurum ſit; & hoc modo Spes noſtra certiſſima eſt, ex ad Rom. 5. *Spes autem non confundit.*

Quæres 3. quodnam ſit motivum Spei? Reſp. motivum Spei eſſe liberalitatem & miſericordiam Dei; ideo enim ſperamus; nos aliquan-

do esse consecuturos beatitudinem, quia Deus illam nobis per suam bonitatem promisit, & auxilia ad illam acquirendam necessaria nobis pollicitus est. Ratio nostra petitur ex proportione ad Fidem; sicut enim in Deum credimus propter Deum summè veracem in dicendo, ita quòd Deus sit objectum materiale Fidei, & veritas ejus sit objectum formale illius, seu motivum ob quod in Deum credimus; sic etiam beatitudo, seu Deus possidendus, est objectum materiale Spei, & liberalitas ejus, conjuncta cum Fidelitate in largiendo ea quæ promisit, est objectum formale, seu motivum propter quod speramus.

Quæres 4. Utrum liceat operari intuitu mercedis æternæ? Hoc negant Hæretici, affirmant Catholici in Concil. Trid. sess. 6. Can. 11. *Si quis dixerit hominem justificatum peccare, dum intuitu mercedis æternæ benè operatur, anathema sit.* Unde ipsemet Deus proponit hoc motivum bene operandi, Deuteron. 12. *Observa & audi omnia quæ præcipio, ut benè sit tibi.* Luc. 16. *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis* & c. 1. Facite eleemosynas, *ut recipiant vos in æterna tabernacula* Sic & David Psal. 118. *Inclinavi cor meum ad faciendas justificationes in æternum propter retributionem.* Ratio nostra est, quia operari benè ob mercedem nec est ex se malum, nec ullâ lege prohibetur. Si Bernardus dicat, Deum esse diligendum absque mercedis intuitu, loquitur de Charitate perfectâ. Si *Joan.* 10. vituperantur pastores mercenarii; ibi fit mentio de illis Pastoribus, qui solâ Spe mercedis temporalis laborant, & tempore

persecutionis, deserunt laborem.

QUÆRES 5. utrum Fidelis possit sperare beatitudinem ex meritis suis quæ sunt à gratiâ? Resp. affirmativè contra Hæreticos; ex D. Paulo 2. ad Timot. 4. *Bonum certamen certavi*, &c. *in reliquo reposita est mihi corona justitiæ*, &c. Et ex multis locis Scripturæ, ubi gloria vocatur merces, bravium, retributio; sed non potest esse merces, nisi quia illam meremur: ergo possumus sperare beatitudinem ex meritis nostris. Attamen in hoc gloriari non debemus, quia merita nostra sunt à gratiâ; & quando Deus coronat merita nostra, nil coronat nisi dona sua, ex August. An autem meritis nostris gloria debeatur ex condignitate operis, negavimus aliàs loquendo de merito; sed debetur ex fidelitate Dei, qui pro suâ bonitate promisit beatitudinem exiguo operi.

QUÆRES 6. quænam sint ea quæ conjunguntur cum Spe. Respondeo, duo reperiri inter alia, nempe desiderium quod antecedit Spem, & timorem qui sequitur illam. Desiderium, inquam, beatitudinis antecedit, ex quo Spes oritur, sicut ipsum desiderium sequitur ex amore concupiscentiæ quo Deum possidendum amamus. Timor etiam resultat ex Spe, quia timemus privari beatitudine quam speramus. Totum ergo negotium spei sic se habet: Primò amamus Deum & beatitudinem amore concupiscentiæ; idest, quia nobis est bonus, & non quia in se est bonus, in quo consistit amor amicitiæ. Secundò, Deum nobis bonum desideramus possidendum. Tertiò speramus, quòd aliquando illum simus possessuri,

utendo auxiliis ad hoc necessariis, quæ nobis offert pro bonitate suâ. Quartò denique timemus nè privemur possessione boni sperati, non sectando media ad illud conducentia. Sed quia multiplex est timor, dubitari potest quinam sit actus Spei.

Quæres 7. quisnam Timor sit actus Spei? Resp. primò duplicem esse Timorem, nempe Servilem & Filialem, ut omittam Mundanum, quô mala temporalia timentur, ut paupertas. Servilis timet offensam metu pœnæ; Filialis timet offensam amore Dei & virtutis: iste dicitur filialis, quia filii ingenui hoc Timore timent offendere parentes; & dicitur etiam castus, quia hoc timore mulier casta timet offendere sponsum. Ille dicitur servilis, quia servi metu verberum timent offendere dominos. Servilis duplex est, nempe serviliter servilis; & servilis simpliciter. Primus est quô aliquis timet offensam propter solam pœnam; ita quòd admittat semper complacentiam in peccato, & vellet perseverare in peccato, si pœnâ non mulctaretur; & hic est vitiosus, & non est per consequens actus Spei quæ est virtus. Servilis simpliciter est ille quô quis ex metu pœnæ timet peccatum, itaut nullam complacentiam retineat ad illud, & hunc esse bonum tenent omnes, & esse actum Spei.

Quæres 8. quotuplex sit vitium oppositum Spei? Resp. duplex vulgò assignari, nempè Desperationem; quâ aliquis peccat in Spem ex defectu; & Præsumptionem, quâ alius in Spem peccat per excessum. Desperatio non consistit in fuga voluntatis, quâ voluntas fu-

git beatitudinem tanquam impossibilem, sicut dicunt illi qui Spem esse in voluntate sentiunt; sed consistit in judicio erroneo, quo intellectus falsò judicat beatitudinem esse acquisitû impossibilem, vel quia gratia deest, vel quia peccata sunt majora, quàm ut venia possit illis tribui. Præsumptio etiam consistit in judicio erroneo quô aliquis falsò judicat, se posse salvari sine gratiâ, vel ex gratiâ sine operibus, vel se facile veniam adepturum, quantumcumque gravia sint peccata. Hae quæritur, num aliquando possit esse desperatio sine peccato? Ad quod Resp. quòd si Deus alicui revelaret absolutè suam reprobationem, posset ille desperare de suâ salute; imò & deberet desperare, quia non licet opinari contra revelationem D. quæ infallibilis est.

Quæres ultimò, utrùm necessaria sit Spes? Respond. 1. esse necessariam necessitate medii, quia sine illâ non fit justificatio quæ est medium necessarium; Ad Ephes. 2. *Spem non habentes sunt sine Deo in hoc mundo.* Resp. 2. esse etiam necessariam ex præcepto, Psal. 4. *Sacrificate sacrificium justitiæ, & sperate in Domino.* 1. Timotth. 6. *Divitibus hujus sæculi præcipe non sublime sapere, neque sperare in incerto divitiarum, sed in Deo vivo.* Si dicatur, actum sperandi esse imperfectum, quia refert Deum ad nos; Resp. quòd non referat Deum ad nos, tanquam simus finis Dei, hoc est enim blasphemum; sed tantùm dici potest, quòd Deus, ut objectum Spei nostræ, induat relationem rationis ad nos, nempe beatificantis ad beatificatum. Porrò sicut datur præceptum de Spe,

sic & præcipitur Timor qui Spem comitatur; Psal. 32. *Timete Dominum omnes Sancti ejus.* Et Luc. 12. *Timete eum qui potest mittere in gehennam.* Quantùm ad tempus quo urget præceptum sperandi; dico nunquam licitam esse desperationem, quia est præceptum negativum; & sperare debet quis, non semper, quia est præceptum affirmatiuum, sed quando Deum orat; prohibetur enim orare sine Spe veniæ, & dum agit pœnitentiam, quæ sine Spe veniæ nulla est; & dum tentatur de desperatione, quia pro remedio Spem adhibere debet: denique dum tenetur elicere actum Charitatis, qui produci non potest sine Spe.

DISPUTATIO TERTIA.

De Charitate.

NEMINEM latet quin Fides sit origine prior Spe, & Spes Charitate; quia per Fidem ostenduntur quæ sperari debent, & per Spem, quâ expectamus bona illa sperata, accenditur Charitas. Ideò ergo volumus Fidem esse origine priorem Spe, & Spem Charitate, quia actus unius excitat ad actum alterius. Quantum ad prioritatem perfectionis; D. Paulus has virtutes Theologicas enumerans, ab imperfectiori ad perfectiorem tendit; & sic Spes tenetur perfectior Fide, & Charitas utraque: ex Paulo 1. Cor. 13. *Major autem horum est Charitas.* Quantùm ad distinctionem; distin-

guuntur illæ virtutes ſpecificè, ob diverſam rationem formalem objecti: licet enim objectum materiale ſit idem, nempe Deus, attamen illæ virtutes diverſimodè Deum reſpiciunt. Fides reſpicit illum, quatenùs eſt ſummè verax in dicendo; Spes, quatenus eſt ultimus finis à nobis poſſidendus; Charitas denique circa illum tendit, ut eſt ſummè bonus. In his ergo virtutibus explicandis, more Apoſtoli, ab imperfectiori ad perfectiorem tendentes, poſtquam egimus, primò de Fide, Secundò de Spe, tertiò agendum venit de Charitate; de quâ tria Capita inſtituentur: nimirum de natura Charitatis, de effectibus illius, & de vitiis illi oppoſitis.

CAPUT PRIMUM.

De natura Charitatis.

PER Charitatem, Amor mutuus intelligitur ac honeſtus, quô aliqui ſe invicem diligant. An Amicitia reperiatur inter Deum & hominem, dicendum eſt reperiri veram & perfectam Amicitiam, non quidem æqualitatis, quia nihil creatum eſt æquale Deo; ſed proportionis, in quantùm Deus talem gradum amoris & honoris tribuit homini, quô iſte dignus eſt. Hoc patet ex Joan. 15. *Vos amici mei eſtis.* Et ibidem, *Jam non dicam vos ſervos, ſed amicos.* Illa amicitia dicit mutuam benevolentiam; nam homo aliquando amat Deum pro-

pter seipsum; & Deus amat hominem ut illi faciat bonum, in quo est benevolentia, quæ non impeditur per hoc quod Deus referat illud bonum ad suam gloriam; nam honesta Amicitia non impedit quin omnia referantur ad ultimum finem. Porrò si Deus nos amet & nos Deum, est perfecta Charitas & Amicitia; si verò Deus nos amet & non redametur, est tantùm Benevolentia, non Amicitia, aut perfecta Charitas.

Quæstio Prima.

Quid sit Charitas?

Magister Sententiarum sibi aliàs persuasum habuit, Charitatem habitualem non esse donum aliquod creatum, nec virtutem infusam, sed esse Spiritum sanctum, qui actum dilectionis sine virtute intermediâ operatur. Sic habet in 2. Sent. Dist. 17. literâ B. quod clarius explicat litterâ S. Contra ipsum clamat Scriptura dicens ad Gal. 5. *Fructus autem Spiritus est Charitas.* Et 1. Joan. 4. *Diligamus nos invicem, quia Charitas ex Deo est.* Et ad Rom. 5. *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis.* Hæc omnia ergo dicunt Charitatem non esse Deum, sed esse effectum Dei: Unde si Joan. 4. habeatur, *Deus Charitas est*: hoc dicitur de Charitate quâ Deus nos diligit. Si etiam Augustinus lib 8. de Trinit. cap. 7. & 8. dicat dilectionem quâ nos invicem amamus, esse ipsum Deum, hoc intel-

tyrium sit perfectissimum ; hoc est quia imperatur à Charitate, sicut paupertas voluntaria.

Dicitur 3. *quâ Deus propter se diligitur*; quia si Deum diligamus propter nos, hic amor complacentiæ potiùs spectat ad Spem, ut diximus, quam ad Charitatem perfectam. Per charitatem debemus amare Deum super omnia appretiativè, quia debemus illum præferre omnibus bonis, quibus infinitè nobilior est ; non tamen tenemur ipsum amare super omnia intensivè quasi amor erga Deum debeat esse intensior, quàm circa omne aliud bonum ; cùm enim hoc non possit scire homo, semper scrupulis turbaretur, an amaret Deum super omnia. Ut ergo impleatur præceptum de diligendo Deo ex toto corde, sufficit quòd Deus ametur sincerè, quòd anteponatur omnibus, & quòd quis præferat omnem pœnam offensæ quæ frangeret amicitiam cum Deo.

Dicitur 4. *& proximus propter Deum*; per quod denotatur aliquid quod est tantùm accidentarium Charitati ; non enim est de essentiâ Charitatis, ut ametur revera proximus ; si enim esset tantùm unus homo in mundo, ille per veram Charitatem Deum amaret, & ipsius objectum esset simpliciter perfectum : posito tamen quod sint homines in mundo, debemus per Charitatem Deum diligere propter se, & proximum propter Deum ; & tunc Charitas habet duo objecta, unum primarium & absolutum, nempe Deum ; aliud secundarium & relativum nempe proximum, qui propter Deum diligitur.

adæquatum & abſolutum intelligitur, quod poteſt primariò & propter ſe amari; ſed ſolus Deus primariò, & propter ſe amatur, & omnia alia propter Deum; ergo ſolus Deus eſt primarium, abſolutum, & adæquatum objectum Charitatis.

CONCLUSIO II.

OBJECTUM formale Charitatis eſt quælibet perfectio divina, propter quam Deus amatur, ita quòd, dum amatur Deus ut ſapiens, ſapientia ſit objectum formale hujus charitatis; ſi ametur ut miſericors, miſericordia eſt objectum formale; ſi ametur ut ſapiens ſimul & miſericors, ſapientia & miſericordia ſimul apprehenſæ erunt objectum formale illius amoris. Ratio eſt, quia objectum formale nihil aliud eſt quàm motivum ob quod actus elicitur; ſed quæcumque perfectio divina eſt motivum propter quod elicimus actum amoris circa Deum: ergo eſt objectum formale illius.

Objicies: ergo dantur amores Dei diverſi ſpecie, ſi ſint in Deo diverſa objectà formalia. Reſpondent alii, hoc eſſe verum; alii negant, quia omnes illi actus conveniunt in ratione communi, nempè in hoc quòd ſemper ametur quælibet perfectio divina propter ſe.

ojectum supernaturale, nempè, ut authorem gratiæ & gloriæ; & per illam meremur ipsum possidere: ergo ipsa debet esse supernaturalis; aliàs nos ipsos discerneremus, contra D. Paulum? *Quis te discernit?*

Objic. ex D. Thoma charitatem esse tantùm secundùm modum supernaturalem: ergo secundum substantiam est naturalis. Resp. si sumatur actus Charitatis materialiter & vitaliter, est quidem naturalis, sed pro tunc non est verè Charitas: si sumatur verò formaliter pro actu illo amoris qui tendit meritoriè in Deum per Fidem cognitum, tunc est supernaturalis secundum suam essentiam moralem. Si ab August. Charitas dicatur introduci per timorem servilem qui est naturalis; Resp. ex ipsomet aliquem timorem servilem esse donum Dei; deinde ab illo timore non producitur, nisi dispositivè, sicut nec à Fide aut Spe; sed à solo Deo formaliter infunditur.

Quæres, an charitas possit augeri? Resp. 1. non posse augeri secundum essentiam, quia essentiæ rerum sunt indivisibiles sicut numeri; Charitas in quarto gradu non est magis Charitas, quàm in secundo, licet sit major. Resp. 2. quòd Charitas habitualiter sumpta non possit augeri objectivè; quia inclinat voluntatem ad amandum omnia quæ sunt amabilia propter Deum; & præterea quæ sunt amabilia propter Deum, nihil potest amare Charitas. Resp. 3. quòd Charitas actualis possit augeri objectivè, in quantùm plures perfectiones Divinæ cognoscuntur & proponuntur amandæ, sicut & plures proximi. Resp. 4. licet

minem non concurrere nisi moraliter ad illud augmentum, in quantùm eliciens actum charitatis, meretur quod Deus Charitatem augeat, addendo illi novum gradum: Et ratio petitur ex hoc quòd debeat esse eadem causa rei & augmenti. Cùm ergo solus Deus sit causa effectiva Charitatis, ex Aug. Lib. 2. de Lib. Arbit. Cap. 18. & 19. dicente de virtute infusâ, quòd sit *bona qualitas mentis quam Deus in nobis sine nobis operatur*; ergo etiam solus ipse est causa effectiva augmenti, maximè, cùm augmentum Charitatis teneat locum præmii.

Quæres, an Charitas possit augeri per actus remissiores ipsâ charitate: Alii negant, dicentes, Charitatem ut quatuor non posse augeri per actum amoris ut duo. Alii dicunt posse reverà augeri per actus remissiores illâ Charitate, modò sæpiùs repetantur: Ego verò respondeo, per quemlibet actum remissum intendi Charitatem: Primò quia medium illustratũ majori lumine, magis adhuc illustratur, dum lumen minus majori additur. Secundò, quia augmentum gratiæ est merces meriti: ergo cuilibet actui Charitatis qui est meritorius, debetur augmentum Charitatis. Tertiò, quia ex Scoto in 4. Dist. 22. Q. unica, Art. 2. *quilibet actus Charitatis quantumvis primus & remissus, debet habere augmentũ gloriæ essentialis*; Sed gloria essentialis datur per proportionem ad Charitatem: ergo augetur Charitas per quemlibet actum remissum. Quartò, illi gradus remissi non debent sæpiùs iterari, ut augeatur Charitas; ex hoc enim sequeretur quòd deberet differri collatio augmenti gratiæ, donec

alii actus elicerentur ; quod falsum est ; quia nulla est causa dilationis, nec ex parte Dei qui liberalissimus est ; nec ex parte hominis, qui, cùm sit justus, est capax recipiendi augmentum ; nec ex parte actus, qui est ejusdem rationis & meriti, ac sequens.

Quæres, an Charitas possit semper augeri in hac vitâ ? Aliqui asserunt Scotum id negasse, & voluisse capacitatem voluntatis esse in certo gradu limitatam ; & sic non posse amplius esse subjectum ulterioris Charitatis : sed Scotus voluit tantùm hoc intelligi de capacitate naturali voluntatis, non verò de potentiâ obedientiali, quam habet voluntas ad recipiendum à Deo quemcumque gradum Charitatis, etiam in infinitum syncategorematicum. Respondeo ergo quòd Charitas possit semper & semper augeri sine termino, dum sumus in hac vitâ : non est enim repugnantia ex parte agentis & producentis qui Deus est ; est enim infinitæ virtutis ad perficiendam Charitatem : Neque ex parte formæ, quia nullam Charitas habet determinatam mensuram, maximè ut subest potentiæ Divinæ : Neque ex parte subjecti ; quò plus enim Charitas augetur, eò plus auget capacitatem voluntatis nostræ ; unde dicit Paulus Charitatem dilatare. Charitas ergo ex dictis potest semper augeri, quantùm est ex parte Charitatis, & per respectum ad potentiam Dei absolutam.

Quæres, an possit minui Charitas ? Altissiodorensis, Victoria & quidam alii tenent peccata venialia vim habere minuendi Charitatem ; tamen vulgò sentiunt Theologi, illa mi-

nuere tantùm ardorem qui reperitur in actibus Charitatis, ob quod dicitur Proverb. 14. *Septies in die cadit justus;* id est, cadit in languidiorem usum Charitatis: Unde respondeo, de potentiâ Dei absolutâ Charitatem habitualem posse minui entitativè, quia Deus potest separare unum gradum ab alio, sicut unum addidit alteri: de lege tamen ordinariâ non minuitur habitus Charitatis, sed totus conservatur, aut totus deperditur. Si enim minueretur Charitas, vel hoc fieret per actus bonos remissos, quod non potest esse, cùm actus boni à Charitate procedentes, etiam remissi, non habeant vim alterandæ Charitatis: vel minueretur per actus malos venialiter (quia actus mortales illam destruunt) quod etiam non potest; quia si unum peccatum veniale tolleret unum gradum Charitatis, aliquando per multa venialia destrueretur tota Charitas, & sic peccata venialia mortem animæ afferrent, proindeque essent mortalia.

QUÆRES, utrùm penitus extingui possit Charitas: Resp. affirmativè contra Jovinianum, Pelagium, Begardos & Beguinas censentes, hominem in hac vitâ ad talem gradum Charitatis posse ascendere, ut redderetur impeccabilis, propterea quòd damnati sunt in Concil. Vien. Contra etiam Wicleffum, Lutherum & Calvinum lib. 3. Instit. cap. 4 Probatur nostra resolutio ex Ezech. 18. *Si averterit se justus ab justitiâ suâ, & fecerit iniquitatem, omnes justitiæ ejus non recordabuntur ampliùs*, 1. ad Cor. 10. *Qui bene stat, videat nè cadat.* Ex quibus patet, Justitiam & Charitatem posse amitti, &

quòd aliquando amissa fuerit reverà. Hoc probat lapsus Luciferi, Adami, Davidis, Salomonis & cæt. Objiciunt hæretici ex Joan. 10. *Oves meæ vocem meam audiunt, & nemo rapiet illas de manu meâ:* Et 1. Joan. 2. *Si fuissent ex nobis, mansissent utique nobiscum.* Et 1. Joan. 3. *Omnis qui natus est ex Deo, non facit peccatum; quia semen ipsius in eo manet, & non potest peccare.* Ad primos contextus, dicendum illos intelligi de prædestinatis; tertiùs verò intelligitur in sensu composito, non in diviso; idest, qui natus est ex Deo, quatenus natus est ex Deo, non potest peccare, quod non impedit quin per liberum arbitrium à Deo recedat, aliàs non diceret Paulus 1. Cor. 9. *Castigo corpus meum*, &c. *nè cum aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar.* Hæc omnia confirmat Concilium Trid. Sess. 6. Can. 23. *Si quis dixerit, hominem semel justificatum, ampliùs peccare non posse; atque ideò eum qui labitur & peccat numquam fuisse verè justificatum, Anathema sit.* Maneat ergo quòd charitas penitùs destrui possit, & destruatur actualiter per quodcumque peccatum mortale; ob repugnantiam formalem peccati cum charitate. Peccatum, inquam, destruit Charitatem moraliter & demeritoriè; quatenùs per peccatum homo fit Dei inimicus, & ideò Deus tollit Charitatem, quâ erat amicus. Si dicãt aliqui, hominem corrumpere effectivè Charitatem per peccatum; hoc est quia concurrit effectivè ad peccatum, cujus forma opposita est Charitati. Si dicat Paulus, *Charitas nunquam excidit*; loquitur de Charitate patriæ, ut patet ex 1. ad Cor. 13. ubi hoc habetur.

QUÆSTIO IV.

Vtrùm detur præceptum Charitatis circa Deum?

CHARITATEM esse necessariam necessitate medii, constat; quia sine illa nullatenus potest obtineri beatitudo, ex Apostolo, 1. Cor, 13. dicente: *Si linguis hominum loquar*, &c. *Charitatem autem non habuero, factus sum velut æs sonans*, & postea, *Nihil sum*, & deinde, *Nil mihi prodest*. Quærimus autem, an detur præceptum formale de Deo diligendo; & quid nobis præcipiatur per illud?

CONCLUSIO PRIMA.

LICET in Decalogo habito 20. cap. Exaudi, non habeatur præceptum formale de Deo diligendo, habetur tamen Deuteron. 6. *Diliges Dominum Deum tuum*, & Matth. 22. *Diliges Dominum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, & ex tota mente tua*: Licet autem hoc præceptum non sit expresse in Decalogo, pertinet ad illud virtualiter & antecedenter, quatenùs omnia præcepta Decalogi deducuntur ex amore Dei.

Ex hoc præcepto, tenemur primò, numquam Deum odisse, nec mortaliter offendere, quia odium Dei & quodcumque peccatum mortale est oppositum formaliter tali amori. Tenemur 2. Deum aliquando amare actualiter, producendo scilicet actum amoris Dei super omnia, ita quòd non sufficiat amare illum virtualiter,

martyrium subeundo propter Deum, aut præcepta observando. Quandonam hoc debeat fieri, mox dicetur. Tenemur 3. ipsum amare super omnia, nisi intensivè, saltem appretiativè, ut diximus quæst. 1. & ex Charitate supernaturali cum gratiâ conjuncta; quia hoc est necessarium ad salutem. Non tenemur tamen ad observandum in hac vitâ præceptum Charitatis, secundùm omnem perfectionem quam sibi proposuit Deus in tradendo hoc præcepto; quia dicendo homini: *Diliges Dominum ex toto corde, &c.* per hoc voluit, ut semper homo adhæreret Deo per amorem, & numquam cessaret ab illo quod tantùm implendum est in patriâ ex August. lib. de Spiritu & Litterâ.

Conclusio Secunda.

IN qualibet die Dominica nos teneri ad actum amoris Divini, docet Scotus in 3. dist. 27. nisi ignorantia, aut opinio probabilis de opposito excuset Fideles: quia excellentia & bonitas Divina exigit, ut pro beneficio Creationis, Conservationis, & Redemptionis ipsum frequenter amemus: ergo præsertim debemus illum amare illo die quem ipsemet assignavit pro cultu sibi reddendo. Confirmatur ex opinione adversariorum, qui fatentur Fideles in hac die teneri ad abstinentiam operum servilium. & ad aliquem cultum Deo exhibendum; quisnam autem cultus nobilior, quàm amoris divini, sine quo, vel habituali, vel actuali, omnis cultus est inutilis? Quòd si Fideles non accusent se in confessione, de trans-

gressione hujus præcepti; hoc est, quia existimant se ad illud non teneri; vel quia sequuntur opinionem contrariam, quam probabilem tenent.

CONCLUSIO III.

Multæ aliæ occasiones assignantur, in quibus docetur, debere elici actum amoris divini. Primò tenetur quis amare Deum, quando pervenit ad usum rationis & illi proponitur Deus amandus, & præceptum de illo amando. Secundò cùm qui adultus suscipit Baptismum, quia cùm se det Deo, tunc debet firmare suum propositum per amorem ipsius. Tertiò, cùm tenetur habere contritionem; quia ex amore procedit. Quartò; quando homo recipit à Deo aliquod singulare beneficium; cùm enim sit signum specialis amoris Dei circa nos, tunc probabile tenetur à Soto quod debeat redamari. Quintò, quando est necessitas subeundi Martyrium, quia est opus Charitatis. Sextò, dum aliquis Communionem recipere præsumit; quia est Sacramentum amoris, ad quod accedere sine amore indignum esset. Septimò, instante morte, quo tempore opus est, ut se Fidelis conjungat Deo per actus Fidei, Spei, Charitatis & aliarum virtutum, nè in æternum ab illo separetur. Porrò, cùm hoc præceptum affimativum sit, & non constet liquidè de tempore quo urgeat, consultissimum est, ut Fidelis se accuset sub dubio de omissione ejus.

QUÆSTIO V.

Vtrum detur præceptum Charitatis circa proximum.

EX conclusione præcedenti, Deus est diligendus, juxta cap. 6. Deuteron. *Diliges Dominum ex toto*, &c. quo loco Deus jussit Judæis, ut semper meditarentur in hoc præcepto, sicut in aliis, narrarent illa filiis, ligarent ea quasi signum in manu sua, scriberentque eâ in limine & in ostiis domus suæ: Unde apud eos usus erat, ut scriberent legem in duabus membranis, quarum una affigebatur ostio domus; alia affigebatur fronti, vel brachio, vel fimbris, ubi illam portabant Scribæ & Pharisæi, de quibus dicit Christus, Matth. 23. *Dilatant philacteria sua*, idest, membranulas in quibus circa caput, brachia & fimbrias gestabant legem, ut haberetur ob oculos: Sed intelligebant nimis literaliter præceptum quod intelligi debebat spiritualiter, non de scriptione materiali legis, sed de spirituali & continua meditatione ejusdem. Posito ergo quòd Deus diligendus sit ex Charitate; quærimus, utrùm debeat etiam proximus diligi.

CONCLUSIO.

EX Charitate debet proximus diligi. Sic habetur Levitici 19. *Diliges amicum tuum sicut teipsum.* Matth. 22. *Diliges Dominum Deum ex toto corde tuo, & proximum sicut te*

ipsum; Joan. 15. *Hoc mandatum habemus à Deo ut qui Deum diligit; diligat & fratrem suum.* Quòd autem debeamus diligere proximum ex Charitate, patet ex hoc quòd illa præcepta conjungantur in Scripturâ; Unde sicut tenemur diligere Deum ex Charitate & propter seipsum, sic etiam ex Charitate debemus diligere proximum, scilicet propter Deum & amore supernaturali.

Quando dicitur, *diliges proximum tuum sicut teipsum*; non præcipitur æqualitas amoris; debet enim se quisque magis diligere, quàm alium; sed præcipitur similitudo, ut videlicet fidelis amet proximum similiter ac seipsum: Primò ex parte finis, diligendo proximum in ordine ad Deum & bona spiritualia, sicut se ipsum; & in hoc sancta est dilectio proximi. Secundò, ex parte objecti, nihil desiderando proximo quod sit illi malum, sed tantum quod est illi bonum; & sic dilectio est justa. Tertiò, ex parte modi diligendi, ut scilicet proximus diligatur, non in perniciem sui, sed tantùm in utilitatem; & in hoc dilectio est vera: & illa amicitia non est vera, quæ cedit solùm in utilitatem & delectationem diligentis.

QUÆSTIO VI.

Utrum detur præceptum de diligendo inimico?

INIMICUS sumptus reduplicativè non præcipitur diligendus; quia inimicitia non potest esse motivum amoris; sed quæstio est de ini-

mico specificativè sumpto; id est de illo homine qui nobis inimicus est, & malum nobis irrogat; de quo potest quæri, an sit amandus; quia Evangelium præcepit solam dilectionem proximi, & inimicus noster non censetur nobis proximus, quia dum Luc. 10. Pharisæus à Christo quæreret, quis esset proximus, Respondit Christus; *Qui fecit misericordiam cum illo*; sed quia hoc non obstante, alii erant etiam proximi, ideò erit

CONCLUSIO.

PRÆCEPTUM datur de diligendo inimico; Matth. 5. *Diligite inimicos vestros*. Quod Christus præcepit sub peccato gravi, quia Matth. 18. habetur, quòd nec Pater cœlestis dimittet nobis peccata, nisi priùs dimiserimus fratri nostro de cordibus nostris. Hoc præceptum nedùm est juris positivi divini, sed est etiam juris naturalis; quia jus naturale dictat aliis faciendum esse quod nobis volumus fieri, & unusquisque vult sibi bonum fieri ab alio, etiam ab inimico. Nec obstat illud Matth. 5. *Dictum est antiquis; Odiô habebis inimicum*; hoc enim non est dictum à Deo, neque à naturâ, nisi corruptâ: unde Lyranus in cap. 5. Matth. cum Doctore & aliis tenet, id non fuisse præceptum nec permissum antiquis, nisi quatenùs pœna talionis introducta est ex authoritate justitiæ, quæ exigebat ut dens daretur pro dente, quod nunc non licet. Semper tamen præceptum fuit ut homo homini optaret bona spiritualia & æterna, quantumcumque damnum temporale ab ipso passus esset, in quo consistit verus amor.

Ex hac conclusione sequitur exhibenda esse inimico obsequia necessaria, & valde utilia quæ illi exhiberentur, si non esset inimicus; ut v. g. si esset in extremâ necessitate bonorum, vel necessitate gravi corporali & multò magis spirituali. Quantùm verò ad obsequia non necessaria nec maximè utilia, nullus tenetur ad illa præstanda inimico; nam ad hoc, ut dicatur diligere inimicum, sufficit quòd illi non velit malum, & quòd ei exhibeat obsequia necessaria & multùm utilia, modò non adsit scandalum.

Nullus ergo præcisè tenetur salutare inimicum, (quia hoc non debet etiam amico) nisi in casu scandali inimici, aut astantium, vel nisi esset in tantâ authoritate constitutus, ut illi salus debeatur. Non tenetur etiam ipsum invitare ad convivium generale, quod tamen fecisset cessante inimicitiâ, nac orare pro eo quando orat pro amicis particularibus: nec ipsum diligere tantô amore, quantô diligebat eum anteà, nec illi tot exhibere signa benevolentiæ; quia hæc omnia sunt signa specialia amicitiæ, quæ sunt libera, sicut & habere liberam conversationem cum illo. Quod semper intelligendum est cum exclusione scandali; unicuique enim mandatum est de proximo. Si unus salutet alium; iste tenetur ad resalutandum, nisi esset tantæ authoritatis, ut justè exigeret salutem, quam non teneretur reddere.

Quando ab inimico venia petitur humiliter, læsus debet illam conferre; ex Charitate enim debet facere id quod maximè conducit, ut proximus deponat inimicitiam; hoc tamen non esset verum, si probabiliter se exponeret pericu-

lo gravioris injuriæ: & hoc etiam non impedit quin satisfactionem exigat, non ex motu vindictæ, sed ex affectu justitiæ; non tenetur enim cedere juri suo. Si duo sibi mutuò offensam intulerint, qui priùs offendit, priùs debet petere veniam, quia priùs læsit & alter priùs acquisivit jus petendi satisfactionem; quod intelligitur, cæteris paribus; qui priùs enim levem injuriam intulit, ex quâ secuta est major, non tenetur ad hoc.

QUÆSTIO VII.

Vtrùm debeat esse aliquis ordo in actibus Charitatis?

MULTA sunt objecta, quæ debent ex Charitate diligi, sivè diligantur secundùm se ut Deus, Angelus & Homo; sive diligantur in ordine ad alium, ut sanitas & gratia quam volumus amico. Primò objectum primarium Charitatis est Deus, ut diximus. 2. Debemus amare nos ipsos, non quidem amore amicitiæ, qui est ad alterum, sed dilectione simplici. Debemus amare proximum & consequenter Angelos, quos Augustinus lib. de doctrinâ Christianâ cap. 30. vocat proximos nostros; non verò dæmones, nec damnati sunt ex Charitate diligendi, nisi quatenùs sunt entia à Deo creata; non autem ut damnati, quia à Deo separati sunt, & sic non possunt amari propter Deum. 4. Debemus ex Charitate corpus nostrum diligere, quia est pars nostri, & quia

quia est capax beatitudinis. 5. peccatores sunt etiam amandi, quia sunt proximi nostri, qui ad beatitudinem pervenire possunt; & sic illis optare debemus gratiam & gloriam. 6. tenemur ex Charitate diligere inimicos, ut probabimus mox. 7. licet creaturæ rationis expertes non possint directè amari ex Charitate, quia non sunt proximus noster, cùm non communicent nobiscum in naturâ intellectuali, nec sint capaces gratiæ aut gloriæ; attamen possunt amari indirectè, tanquam media utilia ad salutem proximi. Cùm ergo hæc omnia cadant sub præcepto Charitatis, & consequenter à nobis diligi debeant; quærimus, utrùm debeat esse aliquis ordo in Charitate nostra, ita ut unum objectum debeamus plus amare, quàm alterum; postea visuri in sequenti quæstione, quænam objecta sint aliis præferenda.

Conclusio Prima.

Debet reperiri aliquis orda in Charitate, secundùm quem tenemur unum objectum Charitatis perfectiùs diligere, quàm aliud.

Probari potest ex Matth. 22. *Hoc est primum & maximum mandatum: diliges Dominum Deū tuum:* debet ergo primò diligi deus. Dum postea verò additur; ***Secundum autem simile huic; diliges proximum tuum, sicut teipsum***; ex hoc habetur, quòd post amorem Dei, debeamus nos diligere, & posteà proximum. Ratio hujus clara est, quia conferendo Deum cum creaturis, & creaturas inter se, constat Deum in æstimatione infinitè excedere creaturas, &

proinde longè perfectiùs debere amari. Constat etiam unam personam debere præferri alteri, cæteris paribus, v. g. Parentes extraneis personis, Regem subdito, & Rempublicam privato homini: cùm, inquam, talem ordinem recta ratio persuadeat, hoc etiam dictat Charitas, quæ naturam non destruit, sed potiùs perficit.

CONCLUSIO II.

ILLE ordo Charitatis, quo præferendus est Deus creaturis, & unâ creaturâ alteri, est ex præcepto; & ipse ordo manebit aliqualiter in cælo.

Primum patet ex Scripturâ, nam quando Matth. 22. habetur, *Diliges Dominum Deum tuum & proximum, sicut te ipsum*; præcipitur, quòd primò ametur Deus, deinde nos ipsi, denique proximus Cùm etiam 1. Joan. 3. habetur; *Nos debemus pro fratribus animas ponere*; præcipitur, ut salutem proximi præferamus vitæ propriæ. Dùm rursus dicitur; ad Gal. 6. *Operemur bonum ad omnes, maximè ad domesticos fidei*; innuitur præceptum de præferendis melioribus quod confirmatur ex 1. ad Timoth. 5. *Qui suorum & maximè domesticorum curam non habet, fidem negavit, & est infideli deterior.*

Secundum probatur ex 1. Cor. 13. *Charitas non excidit*: ergo manet Charitas in cælo & proinde ordo Charitatis, quo quilibet beatus volet majus bonum amore complacentiæ illi qui majus reverà possidebit. Eodem ordine magis appretiativè Deus diligetur quocumque alio: Posteà quilibet Beatus se magis diliget appretiativè, & deinde illos qui sibi sunt con-

junctiores, non quidem conjunctione procedente ex naturalibus, sed ex præstantiore conjunctione cum Deo per gratiam & gloriam, quæ conjunctio præponderat omnibus aliis affectibus naturalibus; quod non impedit tamen, quin amore aliquo accidentario minùs sanctus diligatur propter antiquam vitæ hujus honestam amicitiam, ex D. Cypriano. Serm. de mortalitate: *Magnus illic nos expectat charorum numerus, parentum, fratrum & filiorum; ad horum conspectum venire quanta illis & nobis lætitia?*

QUÆSTIO VIII.

Quisnam sit ille ordo, qui extare debet in actibus Charitatis?

De fide est, Deum ex Charitate supernaturali debere plus diligi, quàm nos ipsos, aut quemcumque proximum; tum ratione bonitatis, quæ infinita est in Deo & per essentiam, finita vero in qualibet creatura & per participationem; tum ratione modi quo præcepit Deus ut amaretur ab hominibus, *ex toto corde, ex tota anima, & ex tota mente.* Ex quo inferunt Doctores, Deum plus aliis diligi debere, primò objectivè, in quantùm debemus illi velle majus bonum, nempè infinitum; secundo, appretiativè; in quantùm debemus Deum præferre omnibus creaturis; & tertiò intensivè, saltem secundùm Scotum in 3. Dist. 27. Sed. *De primo* dico, in quantùm actu in-

tensiori Deum diligere debeamus, quàm ullam creaturam. Contrarium tamen sentiunt omnes ferè Doctores, imò & noster Pontius aliàs Scotista. Quæst. 3. de naturâ Charitatis Concl. 2. Turma, inquam, Doctorum tenet quòd ut ametur Deus super omnia & ex toto corde, sufficiat, si sincero corde omnibus præferatur, & addunt non esse verisimile quòd Deus præcipiat, ut homo amet Deum super omnia intensivè, cùm multi probi homines videantur, qui centies mortem præferrent peccato; attamen aliquid intensiùs amant quàm Deum, v. g. filios.

Conclusio Prima.

Nedum ex Charitate supernaturali Deum plus debemus diligere, quàm cætera omnia, de quo omnes conveniunt; sed etiam secundùm inclinationem naturæ Deum præferre debemus nobismetipsis, & proinde omnibus. Hæc conclusio est D. Thomæ, Scoti in 3. Dist. 27. q. un. & aliorum, contra D. Bonav. Albertum. Mag. & Gabrielem, putantes unumquemque magis se diligere, quàm Deum secundum inclinationem naturæ.

Probatur hæc conclusio; Primo quia, si homo ex naturâ propenderet ad diligendum plus seipsum, quàm Deum, Charitas, quæ inclinat ad præferendum Deum sibi, repugnaret naturæ, quod falsum est; nam Charitas est instituta, ut perficiat hominem, ut est naturæ intellectualis; ergo non ut destruat suam inclinationem intellectualem, quâ inclinaretur ad se præferendum Deo. Secundò, quia lex natura-

lis præcipit ut amemus Rempublicam plusquam nos ipsos; ita ut moriamur, si opus sit, pro illâ conservanda: ergo à fortiori debemus amare Deum plusquam nos, etiam ex præscripto solo naturæ, cùm ab illo plus pendeamus, quàm à Repub. Tertiò, quia omnis pars magis amat totum à quo dependet, quàm seipsam, ut patet de manu quæ se exponit periculo, ut totum conservet: ergo debet creatura sibi præferre Deum cujus est pars & in quo conservatur. Quod si filius se plus diligat, quàm patrem cujus est pars; hoc est, quia pater non est totum in quo contineatur filius, & à quo dependeat in conservari.

Objicies, Si ex inclinatione naturæ Deus est super omnia diligendus; ergo viribus naturæ & sine gratiâ potest super omnia amari: quod tamen falsum est. Resp. si attenderetur pura voluntas hominis, & solum hoc præceptum de diligendo Deo super omnia, verum esset antecedens; si attendantur verô difficultates extrinsecæ quæ reperiuntur in observatione hujus præcepti, ut potè passiones & concupiscentiæ, hoc præceptum non potest observari naturaliter. Si bonum proprium sit præferendum bono alieno, hoc verum est per respectum ad alia bona particularia, non verò ad bonum universale, quale est Deus.

Conclusio II.

Quoad bona spiritualia quæ necessaria sunt ad salutem, tenetur homo magis se diligere, quàm proximum; non verò quantùm ad illa quæ non sunt ad salutem necessaria. Ra-

tione primi quilibet tenetur sibi magis optare Fidem, Spem Charitatem, gratiam, & perseverantiam, quam alteri: Et ratione secundi, non tenetur sibi optare donum virginitatis, Statum Ecclesiasticum; nec gratias gratis datas, quæ dantur in utilitatem proximi. Primum habetur ex Matth. 16 *Quid prodest homini, si universum mundum lucretur?* Et ex Matth. 22. *Diliges proximum sicut te ipsum*; ubi dilectio sui est regula dilectionis proximi, & regula est prior regulatô. Si 1. Cor. 13. habeatur, *Charitas non quærit quæ sua sunt*; nocendo proximo, conc. quoad legitima, nego. Si Paulus Rom. 9. dicat; *Optabam esse anathema pro fratribus meis*; hoc est in foro externo, quantùm ad commercium humanum; non in foro conscientiæ & ex peccato. Si Moyses Exod. 32. dicebat; *Aut dimitte illis hanc noxam, aut dele me de libro viventium*; loquitur de libro vitæ præsentis ex Hieron. vel de privatione beatitudinis ad tempus ex Aug. vel loquebatur per exaggerationem, confidens quòd Deus illis parceret.

Ex hac assertione multa concludit de Valentia; Primò quòd non liceat ullum peccatum committere propter salutem alterius, nec etiam pro salute Communitatis, ex Augustino in Psal. 5. Secundò, quòd non liceat velle carere Gratiâ aut Charitate, vel in perpetuum, vel ad tempus, propter salutem alterius, nec etiam Communitatis. Tertiò, quòd non liceat velle carere beatitudine in perpetuum propter eandem rationem, estò dicat licitum esse velle carere illâ ad tempus. Fundamentum illius petitur ex Matth. 18. *Quid prodest homini si uni-*

versum mundum lucretur; anima verò sua detrimentum patiatur? Quibus verbis dicit Christum satis indicare, perversum esse anteponere saluti propriæ & proinde gratiæ quæ ad illam conducit, salutem aliorum. Et certè, si ideo tenetur homo ex Charitate optare salutem proximi, quia sibi conjunctus est; à fortiori suam debet præferre, cùm sit sibi magis conjunctus, quàm toti Communitati.

Si comparatio fiat inter bona corporalia sua & bona spiritualia alterius, tenetur quilibet præferre bona spiritualia proximi suis bonis temporalibus; sicque in casu necessitatis exponere vitam suam pro salute aliorum, in hoc sequendo exemplum Christi, qui sic mortuus est, & jussit fieri similiter. Joan. 15. *Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem sicut dilexi vos.* Unde Augustinus Lib. de mendacio cap. 6. ait; *Temporalem vitam suam pro æterna vita proximi non dubitabit Christianus amittere.* Ratio sumitur ex hoc quòd simus omnes membra ejus corporis cujus Christus est caput; & quòd ratio dictet, unum membrum debere de facili expendere id quod sibi minùs utile est, ut acquirat alteri id quod est illi utilissimum.

Quòd ad bona temporalia quæ aliquis debet sibi optare & communitati cujus est pars; si sint ejusdem rationis, debet quis magis diligere communitatem, quàm seipsum: Unde quilibet civis pro salute Reipublicæ vitam exponere debet temporalem, quia bonum commune est præstantius bono privato. Nec idem dicendum est de bono spirituali Communitatis & hominis privati; quia privatus homo pendet

quidem à Communitate cujus eſt pars, quantùm ad bona temporalia, non verò quantùm ad bona ſpiritualia; ſed tantùm pendet à Deo tanquam à cauſa principali, & à Christo ut à cauſa minùs principali, & ſic licèt debeat anteponere bonum temporale Communitatis bono ſuo privato temporali, cæteris paribus, tamen non debet præferre ſalutem communitatis ſuæ ſaluti propriæ, cùm ſalus non dependeat ab illâ principaliter, ſed tantùm inſtrumentaliter à Sacerdotibus qui ſunt in illâ. Cùm verò Chriſtus etiam ut homo ſit cauſa principalis à quâ pendet noſtra ſalus, tùm in fieri, tùm in conſervari, tenetur quilibet magis diligere Chriſtum, quàm ſeipſum & præferre illius ſalutem noſtræ.

Si bona temporalia unius privati hominis comparentur cum bonis temporalibus alterius, tunc cæteris paribus, tenetur quis magis ſe diligere quàm proximum, & præferre ſua bona temporalia bonis temporalibus proximi, ob majorem ſcilicet conjunctionem quam habet ſecum. Ex hoc ſequitur, quòd ex Charitate non debeamus exponere noſtram vitam temporalem pro vitâ temporali alterius, ex D. Aug. cap. 6. lib. de Mendacio, dicente: *Si quis exponat vitam corporalem propriam pro vitâ corporali alterius, jam non diligit proximum ſicut ſeipſum, ſed pluſquam ſeipſum, quod doctrinæ regulam excedit.* Licèt autem hoc non debeat fieri ex amore vitæ alterius, quæ eſt ſimile bonum vitæ propriæ, poteſt tamen fieri ob amorem virtutis, nempe generoſitatis & fortitudinis, quæ eſt bonum ſuperioris ordinis: Unde

Aristoteles Ethic. cap. 8. dicit : *Qui pro aliis mortem obire consueverunt, eligunt quoddam magnum honestum sibi ipsis.* In hoc conciliatur opinio Doctorum, quorum alii dicunt, non esse vitam aliorum anteponendam propriæ, & alii sustinent, licitum esse mori pro proximo. Adde quòd, si hoc ultimum non debeat fieri ex Charitate, fieri tamen potest ex amicitiâ, quam laudat in hac actione D. Ambrosius lib. 3. Offic. cap. 12. & Augustinus lib. de Amicitiâ cap. 10.

QUÆSTIO IX.

Quo ordine debeamus diligere proximos nostros.

EX antecedentibus liquet, talem esse ordinem in actibus Charitatis per comparationem Dei ad omnem creaturam, & per comparationem nostri ad proximum. Primò debemus diligere Deum super omnia. Secundò debemus præferre nostra spiritualia bonis spiritualibus aliorum, etiam totius mundi. Tertiò debemus anteponere bona spiritualia proximi bonis corporalibus nostris. Quartò, præferri debet bonum corporale Communitatis bono privato. Quintò denique, præponere debemus privatum bonum proprium privato bono alterius, cæteris saltem paribus. Quia autem dilectio nostra tendere potest solùm ad proximos, hîc quærimus, quo ordine illi sunt diligendi.

CONCLUSIO.

CUM proximi nostri sint à nobis diligendi, quia nobis conjuncti sunt, & cùm diversimodè conjungamur cum illis; ideo in dilectione nostrâ alii aliis sunt præferendi; non tantùm quoad effectum externum, seu quantùm ad signa & effectus Amicitiæ; sed etiam quoad effectum internum, contra Dominicum Bannem, qui voluit affectum internum Charitatis debere esse parem, effectum verò dissimilem. Sed hôc falsum est: sicut enim odium internum unius proximi est gravius peccatum, ut pote patris, quam odium alterius, ita debemus magis amare amore interno parentes, quam extraneos. Ex hac conclusione,

Dico primò, Qui sunt meliores, sunt magis objectivè, æstimativè diligendi; quia bonum quod possident, debet magis æstimari, quàm bonum aliorum quod est minus; & ille amor est complacentiæ, quô favemus bono possesso proximi; qui quidem amor non impedit, quominùs amore desiderii possimus optare proximo majus bonum. Ratio assertionis petitur ex hoc, quòd ubi est major bonitas, ibi est objectum magis æstimativè diligendum; Unde Deus magis amat meliores.

Dico secundò, Amore intensivo & appretiativo magis diligendi sunt qui nobis sunt propinquiores; quia amor intensivus sumitur à personâ, sicut æstimativus sumitur à dignitate objecti: unde quo magis nobis conjuncta est persona, eò intensivè magis diligitur. Et ratio cur plus diligamus intensivè res sensibiles,

quàm ſpirituales, eſt quia objecta ſenſibilia majorem habent affinitatem cum ſenſibus noſtris, & proinde cum intellectu & voluntate, cùm anima pendeat in operari à ſenſibus in hac vitâ.

Dico tertiò in genere quòd, cæteris paribus, primò diligendus ſit Pater, cùm ab eo acceperimus quicquid habemus. 2. Mater, à quâ etiam ducimus originem. 3. Uxor, quæ una caro reputatur cum Sponſo. 4. Filii, qui ſunt conjunctiores, ut potè de ſubſtantiâ parentum. 5. Conſanguinei cum ſuo ordine, ita ut præferantur extraneis & diligantur primò qui ſunt conjunctiores. 6. Amici ſunt magis diligendi inimicis. Dixi, cæteris paribus; nam ſi v. g. Mater eſſet filio beneficentior patre in ſpiritualibus vel temporalibus, poſſet plus diligi. Si etiam pater compararetur ad Rempublicam, vel ad perſonam abſolutè neceſſariam ad illam, pro quâ & ipſe Pater mori teneretur, poſtponendus eſſet pater.

Dico quartò, *In extremâ neceſſitate* priùs ſubveniendum eſt Patri aut Matri, quàm Filiis; quia ſicut Pater dedit Filiis eſſe, ſic Filii debent reddere illud Parentibus, dum ſunt ſuam exiſtentiam amiſſuri. Extra caſum tamen extremæ neceſſitatis, potiùs debent curare de filiis, quàm de parentibus ex 2. Cor. 12. *Non debent filii theſauriſare parentibus, ſed filiis:* Quia amor eſt inſtar ponderis, *amor meus pondus meum*, ex Aug. 13. Confeſſ. cap. 9. Pondus verò ſuaptè naturâ deſcendit, quod eſt cauſa, cur videamus communiter Parentes majori affectu complecti Filios quàm Patrem

aut Matrem : quod non impedit, quin pietas & charitas magis tendat in parentes in extremâ necessitate, & semper, quantùm ad honorem & reverentiam. Notant tamen Doctores inversionem hujus ordinis non esse peccatum mortale, modò absint contempus & odium.

Dico quintò, patrem esse magis diligendum matre, ex Hieron. in cap. 44. Ezech. quia vir est caput mulieris, & pater nobilius concurrit ad generationem. Quantùm ad conjugem ; debet æstimativè plus diligere parentes altero conjuge ; quia est major dignitas in parentibus à quibus accepit bonum sui esse, non à Conjuge : intensivè verò debet præferre conjugem, unde majori affectu adhærent sibi conjuges, quam parentibus. Ad Ephes. 5. *Vir diligit uxorem tanquam carnem suam*, & Matth. 19. *Iam non sunt duo, sed una caro.* Simulque habitare debent, illis dimissis, juxta illud Genes. 2. *Relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori suæ.* Porrò, quantùm ad Subventionem ; in extremâ necessitate, succurrere debet conjux parentibus prius quàm conjugi suo, secùs extra necessitatem. Aliqui tenent conjugem esse postponendam filio ; alii meliùs præferunt ; quia si filius est conjunctus parenti, hoc est mediante conjuge quæ facit completum principium Filii. Deinde, 1. Reg. 1. Elcana sic consolatur Annam in sterilitate, *Numquid non ego tibi melior sum, quàm decem filii ?*

Dico sextò, insignem amicum nullo modo esse præferendum patri aut matri, ex Arist. 8. Ethic. cap. ult. *Diis parentibusque non possunt*

reddi æqualia. Per respectum verò ad consanguineos, debet præferri insignis amicus cui eximiis beneficiis devincimur, illis etiam qui sunt in primo gradu; non enim illis debemus, quòd simus consanguinei, amicis autem debemus, quòd eximia illa beneficia dederint, ut potè defensionem vitæ aut conservationem honoris: Unde Augustinus vocat amicum dimidium animæ 4. Confess. 4. & Aristoteles ait 9. Ethic. 9. *Amicus est alter ego*. Quod intellige de consanguineis, ut sunt simpliciter consanguinei, non verò ut etiam amici sunt.

CAPUT SECUNDUM.

De effectibus Charitatis.

EX Charitate multi effectus resultant, quorum alii sunt interni, alii externi. Inter primos, proximus & immediatus est amor actualis seu dilectio Dei & proximi; ex quo sequuntur Gaudium, Pax & Misericordia. Per *gaudium* intelligitur delectatio quædam interna in voluntate residens, quâ ipsa voluntas delectatur, dum quiescit in Deo possesso per amorem; unde ad Gal. 5. Gaudium numeratur inter fructus Spiritus sancti qui procedunt ex Charitate. Per *pacem*, intelligitur consensio appetitûs sensitivi cum voluntate, & consensio voluntatis propriæ cum voluntate aliorum. Unde dicitur de Justis, Ps. 118. *Pax multa diligentibus legem tuam*, & de peccatoribus Esai.

48. *Non est pax impii*; in se enim caro semper concupiscit adversus spiritum, & ipsi cum aliis semper habent jurgia. Quòd si justi aliquando inter se dissentiant, ut Paulus & Barnabas Act. 15. sicut Hieronymus & Augustinus; dicendum est diversitatem opinionum posse consistere cum unione voluntatum. Per *Misericordiam* denique intelligitur dolor seu tristitia de malo alieno involuntario, apprehenso ut proprio, cum voluntate ipsum sublevandi. Alii dicunt, hunc actum esse à Charitate, quæ cùm proximum diligat, ipsius mali miseretur: alii volunt quòd si ille dolor se extendat ad malum pœnæ, sit actus Misericordiæ quæ distinguitur à Charitate, à quâ tamen imperatur; si verò se extendat tantùm ad malum culpæ, sit actus Charitatis. Porrò actus externi Charitatis solemniores, sunt Eleemosyna & Fraterna Correctio, de quibus nobis est agendum.

QUÆSTIO PRIMA.

De Eleemosyna.

QVI diffusè de Eleemosynâ discurrere voluerit, habebit plurima, tùm ex Patribus Græcis, Basilio in Concione super hæc verba Lucæ, *Destruam horrea mea*, Gregorio Nysseno Basilii fratre, oratione de pauperibus amandis, Gregorio Nazianzeno in Oratione de pauperum amore, & D. Chrysostomo lib. de Eleemosynâ & Misericordia: tùm ex Patri-

bus Latinis, Cypriano lib. de Opere & Eleemosynâ, Ambrosio lib. 1. de Officiis cap. 30. & ex Augustino Enchiridii cap. 69. Hîc autem summè necessaria tantùm tractabimus nostræ brevitatis solitæ semper memores.

Dico primò quòd Eleemosyna sit actus, quô damus alteri in miseria constituto aliquid, ad sublevandam illius necessitatem. Quòd si hoc fiat ex amore Dei, est actus Charitatis; si fiat ex naturali compassione, est actus Misericordiæ naturalis. Sicut miseria proximi duplex est, nempè corporalis & spiritualis; sic duplex est eleemosyna, corporalis & spiritualis. Eleemosynæ corporales continentur hoc versû, *Visito, poto, cibo, tego, colligo, condo:* & spirituales istô, *Consule, castiga, solare, remitte, fer, ora.* Hæc verba ex rudimentis Fidei patent. Notandum tamen est, præter has species Eleemosynæ, alias reperiri; sed istæ numerantur, tanquam præcipuæ.

Dico secundò, Eleemosynam multas conferre utilitates, quarùm aliæ sunt communes illi & omnibus virtutibus simul, aliæ verò sunt ipsi propriæ. Primæ utilitates sunt, quòd habeat honestatem Virtutis, quòd habeat vim merendi, si fiat in gratiâ ob amorem Dei, & quod satisfaciat pro pœnâ debitâ peccato: Tria enim opera satisfactoria assignant Theologi loquentes de Pœnitentiâ, nimirùm Orationem, Jejunium & Eleemosynam. Utilitates propriæ eleemosynæ sunt, quòd remittat peccata, ab inferno liberet, & præservet à peccatis; Tobiæ 4. *Eleemosyna ab omni peccato & à morte liberat*, i. æternâ, *& non patietur ani-*

mam ire in tenebras. i. peccati.

Dico tertiò, Eleemosynam non habere vim remittendi peccata *ex opere operato*, ut habent Baptismus & Pœnitentia; quia si hoc esset, haberetur ex Scripturâ, vel ex judicio Ecclesiæ explicantis Scripturam: Ecclesia autem tantùm determinavit de Sacramentis, quòd conferant gratiam *ex opere operato*; ergo ex naturâ suâ Eleemosyna non delet peccatum. Non delet etiam per modum dispositionis præviæ, quâ positâ, gratia conferatur, & tollantur peccata, ut faciunt Contritio & Amor Dei super omnia; quia, positâ Eleemosynâ, & sublatis actibus cujuscumque virtutis, gratia conferretur, quod falsum patet ex Paulo, 1. Cor. 13. *Si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, charitatem autem non habuero; nihil mihi prodest*.

Dico ergo 4. Eleemosynam conferre suos effectus impetrativè, & per accidens. Primò, Impetrativè, quia cùm rectè fit, impetrat à Deo quasdam gratias actuales, quibus homo efficaciter movetur ad resurgendum à peccato, & perseverandum in bono. Secundò, per Accidens, quando nimirum Eleemosyna procedit ex actuali Dei amore, propter quem Eleemosyna erogatur. Hæc assertio, sicut præcedens, est contra illos qui tempore Augustini, dicebant, Eleemosynam promittere certam peccati remissionem & impunitatem, licèt aliunde flagitiosa esset vita, ut ipse Doctor testatur 2. de Civit. Dei, cap. 22. & 27. & fundabantur illi super contextum superiùs allatum Tobiæ, & in illo Danielis 4. *Peccata tua Eleemo-*

synis redime: Et Luc. 11. *Date Eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis.* Quæ omnia debent intelligi, ut diximus impetratoriè, & per accidens, non formaliter & per se.

Dico 5. Eleemosynam esse sub præcepto Divino, Eccles. 14. *Eleemosynam pauperis ne defraudes:* Et posteà, *Declina pauperi sine tristitiâ aurem tuam, & redde debitum tuum.* Ratio assertionis petitur ex naturâ Charitatis, ad quam pertinet, non solùm velle bonum proximo; sed etiam illi bonum facere, ex Joan. 5. *Non diligamus verbo, neque linguâ, sed opere & veritate.* Adde quòd, si Eleemosyna non esset præcepta sub peccato mortali, non diceret Christus reprobis, Matth. 25. *Discedite maledicti,* &c. *Esurivi enim,* &c. Non obligat tamen hoc præceptum, si non habeas unde des Eleemosynam; vel si habeas, & non cognoscas necessitatem pauperis; vel si habeas, & cognoscas, credis tamen alium sublevaturum esse pauperem; vel denique, si cum his omnibus, non possis subvenire pauperi in extremis degente, nisi illa erogando quæ tibi vel parentibus in pari necessitate positis necessaria sunt. Porrò, Eleemosyna est etiam de Jure Naturali, sicut & proximi dilectio juxta illud principium, *Quod tibi vis fieri, & alteri feceris.*

Dico 6. Quemlibet teneri facere Eleemosynam proximo in extremâ necessitate constituto, modò illa necessitas nota sit; non tantùm ex relatione indigentis, qui suspectus est in suâ causâ; nec Parochiani aut Confessarii, qui potuerunt decipi; sed ex assertione alicujus, qui talem necessitatem viderit; In dubio ta-

men inquirendum est de illa. An extra illam necessitatem quis teneatur Eleemosynam largiri? Ut ad hoc respondeatur, notandum est, quod bona ex quibus fieri potest Eleemosyna, vel sunt necessaria vitæ dantis, vel sunt superflua vitæ & necessaria ad ejus statum, vel superflua tum vitæ, tum statui. Si bona sint necessaria vitæ, nullus tenetur illa erogare proximo, Charitas enim à seipso incipit; si tamen indigens sit persona publica, necessaria ad salutem Communitatis,& in extremâ necessitate posita, tunc debet illi subveniri de bonis necessariis propriæ vitæ.

Dico 7. Quantùm ad bona quæ sunt superflua vitæ & statui, 1. ad conservandum decenter suum statum, aliqui tenuerunt non debere fieri Eleemosynam ex illis bonis, ex præcepto, nisi in extremâ aut quasi extremâ necessitate, extra quam dixerunt, illam esse tantùm de consilio. Sic Alensis, Turrecremata, Panormit. Antonin. Durandus & alii: Nos verò, cum D. Thoma, Cajetano, Abulensi, Lyrano & multis, dicimus, divitem habentem superflua, neque ad vitam, neque ad decentiam statûs necessaria, teneri sub peccato mortali erogare de illis, pauperibus,non tantum in verâ, sed communi paupertate existentibus. Quia divisio rerum ex communi gentium usu introducta cederet in præjudicium pauperum, si divites habentes superflua non tenerentur de illis erogare pauperibus. Adde quòd ille non censeretur amare proximum, quem videret necessitate communi pressum, si illi non succurreret de superfluis naturæ, & statui. Et hoc insinuat D. Thomas,

2. 2. Quæst. 32. Art. 5. dum dicit, dare Eleemosynam de superfluo esse in præcepto, & dare Eleemosynam in extremâ necessitate, quæ duo distinguit.

Dico 8. aliam esse contrarietatem inter Doctores quoad bona quæ sunt superflua naturæ, & necessaria statui: Alii enim tenent de talibus bonis non esse necessariò faciendam Eleemosynam neque in gravi, neque in communi necessitate, sed tantùm in extremâ. Sic Bonac. Disp. 3 Quæst. 6. Puncto. 6. Num. 11. ubi plures authores allegat: Valentia verò cum aliis Disp. 3. Quæst. 9. de Eleemosyna Puncto 4. tenet quòd in gravi necessitate proximi, licet non extremâ, debeat fieri Eleemosyna de bonis statui suo necessariis, quando quis minori suo incommodo notabile proximi incommodum avertere potest: Charitas enim & amicitia Christiana violaretur, si amicus non averteret grave incommodum amici, cum levi tantùm suo incommodo. Per *gravem necessitatem* perfectus author intelligit illam quam patiuntur ii, quibus immineret longa incarceratio, captivitas, magna calamitas, vel si aliqui exciderent à suâ dignitate.

Dico 9. ex præcepto Charitatis faciendam esse Eleemosynam omnibus sive sint amici aut inimici, sive fideles aut infideles; Deus enim *Solem suum oriri facit super justos & injustos* Hoc est contra Vvicleffum solis justis Eleemosynam fieri volentem, ex Eccles. 12. *Benefac humili, & nè dederis impio*: Sed hoc intelligitur de impio, ut impius est, non ut proximus: 1, nè des impio Eleemosynam, ut per illam foveatur in impie-

tate. Licet inimicis privatis danda sit Eleemosyna, nisi ex hoc tibi immineat incommodum; inimicis tamen Reipubl. etiam in extremis non est eroganda, si periculum sit ut illi noceant. Non satisfacit huic præcepto, qui laboranti necessitate extremâ dat aliquid, non gratis, sed ratione mutui aut contractus; quia non sufficit ut succurratur necessitati alterius quocumque modo fiat, sive Eleemosynâ; sive mutuo, ut vult Adrianus; sed necesse est, ut hoc fiat per actum præceptum, nempe per Eleemosynam, cujus aliter præceptum destrueretur: aliàs non teneretur jujunare, qui per alias afflictiones corpus suum maceraret. Si tamen aliquis esset tantùm pauper Parisiis & dives Lugduni, sufficeret pro tunc mutuum: Si etiam aliquis indigeat tantùm aliquâ re, usu non consumptibili, ut equo, veste; lecto, &c. mutuum sufficit; secùs de re consumptibili usu, ut potu & cibo. Idem dicendum, si indigeat tantùm pro tali tempore, & non pro alio, v. g. si quis à latronibus captus indigeret centùm nummis ut liberaretur, quos tamen de facili posset recuperare. Porrò, qui non dedit Eleemosynam, non tenetur restituere, quia talis obligatio oritur tantùm ex præcepto justitiæ: deinde, præterita necessitate, ipsa cessat obligatio: Unde nec tenetur extinguere debitum quod cum aliis contraxit pauper, dum erat necessitate pressus. Quòd ad Ecclesiasticos, habentes bona Ecclesiæ; si de illis non faciant Eleemosynam, credunt aliqui, ipsos ad restitutionem teneri, quia illam debent ex justitiâ, in quantùm, licèt sint domini fructuum quo

percipiunt, quo ad eam partem quæ est necessaria ad status sui honestam sustentationem; tamen sunt tantùm dispensatores, quo ad aliam partem, quæ est superflua personæ & statui: Unde, si illam non expendant in pia opera, ad restitutionem tenentur. Sic Alensis, Paludanus, Major, & inter alios Navarrus, qui hoc conatur probare in Tract. de reditibus Eccle. Aliis hæc opinio rigidior videtur; unde dicunt, Beneficiarios esse dominos bonorum suorum, & sic debere quidem superflua personæ & statui expendere in pias causas sub peccato mortali, non tamen teneri ad restitutionem, si hoc non faciant. Sic cum plurimis D. Thomas.

Dico 10. Eleemosynam debere fieri ex bonis propriis, quia est actus dominii; in extremâ tamen necessitate, ubi bona propria desunt, fieri potest ex alienis, quia tunc omnia sunt communia. Qui habet bona aliena sibi deposita, potest illa dare in extrema necessitate, absque obligatione restituendi, modò, non habeat propria, ob rationem allatam. Qui non habet propria, potest capere aliena, ut subveniat alteri in extremâ necessitate; quia iste alienum capere posset, nec ullus istorum tenetur ad restitutionem, quia illa bona debentur pauperi. Meretrix quæ pretium meretricii accepit, potest de illo bono Eleemosynam erogare, quia acquisivit dominium ejus per voluntatem dantis. De bonis quæ acquisivit Simoniacus per Simoniam, fieri potest Eleemosyna; quia illa non sunt acquirentis, nec debent restitui illi qui ea dedit, quia dignus est

ut in pœnam criminis illis privetur: Ergo possunt tradi pauperibus.

Dico ultimò, Eleemosynam posse fieri ab illis qui habent dominium, seu plenam administrationem bonorum temporalium, & ab eis qui consensum habent ab illis, sive expressum, sive tacitum. Ex quo sequitur, Prælatos Religiosorum, habentium administrationem bonorum quæ illis elargita sunt, posse ex eis facere Eleemosynam, licet apud Mendicantes non habeant dominium. Hoc possunt etiam facere Religiosi inferiores cum consensu saltem tacito Superioris, secus non possunt; imò si ipso invito, donent notabilem quantitatem bonorum Monasterii alicui externo, pecant mortaliter; & dans & recipiens tenentur ad restitutionem, quia ille injustè dedit, iste injustè accepit; & tenetur reddere Monasterio rem, si extet, vel id in quo factus est ditior, si non extet; ille verò tenetur admonere recipientem, ut restituat: vel, si non velit, tenetur curare specialiter ut resarciatur bonum Monasterii. Filius, Uxor, & Servus possunt de bonis Patris, Mariti & Domini dare aliquid cum consensu eorum saltem tacito; & sine consensu, potest Uxor dare de suis bonis Paraphernalibus, non dote, cujus administratio ad Maritum spectat; imò, si Maritus nollet dare Eleemosynam, deberet illam facere Uxor de bonis communibus sibi & sponso. Filius potest invito Patre, elargiri de bonis Castrensibus, aut quasi Castrensibus. Per bona Castrensia, intelliguntur illa quæ Filius acquisivit in bello, vel ex donatione Regis: per quasi Castrensia, intelliguntur

ea quæ habent privilegium bonorum Castrensium, ut quæ acquiruntur ex officio publico, v. g. Advocati, Iudices, Medici, Professores alicujus scientiæ, ex beneficio, & ex exercitio septem artium liberalium. Servi denique, de bonis quæ sibi acquisierunt, consentiente domino, possunt tradere. Tutores & Curatores moderatas Eleemosynas possunt elargiri de bonis Pupillorum quorum administrationem habent; hoc enim est conforme rationabili dominorum voluntati, in quorum utilitatem vergit Eleemosyna. Ille, cujus bona sunt ipso facto addita Fisco ob crimen, potest ante sententiam Judicis, de illi elargiri, saltem quantùm exigit necessitas pauperis; quia ante illam Sententiam potest illa insumere in sui & familiæ sustentationem; cùm nondum careat dominio; ergo necessitati potest aliquid distribuere, modò hoc non fiat in fraudem Fisci. Sic Bonacina contra Becanum.

QUÆSTIO II.

De correctione Fraterna.

PER Correctionem Fraternam, intelligitur actus externus Charitatis, quo quis subvenit necessitati spirituali proximi, nitendo ipsum revocare à peccato ad virtutem per sermonem ad id idoneum. Differt à correctione juridica, in hoc quòd correctio juridica primò & per se ordinatur ad bonum communitatis, cujus scandalum reparatur per punitionem; Cor-

rectio verò Fraterna tendit in bonum peccantis. Correptio & Correctio pro eodem actu sumuntur, licet in rigore Latinitatis, Corrigere sit impellere efficaciter ad bonum, & revocare à malo, ex Eccles. *Perniciosi difficile corriguntur;* Corripere autem sit tantùm eniti emendare proximum verbis, reprehendendo scilicet, vel hortando, vel increpando, vel docendo, sive emendatio actualis sequatur, sive non.

Dico primò, correctionem fraternam esse de Jure Naturali & Divino. Primò est de Jure Naturali, sicut Eleemosyna, cujus est species natura enim postulat ex 1. Cor. 12. ut, *Si quid patitur unum membrum, compatiantur omnia membra.* Secundò est de Jure Divino, Levitici 19. *Non oderis fratrem tuum in corde tuo, sed publicè argue eum, i. apertè.* Eccli. etiam 19. *Corripe amicum, nè iterùm addat facere.* Denique Luc. 17. *Si peccaverit in te frater tuus, corripe illum.* Ubi, Notandum quòd particula, *in te*, duplicem sensum habeat apud Expositores, modò enim idem est, ac *contra te*, & modò idem sonat ac *te sciente.* Correctio ergo ex his censetur præcepta sub peccato mortali, modò adsint certæ quædam circumstantiæ de quibus posteà: quod est contra illos qui apud Augustinum Lib. de Correptione & Gratiâ Cap. 3. nolebant corripi. Hanc necessitatem Correctionis Fraternæ perbellè insinuat Augustinus, Serm. de Verbis Domini dicens; *Si peccaverit in te frater tuus, corripe illum inter te & ipsum solum; si neglexeris, pejor es; Ille injuriam fecit, & injuriam faciendo, gravi seipsum vulnere percussit:*

Tu vulnus fratris tui contemnis? Tu eum vides perire, & negligis? Pejor es tacendo, quam ille conviciando.

Dico 2. Quandoquidem Correctio Fraterna est de Jure Naturali, ad eam consequenter tenentur omnes, nedum Christiani, sed etiam infideles; qui nisi per ignorantiam inculpabilem, vel per inadvertentiam excusentur, peccant mortaliter, correctionem omittendo; quia ad præcepta Juris naturæ tenentur infideles. Licet omnibus incumbat corrigendi proximum necessitas, hæc tamen magis spectat ad Superiores & Prælatos, qui ex officio debent, nedum corrigere peccata, cùm illa cognoscunt, sed etiam de illis inquirere, cùm sint instituti animarum vigiles, juxta dictum D. Gregorii, Epist. 52. ad Joannem Epis. Constantinop. *Quæ potest esse Pastoris excusatio; si lupus oves comedit, & Pastor nescit?* Correctio etiam specialiter debet fieri à viris Religiosis, qui profitentur se in negotio salutis opem laturos proximo. Inter alios denique, eò strictiùs tenemur ad corrigendum proximum, quo nobis est conjunctior; ordo enim correctionis sequitur ordinem Charitatis. Inferiores tenentur corrigere Superiores humili & deprecatorio sermone, licèt non habeant authoritatem super illos; quia talis correctio non est juridica, sed fraterna. Adde quòd illa superioritas non impedit, quin sint alter alterius membra, & quin teneantur se invicem diligere. Non solùm justi, sed & peccatores ad corrigendum tenentur, ob rationes allatas; & quia peccatum mortale non liberat ab observatione mandati

alterius: Ob hoc optimè dicitur à Scoto, quòd non teneatur præcisè peccator ad pœnitentiam sui criminis, ut corrigat alienum. Quòd si Christus dicat, Matth. 7. *Hypocrita! ejice primùm trabem de oculo tuo; & tunc videbis ejicere festucam de oculo fratris tui*; per hoc arcetur illorum modus corrigendi, qui non reprehendebant alios sincerè & ob bonum finem, sed per hypocrisim & superbiam, ut sanctiores aliis apparerent.

Dico 3. sequentes circumstantias requiri, ut quis teneatur ad correctionem fraternam. Primò, debet scire certò, vel saltem probabiliter peccatum; nec tenetur privata persona sed bene Prælatus, inquirere de peccato proximi. Secundò, correctio non est necessaria, quando scitur quòd peccator resipuerit. Tertiò, debet esse spes emendationis; qui enim certò, aut probabiliter scit se nihil effecturum esse per correctionem, ab illâ dispensatur; & multò magis si sciat per correctionem delinquentem fieri deteriorem. Quartò, cùm quis novit peccatorem se esse emendaturum sponte suâ, vel per correctionem alterius, quam probabiliter scit esse futuram, tunc à correctione liberatur; sicut nec ille tenetur ad Eleemosynam faciendam pauperi, quem prævidet esse sublevandum ab alio; quia tunc non indiget iste tuâ Eleemosynâ, nec ille tuâ correctione. Quintò, non tenetur quis corrigere pro tali, aut tali tempore, si prævideatur, quòd in alio efficacior erit correctio. Sextò, peccatum debet esse mortale, vel veniale aliquod, ex quo sequatur scandalum, vel occasio proxima pec-

candi mortaliter. Quoad peccatum ergo veniale simplex, nemo tenetur ad illius correctionem sub peccati mortalis pœnâ; quia præceptum Christi de corrigendo proximo intelligitur per respectum ad peccatum mortale; dicit enim Christus, Matth. 18. *Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum*, nimirùm qui perierat per peccatum mortale, & addit, *Si te non audierit, sit tibi tanquam ethnicus & publicanus*; quod non fieret, nisi propter peccatum mortale. An autem teneamur saltem sub peccato veniali corrigere proximum peccantem venialiter; negat Bannes; quia fieri nequit ut abstineatur à peccato veniali. Sed meliùs affirmant Navarrus & Valentia; quia sicut debes amovere à proximo leve damnum temporale, & hoc ex Charitate; à fortiori leve damnum spirituale amovere debes. Deinde, quisque debet respectu sui velle se immunem facere à peccato veniali, & hoc sub pœnâ peccati venialis: ergo idem velle debet respectu proximi. Nec ratio allata urget; nam licet sit in nobis quædam necessitas cadendi in peccata venialia; tenemur tamen hoc vel illud determinatè vitare; & sic debemus facere, ut per correctionem fraternam proximus noster illud & illud peccatum veniale devitet.

Dico quartò, modum quô communiter debeat fieri correctio, traditum fuisse à Christo, Matth. 18. *Si peccaverit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipsum solum; si te audierit, lucratus eris fratrem tuum: si te non audierit, adhibe tecum adhuc unum vel duos; ut in ore duorum vel trium testium stet omne verbum.*

Quòd si non audierit eos, dic Ecclesiæ; si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam Ethnicus & Publicanus. Per hæc verba Christus non tulit distinctum præceptum à præcepto naturali de corrigendo proximo, nec distinctum modum corrigendi; quia sic correctionem fieri docet natura, & doceret vir prudens, si tale præceptum non extaret, ut emendaretur proximus & consevraretur proximi fama; sed præceptum naturæ tantùm explicavit Christus. Fatentur enim Theologi, Christum Dominum nihil addidisse ad præcepta naturæ, nisi explicationem, sed tantùm præceptis ipsius naturæ subjunxisse præcepta de Fide & Sacramentis. Dixi in assertione, hunc corrigendi modum esse observandum communiter; possunt enim reperiri casus in quibus prætermitti potest ille ordo; v. g. si peccatum sit publicum, publica potest fieri correctio: Si peccatum cedat in damnum communitatis & periculum sit in morâ, nec speretur statim emendatio ex correctione secretâ: Quando peccatum occultum cedit in majus detrimentum alicujus, quàm sit fama delinquentis, ut potè si machinetur mortem ejus, nec sit spes quòd desistat, nisi admonendo Superiorem: Quando peccatum est ita contagiosum, ut se citiùs disseminet, nisi illicò potestas Superioris interveniat. Sunt & alii casus in quibus prudentia dictat prætermitti debere admonitionem privatam, ut si probabiliter sciatur, ipsam non esse profuturam.

Dico quintò. Quando aliquis tantùm dubitat, an correctio sit profutura, debet facere

correctionem, ſicut Medicus debet adhibere medicamentum, de cujus utilitate dubitat. Si autem dubitet, nedum an profutura ſit correctio, ſed etiam an obfutura, prævidendo quòd ſic correctus ad maximam iracundiam provocabitur, & aliquando ad blaſphemiam, pro tunc omittenda eſt; ſicut Medicus non debet porrigere pharmacum quod dubitat obfuturam. Si quæratur, an quis debeat corripere proximum, etiam quando imminet periculum vitæ: Alii negant, ad ſe trahentes Auguſtinum lib. 1. de Civit. Dei cap. 9. dicentem, quoſdam juſtos amore propriæ vitæ omittere interdum correptionem: Alii affirmant; quia ex ordine Charitatis debet præferri utilitas ſpiritualis proximi vitæ corporali propriæ. Nos meliùs, ni fallor, diſtinguimus, aſſerentes in extrema neceſſitate, ubi evidenter ſalus proximi periclitatur, Correctionem Fraternam debere fieri, ſi illa prævideatur abſolutè neceſſaria: extra tamen illam neceſſitatem, poteſt non fieri cum diſpendio vitæ; quia licet aliquis ſit actu in peccato mortali, aliâ viâ quàm per Correctionem Fraternam poteſt emendari, nimirum per inſpirationes Divinas.

CAPUT TERTIUM.

De Vitiis oppositis Charitati.

MULTA sunt Vitia quæ directè vel indirectè opponuntur Charitati, nempe Odium Dei aut proximi, Acedia, Invidia, Discordia, Contentio, Rixa, Seditio, Scandalum, Schisma, & Bellum. De tribus ultimis diffusiùs loquemur; de primis pauca tantùm, cùm sint exigui momenti. Odium duplex est, Dei & proximi; & utrumque opponitur directè Charitati quam debemus habere erga utrumque. In odio Dei, parvitas materiæ non excusat à peccato mortali; quia quilibet talis actus pugnat cum bonitate divinâ, quæ infinita est: in odio verò proximi excusat parvitas à tali peccato.

Acedia est quædam tristitia voluntatis afferens negligentiam in operibus dilectionis, & opponitur Charitati; quia sicut proprium Charitatis est afferre gaudium in exercitio actionum quæ concernunt amorem Dei & proximi; sic proprium Acediæ est tristitiam afferre in his actibus. Acedia est peccatum mortale ex suo genere, positâ gravitate materiæ & plenâ deliberatione; nam 2. Cor. 7. Paulus dicit; *Tristitia sæculi mortem operatur.* Si tamen quis tristaretur de aliquo bono spirituali, non secundum se & absolutè, sed propter circumstantiam aliquam, sive loci, aut temporis,

à mortali excusaretur; ut pote si tristetur quòd jejunandum sit tali tempore. Remedium contra hoc vitium capitale utilissimum, est quòd sine morâ aggrediamur faciendum opus quod instat. Porrò Acedia habet pro objecto bonum, non in se, sed quatenùs molestum est.

Invidia est inordinata tristitia, quâ quis dolet de bono proximi, quatenùs videtur diminuere propriam excellentiam invidentis. Dicitur primò, *inordinata tristitia de bono proximi*; quia si occasione boni proximi aliquis tristetur, non quòd proximus habeat tale bonum, sed quòd careat tanto bono, sibi tale bonum cupiens, sine præjudicio alterius, non est Invidia, nec pauperes in hoc sunt invidi; quia non est tristitia inordinata Sicut nec quando videns proximum virtute præditum, quis tristatur, quòd talem virtutem non habeat; imò tunc est sancta æmulatio. Qui etiam tristatur quòd proximus habeat aliquod bonum temporale, cujus est indignus, non propriè habet invidiam. Dicitur 2. *Quatenùs videtur diminuere propriam excellentiam*; quia si quis tristetur de bono proximi, quatenùs ejus persona displicet, non est invidia, sed odium proximi; Invidiâ autem quis tristatur de bono proximi, quatenus videtur diminuere propriam excellentiam; ut dum quis dolet de virtute aut doctrinâ alicujus, quia aliena virtus videtur diminuere de suâ propriâ. Porrò, invidia, quæ ex se est peccatum mortale, eô modô quô diximus de Acedia, opponitur Charitati; quia sicut Charitas affert gaudium de bono proximi, invidia affert tristitiam.

Discordia est dissentio voluntatis unius à voluntate alterius cum quo tenetur consentire; v. g. si Petrus velit assequi bonum; tu verò non cupias, ut ipse assequatur: & hoc vitium opponitur paci, quæ est effectus Charitatis. Contentio est altercatio quædam verborum cum proximo ad impugnandam veritatem quam ipse sustinet; quod etiam opponitur paci. Rixa est privatum quoddam bellum inter personas ex odio resultans; odium enim suscitat rixas, Proverb. 10. Dicitur rixa à ringendo; quia sicut canes ex irâ sibi invicem excandescentes dicuntur ringi, sic & homines. Hæc omnia esse peccatum mortale ex suo genere, patet ex D. Paulo ad Galat. 5. *Contentiones, iræ, rixæ, dissentiones, & his similia, regnum Dei non possidebunt.* Seditio denique est quædam dissentio inter cives, dicta ab his duobus vocabulis, *Seorsim & itio;* quia aliqui cives in dissentione dicuntur seorsim ire: Hoc vitium, quod opponitur paci politicæ, est ex suo genere peccatum mortale ex parte commoventis seditionem, sicut rixa ex parte rixantis, non verò ex parte illius qui invaditur. Superest ut loquamur diffusiùs de Schismate, Scandalo & Bello.

QUÆSTIO PRIMA.

De Schismate.

NOMEN Schismatis venit à nomine Græco. σχίσμα quod scissionem significat; ita quòd Schisma, ut hîc sumitur, nihil aliud

fit, quam quædam feparatio ab Ecclefiâ, quæ eft una; & non habet nifi unum caput, à quo omnia membra dependent in actionibus fpiritualibus quæ ab ipfo corpore myftico dependent, puta in doctrina Fidei in Cultu, in Legibus, &c. Unde qui ab Ecclefiâ aut ipfius Capite fe feparat, dicitur Schifmaticus à Schifmate.

Dico primò: Schifma eft voluntaria difceffio; quâ quis fe fubtrahit ab unione Ecclefiæ. In Ecclefia eft duplex unio. Una eft unio membrorum Ecclefiæ feu Fidelium inter fe, quatenus fcilicet conveniunt in Fide, in Cultu, & aliis actionibus: alia eft unio membrorum Ecclefiæ cum fuo Capite, i. cum Pontifice, cui obedire tenentur Fideles, & à quo fi feparentur, ut eft caput Ecclefiæ univerfalis, dicuntur Schifmatici. Ex hac duplici unione facile conciliantur authores, quorum aliqui dicunt Papam poffe effe Schifmaticum, alii negant; dicendo fcilicet quòd fi Schifma fumatur pro divifione membrorum Ecclefiæ inter fe, pro tunc Papa poteft effe Schifmaticus (faltem in opinione eorum qui dicunt Papam poffe fieri hæreticum) quia Papa eft taliter caput Ecclefiæ, ut fit etiam membrum; & proinde, in illorum opinione, poffet fe feparare à communi fidelium cœtu, ficque fieri Schifmaticus: Si fumatur verò Schifma pro feparatione à Capite Ecclefiæ, non poteft fieri Schifmaticus, quia non poteft fe feparare à fe ipfo.

Dico fecundò, Quia Schifmaticus communi-

ter se separat à Summo Pontifice, ut est caput universalis Ecclesiæ; ideo nec Religiosus se subtrahens ab obedientiâ Superioris, nec subditus negans Principem, nec populus Episcopo obedire non volens, sunt propriè Schismatici. Sicut nec qui separantur per peccatum mortale à Charitate Ecclesiæ, quia non est propria separatio; cùm maneant semper in fide & in voluntate obediendi Summo Pontifici; nec qui separantur ab Ecclesiâ per excommunicationem, quia illa separatio non est voluntaria. Qui ob injuriam à Summo Pontifice passam, ipsius præceptis obedire negat, non est Schismaticus; quia illa rebellio non fit Summo Pontifici, ut Pontifex est, sed oritur ex vindictâ in personam Pontificis, quem semper agnoscit Pastorem universalis Ecclesiæ. Non est etiam Schismaticus, qui præceptum Pontificis exequi recusat, in quantùm est nimis difficile; modò nil faciat quo ostendat indirectè, se velle substrahere ab obedientiâ Pontificis; quia obedientiam non negat Pontifici, ut Pontifex est, inquiunt D. Thomas, Cajetanus, & alii. Iste non est Schismaticus qui se abducit ab obedientiâ Pontificis, quem probabiliter tenet non esse canonicè electum; benè autem illi qui se vel alios à Summo Pontifice avocarent, aut non vellent communicare cum ovibus Summi Pontificis, aut Synodos generales contra ipsius voluntatem celebrare intenderent.

Dico tertiò quòd Schisma differat ab Hæresi; primò, quia Hæresis opponitur Fidei, & Schisma opponitur Charitati: nam per Cha-

ritatem debemus velle proximo bonum; sed unio inter omnia membra Ecclesiæ est quoddam bonum commune omnibus Fidelibus: ergo Schisma quod tollit talem unionem, destruit illud bonum, sicque Schisma opponitur Charitati. Secundò, quia Hæresis latiùs patet Schismate, in quantùm omnis hæreticus est Schismaticus, non è contra; si enim v. g. Græci renuerent tantùm obedire Pontifici Romano, ut adhærerent suo Patriarchæ, & omnia crederent quæ credunt Romani, essent quidem Schismatici, non verò Hæretici. Licet Schisma differat ab Hæresi, & sit peccatum minus grave, attamen est peccatum ex suo genere mortale; quod potest quidem fieri veniale ob indeliberationem actus & ob inadvertentiam; non verò ob parvitatem materiæ, sicut nec Infidelitas, aut hæresis, aut perjurium, aut blasphemia: quia Schisma est formaliter separatio ab Ecclesiâ, quæ separatio lædit bonum commune Ecclesiæ, de quo loquitur David, Ps. 132. *Ecce quàm bonum, & quàm jucundum habitare fratres in unum.* Unde Chrysostomus, Hom. 11. in Epist. ad Ephes. ait, *Nihil ita Deum irritat, sicut Ecclesiæ divisio; & si innumera bona operati fuerimus, non minores tamen pœnas dabimus, quàm qui corpus ejus præsciderunt.*

Dico quartò quòd sint pœnæ canonicæ quibus subjacent Schismatici: Licèt enim non amittant potestatem spiritualem procedentem à caractere, qui indelibilis est, & confertur in Baptismo, Confirm. & Ord. amittunt tamen potestatem jurisdictionis, quæ datur &

tollitur ab Ecclesiâ, & sic non possunt Absolvere, Excommunicare Indulgentias concedere, nec conferre beneficia; quia cùm se separaverint ab Ecclesiâ, non est justum quòd potestate ipsius gaudeant. Secundò, Schismatici ipso facto incurrunt Excommunicationem Cœnæ Domini, non tamen fautores aut defensores Schismaticorum; quia de illis mentionem non facit Bulla, sicut de fautoribus hæreticorum, & odia sint restringenda. Tertiò, Schismatici contrahunt inhabilitatem ad beneficia impetranda, etiamsi resipuerint, modò non advenerit dispensatio Summi Pontificis in Schismate manifesto, aut Episcopi in occulto, ex cap. *Quâ diligentiâ*, de Electione. Quantùm ad beneficia possessa; illis non privatur, qui cum Schismate non habet Hæresim, conjunctam. Quòd si simul sit Schismaticus & Hæreticus, propter Hæresim privatur beneficio possesso, modò interveniat sententia Judicis; delinquens enim non tenetur solvere pœnam, nisi post sententiam declaratoriam delicti, aut nisi appareat talem esse Legislatoris intentionem, dicendo v. g. *Beneficium vacet in conscientia*; & non sufficiunt ista verba, *Sit privatus ipso jure, ipso facto, eo ipso*, &c. Hoc probat usus, qui est legum interpres; & Doctorum turma hoc asserentium, etiamsi crimen ità notorium sit, ut non possit celari. Bonac. de legibus Disp. 1. qu. 1. p. 7. §. 2. Proposit. 1. num. 8. Qui Ordines suscipit à Schismatico, suspensionem ab usu Ordinum incurrit, cap. 1. de Schismat. ubi dicuntur Ordines irritari, idest usum. Qui beneficium vel

dignitatem à Schismatico recipit, privari debet illis, cap. de Schismaticis.

Dico quinto, controversiam esse inter Doctores, an Schismaticus careat jurisdictione, antequam nominatim fuerit denuntiatus. Alii tenent Schismaticum privari potestate jurisdictionis eo ipso quod in Schisma incidit, sive occultum, sive manifestum, licèt non sit denuntiatus; quia cùm sit actu extra Ecclesiam, non debet gaudere ipsius potestate: Unde inquiunt per sententiam Ecclesiæ Schismaticos aut Hæreticos non deponi, sed declarari jam depositos à Deo; sic Turrecrementa, Silvester, Paludanus. Alii tenent, non amitti potestatem jurisdictionis, si Hæretici aut Schismatici sint tantùm occulti; amitti verò si sint manifesti & notorii per sententiam Ecclesiæ aut per apertam Ecclesiæ impugnationem; sic Valentia. Alii denique cum Bonacina, Cajetano, Scoto, & alii, quorum opinionem probabiliorem judicio, sentiunt, nec Hæreticum nec Schismaticum occultum vel manifestum privari potestate jurisdictionis, sed illam potestatem amitti per sententiam Ecclesiæ: quia ex Concil. Constantiensi, nullus est vitandus ex vi prohibitionis Ecclesiæ, nisi sit notorius clerici percussor, aut nisi sit nominatim denuntiatus.

QUÆSTIO II.

De Scandalo.

SCANDALUM sumitur in se pro offendiculo quod in via objicitur, vel pro læsione facta ab illo: Ut verò ad nostrum propositum spectat, *Est dictum vel factum minùs rectum dans proximo occasionem ruinæ*. Dicitur, *Factum vel dictum*; quia in interiori cogitatione non est scandalum, cùm non cognoscatur à proximo. Dicitur, *Minùs rectum*; quia ratio scandali est in actu qui saltem habet aliquam speciem mali, unde scandalisatur proximus. Dicitur, *Dans proximo occasionem ruinæ*, & non causam; quia à nulla causa efficaci moveri potest voluntas humana ad peccandum, nisi à seipsa. Et hac particulâ colligitur quod scandalum sit oppositum Charitati, quâ debemus consulere saluti proximi, & per scandalum illi aliquod obstaculum ponimus. De scandalo quædam nobis sunt dicenda.

Dico primò, duplex esse scandalum, nimirum activum & passivum. Scandalum activum quod se tenet ex parte illius qui scandalisat, est illud de quo loquuti fuimus, *Dictum vel factum minus rectum, præbens occasionem ruinæ*. Scandalum passivum est lapsus seu peccatum illius qui scandalisatur. Quòd si scandalisetur ex opere malo, ut de blasphemiâ, vel de opere licito quod illicitum putatur, ut quando quis habet necessitatem aut dispensa-

tionem de manducandâ carne in quadragesimâ, tunc est scandalum datum; quia oritur ex actione habente speciem mali: Si verò Scandalum passivum oriatur ex actione bona non habente speciem mali, est tunc scandalum acceptum non datum; qui enim benè agit, non dat alteri occasionem peccandi, sed ille accipit. Ex quo patet, scandalum passivum duplex esse, datum videlicet & acceptum.

Dico secundò, duplex esse Scandalum activum, nimirum generale & speciale. Scandalum generale est, quando quis ex aliqua actione præbet alteri occasionem ruinæ, hoc non intendens; Scandalum verò speciale, quando aliquis facit actionem, sive pravam in se, sive habentem speciem tantùm mali, intendens per illam scandalisare proximum, & illi præstare occasionem ruinæ spiritualis. In hoc ultimo est peccatum; est enim dictum vel factum pravum, vel saltem minus rectum præbens occasionem peccandi, quæ omnia dicunt aliquid peccaminosum: in primo verò quòd est scandalum tantùm per accidens, non est peccatum, si actio sit bona, nec sit intentio scandalisandi, nec prævisio de scandalo futuro. Si dicatur, Scandalum non esse peccatum, quia necessarium est, Matth. 18. *Necesse est ut veniant scandala*; hoc non dicitur absolutè, sed considerata hominum perversitate.

Dico tertiò, Scandalum passivum dividi communiter in datum & acceptum; primum oritur ex fundamento, scilicet ex actione quæ habet aliquam speciem mali; acceptum est sine fundamento, quando actio est bona nec spe-

ciem mali induit. Melius dividit Becanus scandalum passivum, in scandalum ex malitiâ, ex ignorantiâ & ex infirmitate. Si oriatur ex opere bono, est scandalum ex malitia, quod dicitur Pharisiacum; quia Pharisæi ex actionibus rectis Christi sumebant occasionem vituperandi ipsum: Si oriatur ex aliquo opere quod videtur habere speciem mali, attamen non habet, est scandalum ex ignorantiâ: Est denique ex fragilitate, quando oritur in illis qui non possunt videre peccatum alterius, quin illico conturbentur & excitentur ad peccandum. Porrò scandalum activum est peccatum mortale, dum quis scandalisat per peccatum mortale, si hoc præviderit, & illi coram quibus peccat, non sint ita perfecti, ut per hoc excitentur ad peccandum: est verò tantùm veniale, dum scandalisat solo veniali; nisi scandalisans sit talis conditionis, ut committendo peccatum veniale, det occasionem peccandi mortaliter: quod potest evenire in Religiosis, & in Ecclesiasticis.

Tria hîc quæri solent, an sit Scandalum activum suadere alicui minus malum ut vitetur majus: an opera quæ sunt de præcepto, possint omitti ad vitandum scandalum aliorum: an denique possint omitti actus boni & utiles qui non sunt præcepti.

Respondeo ad primum, hoc licere; Loth enim Genes. 19. & Levites Judic. 19. suaserunt fornicationem illis qui peccatum Sodomiæ committere volebant: Ex quo sequitur, quòd si homo aliquis esset positivè determinatus ad patrandum adulterium, posset illi con-

ſuli ſimplex Fornicatio; & tunc non eſſet velle aut conſulere malum ut malum eſt, ſed quatenus induit aliquam rationem boni; nam bonum eſt, impedire majus malum.

Reſpondeo ad ſecundum quòd illa opera, quæ non poſſunt omitti ſine peccato mortali, non ſunt dimittenda pro vitando ſcandalo, nec ea ſunt facienda ad vitandum ſcandalum, quæ ſine peccato committi non poſſunt; ſalus enim propria ſaluti alterius præponenda eſt. Poteſt tamen fieri aliquando aliqua actio prohibita ſub peccato per præceptum poſitivum, ut vitetur ſcandalum; ſed tunc non cenſetur ampliùs prohibita: ſic enim dicitur, quòd poſſimus tacere aliquod peccatum in confeſſione, ſi ex hoc prævideretur ſcandalum eſſe futurum in Confeſſario; quia pro tunc non præcipitur integritas materialis in Confeſſione.

Reſpondeo ad tertium, quòd ad vitandum ſcandalum futurum ex malitia, non tenemur vitare opus utile ſpiritualiter aut temporaliter, modò actio non habeat ſpeciem probabilem mali: Ad vitandum tamen ſcandalum futurum ex ignorantia vel infirmitate, tenemur omittere opus utile, vel ſaltem differre illud quod non habet ullam ſpeciem mali; quia licèt non teneamur conſulere malitiæ altèrius, ubi adeſt noſtra utilitas, attamen debemus miſereri infirmitatis & ignorantiæ proximi; ob hoc mulier deberet domi manere & non ire ad ſacrum in die feriali, ſi prævideret Petrum debere ſcandaliſari ob ejus intuitum; non verò hoc deberet facere in die Feſto, ob rationem ſupe-

rius allatam. Si dicatur, quòd aliquis dispensetur à Missa, data occasione succurrendi vitæ corporali proximi: ergo à fortiori, ubi agitur tur de vita spirituali. Resp. esse disparitatem in hoc, quòd in primo casu, proximus est innocens & invitus patitur, & sic ex jure naturali debemus illi succurrere; in secundò autem culpabiliter mortem patitur, sciens & volens.

QUÆSTIO III.

De Bello.

POSTQUAM diximus plura de aliis vitiis quæ Charitati opponuntur, loquendum adhuc est de bello quod unum etiam horum vitiorum est. Bellum autem dicitur à belluis, quia bellatores pugnas feroces bestiarum imitantur; vel taliter nominatur per antiphrasim, quia bellum omnia acerba, & nihil bellum habet. Bellum non est tam armorum conflictus, quàm professio & status confligendi & nocendi parti adversæ vi & armis. Duplex est bellum, unum offensivum, quod suscipitur ad vindicandam injuriam; aliud defensivum, quô quis se ruetur contra invasores. Plura de bello nobis sunt explicanda.

Dico primò, tres præsertim fuisse hæreses circa belli susceptionem. Manichæi, quorum sectator fuit Vvicleffus, in genere damnantes bellum ex sua natura, tanquam impios accusabant Moysen, Josue, Davidem, & alios Reges, & Principes veteris Testamenti; quia

bellum gesserant. Secundò, Anabaptistæ interdicebant bellum saltem Christianis, fundati in illo textu Scripturæ Matth. 26. *Omnis qui occiderit gladiô, gladiô peribit;* & in hoc sequebantur Julianum Apostatam, qui ut impediret nè se defenderent Christiani ab injuriis quas illis inferebat, solitus erat eis objicere hos contextus; *Si quis te percusserit in una maxilla: præbe illi & aliam*, Matth. 5. & ad Rom. 12. *Nulli malum pro malo reddentes.* Lutherus tertiò omne bellum non prohibebat, sed dicebat illicitum esse in particulari contra Turcas; in articulis enim damnatis à Leone X. ait, *Præliari adversus Turcas est repugnare Deo visitanti iniquitates nostras per illos:* hoc tamen revocavit, & tale bellum commendavit Principibus Christianis; si enim non liceret eripere à captivitate tyrannica, quomodo in libro Judicum, judices & duces populi sæpius pugnassent ad Judæos eripiendos à servitute Gentilium? Superest ergo tantùm, ut confundamus duas primas hæreses; sed anteà,

Dico secundò, Bellum esse licitum ex naturâ suâ, modò certas quasdam conditiones habeat. Primum probatur ex praxi in universo orbe usitatâ, & in quolibet tempore; quod certè non contingeret, si haberetur à natura prohibitio ejus, aut à jure divino, vel humano. Ratio nostra est, quia ex naturâ ipsâ competit hominibus jus propulsandi injurias, impediendi nè inferantur, & aliquando ulciscendi in injuriatores, ut cives tuti maneant in posterum, quod non potest sæpe fieri sine bello, quando maximè nullus est superior utrique parti. Con-

firmat Scriptura bellum esse licitum. 1. Quia illud Deus imperavit contra Madianitas. Num. 25. & contra Amalecitas 1. Reg. 15. 2. Quia Deus opem tulit prælianlibus Exod. 17. Deuteron. 1. & 2. Paralip. 20. & Psal. 17. 3. Quia Joannes Baptista, Luc. 3. bellum approbat, præscribens leges militibus, ut non perderent salutem animæ. 4. Quia Deus interdum stupendis miraculis præliantium adjuvit conatus, quando V. G. Josue 9. ad clangorem tubarum corruerunt muri civitatis Hierico, & 4. Regum 19. Angelus Domini percussit unâ nocte centum octoginta quinque millia Assyriorum in illorum castris.

Dico tertiò, tres requiri conditiones, ut bellum fiat licitè; nempe legitimam authoritatem indicendi bellum, causam justam, & intentionem rectam. Si una harum conditionum desit, bellum est illicitum; si prima absit, vel secunda, bellum est contra Justitiam, & onus restitutionis incurritur; si tantùm desit tertia, bellum est contra Charitatem, & restitutio non est necessaria. Authoritas illa est in Principe, aut in Republicâ perfectâ, quæ non habet Superiorem à quo reparationem injuriæ exigere possit: quod intelligitur de bello offensivo; quantùm enim ad defensivum, cuilibet privato homini licitum est naturaliter se defendere. Quantum ad justam causam, est, cùm reperitur necessitas impediendi, aut repellendi, aut ulciscendi injuriam: Non est autem justa causa, quando reperitur alia via injuriam vindicandi aut propulsandi; quia tot & tanta mala oriuntur in bello, ut ad illud recurrere

non liceat, nisi urgente necessitate. Quantum denique ad rectam intentionem, ipsa requiritur; quia si quis Princeps injuriam passus esset ab alio Principe, posset uti juste vi & armis, ut repararetur illa injuria; si tamen præliaretur ex motu vindictæ, bellum esset illicitum, non tamen injustum, modò haberet aliam duplicem causam.

Dico quartò, bellum licitum fuisse in veteri Testamento, & etiam in novo. Ratio utriusque est, quia Bellum ex suâ naturâ est licitum, ut probavimus: ergo non potest fieri illicitum; nisi per legem prohibentem, quæ nulla invenitur in Veteri aut in Novâ Lege. Deinde si Bellum esset nobis illicitum, vel esset propter damna quæ ex bello oriuntur, vel propter obligationem quam habemus diligendi proximos, etiam inimicos, vel quia tenemur condonare offensam. Non primum, quia plura mala possunt impediri per bellum, quàm ex illo sequerentur; posset enim tota Respublica in potestatem venire inimici, qui plurima damna afferret: Non secundum, quia debemus nos præferre inimicis: Non tertium, quia possumus ex justitia exigere satisfactionem injuriæ. Quantum ad textus Scripturæ, qui videntur bellum interdicere, sic solvendi sunt. Quando dicitur Matth. 5. *Si quis te percusserit in una maxillâ, præbe illi & aliam*: hoc non est absolutè necessarium, aliàs fecisset Christus, qui tamen dixit; *Cur me cædis?* Sed per hoc privatam vindictam vult arcere; ita quod accepta unâ injuriâ, parati simus ad aliam, potiùs quàm vindictam sumere. Sic etiam intelligenda sunt hæc ver-

ba, *qui gladium acceperint, gladio peribunt*; supple ex motu privatæ vindictæ, quod tamen non prohibet bellum, quæ suscipitur authoritate publicâ. Quando dicit Esaïas cap. 2. *Non levabit Gens contra Gentem gladium*: per hoc tantùm indicat, non fore bellum in adventu Messiæ. Si in Concil. Nic. Can. ij. præcipitur, ut Christiani qui anteà militiam reliquerant, & postea ad illam redierant, sint decem annis in pœnitentiâ: hoc intelligitur de conversis, qui militiam Licinii aut Diocletiani Imperatorum infidelium reliquerant, ut se darent Christo, & posteà ad eandem militiam reverti prætendebant, abnegando fidem receptam.

Dico quintò, positâ justâ causâ, non posse bellum offensivum indici, nisi prius satisfactio petatur ab adversario; quæ si offeratur, non debet indici bellum. Imò si postquam inchoatum est, offeratùr satisfactio, bellum cessare debet, modò, cum reparatione injuriæ, bona in bello expensa resarciantur. In bello justo licitum est facere hostibus omnia quæ ducunt ad finem belli, i. ad recuperationem rei ablatæ, ad injuriæ reparationem, ad pacem stabiliendam & reducendum hostes, ut non valeant in posterum damna afferre reipublicæ quæ omnia sunt finis belli Ex eo possunt hostium bona diripi, usque ad sufficientem compensationem injuriæ, & non ultra, exceptâ prædâ quam accipiunt milites quæ ex jure Gentium pertinet ad milites capientes illam; nisi lex regni vel consuetudo velit, quod spolia militum ad ducem afferantur, ut dividantur pro merito præliantium, sicut fecit David 1. Reg.

30. Possunt etiam interfici hostes, bonis spoliari, carcere detineri & in servitutem redigi, exceptis Christianis à Christianis captis; & hoc in gratiam fidei. Quantum ad innocentes, non licet eos occidere, Exod. 23. *Insontem & justum non occides*, nisi accederet mandatum speciale Dei, ut 1. Reg. 15. ubi dixit Deus Saüli; *Percute Amalech & interfice à viro usque ad mulierem, & parvulum atque lactentem*; per accidens tamen possunt occidi, cùm sine distinctione tormenta bellica plures occidunt. Quoad bona ipsorum, idem dicendum est, ac de vitâ; quòd scilicet tolli non possint, nisi per illa bonum præstari possit nocentibus hostibus, quod facit, ut aliquando spoliari possint navibus, frumento & equis. Ratio nostra est, quia sicut Rex in suo regno non posset spoliare vitâ aut bonis suos subditos innocentes, ita nec alios, quando non nocent; aliqui; tamen, ut noster Pontius, putant innocentes posse vitâ & bonis privari, dum conjuncti sunt particulariter cum nocentibus (ut mulieres, filii, singulares amici) modò etiam tanta sit injuria, ut competens vindicta sumi non possit de nocentibus, nisi cum illis occidantur personæ singulariter conjunctæ. Quoad Ecclesias denique, semper suâ immunitate gaudent, nisi ad illas fugiant hostes, ut se defendant; unde non debent muniri ad oppugnando hostes, bene autem ad conservandos Ecclesiasticos, & Laïcos innocentes.

Dico sextò, ut jam anteà, bellum non posse fieri sine justâ causâ; sed sciendum est ex Bonacina, quòd si milites sint subditi Regi bel-

lanti, vel ejus ſtipendiarii ante bellum, ſufficit ut ſciant bellum non eſſe injuſtum; nam in dubio præſumendum eſt pro Rege & illi obediendum; ſi tamen fama communis diceret, bellum eſſe injuſtum, inquirendum eſſet de rei veritate, aliàs eſſet ignorantia craſſa. Ut tamen non ſubditus vel ſtipendiarius accedat ad bellum, debet habere cognitionem moralem de juſtitiâ belli; quia nulla neceſſitas illum cogit ad ſe dandum Principi alieno, cum periculo inferendi damnum injuſtum ſuo proximo; illa autem cognitio erit ſufficiens, ſi credat Principem ita æquum, ut non eſſet bellum injuſtum ſuſcepturus. Bellum ſæpè eſt ex utraque parte juſtum formaliter; quando ſcilicet uterque Princeps, re maturiùs examinatâ, credit ſe habere juſtam cauſam bellandi: Non poteſt tamen ex utraque parte eſſe juſtum materialiter, quia utraque pars non poteſt habere juſtam cauſam à parte rei. Quando cauſa belli eſt dubia, hæc ſunt digna notatu. Primò, ſi alter Principum ſit in poſſeſſione, verbi g. urbis in conteſtatione exiſtentis, non tenetur qui illam poſſidet, alteri tradere eam, quia eſt poſſeſſor bonæ fidei, & in dubio melior eſt conditio poſſidentis; alter etiam non poteſt propterea hoc illi bellum declarare, quia jus favet poſſeſſori, quod pro tunc violaretur per bellum: Unde iſte deberet rationibus declarare jus ſuum illi, qui etiam eas deberet audire; per quas rationes, ſi non eſſet convictus, non teneretur cedere urbem, nec alter poſſet illi propterea bellum inferre, ſi maneat dubius de jure ſuo, ob rationem allatam. An autem

debeant

debeant deferre hanc controversiam ad arbitrum, negatur communiter; quia principes supremi sunt judices in suâ causa, & sic debent tantùm sequi regulam juris; unde Possessor potest illam urbem retinere, quia jus favet possessori; & Actor non potest bellum declarare, quia violaret jus quod habet alter: Si tamen uterque convenisset de arbitro, deberet sequi ipsius determinationem. Secundo, si Principum alter venit in possessionem urbis illius post bellum inchoatum, non censetur possessor bonæ fidei; & sic, cùm uterque maneat dubius, debet fieri divisio illius; & compositio litis pro quantitate dubii. Tertiò, si neuter Principum est in potestate rei controversæ, idem dicendum; quòd, manente dubio, debeat compensatio aut divisio fieri, quia nullus potest præliari. Quartò, si post obitum Regis, quilibet hæredum prætendat successionem, tunc Respublica est superior, quæ litem dirimere debet, sicut in Schismate Ecclesiæ.

Dico septimò, jure Ecclesiæ prohibitum esse bellum Clericis & Monachis, ita quòd propriâ manu pugnare non possint: ex Cap. *Eos qui*. 20. qu. 3. & Cap. *Quicumque ex Clero*. 23. q. 8. quod habetur 2. Timoth. 2. *Nemo militans Deo, implicat se negotiis sæcularibus*. Possunt tamen suadere bellum, Principem sæcularem evocare ad bellum suscipiendum pro defensione suæ Ecclesiæ, bellum indicere, & ducem constituere qui bello præsit; similiterque bello interesse ad ferenda subsidia spiritualia, & in illo hortari milites ut fortiter dimicent, sine intentione formali sanguinis effundendi;

unde, cùm Innocentius III. ait enormiter peccare Clericum, qui alios ad pugnandum incitat, intelligitur de bello injusto. Possunt Clerici & Monachi ex licentiâ Summi Pontificis in extremâ necessitate pugnare propriâ manu, & consequenter hostes occidere, spoliare & facere omnia alia quæ licitè faciunt alii milites; & hoc v. g. quando talis pugna necessaria est ad defensionem sui, aut reipublicæ, aut exercitus qui sine ea esset periturus: Imò etiam ad hoc tenentur, non expectata Pontificis licentia, quia hoc est de jure naturæ; nec in his occasionibus incurrunt irregularitatem, quoniam ipsa non contrahitur, nisi in casibus à jure expressis; quando scilicet aliquis alium occidit illicitè, vel dat operam rei illicitæ ex quâ mors sequitur; vel denique licitè occidit tanquam Minister publicus justitiæ; in his inquam, contrahitur irrrgularitas ex defectu perfectæ lenitatis, non verò in casu proposito; rigores enim non debent extendi, aliàs, qui justè occidit alium in defensione sui, esset Irregularis, contra Clemen. *Si furiosus*, de homicidio. Adde quòd, in his casibus Clericus censetur habere licentiam interpretativam Pontificis, quâ cessat Irregularitas. Si bellum sit injustum, omnes qui in causâ sunt, sive consilio, aut auxilio ut fiat, sunt irregulares, si ex eo homicidium sequatur, etiamsi illud non fecerint; quia ad homicidium injustum cooperati sunt. Clerici vero, licèt bellum sit ustum, sunt irregulares, si pugnent sine licentiâ Pontificis, vel extra casus necessitatis prællegatos; hoc enim illis prohibet Ecclesia sub

pœna Irregularitatis. Hîc quæri solet, an Clericis prohibeatur bellum ex jure naturæ; negat Becanus, sed melius affirmat Valentia Disp. 3. quæst. 16. Pun. 4. de bello, extra casus necessitatis, pro tunc enim duo præcepta naturæ urgent Clericos; per primum tenentur secundùm dictamen rationis vivere conformiter suo statui, & proinde non se implicare negotiis temporalibus; & per aliud tenentur defendere se & Rempublicam, quæ absolutè indiget defensione Clericorum, quod ultimum præceptum præponderat primo; unde concludit, Valentia ff. *Nec verò*, extra casus necessitatis, invalidam esse dispensationem Summi Pontificis, qui nihil potest contra jus naturæ; sed tantùm valere in illis casibus, ubi non constaret evidenter, si opera Clericorum esset absolutè necessaria Reipublicæ; tunc enim hoc explicaret Pontifex.

Dico octavò, pro solutione aliquarum quæstionum quæ explicandæ remanent; quòd si quæratur primò, an possit fieri bellum contra Hæreticos; Respondendum erit posse fieri, modò Hæretici turbent pacem Ecclesiæ vel Reipublicæ; habetur enim exemplum Moysis, qui interfecit tria milia hominum, quando pars populi commisit Idololatriam. Quantùm ad infideles; Si sint subditi de facto Christianis, ut sunt Judæi in Italiâ, illis potest fieri bellum, quando obsunt bono communi, & crimina committunt: Si sint tantùm de jure & non de facto subditi Principibus Christianis, ut sunt Turcæ, potest illis bellum declarari, & ab illis auferri terræ quas habent à Principibus Chri-

ſtianis. Hoc poteſt, inquam, fieri ab illis Principibus qui ex ſucceſſione habent jus ad illas terras; imò & ab aliis, maxime ſi accedat conſenſus, ſaltem interpretativus, Summi Pontificis. Si denique infideles non ſint ſubjecti Principibus Chriſtianis de jure, nec de facto, non poteſt cum illis iniri bellum; nullum enim jus habetur ſuper illos, niſi impediant prædicationem Evangelii, ut diximus, agendo de Fide. Dum quæritur ſecundò, an licitè poſſint Chriſtiani in auxilium vocare infideles contra fideles; Diſtingui debet, & dici, hoc non eſſe illicitum ex naturâ rei; quia, cùm infideles poſſint ex juſtâ causâ præliari cum fidelibus, ſic etiam poſſunt vocari, ut juvent contra fideles; David enim 1. Reg. 28. præbuit Achis Regi Philiſtinorum auxilium contra populum Iſraël: Ratione tamen ſcandali & periculi hoc eſt ſæpè illicitum; unde Deus prohibuit Iſraëlitis, nè inirent fœdus cum infidelibus; & ideo punivit Aſa regem Juda 2. Paralip. 16. & Joſaphat etiam regem Juda, quia iſte præbuit auxilium Regi Achas 2. Paralip. 19. & ille accepit à Benadab Rege Syriæ. Si quæratur tertiò, an ſemper liceat bellare? Reſpondeo affirmativè, excepto tempore induciarum; unde in die Feſto licita eſt pugna, ſi neceſſaria ſit, aut opportunior ad obtinendam victoriam; imò etiamſi ita commode poſſet obtineri die ſequenti, non eſſet prohibita ſub peccato mortali, modò audiatur Miſſa, aiunt Canoniſtæ; quia bellum non eſt opus ſervile, cùm etiam exerceatur à Principibus; unde, ſi Cap. 1. de *Treuga & Pace* prohibeatur bellum à

Septuagesimâ ad octavas Paschæ, hic canon non est in usu.

TRACTATUS SECUNDUS.

De Ecclesia.

CUM Fides sit anima Ecclesiæ, quâ omnia ipsius membra vivunt, ordo doctrinæ postulare videbatur ut agentes de Fide, etiam ageremus de Ecclesiâ, tanquam de præcipuâ regulâ Fidei: Quia tamen hæc omnia tractata simul, aliquam attulissent confusionem, distinctiùs procedere volentes, congruum sanè visum est, istum ab illo tractatum separare, ut confusorum distinctio claritatem pariat. Tractatus autem iste tribus disputationibus componetur, quarum prima erit de Ecclesia in se, secunda de Summo Pontifice, tertia denique de Conciliis, in quibus examinantur difficultates quæ sæpius oriuntur in Ecclesia.

DISPUTATIO PRIMA.

De Ecclesia.

PROBAVIMUS aliàs Scripturam solam, aut solas Traditiones non esse sufficientes fidei nostræ regulas, cùm Scriptura sit multùm obscura, & non contineat omnia quæ ad salu-

tem necessaria sunt, ut vidimus agendo de Fide, de traditionibus verò non possumus indubitanter cognoscere, ant sint divinæ, vel Apostolicæ, vel humanæ; ideo dedit nobis Deus aliam regulam prorsus infallibilem, Ecclesiam nimirum quæ clarè & distinctè determinat de omnibus credendis, & quæ nullo modo deficere potest, cum ex promissione Christi portæ inferi non possint prævalere adversus eam.

QUÆSTIO PRIMA.

Quid sit Ecclesia.

ECCLESIÆ nomen à verbo Græco derivatur, quod est evocatio, seu invocatio; ita quòd Ecclesia sit cœtus vocatorum; Fidelium scilicet, qui non intrant Ecclesiam proprio motu, nec propriis viribus, sed quatenùs Dei vocatione præveniuntur. Sumitur in bonam & in malam partem: alia est Ecclesia malignantium: *Odivi Ecclesiam malignantium:* alia est Ecclesia Sanctorum, *Laus ejus in Ecclesia Sanctorum.* Psalmo 88 Tamen communiter Scriptura illam sumit in bonam partem. Hîc loqui non intendimus de Ecclesiâ sumpta pro loco ubi aggregantur Fideles, Judith. 6. *Omnis populus per totam noctem orabat;* sed de ipsa aggregatione Fidelium, ad Roman. 16. *Salutant vos omnes Ecclesiæ Asiæ.*

CONCLUSIO.

ECCLESIA strictè & propriè sumpta, est congregatio seu cœtus hominum qui uniuntur in eadem Fidei professione & Sacramentorum participatione, sub legitimo Pastore, Christi in terris Vicario. Sic excluduntur ab Ecclesiâ illi, qui numquam habuerunt fidem, ut Pagani, Turcæ, Judæi; & illi qui à verâ Fide recesserunt, ut Hæretici, quia nostra Ecclesia est cœtus fidelium. Excluduntur etiam Catechumeni & Excommunicati, qui non admittuntur ad participationem Sacramentorum. Excluduntur insuper Schismatici, qui verum Pastorem non agnoscunt. Quia ex dictis sonat Ecclesiam esse omnium Fidelium, ideo errant Pelagiani dicentes Ecclesiam esse tantum multitudinem perfectorum, qui nullum habent peccatum, de quibus August. lib. de Hæres. cap. 88. Errant 2. Vvicleffistæ, dum putant solos prædestinatos facere Ecclesiam, ex Conc. Constantiensi sess. 15. art. 5. Errant 3. Novatiani & Donatistæ, qui asserunt non quidem omnes peccatores excludi ab Ecclesiâ, sed illos qui lapsi sunt circa fidem, & ejus professionem; ex Cypriano lib. 4. Epist. 2. & August. lib. de Hæres. cap. 69. Errant denique Calvinus & Lutherus, qui Ecclesiam volunt tantum componi ex justis prædestinatis; tenent enim nobiscum Fideles esse in Ecclesiâ, & asserunt contra nos, quòd illi, qui semel fidem acceperunt, eâ non possint carere, nec ulla peccata mortalia aut venialia illis imputari.

QUÆRES, utrùm Ecclesia ante Christum di-

catur ûna cum nostrâ. Resp. quòd etiamsi diversa appareat in lege naturæ sub Prophetis, in lege scripta sub Sacerdotibus, Levitis, & Prophetis, & in lege gratiæ sub Summis Pontificibus; attamen secundum essentiam est una cum illis; quia omnes populi sub his legibus existentes profitentur eamdem Fidem de Deo & de Christo, & eadem sacramenta participant; licèt illi haberent ea tantùm in figurâ, nos in veritate & realitate; licèt etiam nos distinctiùs habeamus credenda, quam illi: Attamen, licèt illæ Ecclesiæ non differant secundùm naturam, diversæ tamen sunt secundùm statum, sicut alius est status hominis in infantia, alius in pueritia, & alius in juventute.

QUÆSTIO II.

Quando incœpit Ecclesia.

ALII censent Ecclesiam ortum habuisse ab Adamo & Evâ; alii verò à tempore Abelis, qui à Patribus dicitur primus justorum, sed licèt dicatur primus justorum, hoc est, justorum, qui nominantur in Scriptura; probabile tamen est, quòd Adam statim post peccatum pœnitentiam egerit, Sap. 10. *Adam peccavit, & eductus est à delicto suo*; quod de Evâ credendum est etiam, quæ in omnibus virum suum sequebatur. Adde quòd, licèt Abel fuisset primus Justorum, non propterea Ecclesia duxisset ab illo principium; quia, ut diximus, Ecclesia non est collectio justorum, sed Fide-

fium: hoc ergo non probat Ecclesiam incœpisse ab Abel.

CONCLUSIO.

ECCLESIA in statu imperfecto incœpit ab Adamo & Eva, & tempore Abelis ratione utentis perfectionem accepit. Primum probatur primò; quia Adamus & Eva fidem interiùs habebant, quam exteriùs profitebantur. 2. quia Adamus erat ex se dux Ecclesiæ, cùm ipse esset suos filios eruditurus in Fide, unde ab illo potiùs, quàm à filiis incœpit Ecclesia. 3. quia extra Ecclesiam nullum est verum Sacrificium; & probabile est Adamum toto tempore inter peccatum & liberorum procreationem non fuisse sine aliquo sacrificio, quod offerebat ad expiationem peccati, ad gratias agendum Deo, & ipsum glorificandum, in quo Abel imitatus est patrem. Secundum evidens est; quia ex duobus non potest fieri societas Ecclesiæ, juxta Canonistas, *tres faciunt Capitulum*, ita ut unus sit superior, alteri inferiores.

OBJICIES: Si Ecclesia fuit tempore Adami, tota defecit; tum in justitia, quoniam ambo peccaverunt; tum in fide, quia uterque erravit putans se fore similem Deo. Resp. ad primum; Ecclesiam revera retinere semper aliquid boni; nam secundum se totam non habet maculam neque rugam ex Script. sed hoc intelligi debet de Ecclesiâ in statu perfecto. Ad secundum dico, primos parentes errasse quidem; qui enim peccat, errat, *errant omnes qui operantur iniquitatem;* non erraverunt tamen in fide, quia non crediderunt se posse deos fieri, sed

tantùm majorem excellentiam, quæ est aliquâ Dei similitudo, appetierunt.

Quæstio III.

Utrum Ecclesia sit visibilis.

HÆRETICI nostri contendunt Ecclesiam non esse visibilem; aliàs fateri cogerentur se non esse de Christi Ecclesiâ, cùm nullum possint præteritis temporibus illustrem cœtum hominum indicare, in quo fuerit Orationum, Religionis, atque Doctrinæ forma, quam in sæculo præcedenti introduxerunt. Unde ut se filios tenebrarum ostendant, Ecclesiam, quam se obtinere dicunt, suâ luce privant; asserentes illam pluribus sæculis delituisse usque ad Lutherum, Calvinum & alios. Catholici autem sic in luce & conspectu hominum positam esse Ecclesiam asseverant, ut quovis sæculo evidenter nota fuerit illa congregatio, quam Ecclesiam Christi esse credimus.

Conclusio.

ECCLESIA Christi est visibilis. 1. quia Psal. 18. *In sole posuit tabernaculum suum*; quod de Ecclesia intelligit August. in hunc Psal. & Epist. 166. ad Donatistas, *Ipsa Ecclesia in sole posita, hoc est, in manifestatione, omnibus nota usque ad terminos terræ.* 2. quia in Evangelio comparatur Ecclesia à Christo sagenæ missæ in mare & ex omni genere piscium congreganti: comparatur convivio nuptiali, ad quod boni & mali congregati sunt: comparatur decem virginibus, quarum quinque erant

ſapientes & quinque fatuæ; comparat denique Apoſtolus domui, in qua ſunt vaſa in honorem & in contumeliam: hæc autem omnia ſunt viſibilia. 3. quia illa Eccleſia eſt viſibilis, in qua convocantur Concilia, ſanciuntur Canones, Paſtores viſibiliter docent ſubditos, Subditi obediunt Paſtoribus, Sacramenta ſenſibilia adminiſtrantur, &c. 4. quia præcipit Chriſtus, ut quando frater noſter eſt incorrigibilis, dicamus Eccleſiæ, Matth. 18. quomodo autem hoc poſſet fieri, ſi Eccleſia eſſet inviſibilis? Ex quibus omnibus patet, Eccleſiam Chriſti eſſe viſibilem, quidquid dicant Lutherani & Calviniſtæ cum Donatiſtis. Unde Auguſtinus Epiſt. 48. ad Vincentium, *Ipſa eſt Eccleſia quæ aliquando obſcuratur, & tanquam obnubilatur ſcandalorum multitudine, ſed etiam tunc in infirmitate eminet.*

OBJICIES ex Jerem. 31. diſtinguente Eccleſiam Novi & Veteris Teſtamenti, per hoc quod Eccleſia veteris Teſtamenti ſit congregatio externa, cujus lex ſcripta erat in tabulis materialibus; & Nova ſit cœtus internus, cujus lex eſt in cordibus, *Dabo legem meam in cordibus eorum, & ero eis in Deum, & ipſi mihi erunt in populum.* Reſp. Prophetam velle tantùm oſtendere, animam veteris Teſtamenti eſſe tantùm doctrinam exteriorem, animam verò Novi eſſe Charitatem, *quæ diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum S.* Quando etiam Scriptura dicit, regnum Dei Luc. 17. non venire cum obſervatione, intra nos eſſe, non conſiſtere in ceremoniis exterioribus & ſenſibilibus; non loquitur de Eccleſia, ſed de anima

Ecclesiæ, quæ est Fides, Gratia & Charitas. Si lex dicatur invisibilis, sicut Sacerdotium & Hostia, ex hoc non sequitur Ecclesiam esse invisibilem, sed tantùm, quod in eâ est principalius,

OBJICIES 2. Fides non est visibilium; atqui credimus Ecclesiam, *credo in Ecclesiam*: ergo non est visibilis, aut dicendum est, video seu clare cognosco Ecclesiam. Resp. quòd duo sint in Ecclesia; quorum unum est manifestum, nempe congregatio Fidelium, Deum in Sacramentis & sacrificiis sensibilibus colentium, & hoc propriè non creditur: aliud est obscurum, quod creditur, nempe quòd regatur à Spiritu sancto, quòd Sacramenta Ecclesiæ conferant gratiam invisibilem, quòd extra eam nemo possit salvari, quòd sit infallibilis, & cæt. Primum non creditur, bene autem secundum, sicut Christus cognoscebatur secundum humanitatem, & credebatur secundum divinitatem.

OBJICIES 1. Ecclesiam tempore Heliæ latuisse; ita ut Helias se solum relictum putaret: Tempore etiam Antichristi ita latebit Ecclesia, ut nullus ausurus sit Christum confiteri. Resp. aliquando uno tempore illam minus esse conspicuam, vel in uno loco, ita ut fuerit cognitu difficilis, juxta Hilarium contra Auxentium admonentem tempore Arianorum, non fuisse tunc Ecclesiam in exteriori pompâ quærendam, sed potiùs in carceribus & speluncis: non fuit tamen, aut erit tempus, in quo ita obscura sit Ecclesia, quin semper habeat actus suos visibiles, ut sunt prædicatio Evangelii,

oblatio Sacrificii, Sacramentorum administratio, &c. licèt hæc omnia aliquando non fiant cum apparatu. Quod ergo dicitur de Heliâ, folvi poteſt, quòd licèt fideles qui erant ſub dominatione Achab, eſſent occulti, reſpectu Heliæ, inter ſe tamen erant cogniti. Adde quòd in aliis duabus tribubus, quæ non parebant Achab, erant multi fideles nempe in tribu Benjamin & Juda. Quoad tempus Antichriſti, licet in eo non futura ſit libera profeſſio fidei, fiet tamen occulta.

QUÆRES, an Eccleſia ſit viſibilis materialiter, vel formaliter? Reſp. utroque modo eſſe viſibilem. Primò materialiter, quia cœtus hominum Deo ſervientium in Eccleſia viſibilis eſt: Secundò formaliter, quia licèt fides, quæ eſt forma Eccleſiæ, non videatur per ſe, ſicut nec ſubſtantiæ videntur, cognoſcitur tamen per externam ſui profeſſionem quæ fit per verba, aut per actus, ſicut ſubſtantia cognoſcitur per accidens: Ergo Eccleſia eſt viſibilis etiam formaliter, ſaltem arguitivè.

QUÆSTIO IV.

Utrum univerſalis Eccleſia poſſit errare in fide.

TITULO quæſtionis apparet nos non loqui de totâ Eccleſia collective ſumpta, quatenus ex Paſtoribus & Ovibus conflata eſt; conſtat enim aliquam partem Eccleſiæ, ſeu Chriſtianos aliquos erraſſe reverà. Erravit Arius negans Chriſti divinitatem; erravit Macedonius negans divinitatem Spiritus

S. erravit Nestorius asserens duas in Christo personas; erravere Eutyches & Dioscorus asserentes in Christo unicam naturam; erraverunt Pelagiani negantes peccatum originale, &c. An autem tota Ecclesia defecerit, vel possit deficere à fide, hoc quærimus.

Lutherani & Calvinistæ fatentur Ecclesiam Christi, seu Romanam per primos quingentos annos fuisse veram Christi sponsam, nec ullo modo errasse toto tempore illo; sed posteà cœpisse paulatim deficere à verâ fide & religione, ac tandem omnino apostatasse, factamque esse adulteram. Sed hoc nemini mirum videri debet; cùm enim Ecclesia hæreticorum errores semper damnaverit; si ejus infallibilitatem in fide admitterent, nihil illis ampliùs superesset quo suas tuerentur hæreses.

CONCLUSIO.

UNIVERSALIS Ecclesia secundùm se totam non potest deficere in rebus ad salutem necessariis, neque in Fide, neque in moribus. Matth. enim 16. *Portæ inferi non prævalebunt adversus eam*; Unde August. lib. 1. de Symbolo ad Catechumenos, *Ipsa est Ecclesia sancta, Ecclesia una, Ecclesia Catholica, contra omnes hæreses pugnans; oppugnari potest, expugnari non potest; Hæreses omnes de illa prodierunt, tanquam sarmenta inutilia de vite præcisa; ipsa autem manet in radice sua, in charitate sua, portæ inferorum non vincent eam.* Ubi Augustinus loquitur de Ecclesia visibili, ex qua hæretici prodierunt; non de invisibili, in quâ sunt soli prædestinati. Frustra ergo Calvinus asserit, Ec-

clesiam invisibilem, ex solis prædestinatis compositam, non posse errare; benè autem visibilem ex bonis & malis, ex prædestinatis & reprobis conflatam, errasse actualiter. Matth. etiam 28. promittit Christus se semper Ecclesiæ suæ adfuturum per directionem & gubernationem, *Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi*. Quo argumento August. utitur contra Donatistas Conc. 2. in Psal. 101. qui dicebant sicut Lutherani & Calvinistæ, *Ecclesia Catholica jam non est, sed fuit*.

Probatur 2. Ecclesia est sponsa Christi quam Christus sibi indissolubiliter conjunxit. Oseæ 2. *Sponsabo te mihi in sempiternum*; & ad Ephes. 5. *Propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne unâ; sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo & in Ecclesia*. Sponsus autem non debet à sponsâ separari; ergo nec Christus ab Ecclesia: Sponsa etiam relinquere non debet sponsum, ergo nec Ecclesia directionem Christi: Unde Cyprianus lib. de Unit. Eccles. *Adulterari non potest sponsa Christi, incorrupta est & pudica*. Deinde Christus Matth. 16. dicit se ædificaturum Ecclesiam supra Petram, in quam portæ inferi non prævalebunt; non ut insipiens Architectus, de quo fit mentio Matth. 7. qui super arenam ædificat, & quando oritur vehemens aliqua tempestas, statim corruit. Tandem, Ecclesia dicitur *columna veritatis*; columna autem est firma & stabilis quæ à veritate deflectere non potest.

Probatur 3. Extra Ecclesiam nemo salvari potest; at semper aliqui salvantur, aliàs omnes

majores nostri, qui à quinto sæculo vixerunt usque ad Lutherum, periissent, quod nemo, nisi impius dixerit: ergo remansit semper Ecclesia, in quâ saltem aliqui salvi fierent. Secundò, si in dogmatibus fidei aut morum erraret Ecclesia, hoc attribueretur Christo & Spiritui sancto qui Ecclesiam regunt, Joan. 16. *Spiritus Domini docebit vos omnem veritatem.* Ad Ephes. 1. *Dedit Deus ipsum*, nempe Christum, *caput Ecclesiæ, quod est corpus ejus.* Et cap. 5. *Vir est caput mulieris, sicut Christus Ecclesiæ:* Blasphemum autem est dicere, Christum non conservare sua membra, nec suam uxorem, & Spiritum sanctum contra veritatem Catholicam aliquid inspirare. Tertiò, tenentur fideles assentiri Ecclesiæ, Matt. 18. *Si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus*; Sed nimis durum esset, ad illud astringere Fideles, si Ecclesia posset docere falsum. Quartò, Patres huic veritati subscribunt, ut videre est apud Irenæum lib. 3. cap. 4. apud August. disputantem contra Donatistas, qui totam Ecclesiam visibilem Christi periisse dicebant, & solùm remansisse in aliquibus justis in Africâ: apud Bernardum Serm. 79. in Cant. in illud, *Tenui illum, nec dimittam*; & alios.

Objicies primò: Synagoga Judæorum sæpè defecit à fide: ergo & Ecclesia. Negatur consequentia, quia Ecclesia habet promissionem de suâ firmitate, *Portæ inferi non prævalebunt adversus eam*; non Synagoga. Deinde, difficile est ostendere Synagogam totam defecisse: nam si dicatur tempore Moïsis populum, Exod. 32. errasse in adoratione vituli aurei; nec

Moïses qui tunc erat dux Ecclesiæ illum adoravit, neque Levitæ. Si dicatur, quòd solus Helias remanserit fidelis; hoc solutum est quæst. præced. Si dicatur, Synagogam defecisse tempore Christi, hoc est, quia repudiata fuit cum ceremoniis suis, & loco ejus substituta est Ecclesia. Si dicatur, quòd Ecclesia deficiet tempore Antichristi, 2. Thessal. 2. *Nisi advenerit discessio primùm*; hoc intelligitur quantùm ad aliquos, non quantùm ad omnes. Si dicatur Daniel. 9. *Deficiet hostia & sacrificium*; hoc est, in Synagoga, non in Ecclesiâ. Si dicatur quòd Concilium Basileense deposuerit Eugenium IV. & loco ejus creaverit Felicem, & quòd posteà Eugenius in Sedem irrepserit sine Canonicâ electione, à quo ortum habuerunt subsequentes Pontifices, Episcopi, & Sacerdotes: ergo saltem ab illo tempore defecit Ecclesia. Resp. licet hoc Concilium initio fuerit legitimum, dum in illo aderant legati Pontificis; ex quo tamen ipsi sunt revocati ab Eugenio, cessavit Concilium, & factum est Conciliabulum Schismaticum. Si Ecclesia denique comparetur Lunæ, quæ aliquando deficit: in hoc non stat comparatio; sed in hoc, quòd sicut Luna initio mensis exigua est, sic Ecclesia in ortu suo: sicut etiam Luna desumit lumen à Sole, sic Ecclesia fidem & sanctitatem à Christo.

Objicies secundò: Non minùs promissa est sanctitas Ecclesiæ, quàm Fides, quia sanctitas est una ex notis Ecclesiæ, sanctitas autem potest deficere in omnibus Prælatis. Resp. quòd licèt sanctitas deficeret in Prælatorum congre-

gatione (quod tamen non est probabile) attamen non deficiet in congregatione omnium Fidelium. Deinde, perseverantia in fide magis promissa est Prælatis, quàm in sanctitate; quia si errarent in definiendo, omnes Fideles errarent qui tenentur obedire Prælatis suis: ex corruptione autem Prælatorum non nasceretur ruina populorum, cùm non secundum opera eorum teneantur agerere, sed secundum dicta. Dices, Promissum est tantùm Ecclesiæ, quòd non deficiet in fide; sed error inculpabilis in Fide non destruit fidem, quoniam Cyprianus docuit baptisatos ab hæreticis debere rebaptisari, & non fuit infidelis: ergo tota Ecclesia saltem inculpabiliter potest errare in Fide. Resp. licèt hoc possit accidere respectu privatorum (unde aliud est errare in Fide, & aliud deficere à fide) attamen totam Ecclesiam, quæ est columna veritatis, numquam permittet Deus definire aliquid contra Fidem; ipse enim Christus & Spiritus sanctus censerentur definire contra fidem: nam ut ait D. Thom. 3. p. q. 12. art. 1. Solut. ad 3. Christus est caput Ecclesiæ & Spiritus sanctus ejus cor; actiones autem vitales corporis naturalis attribuuntur capiti & cordi; ergo si Ecclesia proponeret aliquid contra fidem, Christus & Spiritus sanctus illud definire censerentur. Dices, Ecclesia potest errare, si vult, quia Fides est libera. Resp. Deum numquam permittere quòd tota Ecclesia errare velit. Dices, Infallibilitas non debetur Ecclesiæ, nisi post disquisitiones & consultationes quas possunt omittere omnes Prælati: ergo. Resp. Deum, qui promisit infallibilitatem Ec-

clesiæ suæ, mediante disquisitione, numquam permissurum quòd illa omittatur.

Ut hæc quæstio intelligatur distinctiùs, Dico primò, quòd Ecclesia toto orbe diffusa, in rebus necessariis in fide, aut in moribus non possit errare errore culpabili; & sic non loquimur de Papa, aut de Concilio Generali, sed de universa Ecclesia dispersa. Hoc probatum est in Conclus. Dico 2. nec etiam totam Ecclesiam posse errare errore inculpabili, credendo aut definiendo aliquid contra Fidem, ut diximus; quia licet non destrueretur illius fides, rueret tamen tota certitudo fidei; dubitaret enim quilibet, an in tali articulo, vel tali non laboraverit Ecclesia errore inculpabili. Dico 3. omnes Prælatos collectivè sumptos non posse proponere aliquid contra Fidem, sive culpabiliter, sive inculpabiliter: cùm enim populus teneatur doctrinam Pastorum sequi, rueret tota fidei certitudo, si Prælati & populus in errorem laberentur, sicque Providentia D. non debet permittere ut omnes Prælati deficiant. Dico 4. probabile esse, quod omnes Pastores & Doctores simul sumpti non possint personaliter errare in fide; si enim omnes sentirent aliquid esse de fide, quod non est, vel è contra, periculosissimum esset, nè idem sentirent populi, illud eis proponendo credendum. Licèt enim credamus Deum impedire, nè Summus Pontifex Hæreticus proponat suum errorem credendum, tale miraculum non est admittendum in singulis Prælatis.

QUÆSTIO V.

Quinam ad Ecclesiam pertineant.

HÆc quæstio de pluribus intelligi potest, nimirum de Infidelibus, de Judæis, de Hæreticis, de Schismaticis, de Excommunicatis, de reprobis, de non Perfectis, de magnis Peccatoribus, & de Infidelibus occultis. Quæri, inquam, potest, an omnes isti sint membra Ecclesiæ, quod solvetur, brevitatis causâ, per resolutiones sequentes. Unde

Dico primò, Infideles & Judæos non baptisatos nequaquam pertinere ad Ecclesiam Christi (de Catechumenis loquemur posteà) quia Fides & Baptismus sunt janua Ecclesiæ, & sic non sunt illius membra, 1. Cor. 5. *Quid mihi de his qui foris sunt, judicare?* id est, de Infidelibus. Nisi fortè dicantur esse de corpore Ecclesiæ, saltem in potentiâ, quomodo asseruit D. Thom. Christum esse illorum caput.

Dico secundò, Hæreticos non esse membra Ecclesiæ, sicut nec Apostatas; qui in hoc differunt, quod Apostatæ nihil retineant de fide, sed sint in Judaïsmo aut Paganismo, Hæretici verò in aliquibus tantùm articulis errant, & alios, saltem fide humanâ, retinent, ut diximus agendo de Fide. Assertio nostra est Concilii Nic. ubi Hæretici dicuntur posse recipi in Ecclesiam, si redierint; ergo sunt extra illam, eo ipso quo sunt hæretici. Ex Concil. etiam Lateran. Cap. *Firmiter* de Sum. Trin. & Fide

Catholica: Ecclesia est congregatio Fidelium, & illi nullo modo sunt fideles, ut probavimus Cap. de Fide. Sic Patres omnes, inter quos solum August. referam lib. de Unitate Ecclesiæ, Cap. 4. *Qui non credunt Christum in carne venisse, & resurrexisse, non utique sunt in Ecclesiâ*, & Cyprianum in Epist. ad Jubajanum dicentem, hæreticos, cùm sint extra Ecclesiam, sibi vindicare authoritatem Ecclesiæ more simiarum, quæ cùm homines non sint, volunt tamen homines videri. Dum dicit Alphonsus à Castro, hæreticos & apostatas esse in Ecclesia, tanquam membra mortua, quia habent caracterem Baptismi, subjiciuntur pœnis Ecclesiæ, & Paulus 2. ad Timoth. 2. ait, *In magna domo sunt vasa aurea, argentea, lignea & fictilia.* Negatur Alphonsus; Caracter enim non facit esse in actu in Ecclesia, aliàs damnati esset in illa; sed significat saltem aliquando fuisse in Ecclesiâ. Quod si puniantur hæretici, hoc est ut ad Ecclesiam redeant. Paulus denique per vasa lignea & fictilia intelligit perversos & reprobos homines: Quòd si intelligat hæreticos, ut volunt aliqui, per domum illam non intelligitur Ecclesia, sed mundus.

Dico tertiò, Schismaticos non esse in Ecclesia, quia Schismaticus idem est, ac divisus; est ergo ab Ecclesia separatus, qui est Schismaticus. Deinde, de ratione Ecclesiæ est, ut reperiatur unio membrorum inter se, & membrorum cum capite; hanc autem unionem tollit Schismaticus, dum se separat ab aliis Fidelibus, vel à Summo Pontifice; ergo quoquo modo fiat illud Schisma, semper ab Ecclesiâ

ſeparationem facit. Denique accedit teſtimonium Eccleſiæ, quæ in die ſancta Veneris orat pro Hæreticis & Schiſmaticis, ut poſſint ad Eccleſiam redire. Quod ſi Schiſmatici dicantur Catholici, & Eccleſia dicatur Catholicorum congregatio, non proinde ſunt in Eccleſia; quia non ſunt propriè Catholici, cùm non faciant profeſſionem fidei in Eccleſiâ Catholicâ à quâ ſeparantur. Dices, partes veſtis ſciſſæ æquè manere partes ac anteà; ergo licet Schiſmatici ſint ſciſſi ab Eccleſiâ, non minùs ſunt ejus partes. Reſp. Schiſmaticos ſcindi ab Eccleſia, non ut partes veſtis, ſed ut ramos ab arbore, qui ſtatim moriuntur, ipsâ vivente.

Dico tertiò, Excommunicatos non eſſe de Eccleſiâ, ut docet Catechiſmus Romanus in expoſitione Symboli, & ſacra Scriptura, Matth. 18. *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi tanquam thnicus & publicanus*; id eſt, ſi propter ſuam contumaciam ab Eccleſia excommunicatus ſit, ſit tibi tanquam Ethnicus, qui non eſt intra Eccleſiam, & tanquam Publicanus, qui licèt ſit intrà Eccleſiam, tamen ejus converſatio ab omnibus vitatur: Deinde 1. Cor. 7. jubet Paulus inceſtuoſum ejici extra Eccleſiam, id eſt excommunicari. Adde quòd, in die Paraſceves Eccleſia orat pro illis, ut poſſint retinrre ad Eccleſiam. Si dicas, Excommunicatum redire baptiſmum, fidei profeſſionem; & ſubjectionem Prælato: Reſp. quòd ut aliquis ſit propriè in Eccleſiâ, præter has conditiones requiritur quòd communicet cum aliis in vero cultu divino, quod non facit Excommunicatus: Unde Auguſt. dicit lib. de Unit.

Ecclesiæ cap. ult. *excommunicari, est visibiliter præscindi ab Ecclesiâ.* Instabis: Si excommunicatus post pœnitentiam ante absolutionem moriatur, salvus erit; sed extra Ecclesiam non est salus; ergo Excommunicatus est in Ecclesia: Resp. pro tunc esse intra Ecclesiam affectu & desiderio, unde salvari potest; non est tamen in Ecclesiâ externâ communicatione, quod requiritur, ut quis sit in Ecclesia visibili. Aliqui non obstantibus his, tenent Excommunicatos esse tantùm extra Ecclesiam in actu secundo, quia privantur beneficiis Ecclesiæ, nempe orationibus publicis; re ipsâ tamen, & in actu primo, sunt intra Ecclesiam: unde si tradantur Sathanæ; hoc est; quia sævit in eos fortiùs Sathanas, dum illos videt auxiliis Ecclesiæ destitutos.

Dico quartò quantum ad Catechumenos; quòd si nullo modo sint instructi, sed tantùm sinant se instrui, non sunt absolutè in Ecclesia, quia nec habent Fidem, nec Baptismum. Si vero, per instructionem præcedentem fidem habeant, possunt dici esse intra Ecclesiam, saltem potentialiter, cùm fidem habeant, eamque exteriùs profiteantur, & parati sint recipere Baptismum, qui est janua Ecclesiæ; cùm illum tamen nondum habeant, non sunt actu in illa, nisi imperfectè & inchoativè, sicut fœtus in utero matris dicitur homo. Unde dicit Nazianzenus. Orat in sanctum Lavacrum, eos esse in vestibulo pietatis, nec posse dici Fideles, nisi intùs ingrediantur. Alii dicunt, quod si per votum Baptismi, gratiam & fidem habeant, sunt de

Ecclesiâ, quantum ad meritum; quia ut sic salvari possunt; non verò quantum ad numerum; quia soli baptisati propriè numerantur inter Fideles. Dices, quod in veteri Testamento Gentiles, ut pote Job, Melchisedech, & alii erant de Ecclesia, quoniam salvi evaserunt sine Circumcisione, quæ erat figura Baptismi. Resp. pro tunc extra Synagogam fuisse salutem, quia circumcisio & ceremoniæ erant tantùm pro Israëlitis; Baptismus autem est pro omnibus janua Ecclesiæ & Paradisi.

Dico quintò, quòd reprobi sint intra Ecclesiam, saltem aliqui, sicut & imperfecti, & magni peccatores. Primum est contra Calvinum, Vvicleffum & Hussitas, contendentes solos prædestinatos Ecclesiam componere; & probatur ex hoc, quòd Judas dum Christum sequebatur, erat de Ecclesia, quia erat Apostolus. Deinde comparatur Ecclesia decem virginibus, quarum quinque dictum est, *Nescio vos*: comparatur etiam campo in quo est bonum granum cum zizania, & ista tandem comburitur: comparatur domo in qua sunt vasa in honorem & in contumeliam: comparatur denique convivio à quo ejiciuntur & projiciuntur in tenebras exteriores qui non habent vestem nuptialem, per quos intelliguntur Reprobi, quoniam Christus concludit, *Multi sunt vocati, pauci verò electi*. Quod si Ecclesia comparetur arcæ Noe in qua omnes salvati sunt, in hoc stat similitudo, quod extra Ecclesiam non sit salus, sicut nec extra arcam. Secundum, quod est contra Pelagianos & Anabapt. patet, quia numquam fuisset Ecclesia, si solis perfe-

ctis

ctis componeretur; soli enim Christus & Maria fuerunt perfecti, & duo non faciunt Ecclesiam. Tertium denique probatur ex comparationibus præcedentibus de arcâ, de campo, de convivio & domo.

Dico sextò, Hæreticos occultos, qui interiùs non habent Fidem Christianam, exteriùs tamen illam profitentur, frequentando Sacramenta, esse membra Ecclesiæ, licet arida & mortua. Sic Valdensis, Driedo, Sotus, Valentia & Bellarminus, & alii contra aliquos: Non quod internam conjunctionem habeant cum illâ per Fidem, sed quia conjunguntur illi visibiliter per externam professionem; sicut membra corporis quæ vita carent, dicuntur tamen membra ejus, quandiu exteriùs illi adhærent. Ratio præcipua hujus assertionis est, quia non potest esse caput Ecclesiæ qui non est membrum illius: atqui Summus Pontifex, aut aliquis Episcopus non desinunt esse capita Ecclesiæ propter hæresim mentalem: ergo sunt adhuc membra illius, licet nihil de Fide retineant. Major ex se patet, & minor habetur, cap. *audivimus*, 24. quæst. 1. Deinde, omnes actus hæreticorum occultorum sunt validi ex eodem cap. ut Absolutiones, administrationes Sacramentorum, beneficiorum collationes, &c. Nemo autem potest exercere actus jurisdictionis Ecclesiæ, nisi sit in Ecclesia; qui enim sunt extra Ecclesiam, nullam jurisdictionem habere possunt in Ecclesiam, ut habent Cyprianus lib. 1. Epist. 6. Hieronymus in dialogo contra Luciferianos, Augustinus in Enchyridio, cap. 65. & alii. Dicendum ergo est, quòd in

Ecclesia aliqua sunt membra, quæ habent Fidem & Charitatem, alia quæ habent solam Fidem, alia denique quæ habent tantùm externam fidei professionem. Si dicatur quòd forma Ecclesiæ sit Fides; hoc est falsum, aliàs Ecclesia non esset visibilis. Tandem hæc quæstio bene intellecta potiùs est de nomine, quam de re.

QUÆSTIO VI.

Quas prærogativas habeat Ecclesia suprà Synagogam.

NON sumitur hîc Synagoga pro congregatione malorum, quô sensû accipitur Psal. 85. *Deus! iniqui surrexerunt super me, & Synagoga potentium quæsierunt animam meam:* Non sumitur etiam pro illis ædificiis, in quibus Judæi solebant Scripturam explicare, ut Matth. 4. *Circuibat Iesus totam Galilæam, docens in Synagogis eorum:* Sed sumitur pro congregatione, seu Ecclesia Judæorum, quatenùs constabat ex populo & Sacerdotibus, cui Ecclesiæ Judæorum successit Ecclesia Christiana quæ habet Christum institutorem, sicut Synagoga habebat Moysem, non quidem pro authore, sed pro publicatore; de quâ Ecclesiâ Christianâ quærimus, num habeat quasdam perfectiones, quas Synagoga non habuit.

Conclusio Prima.

IN multis perfectior est Ecclesia nostra quàm Ecclesia Judæorum Primò, Synagoga fuit ancilla, ad Galat. 4. *Non sumus filii ancillæ, sed liberæ.* 2. Synagoga, ut ancilla, fuit repudiata, ad Galat. 4. *Ejice ancillam & filium ejus.* Ecclesia autem, cùm sit domina, numquam repudiatur; Esaïæ 54. *Noli timere, quia non confunderis, neque erubesces.* 3. Synagoga accepit à Moyse nudam legem quæ præcipiebat; Ecclesia autem accepit à Christo legem præcipientem, & gratiam adjuvantem, Joan. 1. 4. Synagoga fuit exigua & intra Palestinæ terminos comprehensa; Ecclesia verò est Catholica & toto orbe diffusa, *In omnem terram exivit sonus eorum.* 5. Synagoga non fuit mater omnium fidelium, quia multi extrà illam salvabantur, ut Ninivitæ; Ecclesia autem est mater omnium, & extrà illam nemo salvari potest: Unde Cyprianus lib. de Unit. Ecclesiæ, *Nôn habet Deum Patrem, qui Matrem non habet Ecclesiam.* Quod confirmat August. lib. de Unit. Ecclesiæ 19. *Ad ipsam salutem nemo pervenit, nisi qui habet caput Christum; habere autem caput Christum nemo poterit, nisi qui in ejus corpore fuerit, quod est Ecclesia;* Cujus veritatis rationes adducit Serm. 18. quia in solâ Ecclesia immolatur Hostia redemptoris, in solâ vineâ laborantes mercedem denarii accipiunt; omnes qui erant extrà arcam Noë, diluviô extincti sunt, &c.

Objiciunt nonobstantibus his rationibus hæretici, probare contendentes æqualibus

Synagogam fuisse cumulatam favoribus à Deo, ut exindè concludant quòd sicut Synagoga in fide periit, ita etiam Ecclesia defecerit à fide.

OBJICIUNT, inquam, id quod habetur Deuter. 4. *Non est alia natio tam grandis quæ habeat Deos appropinquantes sibi.* Et Psal. 147. *Qui annunciat verbum suum Iacob, justitias & judicia sua Israël: non fecit taliter omni nationi.* Respondeo, has prærogativas fuisse concessas Synagogæ per præferentiam ad alias Gentes quæ tunc erant, non verò per respectum ad Ecclesiam quæ nunc est; Nam aliæ gentes, utplurimum, habebant quidem responsa dæmonum qui in idolis falsa & ambigua loquebantur; habebant etiam legem Decalogi in cordibus suis; sed penè deletam propter peccata sua; non verò habebant legem Decalogi ita recentem, non responsa Dei, qualia Judæi habebant. Quantùm verò ad Ecclesiam Christi, superat in his Synagogam; nam si Judæi habebant Deum loquentem per Angelos in tabernaculo fœderis, Ecclesia habet ipsum Filium Dei Incarnatum, qui in propria personâ locutus est Apostolis, Hebr. 12. *Novissimè diebus istis, locutus est nobis in Filio.*

OBJICIUNT secundò, 3. Reg. 9. *Sanctificavi domum hanc* (inquit Dominus ad Salomonem) *quam ædificasti, ut ponerem nomen meum ibi in sempiternum, & erunt oculi mei & cor meum ibi cunctis diebus.* Et Psal. 13. *Elegit Dominus Sion in habitationem sibi, hæc requies mea in sæculum sæculi, &c.* ubi præclaras promissiones facit Deus Synagogæ, quales numquam, inquiunt, fecit Ecclesiæ. Respondeo, hæc dici

respectû aliarum gentium, non respectû Ecclesiæ, de quâ ad Hebr. 8. habetur; *Nunc autem melius sortitus est ministerium, quantò & melioris testamenti mediator est, quod in melioribus repromissionibus sanctum est.* Ubi patet Ecclesiam Christi meliores promissiones habuisse, quàm Synagoga, cujus promissiones fuerunt conditionatæ, ut patebit legentibus primam promissionem, cui subjunctum est; *Si autem aversione aversi fueritis, auferam Israël de superficie terræ, templum quod sanctificavi, projiciam à conspectu meo, eritque Israël in proverbium, & in fabulam cunctis populis.* Respectu etiam secundæ promissionis, additum est, *Si custodierint filii tui Testamentum meum, & testimonia mea hæc, quæ docebo eos.* Promissiones autem factæ Ecclesiæ plures sunt, quam duæ, & hæ absolutæ, ita ut de earum effectû non dubitandum sit. Hæ autem promissiones factæ sunt Ecclesiæ in veteri Testamento & in novo. In Veteri quidem, apud Esa. 54. ubi promittitur Ecclesiæ Fœcunditas vers. 1. Amplitudo vers. 2. Firmitas & Perpetuitas vers. 4. & sequentibus, Victoria denique contra hostes, vers. 16. quæ omnia intelliguntur expresè de Ecclesia Christi, inquit Hieronymus cum aliis & Paulus, ad Galat. 4. In Novo Testamento, multæ adhuc promissiones factæ sunt, quarum prima habetur Matth. 16. *Super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ Inferi, &c.* Secunda habetur, Matth. 28. *Euntes ergo docete omnes gentes; baptisantes eos, &c. Et ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi:* In quo promittitur remissio peccatorum per

Baptismum & sempiternam protectionem Dei contrà Ecclesiæ suæ persecutores. Tertia promissio facta est Joan. 6. inter alias quæ videntur in transcursu Scripturæ, ubi Christus promittit pro pane se daturum corpus suum.

Multa de lege Mosaycâ diximus in præcedenti volumine, agendo de Ordine in Tract. de Sacramentis, & agendo de Lege divinâ Tract. de Legibus.

CAPUT II.

De notis Ecclesiæ.

DIXISSE non sufficit, quid sit Ecclesia, quando incœpit, quòd sit visibilis, quòd non possit errare in fide, quænam sint membra illius, & quas prærogativas habeat suprà Synagogam, quæ fuit Ecclesia veteris Testamenti: sed videndæ sunt notæ quibus vera Ecclesia à falsâ discernitur; & hoc est de quo dicturi sumus in hoc capite.

QUÆSTIO PRIMA.

De prima nota Ecclesiæ, quæ est unitas.

PER notas Ecclesiæ, intelliguntur quædam qualitates, quæ sunt itá propriæ veræ Ecclesiæ & legitimæ Sponsæ Christi, ut nullo modo adulterinis Ecclesiis competere valeant.

Quinque admittit Lutherus, quas ad numerum binarium, nimirùm veram & incorruptam prædicationem Evangelii & Sacramentorum administrationem reducit Calvinus. Catholicorum alii admittunt quindecim notas Ecclesiæ, ut Bellarminus; Alii pauciores, alii denique admittunt tantùm quatuor quæ veram Ecclesiam infallibiliter designant, & hoc conformiter Symbolo Concilii Constantinopolitani; quæ sunt Unitas, Sanctitas, Catholicitas seu Universalitas, & quòd sit Apostolica; unde prima hujus capitis quæstio est de Unitate Ecclesiæ. Porrò non tantùm probabimus ad adstruendum veritatem Ecclesiæ Romanæ, quòd hæ quatuor qualitates illi conveniant, sed insuper probaturi sumus illas deesse Ecclesiis hæreticorùm, & præsertim Lutheranæ & Calvinianæ.

Conclusio Prima.

VERA Ecclesia, quæ Romana est, est una. Quod verum est, non solum de Ecclesia novi Testamenti, sed etiam ut consideratur ab initio mundi usque ad consummationem sæculorum; ita ut credentium universitas, quæ fuit ante Legem, sub Lege, & sub Evangelio, semper eadem fuerit; Unde nil refert quòd alia sit forma nunc colendi Deum, alia Sacramenta, aliaque ratio Fidei; hæc enim non tollunt unitatem Ecclesiæ, sed solùm indicant diversos status & diversas ætates, manente semper Ecclesia eâdem: ante legem enim erat infans, divinis inspirationibus, velut lacte, nutrita; sub Moyse erat veluti parvula paula-

tim crescens sub Lege & Prophetis tanquàm sub Pædagogis: Sub Evangelio denique, tanquam adulta, libertate Christianâ donata est, duo ubera habens, scilicet utrumque Testamentum, quibus lacte cœlestis doctrinæ cœpit fœcundior esse, ut mundum impleret prole fideli, quæ posteà impletura esset cœlum. Sicut ergo nullus homo est alius à se, ob diversas qualitates ætatum, aut incrementa membrorum, ita nec Ecclesia in diversis illis tribus statibus, non minùs una & eadem censebitur. Probatur conclusio ex Concilio supradicto, *Credo in unam sanctam Ecclesiam, Catholicam & Apostolicam.* Quæ quidem Ecclesia multiplici ratione una est: Primò, est una in ratione finis, nempè beatitudinis æternæ; ad quam omnes Fideles à Deo ipso vocati & ordinati sunt; Unde Tertullianus 39. Apologet. & alii Patres respondebant Paganis mirantibus, quòd Christiani se Fratres nominarent, ob unionem inter illos existentem, dicendo hoc non mirum debere videri, quia unum Patrem Deum, agnoscebant, unum Spiritum sanctitatis habebant, & ad eandem hereditatem aspirabant; ex Arnobio Apolog. contra gentes. Secundò, una est Ecclesia, unitate principii, nempè Dei vocantis, & Christi fundantis & instituentis Ecclesiam. Tertiò, est una ratione mediorum ad hereditatem Fideles perducentium, quibus utuntur; quæ media vel sunt interna, ut Fides, Spes & Charitas; vel sunt externa, ut Sacramenta, Sacrificium Eucharistiæ & Lex Evangelica. Unde Actuum, 4. dicit Paulus; *Credentium erat cor unum, & anima una in Domino.*

Quartò Ecclesia est una ab unitate capitis, nedùm invisibilis, qui est Christus, sed etiam visibilis, qui est Romanus Pontifex Christi vices gerens in terris; ita quòd sicut regnum dicitur unum ab uno rege, familia dicitur una ab uno patre, & exercitus unus ab uno duce; sic ab uno Summo Pontifice Ecclesia dicitur una; *Neque enim aliundè*, inquit Cyprianus, *Hæreses ortæ sunt aut natæ schismata, quàm quòd Sacerdoti Dei non obtemperatur; nec unus in Ecclesia ad tempus Sacerdos & ad tempus judex vice Christi, cogitatur.* Quintò Ecclesia dicitur una ratione doctrinæ, de qua loquens Aug. dicit: *Qui volunt unam linguam, veniant ad Ecclesiam; quia in diversitate linguarum carnis, una est in fide lingua cordis.* Unde Irenæus lib. de unit. Fidei, cap. 3. *Neque quæ in Germania sunt, fundatæ Ecclesiæ aliter credunt, aut aliter tradunt; neque hæ quæ in Oriente, neque hæ quæ in Ægypto, neque hæ quæ in Lydia, neque hæ quæ in medio mundi sunt constitutæ: Sed sicut Sol creatura Dei in universo mundo unus & idem est, sic & lumen & prædicatio veritatis ubique lucet.*

Objicies Scripturam plures Ecclesias commemorantem, ut in Apocalyp. *Ioannes septem Ecclesiis quæ sunt in Asiâ.* Respondeo, hanc pluralitatem non intelligi respectu Ecclesiæ universalis, quæ una est in toto mundo, sed respectu Ecclesiarum particularium, quæ sunt diversa membra Ecclesiæ universalis.

Conclusio Secunda.

Præcedens nota veræ Ecclesiæ non reperitur in Ecclesiis reformatis Lutheranorum, aut Calvinistarum; imò Lutherus & Calvinus in multis dissentiunt; præsertim in fide, in Canone scripturæ, & in Sacramentorum administratione. Differunt primò in Fide: Mathias enim Lutheranus in libello quem nuper Lipsiæ prælo commisit, septemdecim articulos enumerat in quibus Lutherani à Calvinistis dissentiunt, de quorum uno tantùm dicam; Quòd in Eucharistia Lutherani agnoscant realem præsentiam corporis Christi cum pane; Calvinistæ verò credant esse solùm corpus Christi in figurâ, & non manducari nisi spiritualiter & per fidem. Differunt secundò in Canone Scripturæ; nam in suo Calvinistæ ponunt Epistolas ad Hebræos, B. Jacobi, & B. Judæ, quas excludunt Lutherani; & vice versâ, aliquos libros admittunt Lutherani, quos rejiciunt Calvinistæ: In quo dissentiunt à Catholicis, quorum Canon antiquissimus est & quem acceperunt per traditionem ab Eugenio in Concilio Florentino: Eugenius à Gelasio, in Concil. Romano, Gelasius ab Augustino, Augustinus à Conciliis Carthaginensi tertio, & Patres hujus Concilii ab Innocentio I. ut diximus aliàs. Tertiò dissentiunt in ritibus Sacramentorum, nam Lutherani administrando Baptismum, exorcismum admittunt, & aliquas ceremonias, quas ridiculas sentiunt Calvinistæ.

QUÆSTIO II.

De secunda Ecclesiæ nota.

EX antedictis habemus unicam esse Ecclesiam, velut Arcam Noë, in quâ quisquis non fuerit, peribit, regnante diluvio; Unde multum errant qui unumquemque in sua Religione & fide posse salvari putant, indifferenter conversando cum Hæreticis & Catholicis, modóque sumendo Agnum verum in Eucharistia cum istis; modò cœnam ridiculam cum illis; Videndum nunc est, utrum sicut Ecclesia est una, ita sit sancta.

CONCLUSIO PRIMA.

ECCLESIA Christi, sancta est. Primò, quia nemo in eam ingreditur, nisi per Baptismum ablutus & sanctificatus; 2. Quia omnia ipsius Instituta, Ceremoniæ, Sacramenta, & doctrina ad Sanctitatem ordinantur, quoniam per ea, vel sanctificamur, vel in sanctitate crescimus. 3. Quia tota Deo dicatur & inservit in pietate & justitia; ita ut planè sine maculâ existat. 4. Quia Christus, qui est caput & sponsus Ecclesiæ, est Sanctus Sanctorum. 5 Quia extrà eam non potest inveniri vera sanctitas; quoniam sanctitas ab beatitudinem ducit, ad quam nulla via est pro illis qui sunt extra Ecclesiam. 6. Quia doctrina quæ traditur in Ecclesia, prorsus sancta est, tum in fide, tum in moribus: Undè de illa dici potest; *Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te.* Est, inquam,

tota pulchra in doctrina Fidei, & macula morum in ea nequaquam repetitur, sicut fit in doctrina hæreticorum; nulla enim est secta Paganorum, Philosophorum, Judæorum, Turcarum & Hæreticorum, quæ non contineat permultos errores rectæ rationi contrarios. Hoc constat de Paganis qui innumera admittebant in suis ritibus flagitia. De Philosophis antiquis hoc patet etiam, quoniam legibus Licurgi permittebantur adulteria, Persæ admittebant incestas nuptias cum matribus & sororibus; Apud Massagetas, propinqui devorabant eos qui vicini erant morti; Hircani projiciebant cadavera hominum canibus; Platonis legibus, quæ visa sunt omnium optimæ, vel laudabantur, vel præscribebantur vitia, ut communio uxorum, extinctio conceptuum & Infantium cædes; Mahumetani docent beatitudinem consistere in cibo, potu & uxorum multitudine, multaque absurda statuunt in suo Alcorano: Judæi qui scripserunt post adventum Christi, multos errores admiserunt in suo Talmud, quod est ipsorum verbum Dei non scriptum: Nam Rabbi Salomon maximi nominis apud Judæos in illud Genesis 2. *Hoc nunc os de ossibus*; dicit, Adamum cognovisse omnes bestias, libidinemque non potuisse extinguere, quoadusque Evam habuerit, ipsumque Adam tantæ fuisse staturæ, ut capite cœlum tangeret.

Quantum ad Hæreticos, exploratos etiam errores habuerunt: Gnostici enim luxuriam omnem præscribebant, vitabantque conceptum; qui si sequeretur, fœtum extrahebant de ute-

ro, & contusum in mortario cum melle & pipere devorabant; Montanistæ sacrificium efficiebant ex sanguine infantis unius anni quem æreis aciculis totum exprimebant; Manichæi æquale peccatum esse volebant præscindere folium de arbore, ac interficere hominem; Donatistæ de montibus se præcipitabant, vel suffocabant aquis, vel in ignem conjiciebant, ut efficerentur martyres.

Lutherani dicebant, infantes uti ratione dum baptisantur, audire verbum Dei, credere & diligere, quod est sanè ridiculum. Anabaptistæ in contrarium errorem inciderunt, afferendo infantes baptisari non posse, nisi usus rationis in illis adfuerit. Tandem Calvinistæ omnia absolutâ necessitate evenire dicebant, Deumque faciebant authorem peccati. Ex quibus patet, omnes Hæreticos multa contrà rationem admisisse, quod nullo modo reperitur in Ecclesia Catholica, quam sanctam proclamat Concilium Constantin.

Objicies, In Ecclesia multos pastores & oves quamplurimas reperiri, in quibus nulla prorsùs est sanctitas: ergo vel illi non sunt in Ecclesia, vel ipsa Ecclesia non est sancta. Resp. non dici sanctam, quasi solos justos contineat, ut volunt Hæretici, quoniam est veluti Arca Noë in qua animalia munda cum immundis admittebantur; vel ut area in qua triticum reperitur cum palea; vel ut ovile in quo sunt oves & hœdi: Sed dicitur Sancta in se, propter rationes allatas licèt admittat in suo corpore membra putrida. Est, inquam, sancta Ecclesia nostra, tum sanctitate intellectus, quæ consistit in carentia erroris

in Fide; tum sanctitate voluntatis & affectibus quæ consistit in perfecta cordis munditia, qua quilibet Christianus ad Deum convertitur. Si quis dicat: A majori parte sumitur denominatio, major verò pars Ecclesiæ in peccatoribus consistit, multi enim sunt vocati, pauci verò electi: Antecedens falsum est, quando maximè major illa pars non est nobilior; homo quippè dicitur pulcher, quando faciem habet pulchram, licet in aliis partibus aliquas habeat deformitates. Adde quòd licet omnia membra Ecclesiæ sanctitatem non affectent in actionibus suis, eam tamen profitentur; ideoque Ecclesia semper sancta dicenda est, sicut omnes professi alicujus Ordinis non minus Religiosi dicuntur, licet suæ Religionis transgrediantur præcepta.

Conclusio Secunda.

Ecclesia Reformatorum non est sancta, quia tradit doctrinam sanctitati repugnantem, dum docet Deum esse authorem peccati, nullum peccatum ab homine committi, nisi Deo instigante & impellente, præcepta Decalogi esse impossibilia, nec ab ullo, quantumvis justo, servari posse; bona opera nullius esse valoris apud Deum, sed esse sordes & inquinamenta; prædestinatos & reprobos necessariò salvari vel damnari. Quòd hæc omnia sint contraria sanctitati, patet; Dicet enim aliquis intrà se, si Deus impellit ad peccatum, cur illi resistam? Si præcepta Decalogi impossibilia sunt, non est cur caveam à peccatis, nec quòd sollicitus sim de præceptorum Dei observatio-

ne: Si bona opera nullius meriti sint, imò inquinamenta & sordes, vitari potiùs debent, quàm accumulari: Si prædestinati necessariò salventur, & necessariò damnentur reprobi, cur voluptatibus non indulgeam, si sim prædestinatus? si verò sim reprobus, quid frustrà bonis operibus studebo?

Confirmatur quòd sanctitas non reperiatur in Ecclesiis Reformatorum, quarum capita, nimirùm Lutherus & Calvinus fuerunt perversa, ubi institutores Ecclesiæ Romanæ nimirùm Patriarchæ, Prophetæ, Apostoli, Martyres, Doctores, Confessores, & alii sunt tam sancti, casti & pii, ut nil habeant quod reprehendi possit ab Hæreticis. De Luthero, constat illum fuisse infamem, nam cum duplici Castitatis voto astrictus fuerit (fuit ènim Monachus & Sacerdos) utrumque votum violavit, dum relicto Monasterio, sacrilegas cum Moniali contraxit nuptias, reliquoque vitæ decursu, in damnato concubitu perseveravit, quod sine dubio maximam infamiam redolet. Quantum ad Calvinum, quis ipsius infamiam contestari potest? quippè qui Novioduni in Picardia propter crimen Sodomiæ, publico judicio condemnatus fuit ad pœnam ignis, quæ intercessione Episcopi in ustulationem ferri candentis mutata est. Sic Hieronymus Bolsecus Medicus Lugdunensis, in vita Calvini capite 5. Sic etiam Laurentius ad an. Christi. 1538. & Thomas Stapletonus, in Promptuario Catholico, Sabbato hedomadæ tertiæ in Quadragesimâ.

QUÆSTIO III.

De tertia nota Ecclesiæ, nempe de Universalitate.

IT A proprium est Ecclesiæ, quòd sit universalis seu Catholica, ut inter alia quæ tenebant Augustinum in gremio Ecclesiæ, erat hæc qualitas: in caput enim 9. Joan. sic ait; *Multa sunt quæ in gremio Ecclesiæ me tenent. Tenet me consensus populorum; tenet authoritas miraculis inchoata, spe nutrita, charitate aucta, vetustate firmata; tenet successio sacerdotum ab ipso Petro; tenet denique ipsum Catholicæ nomen, quod ita inter tot hæreses Ecclesia sola obtinuit, ut cum omnes hæretici se Catholicos dici velint, quærenti tamen peregrino alicui, ubi ad Catholicam Ecclesiam conveniatur, nullus hæreticorum Basilicam suam audeat ostendere.* Conformiter ergo Augustino erit nostra.

CONCLUSIO PRIMA.

ECCLESIA dicenda est Catholica, seu universalis. Est, inquam, Catholica tribus de causis. Primò ratione loci, quia per universum orbem diffusa est; 2. ratione temporis, quia semper duravit & durabit; 3. ratione hominum salvandorum, qui omnes ad Ecclesiæ gremium vocantur, si salvari peroptant.

Primò, est Catholica seu universalis ratione locorum, cùm sit per totum orbem diffusa, neque unius regni aut Provinciæ terminis definita, ut hæreticorum cœtus: unde Augusti-

nus docet, Ecclesiam esse ubique & hæresim pariter, cum hoc discrimine, quod Ecclesia est ubique una; hæresis verò ubique diversa. Hæc assertio fundatur in illud Evangelii: *In omnem terram exivit sonus eorum*; unde nullum est regnum, nulla natio nobis cognita quæ hanc Religionem vel non habeat adhuc, vel aliquando non habuerit, vel non incipiat habere, ut videre est apud Indos, Japones, Persas, Mahumetanos, Tartaros, Brasilios, Mexicanos, & alios omnes apud quos reperiuntur templa, vel saltem altaria, imaginesque Christi & Sanctorum, & celebrantur Missæ, sicut & administrantur Sacramenta, & hoc per prædicationem Apostolorum & virorum zelo incredibili animatorum, qui Evangelium Christi in quemlibet terræ angulum portavere.

Dicitur 2. Catholica, quia semper fuit & semper erit, ubi aliæ sectæ post eam inceperunt, sensimque interiere; Author enim cujuslibet, locus, ortus, oppugnatio & damnatio facile ostenduntur; pro vera autem Ecclesia, ad Deum initio mundi, ad Christum in medio sæculorum recurrendum est, & ad finem usque temporum. Ex ipsomet ore hæreticorum Religio seu Ecclesia nostra per mille annos absque ulla interruptione duravit à tempore scilicet D. Gregorii (quòd ultrò jure negamus) ubi vix ullam hæresim reperies, quæ per unum sæculum duraverit, sine maxima sui diminutione. Adde quod continua successio Pontificum à D. Petro, ostendit ipsius Ecclesiæ antiquitatem. Si enim Irenæus lib. 3. cap. 3. numeret Episcopos Romanos

à Petro ad Eleutherium, qui suo tempore sedebat, ac dicat, per hanc successionem confundi omnes hæreticos, quantò magis nunc confundi debent, ubi successionem non interruptam habemus plusquam ducentorum Pontificum?

Dicitur 3. Catholica, ratione personarum salvandarum; quia vocat & recipit homines cujuscumque status & conditionis, neque alligata est familiæ particulari, sicut erat familiæ Jacob Ecclesia veteris Testamenti; Imo non est distinctio Judæi & Græci; Indi & Ægyptii; quoniam quilibet potest effici membrum Ecclesiæ per Spiritum sanctum vocantem, & per Spiritum Christi regenerantem in Sacramento Baptismatis. Ostendi potest hæc universalitas tertiò, per hoc, quod dixit Joannes, se vidisse turbam magnam beatorum ex omnibus gentibus, populis & linguis; ad Ecclesiam enim triumphantem nemo transferri potest, nisi priùs fuerit sub vexillo Christi in Ecclesia Militante.

Conclusio Secunda.

Ecclesia reformata non est dicenda Catholica, quia toto orbe non est diffusa, nec duratura usque ad finem mundi, nec denique ratione salvandorum. Primò, non est toto orbe diffusa, cùm non reperiatur in Asiâ, Africâ, Indiâ, Hispaniâ, Lotharingiâ, Lusitaniâ; nec in melioribus partibus Italiæ, Galliæ, Poloniæ, Germaniæ aut Belgii; imò verisimile est, nunquam fore, ut per totum orbem diffundatur, cùm Ministri reformati

non se conferant in exteras nationes, plantandi Evangelii causâ. Unde apparet illos non esse afflatos eo spiritu, quo olim erant Apostoli, quibus dictum est, *Euntes in mundum universum, prædicate Evangelium omni creaturæ*; sed hunc spiritum retinuerunt Catholici, cùm nullum sit regnum, nec ulla gens tam barbara, ad quam non penetrent solo ardore Legem Evangelicam promulgandi.

Secundò, Ecclesia reformata non est Catholica ratione temporum, quoniam vera Ecclesia antiquior est falsa, sicut Deus ante fuit quàm diabolus esset: seminatum enim legimus priùs bonum semen, quàm zizania, Matth. 13. Et nulla est hæresis; cujus author non reperiatur post Christum, & cujus initium non appareat; cœpit enim Ariana hæresis in Ægypto anno Dom. 324. Nestoriana in Thraciâ an. 431. & Lutherana in Saxoniâ an 1517. Hæc omnia denotànt quaslibet sectas initium ducere, & sic non sunt Catholicæ, nec universales, à parte ante. Non etiam sunt tales à parte post, juxta dictum Pauli 2. ad Timoth. 2. *Sed ultrà non proficient*; unde dicit Cyprianus lib. 4. Epistol. 2. Schismaticos semper initia ferventia habere, incrementa verò habere non posse, sed statim cum sua pravâ æmulatione deficere. Hoc verificari potest in Lutheranis qui vix nati, arescere cœperunt, cœpit enim Lutherus an. 1517. vixque septem annis pacificè regnavit, quoniam anno 1525. surrexit Zuinglius & biennio post Anabaptistæ, qui majorem Lutheranorum partem ad se traxerunt, & ità immutata est hæc secta, ut vix puri

Lutherani inveniantur. Quantùm ad Calvinum, ipsius error tam brevi duravit, ut penè natus, penè divisus fuerit, nimirùm per Libertinos in Galliâ, per Puritanos in Anglia, per Trinitarios in Poloniâ & Samosatenos in Transsylvaniâ.

Tertiò, Reformatorum Ecclesia non est Catholica ratione salvandorum; nam omnes qui salvantur, in Ecclesia reformata non salvantur; aliàs ante Lutherum & Calvinum per mille quingentos annos, nullus evasisset salvus. Imò nullus in ea salvari potest; salvaretur enim vel per Fidem solam, vel per Fidem operibus conjunctam. Non primum quia Jacob. 2. *fides sine operibus mortua est*, & nemo potest salvari mortuâ fide: Nec secundum, quia si aliquis salvaretur Fide & operibus simul, non esset Lutheranus aut Calvinista, sed purè Catholicus, quoniam Ecclesia in Christianis tantùm exigit fidem & opera.

QUÆSTIO IV.

De ultima nota Ecclesiæ, quæ Apostolica dicitur.

Licet ex præcedenti conclusione Ecclesia Christi sit universalis & Catholica, non minus tamen Romana dicenda est, & in hoc hæreticis non licitum est nos arguere, quòd ad locum particularem definiamus Ecclesiam quæ universalis est: Nam Ecclesia dupliciter potest sumi; primò pro Ecclesia particulari, quæ Romæ fuit ab initio & nunc est à

Secundò pro tota collectione omnium Fidelium, qui toto orbe diffusi Romano Pontifici adhærent. Primo modo sumpta, Ecclesia Romana non est universalis, sed ad summum Patriarchalis, solum Patriarchatum occidentalem continens : sumpta vero secundo modo (ut sumimus reverà) est universalis; quia toto orbe diffusa est ; & Romana dicitur, quia Romanus Pontifex illi præest, sicut totius orbis Christiani Ecclesiis. Non fuit autem sine speciali curâ factum, ut caput Ecclesiæ Romæ sederet, ad quam primò Christus destinavit Petrum, ut scilicet potentiam virtutis suæ ostenderet Christus, collocando principes regni sui spiritualis, ubi mundus universi imperii caput collocaverat. Non clament ergo hæretici, Romam esse meretricem illam cui nomen datur Babylon in Apocalypsi : licèt enim talis fuerit aliquando, pro tempore quo gentilis erat, omnium gentium imbuta erroribus, contra Deum blasphemans & effundens sanguinem Sanctorum ex Hieronymo & Tertull. postquam tamen nomen Christo dedit, non amplius meretrix, sed sponsa fidelis fuit nominanda ; scriptam enim in fronte blasphemiam, Christi confessione delevit, inquit Hieron. Non obstante ergo hoc clamore hæreticorum, Ecclesia jurè dicenda est Catholica ; unde videre nobis remanet an sit Apostolica, in quo consistit ultima nota Ecclesiæ.

CONCLUSIO PRIMA.

ECCLESIA verè Apoſtolica eſt tribus de cauſis; nimirum, quia ab Apoſtolis fundata eſt; quia doctrinam quam habet, ab Apoſtolis accepit; & ratione ſucceſſionis continuæ Pontificum ab Apoſtolis.

Primò, Eccleſia Apoſtolica dicitur, quia per Chriſtum qui eſt Apoſtolus, per duodecim Apoſtolos à Chriſto inſtitutos, & per D. Paulum poſt Chriſti aſcenſionem in Apoſtolum electum fundata eſt. Quod Chriſtus Author & fundator noſtræ Eccleſiæ, dicendus ſit Apoſtolus, patet quia Apoſtolus idem eſt ac miſſus; Chriſtus autem à Patre miſſus eſt ad homines redimendos & edocendos. Joan. 20. *Sicut miſit me vivens Pater*, &c. Quod etiam D. Paulus ut Apoſtolus fundaverit Eccleſiam, patet, quia multos Fideles Eccleſiæ genuit per prædicationem. 1 ad Cor. 4. *Per Evangelium ego vos genui*. Et ad Gal. 4. *Filioli quos iterum parturio*. Quibus poſitis, facile eſt videre, Eccleſiam eſſe Apoſtolicam, quia tum Chriſtus, tum Paulus, tum Apoſtoli Eccleſiam fundarunt prædicatione & ſanguine; ita quòd iſti Spiritum Dei habentes, illum communicaverint Eccleſiæ, ſicque ſunt ſecundaria fundamenta illius civitatis Dei viventis.

Secundò, Eccleſia eſt Apoſtolica, quia nedùm Eccleſiam Apoſtoli fundarunt, ſed etiam per totum orbem propagarunt, juxtà id quod habetur ad Rom. 10. *In omnem terram exivit ſonus eorum*; ſed quia Apoſtolorum doctrinam ſemper retinuit & retinebit. Ad Gal. 1. *Licet nos*

aut Angelus de cœlo evangelizet vobis præter quòd evangelizavimus, Anathema sit: quod de sola Ecclesia Romana intelligi potest; non vero de Ecclesiis reformatis, quarum pastores nec secuti sunt mores, nec doctrinam Apostolorum; Apostoli enim secuti sunt continentiam, & castitatem amplexantur; Reformati vero Castitatem impossibilem dicentes omni libidini immersi sunt, & vota perfectionis non solum irrita, sed & impia & non servanda proclamant. Quantum ad doctrinam Apostolicam; omninò illi adversantur, quia repudiant bona opera contra Petrum dicentem, *Satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem faciatis*; Traditiones rejiciunt, contra D. Paulum clamantem, *Tenete traditiones quas didicistis à me*: Extremamque Unctionem ex numero Sacramentorum tollunt, estò, Jacobus dicant vocandos esse Presbyteros Ecclesiæ, ut ungant infirmos.

Tertiò, Ecclesia est Apostolica, ratione successionis continuæ Prælatorum ab ipsis Apostolis: hæc enim Pontificum successio à Clemente IX. nuper è vivis sublato, deduci potest usque ad Linum, Cletum, Clementem & Petrum. Hoc nullo modo asseverare possunt hæretici nostri, quorum capita & institutores fuerunt Lutherus & Calvinus in præcedenti tantum sæculo nati. Nec dicant isti, se habere successionem doctrinæ ab Apostolis, licèt non habeant viros Apostolicos sibi invicem sine interruptione succedentes: hoc enim fieri non potest; nam tempore intermedio ab Apostolis ad Lutherum & Calvinum, ubi erat illa doctrina? certè debuit existere, cùm sit acci-

dens, in aliquo subjecto, tanquam aliquod depositum deducendum à Majoribus ad posteros; attamen à primis quingentis annis quo Ecclesia Romana corrupta est, ut prætendunt, nullus erat Fidelis, nec ulla visibilis Ecclesia quæ talem doctrinam retineret. Meliùs ergo longè est si concludamus Ecclesiam nostram non verò Reformatam, esse Catholicam. Hîc notandum est, quòd, ut successio personalis sit essentialis nota veræ Ecclesiæ, debeat conjungi cum successione in doctrina, unum enim sinè altero non sufficit; nam licet in quatuor Ecclesiis Patriarchalibus Orientis enumerari possint Antistites sibi invicem succedentes, in qualibet tamen harum Ecclesiarum nunc viget & sæpè viguit hæresis. In Ecclesia Constantinopolitana, Macedonius, Nestorius, Anthimius, Sergius & alij plures sederunt. In Anthiochenâ Paulus Samosatenus, Ulalius, Petrus Gnafeus & alij Hæresiarchæ visi sunt. In Alexandrina, Georgius Cappadox, Lucius, Dioscorus & cæteri. In Hierosolymitana denique Salustius, Arsenius, Heraclius & alii sedem tenuerunt. In Romana verò nullus unquam sedit hæreticus, immò deficientibus illis quatuor, semper immobilis remansit. Undè de ea verificari potest illud Esa. 19. *Erunt quinque civitates nutantes per Deum exercituum, veruntamen civitas Solis una vocabitur*; idest, quatuor patriarchales Ecclesiæ in cultu Christi olim florentissimæ, paulatim in hæresim defecerunt; Ecclesia verò Romana, vera civitas solis, à quâ lux veritatis undequaque diffunditur, semper mansit, stabilisque manebit.

CONCLUSIO

Conclusio Secunda.

Ecclesia Reformata non est ullo modo Apostolica, non est enim fundata ab Apostolis, nec propagata; sed in Luthero & Calvino initium habuit, & ab illorum discipulis propagata est: Non habuit etiam continuam successionem Prælatorum ab Apostolis usque ad Calvinum & Lutherum progenitores suos: nec denique habet Apostolorum doctrinam, ut jam probavimus, quod ultrò confirmari debet. Primò, Apostoli docent Deum neminem incitare ad peccatum, cum malorum intentator sit: Calvinus verò Lib. 1. Instit. Cap. 18. §. 4. docet peccatores esse certa Dei destinatione ad peccandum impulsos. Secundò, 2. Petri 3. Scriptura dicitur in multis difficilis intellectu; & Lutherus in præfatione assertionis omnium articulorum à Leone X. damnatorum, dicit, Scriptura ipsa per se est certissima, facillima, apertissima, & sui ipsius interpres. 3. Homo habet usum liberi arbitrii, 1. ad Cor. 7. *Potestatem habens suæ voluntatis:* Lutherus verò art. 36. scribit quòd liberum arbitrium est figmentum in rebus, seu titulus sine re; quia omnia sub Deo sunt, contra quem nihil possumus: Et Calvinus 3. Instit. Cap. 23. §. 9. affirmat reprobos non posse evadere peccandi necessitatem, cum ipsis ex Dei ordinatione injiciatur. 4. Paulus 1. ad Timot. 2. docet Deum velle omnes salvos fieri, & neminem perire: Calvinus verò Lib. 3. Instit. Cap. 21. §. 1. ait. Palam est Dei nutu fieri, ut aliis ultrò offeratur salus, alii ab ejus aditu arceantur. 5. Fidem

sine operibus mortuam dicit Jacobus cap. 2. Lutherus verò dicit lib. de Captivit. Babyl. cap. de Baptismô, fidem sine operibus sufficere, sicut Calvinus lib. 3. Instit. cap. 4. §. 28. Multa hujusmodi, quæ prolixius esset retexere, contraria Apostolis admittunt Hæretici.

QUÆSTIO V.

Quænam sint rationes aliæ, quibus ostenditur veritas Ecclesiæ Romanæ, & falsitas reformatæ?

Ex dictis jam constat falsam esse Ecclesiam reformatam, & veram esse Ecclesiam Catholicorum seu Romanam; in quantùm ista habeat quatuor notas essentiales, quæ unicè ad veram Ecclesiam spectant; illa verò nullas earum obtineat, cum non sit Una, Sancta, Catholica nec Apostolica. Licet, verò, ex illis notis appareat falsitas Ecclesiæ Reformatæ, non desunt tamen aliæ rationes, quibus illius falsitas comprobetur; unde

Dico primò, falsam esse Reformatorum Ecclesiam; quia Lutherus & Calvinus seipsos sine legitima vocatione intruserunt ad talem reformationem. Sicut autem in Regno Civili nemo potest sibi arrogare pro suo libitô potestatem gubernandi populum, abrogandi veteres leges & consuetudines, ac totum Politiæ statum mutandi & reformandi, aliàs tyrannus habebitur; sic etiam non potest quis absque legitimo titulo usurpare potestatem docendi & dirigendi populum in Fide ac Religione, nisi

fur & latro vocetur. Joan. 10. *Qui non intrat per ostium in ovile ovium, sed ascendit aliunde, ille fur est & latro.* Cum ergo Lutherus & Calvinus sine ullo jure arrogarint sibi potestatem docendi populum in fide, totumque Ecclesiæ statum immutandi & reformandi, proinde Ecclesia ab ipsis reformata vera & legitima esse non potest, defectû legitimæ missionis.

Quod illi Reformatores non fuerint legitimè missi, patet triplici ratione. Primò, quia Spiritus sanctus, à quô dicuntur missi invisibiliter, est Spiritus Patris & unitatis, qui contradictionem inspirare non potest; sed in suâ reformatione Lutherus multa proponit credenda quæ improbat Calvinus, ut inter alia realitatem corporis Christi in Eucharistia, quam asserit Lutherus cum existentia panis, & negat Calvinus, docens corpus Christi esse tantùm figurativè in eâ, & manducari solùm per Fidem. Secundò, quia illi qui hactenùs missi sunt ad instruendum populum in Fide, à solo Deo scilicet, ut se jactitant Lutherus & Calvinus, ità fuerunt à Spiritu sancto directi, ut nullum errorem aut falsitatem credendam proposuerint populo, ut patet de Moïse, Christo, Prophetis & Apostolis; sæpiùs tamen mentiti sunt Lutherus & Calvinus, dicentes, hominem non habere usum liberi arbitrii; Deum esse authorem peccati; ipsum velle absolutè ut major pars hominum pereat; & similes errores proponendo qui in Deum sunt blasphemi & hominibus horrorem ac desperationem incutiunt. Tertiò, quia illi qui missi sunt à Deo missione extraordinariâ, ut se dicunt illi Hæ-

resiarchæ, qui non habent missionem ordinariam, quæ fit mediante electione, vel concessione eorum hominum quorum interest, quo pacto confertur Parochis ab Episcopo, Episcopis à Pontifice, & Pontifici, mediante electione Cardinalium; Illi, inquam, quibus confertur Missio extraordinaria, ut Moïses, Prophetæ, Christus & Apostoli, debent probare suam missionem per viam miraculorum, quod nusquam fecerunt illi Reformatores, & sic eorum Missio non fuit legitima.

Superest ostendendum, eos qui fuerunt missi extraordinariè, probasse suam Missionem miraculis, quòd omninò necessarium est, tùm ex parte ejus qui mittitur, tùm ex parte eorum ad quos mittitur. Si enim asserat aliquis à Deo se missum esse, quod tamen probare non potest, ut impostor habebitur; si etiam illi ad quos fit missio, credant aliquem à Deo mitti sine probatione suæ missionis, non prudenter æstimabunt. Primò, Moïses ad Pharaonem missus à Deo, multa coram illo edidit miracula, ut patet Exod. 3. Secundò, quod dicitur de Moïse, verum est de Prophetis, qui suam missionem ad populum miraculis confirmarunt; nam tempore Achab Regis fuit dissertatio inter Eliam & Prophetas Baal, 3. Reg. 18. & cùm hi omnes se legitimè missos affirmarent, dixit Elias, se confirmaturum esse missionem suam evidenti miraculo, quod Prophetæ Baal facere non possent; Duo enim boves in frusta concisi, & super ligna positi sunt in holocaustum, alter pro Elia, alter pro Prophetis Baal; Hi invocato nomine Deorum suorum,

non potuerunt à Deo obtinere ignem, quo ſuum Holocauſtum conſumeretur : Elias autem invocato Deo Iſraël, impetravit ; quo miraculo permotus populus, interfectis Prophetis Baal, tanquam impoſtoribus, Eliam, tanquam à Deo miſſum acceptavit. Tertiò, ſuam miſſionem coràm populo confirmarunt Apoſtoli, ut pote loquendo variis linguis, dæmonia expellendo, morbos umbrâ vel verbo curando, mortuos revocando ad vitam, juxta illud Marc. 16. *Prædicaverunt ubique, Domino cooperante, & ſermonem confirmante ſequentibus ſignis.* Quod de ſe in particulari teſtatur Paulus 2. ad Cor. 12. *Signa Apoſtolatus mei facta ſunt ſuper vos in prodigiis & virtutibus.* Quartò, probavit etiam ſuam miſſionem Chriſtus per miracula, licet pro ſe habuerit vaticinia omnium Prophetarum, licet habuerit teſtimonium Joannis Baptiſtæ, licet de eo dixerit Pater cœleſtis, *Hic eſt filius meus dilectus*, &c. tamen adhuc opus illi erat miraculis, quibus refertum eſt Evangelium, juxtà illud Joan. 14. *Non creditis quia ego in Patre, & Pater in me eſt? alioqui propter opera ipſa credite.*

Ex his concludendum eſt, quòd hæretici noſtri qui non habuerunt miſſionem ordinariam, quoniam illos non elegerunt Prælati, ut contra mores & ritus Eccleſiæ declamarent, qui etiam non habuerunt miſſionem extraordinariam quam probare poſſint, ridiculos abſolutè videri, dum nobis proponunt novam Eccleſiam quæ in ſponſam Chriſti inſurgere prætendit, affirmantes Eccleſiam Chriſti à multis jam ſæculis in Fide erraſſe, majores noſtros

quotquot in ea vixerunt, damnatos esse, nos omnes qui in eâ jam vivimus, in errore & tenebris versari, neminemque omnium nostrum salvari posse. Cum hæc omnia maximi sint momenti, non leviter his impostoribus credendum est; aliàs, ut fatui haberemur, si plus illis, quàm Prophetis & Apostolis adhiberemus fidem, quippe qui nullum miraculum, nullum testimonium divinum, nec ullum signum evidens obtinere possint. Nec dicant adversarii, sufficiens suæ missionis testimonium esse, quòd infiniti propè homines doctrinam Lutheri & Calvini amplexi fuerint statim à principio, & hoc sine miraculis; hoc enim mirum videri non debet, quia sicut in Veteri Testamento infiniti ferè homines adhærebant falsis Prophetis, quia grata prædicabant, sicut etiam in Novo major pars orbis Mahumeto adhæret, inquantùm blanda sensibus omnia proponit; sic etiam nil mirum est, si voluptuosi sequuntur Calvinistas & Lutheranos, qui castitatem, mortificationem, jejunia, confessionem auricularem, & similia repudiant.

Dico secundò, falsam esse Reformatorum Ecclesiam, quandoquidem in multis articulis sibimet contradicunt, quod non est proprium Ecclesiæ, quæ cùm verum semper edoceat, nusquàm sibi contradicit. De contradictionibus Lutheri quæ propè infinitæ sunt, scribit Joannes Cochleus in libro qui inscribitur, *Lutherus septiceps*; Modò dicit Lutherus, Ecclesiam multis annis fuisse invisibilem, & undequaque dispersam; modò sustinet illam fuisse semper visibilem. Super Ps.109. Resolut.26.

Missam sacrificium esse agnoscit, postea illam inventionem diaboli nuncupat. Serm. de Nativit. S. Joan. Bapt. orationes pro mortuis recipit, & contrarium docet Serm. de Lazaro. Super Eucharistiam triginta sex opiniones omnino contrarias in mente habuit. Quantum verò ad contradictiones Calvini, permultæ sunt, quarum aliquas tantùm referam. Primò, lib. 1. Instit. cap. 18. docet Deum esse authorem peccati; contrarium verò astruit in Instructione contrà Libertinos, cap. 14. ubi ait, *Temulenti isti à Deo omnia fieri perstrepentes, eum mali authorem constituunt.* Et infrà: *Cùm Deo nil magis proprium sit, quàm sua bonitas, ipsum à se abnegari oportet, & in diabolum transmutari, ut malum efficeret, quod ei ab illis tribuitur.* Secundò, ad cap. 1. Joan. v. 1. docet Christum esse verum Deum & ejusdem essentiæ cum Patre: Contrarium tamen insinuat Lib. contra Valentinum Gentilem, ubi tria asserit: 1. Nomen Dei per excellentiam ad solùm Patrem pertinere: 2. Solum Patrem propriè dici Creatorem Cœli & Terræ, & impropriè Filium: 3. Impropriam ac duram esse locutionem Symboli Nicæni; *Deum de Deo, lumen de lumine,* in quibus facit Patrem Filio majorem & excellentiorem, & proinde verum Deum negat Filium, & Patri consubstantialem: Unde illud Joan. 10. *Ego & Pater unum sumus,* interpretatur eodem modo, quo Ariani, dicens in Comment. *Abusi sunt hoc loco veteres, ut probarent Christum esse Patri consubstantialem; neque enim Christus de unitate substantiæ disputat, sed de consensu quem cum Patre habet.* Tertiò, sibi con-

tradicit Calvinus supra limbum Patrum, in quo Patriarchæ, tanquam in carcere detinebantur ante adventum Christi: illum enim cum Catholicis admittit contra Anabaptistas in Physicopannichia, cùm ait; *Nec verò miretur quisquam includi carcere Sanctos Patres, qui Redemptionem Christi expectabant.* Eundem tamen negat lib. 2. Instit. cap. 16 §. 9. dum dicit; *Nescio qui factum sit, ut posteritas locum putaret esse subterraneum; cui affingit nomen Limbi: sed hæc fabula, tametsi magnos authores habet, nil tamen, quàm fabula est.* Unde Calvinistæ per Christum descendentem ad Inferos, intelligunt descensum corporis ejus in sepulchrum. Quartò, fatetur Calvinus extare præceptum Christi de Baptismô aquæ lib. 4. Instit. cap. 15. §. 19. hoc tamen negat in Commentario illius loci; ubi dicit Joannes 4. *Nisi quis renatus fuerit ex aquâ*, &c. dum ait: *Nullo modo adducor, ut Christum de Baptismo verba facere credam.* Et ibidem, Spiritum & aquam pro eodem posuit. Sunt & aliæ multæ contradictiones in doctrina Calvini, sed hæ sufficiunt, ut ostendatur veritatem non reperiri in Calvini doctrinâ, quandoquidem veritas semper sibi eadem manet, nullisque contradictionibus subjicitur.

Dico tertiò, falsam esse Reformatorum Ecclesiam, quia non conspirat cum Ecclesiâ antiquâ quæ primis quingentis annis Apostolicam Doctrinam retinuit, ex ipsâ voce Hæreticorum. Hoc modo compescuit hæreticos Theodosius Imperator ex Sozomeno. lib. 7.

cap. 12. jubens sectarum principes convenire, à quibus postulavit, an existimarent antiquos Patres qui Ecclesiam rexerant ante dissidium illud quod tunc de Religione ortum fuerat, rectè consensisse & verè Apostolicos fuisse; quòd cùm illi affirmassent, subjunxit; Examinemus ergo Doctrinam vestram ad illorum scripta; & si cum illis consenserit, retineatur; sin minùs, abjiciatur. Ex hoc patet, Doctrinam veram in fide non esse, nisi conformis sit antiquæ, qualis non est Doctrina Hæreticorum, maximè Calvini qui toti antiquitati omninò repugnat. Hoc habetur primò, ex lib. 2. Instit. cap. 2. §. 4. ubi ait: *Semper apud Latinos nomen liberi arbitrii extitit & apud Græcos, ego verò* (paulo infrà) *hujusmodi vocem neque usurpare velim, & alios si me consulant, abstinere optarim*. Secundò, Instit. lib. 2. cap. 14. fatetur se toti antiquitati repugnare, dicens §. 3. *Non potest excusari veterum error, qui dum ad Mediatoris personam non attendunt, totius doctrinæ quæ in Evangelio Ioannis legitur, jejunum observant sensum, seseque implicant multiloquiis*. Tertiò, loquendo de Satisfactione, Instit. lib. 3. cap. 4. §. 38. *Omnes ferè veteres*, inquit, *quorum libri extant, aut in hac parte lapsi sunt, aut nimis asperè locuti*. Quartò, agens de oratione pro defunctis; Instit. lib. 3. cap. 5. §. 10. ait: *Ante mille & trecentos annos usu receptum fuit, ut precationes fierent pro defunctis: sed veteres omnes, fateor, in errorem arrepti sunt*. Quintò, lib. 4. Instit. cap. 15. §. 20. habet: *Multis abhinc sæculis adeóque ab ipso ferè Ecclesiæ exordio, usu receptum video, ut*

in periculo mortis laïci baptisarent, non video qua possit ratione defendi. Similia videri possunt apud Calvinum multis in locis. Lutherani etiam seu Centuriatores Magdeburgenses docent eadem dogmata ab antiquis Patribus tradita fuisse, qualia nos hoc tempore tuemur, quibus tamen ipsi sese opponunt; ex quo apparet doctrinam tum Calvinistarum, tum Lutheranorum omninò derogare doctrinæ Patrum qui in primitivâ Ecclesiâ floruere.

Confirmatur hæc veritas ex praxi Calvinistarum, qui, ne adesset aliqua conformitas inter Ecclesiam primitivam & suam, voluerunt reformare Ecclesiam; sacram Scripturam, doctrinam sanctorum Patrum, Sacramenta, Catholicorum Templa, Festa & Jejunia; de quibus omnibus parùm dicere convenit. Primò, reformarunt, vel potiùs difformarunt Ecclesiam, decernentes ipsius regimen ad Consistorium, & ad Reges & ad Principes sæculares pertinere. Secundò, sacram Scripturam reformarunt, illam spoliantes traditione, quæ illi germana soror est, illam privantes aliquot partibus seu membris, & ipsam tot versionibus transmutantes, ut non sit ampliùs sibi ipsi similis. Tertiò, Reformarunt Symbolum Fidei, negando Christum ad Limbum descendisse; Unde per, *Descendit ad Inferos*, intelligunt, Corpus ipsius in sepulchro fuisse depositum. Quartò, reformarunt Doctrinam sanctorum Patrum, ipsis repugnando, ut in præcedenti assertione visum est. Reformarunt quintò, Sacramenta, duo tantùm esse contendentes, nimirùm Baptismum & Eucharistiam, quod asserit

Augustinum tenuisse Plessæus lib. 4. de Eucharistiâ cap. 1. quod falsissimum est; Augustinus enim lib. 2. contra litteras Petiliani cap. 104. agnoscit Confirmationem, quam vocat Sacramentum; agnoscit etiam Ordinem lib. 2. contra Epistolas Parmeniani cap. 13. agnoscit Pœnitentiam lib. 1. de adulterinis conjugiis cap. 16. & 28. agnoscit Matrimonium lib. 1. de Nuptiis & Concupiscentia, cap. 10. agnoscit denique Extremam-Unctionem Serm. 215. de Tempore. Ex quibus facilè apparet injuria quam irrogat Plessæus Augustino. Reformarunt sextò Ministros Ecclesiæ tollendo Ordinem & Hierarchiam Ecclesiasticam, liberando eos à Cœlibatu & novas leges Ecclesiasticas præscribendo illis. Reformarunt septimò Templa & Monasteria, aliqua destruendo, alia profanando, ab illis imagines eliminando, & incestas nuptias Monachorum & Monialium faciendo. Reformarunt octavò Catholicorum Festa, ipsa reducendo ad diem Dominicam; ut impleretur quod dictum est per Prophetam Psal. 73. *Quiescere faciamus omnes dies Festos Dei à terrâ.* Reformarunt nonò Jejunia, hoc fundamento moti, quòd illa debeant esse libera, non coacta; unde sustulerunt Jejunium Quadragesimæ, Quatuor temporum, Vigiliarum, & abstinentiam à carnibus Feriâ sextâ & Sabbato.

CAPUT ULTIMUM.

De Oppugnatoribus & Propugnatoribus Ecclesiæ.

EODEM ferè momento, quo Ecclesia nata est ex Christo in Cruce pendente, Infernus livore ululans ipsam prævidendo tanquam Arcam Noë, ab æternitate destinatam, ut hominum universitas à diluvio æterno liberaretur, in ipsam insurrexit; ut eam ad interitum reduceret; unde ferocitatem Imperatorum suscitavit, qui in gratiam Paganismi, quem profitebantur, tormentis pluribus, sed inauditis incessanter conabantur membra hujus Ecclesiastici corporis exterminare. Unde, ex supputatione aliquorum, plusquàm undecim milliones Christianorum, Tyrannorum gladio occubuerunt, qui numerus sufficeret, ut qualibet die anni celebrare posset Ecclesia plusquam triginta millia Martyrum festum diem. Pagani tamen & Idololatræ non fuerunt crudeliores Ecclesiæ adversarii, imò quolibet sæculo plus sævиit in illam hæresis, quàm Imperatorum barbaries, & plures animas damnaverunt Hæresiarchæ, quàm persecutio occiderit corpora; quod Deus prospiciens, ut ipsam conservaret, quolibet etiam sæculo Apostolos, Apostolicosque Doctores protulit, qui doctrinâ & virtute ipsius defensionem ac conservationem suscepere. In

hoc capite non intendimus omnes omninò hæreses enumerare; sicut nec omnes Patres qui se se errori opposuerunt, sed eas solum hæreses quæ majoris nominis fuerunt, & Patres cujuslibet sæculi illustriores sumus, Deo dante, allaturi.

De Hæresibus & Doctoribus

PRIMI SÆCULI.

PRIMI sæculi hæreticorum primus fuit *Simon Magus* qui existimavit donum Dei pecuniâ obtineri posse, mundum non esse creatum à Deo, non esse liberum arbitrium, bona opera non esse necessaria, animas de corpore in corpus migrare, esse Deum qui apparuit in Samariâ, ut Pater, in Judæâ ut Filius, in Gentibus ut Spiritus sanctus, & similia in quibus multos habuit discipulos. Fuit deinde *Menander* easdem tenens opiniones, addens se esse Salvatorem mundi, Baptismum in suo nomine conferri debere, & nullam fore Resurrectionem carnis. *Nicolaitæ* dicti à Nicolao, uno ex septem primis Diaconis, docuerunt licere fornicari, vesci Idolothytis, & luminaria suffocabant in conviviis suis, ut libentiùs sua committerent adulteria. *Cerinthus* & *Ebion* Jesum esse purum hominem ex Josepho natum docuerunt. Fuerunt & plures alii quos omitti vult nostra brevitas.

Sicut in primo sæculo fuerunt plures Hæresiarchæ contra Ecclesiam, sic pro illa tuen-

dâ multi fuerunt Apoſtoli, Sancti & Doctores, quorum aliquos referemus. Inter alios fuerunt *D. Paulus* qui per cœleſtem revelationem in Evangelio pleniſſimè doctus quatuordecim ſcripſit Epiſtolas: *S. Ioannes Apoſtolus*, qui ſcripſit Evangelium, Apocalypſim, & Epiſtolas tres, *S. Matthæus*, qui ſcripſit Hebraïcè Evangelium. *S. Iacobus*, qui Epiſtolam unam edidit. *S. Iudas*, frater Jacobi qui unam brevem ſcripſit. *S. Marcus*, qui brevè conſcripſit Evangelium. *D. Lucas*, qui protulit Actus Apoſtolorum. *D. Clemens*, qui multa ſcripſiſſe fertur. *D. Dionyſius Areopagita*, Pauli Diſcipulus, qui plura edidit de cœleſti Hierarchiâ, de Eccleſiaſticâ Hierarchiâ, de DD. Nominibus, de Myſtica Theologiâ, & quaſdam Epiſtolas. *S. Ignatius* Epiſcopus Antiochenus, qui plures Epiſtolas conſcripſit, quarum ſeptem enumerat Euſebius lib. 3. Hiſt. cap. 30.

De Hæreſibus & Doctoribus

SECUNDI SÆCULI.

HÆRESIARCHÆ majoris nominis qui apparuerunt in hoc ſæculo, fuerunt *Saturninus* à quo Saturniani: Hi erant diſcipuli Simonis & Menandri, quorum hæreſes ſuſtinebant *Chiliaſtæ ſeu Millenarii*, qui docebant ſanctos regnaturos mille annis poſt Reſurrectionem cum Chriſto in terris. *Carpocratiani* à Carpocrate Alexandrino, docente Jeſum Chriſtum eſſe ex Joſeph natum, Mundum

fuisse creatum ab Angelis, legemque & opera non esse necessaria Fidelibus; semper sequebatur eum Marcellina sua meretrix. *Valentiniani*, à Valentino, qui factus est hæreticus, quia Episcoparum obtinere non potuit: Hic dicebat, Christum transiisse per uterum virginis, tanquam per canalem, non verò sumpsisse ab ea carnem. Hi propter suam insignem doctrinam se dicebant Gnosticos, seu sapientes, & cognoscentes. *Caiani*, inde dicti sunt quòd Caïnum, Sodomitas, Chore, Dathan & Abiron salvatos esse dicerent; Negabant carnis Resurrectionem, Judamque ut aliquid divinum agnoscebant, quia tradendo Christum, agnoscebat quantùm ipsius mors esset profutura; *Ophitæ*, sic dicti quod crederent, serpentem, qui Adam decepit, fuisse Christum: Serpentem verum conservabant, quem adorabant & faciebant incantationibus ascendere super altare, ubi oblationes lambebat & regrediebatur posteà in cavernam. *Cerdonistæ* duos agnoscebant Deos sibi contrarios, unum misericordiæ, Patrem Christi & authorem Evangelii; alium justitiæ, creatorem mundi & authorem veteris legis. *Marcionistæ*, in eodem errore fuerunt; erat enim Marcion Cerdonis discipulus, cujus opiniones Romæ sustinuit, negabatque cum illo Incarnationem Christi, dicens ejus corpus fuisse de cœlo, non de Virgine; carnes & usum Matrimonii damnabat, volebatque Christum in descensu ad inferos liberasse animas Reproborum. *Montanistæ*, à Montano Phryge, unde Cathaphrygæ dicti sunt discipuli ejus; propter perversam vitam ipsius

Montani, cujus nomen, quod ab initio acceperant, reprobarunt posteà; Ipse Montanus se Paracletum dicebat, plures seduxit, & inter alios Tertullianum. *Quartadecimani* vel *Paschatitæ* semper volebant Pascha celebrari quartadecimâ Lunæ Martii, quod Catholici celebrant Dominicâ sequente. *Adamitæ* sequebantur nuditatem Adami; credebant non esse licitum hominibus nec fœminis vestitos adesse in suis comitiis, quæ erant verus Paradisus, matrimonium repudiantes tanquam diabolicum; simul se conjungebant in tenebris, volebantque preces ad Deum omnia cognoscentem esse inutiles. Multis aliis hæresibus refertum est hoc sæculum.

Inter sanctos Patres secundi sæculi fuere *Iustinus Martyr*, an. 150. cujus scripta ad nos pervenerunt, quæ recenset Eusebius lib. 4. hist. cap. 17. *Athenagoras* an. 155. qui insignem pro Christianis Apologiam scripsit. *Egesippus* anno 177. qui scripsit Historiam Ecclesiasticam usque ad sua tempora. *S. Irenæus* Episcopus & Martyr an 180. multa scripsit, sed ad nos pervenerunt tantum quinque libri adversus Valentinum; probabilius est ipsum Græcè scripsisse, quàm Latinè.

De Hæresibus & Doctoribus

Tertii Sæculi.

Surrexerunt in hoc tertio sæculo *Origenistæ* ex Origene qui *Adamantius* vocabatur ob constantiam quam habuit tempore per-

ſecutionis; credebat ſolos Eunuchos poſſeſſuros eſſe Regnum cœlorum; unde ſe caſtravit, non ferro, ſed pharmaco; & hoc quia litteraliter interpretabatur hunc textum: *Sunt Eunuchim qui ſe caſtraverunt propter Regnum cœlorum:* Perſonarum Divinarum æqualitatem negabat, Filiumque ita à Patre diſtantem dicebat, ac Apoſtolos à Chriſto: Filium Dei, licet ex eſſentia Patris, creaturam tamen reputabat; ſicut Spiritum ſanctum: Aſſerebat homines non poſſe videre Angelos, nec Angelos Spiritum ſanctum, nec Spiritum ſanctum Filium, nec Filium Patrem: Animas longè ante corpora creatas fuiſſe volebat, & ad corpora miſſas propter peccata: Perpetuitatem ſtatûs mortuorum negabat, credens animas ad corpora reverſuras de cœlo & de inferno, & in mundo converſaturas; vel, ut alii dicunt, dæmones & damnatos fore beatos poſt annos mille. Omnes hæreſes quæ præceſſerant, refutabat, & in deteriores incidit: Continentiam maximè affectabat; undè alii hæretici, Origeniani dicti, & inhoneſti vocati, ſeu impudici, non ab Origene Adamantio, ſed ab alio ejuſdem nominis traxerunt originem. Non deſunt tamen magni momenti authores, ut inter alios Picus Mirandulanus, qui Origenem juſtificare conati ſunt, ut diximus, agendo de Conciliis.
Tertullianiſtæ dicti à Tertulliano qui cùm non poſſet fieri Epiſcopus Carthaginenſis in odium Victoris Papæ, Compatriotæ ſui, in Eccleſiam Romanam & Prælatos ipſius invexit: Traditiones impugnabat; Animas licèt immortales, faciebat corporeas, & animam Filii

ab anima Patris dicebat progenitam : Deum licèt nullius figuræ, corporeum tamen asserebat : Animas damnatorum sustinebat converti in diabolos post mortem : Nullum esse dicebat Baptismum ab hæreticis collatum, occasionemque dedit Agripino Episcopo Carthaginensi, uni ex prædecessoribus sancti Cypriani, idem sentiendi : Se reddidit Montani fautorem, quem Paracletum æstimabat ; sed posteà ambitione motus ipsum dereliquit, ut se in principalem Hæresiarcham erigeret. *Elseita* à falso Propheta Elsi in omnibus judaïsabant ; docebantque licitum esse fidem ore negare ; modò in corde retineatur. *Novatiani* à Novatiano Presbytero Romano Antipapa, & à Novato Presbytero Carthaginensi dicti, docuerunt non esse in Ecclesia potestatem remittendi peccata post Baptismum commissa : Secundas nuptias illicitas asserebant : Nolebant baptisatos sacro Chrismate esse confirmandos ; unde ipse Novatianus, qui usque ad mortem Baptismum distulerat, noluit confirmari. Rebaptisabant eos qui in nostra Ecclesiâ receperant Baptismum. Voluerunt vocari *Cathari*, id est, puri & mundi ; undè alba veste induebantur. Novatianus à suis exigebat ut in sua communione protestarentur semper se tales mansuros esse, & numquam communicaturos cum Papâ Cornelio. Porrò Novatianismus nostrum Regnum turbavit ministerio Marciani Arelatensis Episcopi, qui Novatiano amicitia conjunctus erat. *Sabelliani* dicebant unam tantùm esse in Divinitate personam, quæ tanquam Pater in veteri testamento legem dederat ; in

Novo incarnata fuit ut Filius, passa & mortua; & ut Spiritus sanctus descendit super Apostolos. Ideo dicti sunt *Patripassiani*, quòd Pater scilicèt mortuus fuerit, quia erat eadem persona cum Filio. Inter alia improbabant Catholicos, quòd se Monachos facerent. *Angelici* mundum ab Angelis factum credebant. *Apostolici* seu Encratitæ hoc nomen usurpabant, quia nihil possidebant, nec matrimonio conjungebantur. *Paulianistæ*, seu *Samosateni* à Paulo Samosateno, dicebant Christum esse purum hominem, justum tamen, nec baptisabant in nomine Trinitatis; unde ex Augustino Concilium Nicænum jussit ut rebaptisarentur qui hunc impostorem deseruerant. *Manichæi* à Mane, qui duo docuit principia esse æterna, unum bonum, alterum malum: Omnia esse corporalia & nihil spiritnale: Hominem non esse liberi arbitrii: Se esse Spiritum sanctum quem Christus promisit: Carnem & vinum esse res ex se immundas, & ideò ab iis esse abstinendum: Animas de corpore in corpus migrare, & quamplurima ridicula.

In hoc sæculo vixerunt Tertullianus An. 203. initio Catholicus, deinde in Montani hæresim prolapsus. *Clemens Alexandrinus*, presbyter An. 204. *Minutius Fœlix*, Anno 206. *Origenes Adamantius* Clementis Alexandrini discipulus An. 226. Hujus opera ascendunt ad sena millia, teste Epiphanio, quorum perierunt plurima. *Gregorius* Episcopus Neocæsariensis, ob magnitudinem miraculorum dictus Thaumaturgus Anno 233. *Cyprianus*, Anno 250. *S. Zeno* Episcopus Veronensis, An. 260. *S. Methodius*

Episcopus Tyri, an. 285. *Arnobius*, an. 285. qui ex Pagano Christianus, scripsit contra gentes. *Lactantius Firmianus*, an. 290. &c.

De Hæresibus & Doctoribus

QUARTI SÆCULI.

DONATUS primò apparuit ex Numidiâ oriundus; Schisma initio fecit, quia condemnatus fuit ab Ecclesia, eò quòd injustè accusasset Cæcilianum Carthaginensem Episcopum de traditione Bibliæ Idololatris; posteà factus est hæreticus, rebaptisans eos qui. à Christianis veniebant ad Donaristas: In Ecclesia solos justos contineri dicebat, volebatque Ecclesiam in suis solis discipulis contineri. Ipsum acriter oppugnavit Optatus Milevitanus. *Meletiani* nolebant convenire in orationibus cum conversis, qui durante persecutione ceciderant; & quod pejus est, cum Arianis se conjunxerunt. *Arius Alexandrinus* Presbyter, docuit Filium Dei esse creaturam, non esse coæternum Patri, nec coessentialem; Verbum tenere locum animæ in Christo, ipsum crevisse in cognitionibus, ut cæteros homines. Ariani Catholicos ad se convenientes rebaptisabant more hæreticorum nostrorum numquam utebantur nomine Jesu Christi, sed tantum Christi, Conciliaque generalia etiam approbata esse fallibilia, & actû Concilium Nicænum errasse asserebant. *Semiarini* filium Dei dicebant non ejusdem substantiæ cum Patre, sed similis,

non ὁμοούσιοι, sed ὁμοιούσιοι, quod veri Ariani negabant : conveniebant tamen inter se, ut bellum Ecclesiæ inferent. ***Anthropomorphitæ*** Deum faciebant corporeum, ad formam hominis, quia dixerat Deus, Genes. 1. ***Faciamus hominem ad imaginem nostram :*** Pascha celebrabant more Judæorum, quartadecima Lunæ Martii. Improperabant Episcopis Catholicis, quod temporalia haberent, &c. ***Circoncelliones***, sic dicti, quia pauperculas incolebant cellulas, Martyres prædicabant eos qui sibi mortem inferebant, de facilique trucidabant illos, qui à sua opinione non stabant. ***Photinus*** Sirmiensis Episcopus, Christum purum hominem faciebat ; Deumque negabat trinum. ***Macedonius*** Episcopus Constantinopolitanus, Spiritum Sanctum Deum non esse, sed puram Creaturam, asserebat. ***Ætius & Eunomius*** in eodem errore fuerunt, nisi in quantùm Filium Patri omnino dissimilem faciebant, & Macedonius similem. Ipse Ærius, cùm Episcopus fieri non posset, Presbyteros docebat esse æquales Episcopis, Sacrificia non esse offerenda pro defunctis, nec Ecclesiæ jejunia observanda. ***Iulianus Apostata*** Monachus ab Ecclesia & à Monachatu separatus, se Summum Pontificem declaravit, ut cultum Idolorum restaurarer : Destruxit Christi imaginem, quam hemoroïssa Euangelii apud Cæsaream collocaverat, cujus pedibus nascebatur quædam herba omnibus incognita quæ omnes morbos curabat, modò attingerent fimbriam vestimenti imaginis. Licet illi maximè odio esset sancta Crux, & ejus imago ; aliqua tamen die cum in

templo esset ad consulendum oraculum, visionibus extraordinariis turbatus, se signo Crucis munivit. *Priscillianistæ* à Priscilliano Gnostico sic dicti, cum omnibus præcedentibus hæreticis participarunt; nimirùm cum Manichæis, Sabellianis, Arianis, Marcionistis, & Quartodecimanis. Corpus per se malum à malo principio, nimirum diabolo, esse dicebant; & sic negabant corpora resurrectura: Matrimonium detestabantur, credentes pueros semine carnali procreatos ad Deum pertinere non posse, sed tantùm illos qui concipiebantur de Spiritu sancto: Animas asserebant esse de substantia Dei, licitumque dicebant jurare & pejerare, potiusquàm prodere secretum. *Elvidius* B. Mariam sentiebat alios filios genuisse post Christum. Sic *Iovinianus*, qui insuper matrimonium æquale virginitati dicebat, & omnia crimina æqualia sicut beatorum præmia. *Apollinaris* in Christo corpus coëssentiale cum Verbo prædicabat, fundatus in hæc verba, Joan. 1. *Verbum caro factum est.* Sunt & quamplurimæ aliæ hæreses quibus hoc sæculum abundat.

In hoc quarto sæculo ab an. scilicet 300. ad 400. floruerunt *Eusebius Cæsariensis & S. Athanasius Episcopus Alexandrinus*, cujus opera quatuor tomis continentur. An. 340. *S. Hilarius* Pictavorum Episcopus, anno 355. qui jam provectæ ætatis Christianus factus, tamen brevi in Ecclesiasticâ doctrinâ ita profecit, ut Ecclesiæ Catholicæ columna sit meritò nominandus. *S. Optatus* Episcopus Milevitanus an. 365. septem libros adversus Donatistas edidit.

S. Cyrillus Hierosolymæ Episcopus, an. 365. sæpè de sede ejectus fuit, & sedi restitutus posteà. *S. Ephrem* Diaconus Edessenus, an. 365. scripsit plurima opera quæ teste Hieronymo lib. de Script. Eccles. post lectionem Scripturæ in Ecclesiis legi solebant. *S. Basilius Magnus* Archiepiscopus Cæsariensis in Capadocia, an. 370. Hujus præclara opera quatuor continentur tomis. *S. Gregorius Nazianzenus Episcopus*, an. 370. *S. Epiphanius*, an. 370. Salaminæ in Cypro Episcopus fuit. *S. Ambrosius Mediolanensis*, an. 374. quinque tomos conscripsit impressionis Parisiensis *S Gregorius Nyssenus*, S Basilii Frater. *S. Hieronymus*, an. 90. Presbyter & Ecclesiæ Doctor fuit Hujus opera in editione Lugdunensi novem tomis continentur. *Ruffinus* Presbyter Aquileiensis S. Hieronymi quondam amicissimus, deinde æmulus factus, libros duos ad historiam Eusebii, Cæsariensis addidit, an. 390. *S. Ioannes Chrysostomus*, primum in foro versatus, Monasticam posteà vitam exercuit, ab illa ad clerum vocatus, Presbyter Antiochenus factus est; & deinde Episcopus Constantinopolitanus. In quinque tomos illius opera dividuntur; anno 398.

De Hæresibus & Doctoribus

QUINTI SÆCULI.

ECCLESIÆ bellum intulerunt sequentes hæretici. *Pelagius* Brito Monachus, an. 415. cœpit docere, peccatum Adami illi soli no-

cuisse, nullum in posteritate sua fuisse peccatum originale: Mandata Dei solis naturæ viribus posse observari: Orationes ad Deum inutiles dicebat ad benè agendum, quod poterat ex se liberum arbitrium; admittebat tamen Baptismum, ut infantes de bono in melius progrederentur: Mortem dicebat non esse pœnam peccati, sed conditionem naturæ, ita ut mortuus fuisset Adamus, etiam non peccans: Sacerdotalia & Episcopalia vestimenta denique improbabat. Ipsum secutus est Celestius hæreticus. *Semipelagiani* dicebant; liberum arbitrium se posse determinare ad bonum; ut tamen bonum operaretur, indigere gratiâ, sicque initium salutis & prædestinationis in nobis reponebant. *Secundinus*, Discipulus Manichæi, Deum mutabilem credebat, Christum Filium Dei naturalem negabat, malumque faciebat substantiam. Ad Augustinum scripsit ut ad Manichæismum rediret, cui respondit Augustinus eloquenti libro qui habetur 6. tomo. *Vigilantius* docuit inanem esse invocationem Sanctorum; cultum, qui reliquiis fertur, esse idololatriam; Ecclesiastica jejunia, sicut Cœlibatum Sacerdotum, rejiciebat. *Nestorius* Episcopus Constantinopolitanus in Christo duas personas asserebat esse; Virginem ut Matrem Dei nolebat agnosci; & in pane fermentato, cum duabus speciebus, consecrabat & communicabat. *Eutyches* Abbas Constantinopolitanus; ut Nestorio contradiceret, unam tantum personam, sicut unicam naturam, in Christo admittebat; irridebatque Concilia, maximè Ephesinum & Chalcedonense. *Dioscorus*

pecuniâ

pecuniâ suscepit protectionem & justificationem Eutychetis. *Pontificantes* dicti sunt illi qui authore Zenone Imperatore, unionem quandam faciebant inter Catholicos & Eutychianos, ita ut ex unâ parte Anathema dicerent Eutycheti, & ex alia Concilium Chalcedonense, ubi damnatus fuerat, contemnerent. *Petrus Cnapheus* Episcopus Antiochenus sentiebat totam Trinitatem fuisse crucifixam; unde in Trisagio, sic loquebatur: *Sanctus Deus, Sanctus fortis, Sanctus & immortalis qui crucifixus es pro nobis. Prædestinati* seu *Prædestinatiani* bona opera non prodesse, nec mala obesse asseverabant, omnia in prædestinationem & reprobationem referentes, quæ prorsùs sunt infallibiles.

In quintò sæculo apparuerunt. *D. Augustinus*, anno 420. qui initio doctrinam Manichæi amplexus est, posteà verò Catholicus factus multa excellentissima dedit Ecclesiæ opera, quæ novem tomis continentur. *S. Maximus* anno 420. qui plura scripsit. *Synesius* sanctissimus & doctissimus Episcopus Ptolemaidis anno 410. *S. Paulinus* Episcopus Nolanus. *Severus Sulpitius*, S. Paulini amicissimus, an. 420. *Paulus Orozius* presbiter Hispanus, Discipulus Augustini, anno 425. *Sedulius* presbyter Scotus, anno 430. qui composuit hymnos duos de Christo, quorum unus sic incipit: *A solis ortus cardine, &c. S. Cyrillus Alexandrinus Episcopus*, qui præfuit Concilio Ephesino I. nomine S. Cœlestini, Nestoriumque Hæresiarcham scriptis & authoritate damnavit, anno 430. *Theodoretus* Episcopus Cypri,

Anno 433. Nestorio. favit initio Controversiæ, posteà tamen resipiscens fuit admissus inter Catholicos in Concilio Chalcedonensi. *Sidonius Appollinaris* Anno 440. *Ioannes Cassianus*, Anno 440. *Vincentius Lirinensis* Anno 440. *Socrates & Sozomenus*, qui Historiam Ecclesiasticam scripserunt, Anno 440. *S. Petrus Chrysologus*, Anno 440. Episcopus Ravennas. Scripsit insignem Epistolam ad Eutychetem, ut in materiâ fidei S. Leoni præstaret obedientiam. *S. Leo* Papa meritò appellatus Magnus, Anno 440. *S. Simeon* vocatus *Stilita*, quia stetit, ann. 81. in columnâ, Anno 445. *Hilarius Arelatensis* Episcopus, Anno 445. *Sanctus Prosper Aquitanus* Anno 445. *Basilius Seleuciensis* Anno 450. *Salvianus* Episcopus Massiliensis An. 468. *Gennadius Massiliensis*, Anno 490. *S. Gelasius* Papa, Anno 492. *S. Cæsarius* Episcopus Arelatensis, Anno 499. & alii.

De Hæresibus & Doctoribus

Sexti Sæculi.

IN hac Centuriâ Thalmudistæ apparuerunt cum suo Talmud quod dicebant esse veluti explicationem legis Mosaïcæ. Jure damnati sunt à Gregoriô IX. Innocentiô IV. Juliô III. & Paulo IV. qui igni illorum libros dederunt. Abyssum errorum continet Talmud, sive loquamur de Jerosolymitano, sive de Babylonico. Deum dicebant ante creationem hujus mundi se exercuisse in ædificandis & de-

ſtruendis pluribus mundis, donec didiciſſet productionem iſtius; aſſerunt Deum tres primas horas diei inſumere ad lectionem legis Moſaïcæ; Moïſemque in cœlum aſcendentem reperiſſe Deum accentus ſacræ Scripturæ apponentem; aſſeverabant Deum in fine diei ad relaxationem ſuæ mentis ludere cum maximo piſce, nominato *Leviathan*. Quòd prima die novilunii Septembris Deus univerſum mundum judicet, & decem diebus ſequentibus adſcribat juſtos libro vitæ, & malos libro mortis. Quòd Deus præſcripſerit populo Judaïco; ut offerret Sacrificium expiationis quolibet novilunio, ut expiaretur crimen ab ipſo Deo commiſſum, dum lumen abſtulit Lunæ quod dedit Soli. Infinita penè ſimilia continet Talmud; ſed quia ridicula ſunt, ea omittere juſtum eſt. *Petrus Appameus* Pſeudo-Propheta, qui ſe intruſit in Epiſcopatum Appameæ, omninò Eccleſiam Catholicam & ſacros Canones impugnavit, Sanctos mortuos delendo è codice Eccleſiæ anathematizavit, imaginibus eorum abolitis, ſubſtituit imagines Dioſcori & aliorum Hæreticorum qui damnati fuerant ab Eccleſiâ; Monaſteriiſque expellendo Monachos vî armàtâ, introduxit in ea meretrices. In hoc ſæculô maximum incrementum ſuſcepit Eutichianiſmus, quem palam profeſſi ſunt *Anthimus Trebizontinus* Epiſcopus & *Monophyzitæ.* ſic dicti, quia licet faterentur fuiſſe duas naturas ante unionem, poſt unionem tamen dixerunt remanſiſſe tantùm unam. *Triteitæ* nomen naturæ ignorantes ex una parte tres Deos admittebant, & ex alia confundebant na-

turas in Christo. *Iacobitæ* à Jacobo Syro dicti, dogmata sua componebant ex erroribus Dioscori, Eutychetis & aliorum; uno digito arabant signum Crucis, un ostenderent esse tantùm vnam in Trinitate personam; pueros denique baptisabant cum pirotino fronti vel genis applicato.

In hoc sexto sæculo visi sunt *S. Fulgentius Carthaginensis*, Ruspensis Episcopus, anno 500. *Andreas* Episcopus Cæsareæ, anno 500. *Ennodius* primò Diaconus, posteà Episcopus Ticinensis, anno 503. *Boëtius Severinus*, anno 528. Senator clarissimus qui multa de re Philosophica & Theologica scripsit. *Dionysius exiguus* nomine, sed doctrina & sanctitate maximus, anno 525. *Anastasius Sinaita*, anno 544. *Procopius Gazæus*. anno 560. *Evagrius* qui scripsit historiam Ecclesiasticam libris sex ab eo tempore in quo desiit Sozomenus, anno 596. *D. Gregorius Turonensis* Episcopus, anno 596.

De Hæresibus & Doctoribus

SEPTIMI SÆCULI.

MONOTHELITÆ., authore *Cyro*, Patriarcha Alexandrino, unam tantùm in Christo voluntatem asserebant. Ipse Cyrus Sergium Patriarcham Constantinopolitanum, ad suum errorem adduxit. Anno circiter 615. *Mahumetus* ex vili gente Arabicâ oriundus sectam novâ ex omnibus Religionibus dogmentatam suscepit ministerio Sergii cujusdam, non

præcedentis, sed alterius Monachi Ariani & Nestoriani. Mahumetus Epilepsi gravatus populo suadebat quod sui lapsus erant tot extases in quibus Deo communicabat, ministeriô Gabriëlis Archangeli, qui illi credenda proponebat, ex quibus Alcoranum refertum est. Sibi ingentem prædonum copiam adjungens, potentissimum se fecit; ita ut Arabes *Sarraceni* dicti, eum in Regem habuerint cum proposito totum destruendi Christianismum. Tot ab eo sunt producta somnia, ut ea non liceat enumerare. *Armeni* ex Jacobitis & Eutychianis oriundi, Deum mendacii, blasphemiæ & sacrilegii accusabant; Spiritum sanctum à solo Patre asserebant; Pascha suum in manducatione, non Corporis Christi, sed boum & agnorum collocabant; Peccatum nolebant esse à libero arbitrio, sed à Sathana, Peccatum originale negabant; Omnes homines ante Passionem Christi damnatos esse dicebant propter peccatum Adami nullomodo in illis existens; Vim gratiam conferendi tollebant à Sacramentis; Rebaptisabant eos quos baptisaverant Romani; Cum solo fermentato pane consecrabant; Christum ad Inferos descendentem dicebant liberasse omnes damnatos; Fœminas in sexu virili resurrecturas prædicabant, bellumque continuò inferebant Summo Pontifici. *Pyrrhus* Patriarcha Constantinopolitanus errorem Monothelitarum profitebatur; sicut & *Maronitæ* & *Macharius Patriarcha* Antiochenus cum *Theodoro Patriarcha* Constantinopolitano, qui fuerunt duo Principes Monothelitarum; solum Honorium Papam æstimabant,

quòd crederent falsò in Monothelismum incidisse.

In hoc sæculo apparuerunt *D Gregorius*, Papa sanctissimus & Doctor Ecclesiæ, qui meritò appellatus est. Magnus Anno 600. *Hesychius seu Hisychius* Episcopus Jerosolymitanus, Anno 601. *S. Sophronius* Episcopus Jerosolymitanus An 610. *Leontius*, An. 630. *Ionas*, An. 630. non Aurelianensis, sed *Hibernus*, qui Angliam, Gallias & Italiam multum illustravit. *Isidorus* Hispalensis Episcopus, Anno 630. *S. Eligius* Episcopus Noviodunensis, An. 640. *S. Maximus* Monachus Constantinopolitanus & Martyr *eximius* An. 650. *S. Ildephonsus*, qui factus est Episcopus Toletanus, An. 658. Plura de B. Virgine scripsit. *S. Iulianus* Episcopus Toletanus, An. 680. *Anastasius*, Nicænus Episcopus, qui vixit post Concilium Trullanum nuncupatum Quinisextum, quia Canones addidit Conciliis generalibus, quinto & sexto.

De Hæresibus & Scriptoribus

OCTAVI SÆCULI.

ICONOMACHI, id est, oppugnatores sacrarum Imaginum contra Ecclesiam maximè grassati sunt in hoc sæculo, Idololatriam imputantes illis qui eas in templis retinent; unde *Leo Isauricus* Imperator, dictus propterea *Iconomachus*, seu Iconoclasta, edictum proposuit, ut ubique sacræ Imagines tollerentur de templis. *Agonyclitæ* superstitiosos reputabant

illos qui flectebant genua inter orandum, undè erecti semper orabant. *Aldebertini* ab Aldeberto Gallo, credebant sanctissimas, sed incertas reliquias, authori suo allatas fuisse ab extremis terris, ministerio Angeli; ipsum credebant similem Apostolis, ejus capillos & ungues æqualiter colendos esse dicebant, ac reliquias D. Petri; Credebant ipsum cognoscere omnia peccata quæ committebant, & posse illa remittere sine confessione aliqua. *Albanenses* duo principia, unum bonum, aliud malũm tenebant; Aliquem ante adventum Christi justum fuisse negabant; Deum credebant, malum non prævidere, nisi ministerio diaboli; Mundum faciebant æternum, & in æternum duraturum; Deum non creare animas de novo; sed animam mortui in alterum corpus transmigrare; Nullomodo juramentum esse licitum; Nullum extare originale peccatum; Sacramenta nullam vim habere, dum à malis conferuntur ministris; Necessitatem in confessione esse nullam; Nullum perversum posse episcopari; Matrimonium esse illicitum; Ab Ecclesia nihil possidendum esse, nisi in communi; Tandem Resurrectionem corporum negabant. *Elipandus* Christum solum filium Dei esse adoptivum tenebat. *Paulihannita* à Paulo & Joanne sic dicti, præter Manichæismum quem profitebantur, tenebant formam Baptismi in his verbis consistere, *Ego sum aqua viva;* & Euchariſtiam in istis, *Accipite, manducate & bibite*; cultum S. Cruci negabant; Sacerdotes nostros rejiciebant; seque Christianos vocabant, nos vero Romanos.

In hoc sæculo Ecclesiam multùm illustraverunt, *S. Gregorius* junior Papa 2. anno 714. *S. Marcellinus* Presbyter & vir Apostolicus, anno 717. *S. Germanus*, Constantinopolitanus Episcopus, an. 720. *V. Beda*. Presbyter Anglus an 731. qui plura scripsit octo tomis contenta. *S. Ioannes Damascenus*, an. 731. vir magnæ doctrinæ & sanctitatis, qui Orientem illustravit eo tempore quo V. Beda Occidentem. *S. Bonifacius* Mogontinus Episcopus & Martyr, natione Anglus, an. 740. Paulus Diaconus Aquilejensis 774. qui erat à secretis Desiderii, Regis Longobardorum, quando à Carolo Rege Francorum captus est, & Regnum ipsius eversum. Deinde ipse Paulus Monachus factus est Cassinensis, ubi piam & religiosam vitam duxit: Inter alia scripsit hymnum, qui decantatur in natali sancti Joannis Baptistæ, *Vt queant laxis*, &c.

De Hæresibus & Scriptoribus

Noni Sæculi.

Godescalcus, quem alii ex Gallia, alii ex Belgio oriundum putant, condemnatus fuit in Concilio Moguntino, quia renovabat Hæresim Prædestinatianorum, dicendo Deum sine prævisione boni & mali aliquos absolutè prædestinasse, alios absolutè reprobasse; consequenter tenebat Christum non esse pro omnibus mortuum, nec Deum velle omnium salutem. *Claudius Taurinensis Episcopus* contra quem

Jonas Aurelianensis Episcopus tres libros scripsit, hæreses Nestorianorum, Iconoclastarum & Arianorum profitebatur; Inimicus Sanctorum verè fuit; Peregrinationes ad sacra loca condemnabat, reputabatque Baptismum nullum esse sine signo Crucis. *Photius* fuit vexillifer Græcorum Schismaticorum, quorum Schisma, quatuordecies renovatum, sic incœpit; In Concilio quodam Constantinopolitano, anno 854. per Ignatium Patriarcham fuit condemnatus, & Gregorius Syracusanus Episcopus, sub hac conditione, quòd ratam haberet talem depositionem Leo IV. Papa; sed mortuo Leone, talis ratificatio fuit solùm facta per Benedictum III. anno 856. de quibus Gregorius indignatus deponi fecit Patriarcham Ignatium, cui substituit Photium Eunuchum, qui anteà erat laïcus: hic vero Photius Schismati Græcorum ab Ecclesia Latina initium dedit. Greci ergo in his erroribus versabantur; Spiritum Sanctum à solo Patre procedentem agnoscebant; Animas ante judicium fore beatas negabant; Purgatorium & suffragia pro mortuis infirmabant; Licita dicebant esse damna inimicis suis illata; Viduas à secundis nuptiis, quas reputabant illicitas, arcebant; Matrimonium indifferenter posse dissolvi tenebant; Usuram dicebant licitam, sicut sacrorum venditionem; Baptisatos à Latinis rebaptisabant, nec dabant Baptismum pueris ante octavum diem, quacumque instante necessitate; Eucharistiam in pane azymo posse fieri negabant; ipsam volebant debere fieri cum solo vino sine aquâ; Necessariam asserebant communionem sub utrâque specie;

ſedebant, pravos recipientes panem conſecratum non recipere corpus Chriſti; Affirmabant ſacramentum Euchariſtiæ efficacius eſſe die Jovis ſancta quàm aliis; unde in illa tantùm celebrabant, & per totum annum aſſervabant panem conſecratum, ut ægrotis porrigeretur; Neceſſarium aſſerebant dari infantibus Euchariſtiam; Primatum Eccleſiæ Romanæ tollebant, ut illum attribuerent Conſtantinopolitanæ; More tandem Judæorum ſe abſtinebant à ſuffocatis & à carnibus prohibitis in veteri lege. *Ioannes Scotus*, non Doctor Subtilis, qui ſanctiſſimus fuit, ſed Monachus S. Benedicti, qui fuit diſcipulus V. Bedæ, ſcripſit librum in quo dicere videbatur, ſolam figuram corporis Chriſti eſſe in Euchariſtiâ; unde hic liber damnatus eſt in Concil. Vercellenſi, ut teſtatur Lanfrancus Epiſcopus Cantuarienſis; propter hoc Alanus & alii Joannem Scotum Sacramentariorum authorem putant, quod non veriſimile tenet Bellarminus lib. 3. de Euch. cap. 8.

In hoc ſæculo fuerunt *Alcuinus Anglus*, V. Bedæ æqualis, anno 8 00. quem in Galliam evocavit Carolus Rex Francorum, hic multa ſcripſit. *S. Nicephorus*, Epiſcopus Conſtantinopolitanus, qui Chronologiam fecit & quatuor Opuſcula ſcripſit contra Iconomachos, an. 811. *Vſuardus*, Monachus natione Gallus Alcuini diſcipulus, qui Martyrologium ſatis accuratum, quò multæ Eccleſiæ uſæ ſunt, conſcripſit, anno 812. *S. Lutgerus*, an. 812. primus Epiſcopus Monaſterienſis, qui cum à Carolo Magno Imperatore vocatus eſſet pluries, ire recuſavit,

quia occupatus erat in laudibus Dei recitandis; unde posteà Imperatori dixit, quòd majori Domino obsequium tunc præstaret. Factum hoc multùm laudavit pius ac religiosus Imperator. *Ionas Aurelianensis*, an. 820. qui scripsit tres libros contrà Claudium Taurinensem Episcopum pro defensione sacrarum Imaginum, signi S. Crucis, & peregrinationum ad loca sancta *S Theodorus Studites*, qui fortiter dimicavit pro imaginum cultu, an. 820. *Rabanus Maurus*, natione Germanus, anno 835. Episcopus fuit Moguntinus. *S. Eulogius*, martyr & Episcopus Toletanus, anno 850. *Simeon Metaphrastes*, an. 858. qui scripsit vitas Sanctorum per singulos menses, in quibus tamen multa addidit ex proprio ingenio, non ut gesta fuerunt, sed ut geri potuerunt. *Anastasius Bibliothecarius* & Abbas Romanus, anno 854. scripsit vitas Pontificum à D. Petro usque ad Nicolaum I. *Hincmarus Rhemensis*, anno 850. alios omitto.

De Hæresibus & Scriptoribus

DECIMI SÆCULI.

IN hoc sæculo pauci reperti sunt Hæresiarchæ, nisi illi qui incœperunt in præcedenti; sed in illo maxima fuit continuatio Schismatis Græcorum.

Scriptores qui apparuerunt, fuerunt *Leo VI.* Imperator, qui dictus est *sapiens*, quod scripserit insignem Epistolam ad Regem Sarraceno-

rum de veritate fidei Christianorum, & Sarracenorum impietate, ubi diserte affirmat Spiritum sanctum à Patre & Filio procedere, anno circiter 911. Hoc sæculum illustravit, alioqui valdè obscurum, hic Imperator; *Marcus Heremita*, an. 906. præcedenti Imperatori decennium vitæ prædixit, illumque curavit saucium. *Berno* Abbas Augiensis, an. 1014. quo tempore cœpit Symbolum Fidei in Missa decantari. *Hermannus*, Monachus Augiensis, valdè pius. *Contractus* dictus est à membrorum ferè omnium debilitate. De eo dicitur quòd scripserit antiphonas *Salve Regina*, & *Alma redemptoris Mater*, sicut prosam, *Veni sancte Spiritus*, an. 1050. *Sanctus Leo*, Papa IX. ex Episcopo Tullensi Sedem Apostolicam occupavit. Scripsit insignem Epistolam ad Michaëlem Episcopum Constantinopolitanum contrà Græcorum errores, anno 1050. *Moses Barcepha*, Episcopus Syrus, scripsit librum de Paradiso in duas partes divisum, qui cautè legendus est.

De Hæresibus & Scriptoribus

Undecimi Sæculi.

Berengarius Archidiaconus Andegavensis docuit in Eucharistiâ corpus Christi non existere, nisi figurativè. Cum posteà hunc errorem revocasset, docuit substantiam panis esse cum corpore Christi, addiditque parvulos non esse baptisandos, *Zuingliani* in primo

errore, Lutherani in secundo, & Anapaptistæ in tertio eum secuti sunt. Resipuit tamen, & in fide Catholica mortuus est. Simoniaci venditionem & emptionem redituum Ecclesiasticorum licitam proclamabant. *Reordinantes* è contra Sacerdotes Simoniacos admittere nolebant, nisi priùs reordinarentur. *Incestuosi* licitum asserebant Matrimonium in quarto gradu consanguinitatis celebratum contra Canones Ecclesiæ.

Scriptores hujus sæculi fuerunt *S. Fulbertus Carnotensis, S. Odilo*, Abbas Cluniacensis. *S. Burcardus*, Episcopus Vormacensis. *S. Odo* Abbas Cluniacensis, suique ordinis in Gallia reparatorr *Luitprandus Ticinensis* Diaconus & posteà Cremonensis Episcopus. *Humbertus* Cardinalis, Episcopus Silvæ Candidæ: à Leone X. Legatus Constantinopolim missus est, tanquam Græcè & Latinè doctissimus. *Petrus Damianus* ex Monacho S. Benedicti, S. R. E. factus Cardinalis Episcopus Ostiensis. Cum esset austeræ vitæ amator ardentissimus, non semel petiit à Nicolao II. Pontifice facultatem redeundi ad eremum; sed non impetravit. *S. Anselmus Mantuanus*, Episcopus Lucensis creatus ab Alexandro II. cum in Monasterium se abdidisset, à Gregorio VII. ad Episcopatum revocatus est. Multa post mortem edidit miracula. *S. Anselmus*, Cantuariensis Archiepiscopus, natione Italus, professione Monachus, sanctitate admirandus, discipulusque & successor Lanfranci. *Georgius Cedrenus*, Historiographus Græcus. *Ado Trevirensis*, de quo dubitatur quidem, an Martyrologium Adonis sit

ejus, an Adonis viennensis. *Ioannes Curopalates*, qui scripsit historiam ab An. Dom. 81● usque ad 1081. *Theophilactus*, Archiepiscopus Bulgarorum qui scripsit in Prophetas Minores, in quatuor Evangelia & Epistolas Pauli, in quibus ita secutus est Chrysostomum, ut ipsius Abbreviator dici possit. *Lanfrancus* Archiepiscopus Cantuariensis, qui in Concil. Romano disputavit cum Berengario, quem ità convicit, ut Berengarius librum suum projecerit in ignem; sed cùm ad suum vomitum rediret Berengarius, scripsit Lanfrancus in illum insignem librum de realitate Corporis Christi in Eucharistiâ. In eodem sæculo vixerunt. *Guidmundus* Episcopus adversanus, *Adelmanus* Episcopus Brixiensis, *Anselmus Laudunensis*, *Bertholdus Constantiensis*, *Micrologus, Occumenius, Marianus Scotus*; *D. Bruno*, *Yvo Carnotensis*, & *Samuel Mazzochanus*, qui ex Judæo Christianus fectus, multa contrà Judæos scripsit,

---

De Hæresibus & Scriptoribus

DUODECIMI SÆCULI.

IN duo decimo sæculo *Marcillius de Paduâ* volebat Papam non esse successorem Christi, Ecclesiasticos arcendos esse à possessione temporalium, nullamque esse differentiam inter Episcopos & Presbiteros. *Bongomilii* ab authore Basilio Medico, quem cremare fecit Alexius Comnenus Imper. Trinitatem in Divinitate negabant, Deum formâ humanâ præditum

asserebant, mundumque à dæmonibus creatum; Obsequium redditum imaginibus improbabant; Credebant nostrum Baptismum esse Baptismum Joannis, & suum esse Baptismum Christi; Fictionem in materia religionis affirmabant licitam, Michaëlemque Archangelum incarnatum proclamabant. *Tandenius*, vel *Tanquelinus* laïcus Antuerpiensis solâ fide homines justificabat; Cœnam proclamabat non esse necessariam, sed copulationem carnalem indifferenter licere. *Petrobussiani* à quodam *Petro de Bruys* Antuerpiensi, tenebant Baptismum non esse parvulis necessarium; Christum non esse realiter in Eucharistia, nec preces esse utiles mortuis. *Petrus Abailardus* tempore D. Bernardi fidem sine ratione non admittebat; Deum volebat esse compositum; Illum non esse authorem omnis boni, nec solum æternum; Adjutum fuisse ab Angelis in mundo creando; Potestatem esse proprietatem Patris, Sapientiam Filii, & Bonitatem Spiritus sancti tuebatur; Negabat Christum incarnatum fuisse pro salute peccatorum; Spiritum sanctum animam mundi dicebat; Nullam esse libertatem in Deo, Angelis & homine; Sanctos Deum non contemplari, & in omnibus fidei articulis nos debere sequi dictamen intellectûs. Discipulus ejus fuit *Arnoldus Brixiensis Gilbertus Porretanus* esse Dei nolebat esse Deum, distinguebat proprietates à Personis DD. rejiciebat merita & vim diminuebat Baptismi. *Henriciani* ab *Henrico* quodam Tolosano eandem tenebant doctrinam ac Petrus de *Bruys*, addebantque eos Deum irridere qui canebant in Ecclesiâ.

Apostolici se Apostolos nuncupabant, missosque immediatè à Deo; Matrimonium, usus ciborum conditorum lacte, parvulorum Baptisma, Purgatorium, preces pro defunctis & omnia juramenta condemnabant. *Valdenses* à *Valdo* Lugdunensi quia sua bona peuperibus erogavit, *pauperes de Lugduno* dicti sunt; obedientiam Summo Pontifici, cultum Imaginum; Orationes ad Sanctos, Festa, Ecclesias, Baptismi Oleum, Confirmationem, Ave Maria, Confessionem auricularem, Remissionem peccatorum, Purgatorium, Merita, Ordines Religiosos, Extremam unctionem, Miracula, Juramenta, Cantus Ecclesiæ, Horas Canonicas, & penè omnia quæ in Ecclesia Romana vigent, rejiciebant; Asserebant Prælatos & Principes authoritatem amittere propter peccatum; Ecclesiam errasse tempore Silvestri Papæ; Symbolum esse rejiciendum, & omnem copulationem licitam. *Petrus Ioannis* docuit hoc tempore, latus perforatum fuisse Christo viventi; Animam rationalem non esse formam corporis; Ecclesiam Romanam esse Babylonem de Apocalyp. & Papam esse mysticum Antichristum. *Almaricus*, Doctor Parisiensis docuit legem Patris durasse usque ad Christum, legem Filii usque ad Almaricum, & legem Spiritus sancti usque ad mundi finem. *Albigenses*, non solum concionibus; sed etiam armis diu vexaverunt Ecclesiam in Aquitaniâ. Negabant Purgatorium, realitatem corporis Christi, Confessionem auricularem, Imagines, Ecclesiarum campanas, Usum carnis, lactis & ovorum. Duo principia, unum bonum, aliud malum ad-

mittebat, nostraque corpora esse à dæmone; Deum fingebant habere duas uxores ex quibus filios & filias procreat; duosque Christos fuisse, unum bonum in regione incognitâ natum, alium malum in Bethleem Juda. *Coterii* erroribus Petrobusianorum addebant V. Mariam fuisse Angelum; Corpus Christi fuisse corruptum; & animas non esse glorificandas ante Resurrectionem. *Ioachimus* Abbas docebat, in Trinitate ens generare ens, ob quod damnatus fuit in Concil Oecumenico Lateranensi sub Innocentio III.

In hoc sæculo multi Scriptores apparuerunt; præsertim *Sigebertus* Historiographus an. 1100. *S. Bernardus* Abbas Clarævallensis, an. 1130. scripsit multa opera, quorum aliqua illi tribuuntur quæ non sunt ejus. *Petrus Cluniacensis* an. 1130. *Hugo de S. Victore* Monachus anno 1130. *Richardus de S. Victore* Monachus anno 1140. *Gratianus* Monachus S. Benedicti anno 1145. Scripsit decretum, sive concordantiam discordantium Canonum, in quo Canones plurimos collegit ex Scripturis, Responsis Pontificum, Conciliis, & Patribus. *Petrus Lombardus* Episcopus Parisiensis anno 1145. collegit Theologorum sententias in quatuor libros; unde dictus est Magister sententiarum. *Arnoldus Carnotensis* an. 1177. *Petrus Blesensis* an. 1177. *Guerricus* Abbas Ignacensis anno 1180. *Theodorus Balsamon* an. 1191. Patriarcha Antiochenus, qui fuit Schismaticus, & Romanæ Ecclesiæ infensissimus.

De Hæresibus & Scriptoribus

Tertiidecimi Sæculi.

Guillimus *à Sancto Amore* Doctor Parisiensis ab Alexandro IV. condemnatus, odio Religiosorum mendicantium docuit paupertatem actualem esse illicitam, & sufficere habitualem, nempè eam quâ quis in corde paratus est omnia relinquere propter Christum; Omnes Religiosos indifferenter volebat vivere de operibus manuum suarum; nec licitum esse Ordinem ingredi qui saltem in communi non haberet possessiones. Scripserunt contra eum D. Thomas & D. Bonaventura. In eodem errore fuit Desiderius Longobardus. *Flagellantes* dicebant Baptismo aquæ successisse Baptismum sanguinis; unde se usque ad sanguinem flagellabant, dicentes, hoc esse majoris meriti, quam martyrium, quia talis flagellatio erat libera. *Fraticelli*, authore Hermannô, tenebant authoritatem R. E. propter malitiam Prælatorum cessasse; se solos esse in verâ Ecclesiâ volebant; nulli obedientiam deberi asserebant, exercebant copulationem indifferenter, puerosque ex illâ procreatos occidebant. *Beguardi* & *Beguinæ*, authore Bogonato, erant Monachi & Moniales sine votis, docebant hominem posse esse in hac vitâ impeccabilem, & ampliùs non teneri ad jejunia, imò in gratia crescere posse; Viros perfectos & Ecclesiasticos ab omni obedientiâ liberos as-

ferebant; Sustinebant illum peccare, qui mulierem deosculabatur, non verò qui eam carnaliter cognosceret, quia ad hoc inclinat natura, non ad illud. *Lolardus Calterus* docuit luciferum injustè à Deo damnatum. In fine hujus sæculi Vvicleffus Vvicleffistarum caput, natione Anglus, professione Sacerdos, artium Magister, multos errores edidit, qui enumerantur in Sess. 8. & 45. Conc. Constant. sub Martinô V. qui ejus ossa exhumare fecit & extrà Ecclesiam ejici. In particulari docebat, substantiam panis manere in Eucharistia; Christum non esse realiter præsentem in illa; Episcopum aut Sacerdotem in peccato mortali non conferre ordines, nec consecrare, nec baptisare; Confessionem exteriorem esse superfluam contrito; Nullum excommunicari debere, nisi anreà à Deo excommunicatus credatur; Nullum esse dominum temporalem, nec Prælatum, si sit in peccatô: Decimas esse puras eleemosynas quibus frustrari possunt propter peccata. Quòd largientes eleemosynam mendicantibus Religiosis, sunt excommunicati ipso factô. Quòd Religiosi viventes in Religione privatâ non sint de Religione Catholica; Quòd Sancti peccaverint instituendo Religiones particulares; Quòd omnia fato eveniant. *Sagarellus* Pseudo Apostolorum caput Ann. 1295. se & suos dicebat Apostolos, quia paupertatem profitebantur. Dicebat bona opera sine voto esse majoris meriti, quàm alias; Nihil debere asservari de uno die pro alio, Ecclesias consecratas non esse aptiores ad orandum, quàm alia loca; Dissolubilia tenebant

Matrimoniia iis qui suam sectam amplecti volebant.

Scriptores hujus sæculi fuerunt *Innocentius* III. vir multæ pietatis & doctrinæ. *S. Antonius de Paduâ* appellatus, quia in hac civitate multa sanctitatis edidit signa, ibidem obiit, & sepultus mirificè honoratur an. 1220. *Guillelmus Antisiodorensis Episcopus* anno 1224. *Guillelmus Parisiensis* anno 1240. vir admodum pius & doctus. *Alexander Alensis* anno 1245. natione Gallus, Ordinis S. Francisci, vir doctus, qui jussû Innocentii Papæ IV. Summam Theologiæ egregiè scripsit. *Vincentius Bellovacensis* anno 1250. Ordinis Prædicatorum, qui quatuor specula conscripsit, Doctrinale, Historiale, Naturale, & Morale. *Robertus Sorbon*, vir multæ doctrinæ & pietatis qui Collegium Sorbonæ toto orbe celeberrimum Parisiis instituisse dicitur anno 1265. *Albertus Magnus*, anno 1265. *Thomas Cantipratiensis* anno 1265. *D. Thomas Aquinas* an. 1265. hujus omnes norunt sapientiam & sanctitatem. *D. Bonaventura, Doctor Seraphicus*, anno 1265. Ordinis S. Francisci Minister Generalis, posteà Albanensis Episcopus, & deinde Cardinalis creatus à Gregorio X. *Petrus Tarentasiensis*, anno 1265. cum D. Bonaventura Cardinalis creatus & Gregorii successor sub nomine Innocentii V. *Ægidius Romanus*, anno 1290. *Remundus Lullus*, anno 1290. qui multa scripsit. Accusatum fuisse scribunt, quòd plusquàm trecentos errores continerent ejus opera, imò aliqui ipsum hæreticum dicunt; plurimi tamen eundem colunt ut S. Martyrem &

ſcripta ejus orthodoxa prædicant. *Richardus de Mediavillâ*, natione Anglus, Ordinis S. Franciſci, anno 1290. *Henricus Gandavenſis*, anno 1290. vir doctiſſimus.

De Hæreſibus & Scriptoribus

Quarti-decimi Sæculi.

IOANNES *de Poliacô* ſuſtinebat Confeſſionem factam Regularibus reïterandam eſſe Paſtori, poſito Canone, omnis utriuſque ſexûs: Dicebat, nec Papam, nec Deum ipſum poſſe diſpenſare à confeſſione ſuorum peccatorum Parocho: Aſſerebat etiam, nec Papam, nec Deum poſſe dare licentiam generalem alicui Sacerdoti, ut omnes indifferenter audiat. *Michaël de Ceſena* à Papa Joanne 22. vel 20. condemnatus, prædicabat, nec Christum, nec Apoſtolos, nec ipſorum ſectatores habuiſſe aliquid in particulari. *Iacobus Iuſti* & *Bononatus* Begardorum authores pro Martyribus colebant eos qui condemnati fuerant propter talem hæreſim. *Richardus Armacanus*, Ordini S. Franciſci infenſus, mendicitatem voluntariam repudiabat, Sacerdoteſque ſimplices in abſentiâ Epiſcoporum omnia eorum munera exercere poſſe ſuſtinebat, ut conſecrare altaria, conferre Ordines, &c. *Bertoldus de Borbaco*, Begardinus, inter alia affirmabat, Chriſtum in ſua Paſſione ità fuiſſe derelictum, ut de ſua ſalute dubitaverit. *Turlupini* ſub Gregorio II. igne extermi-

nari, dicebant nullum verecundari debere omnes corporis sui partes etiam secretas ostendere, innumerasque patrabant impudicitias.

Hoc sæculum illustre fecerunt, *Joannes Duns, Scotus*, Ordinis nostri, cujus elogium habetur in capite primæ partis. Prima scripsit subtiliter, unde *Subtilis* dictus est; Inter alia, Scriptum Oxoniense in quatuor libros Sententiarum, Scriptum Parisiense in totidem libros, Librum Quodlibetorum, & alia, tùm in Theologia, tùm in Philosophia. *Augustinus Anconitanus* Ann. 1301. *Nicephorus Callistus* qui scripsit historiam à Nativitate Christi ad annum 6:5. *Idiota*, qui proprio nomine suppresso, plura edidit. *Petrus Aureolus. Antonius Andreas*, uterque ex Ordine Minorum. *Durandus, Franciscus Maironis, Guillelmus Ocham, Nicolaus Liranus*, qui ex Judæo Christianus factus, Ordinem Minorum assumpsit, in quo scripsit commentarium sive postillam in Bibliam universam. *Pelagius Alvarus* Ordinis Minorum. *Petrus Paludanus, Ludolphus Carthusianus, Joannes de Bacone, Robertus Holcot, Gregorius Ariminensis, Franciscus Petrarcha*, & alii plurimi.

De Hæresibus & Scriptoribus.

QUINTIDECIMI SÆCULI.

IN hoc sæculo Boëmiam infecerunt Hussitæ, sic dicti à Joanne Hus Boëmo An. circiter 1407. qui Joannes in Concilio Constantiensi damnatus, & igne combustus fuit cum suo com-

plice & compatriota Hieronymo Pragensi. Hussitæ sustinebant Ecclesiam continere tantùm prædestinatos; D. Petrum nunquam fuisse Ecclesiæ caput, nec Paulum membrum Sathanæ dum persequebatur Christianos, licèt actiones perpetraverit similes actionibus malignorum: Papam Imperatori subjici, nec esse caput Ecclesiæ, aut Christi Vicarium; Episcopos carnifices esse, dum tradunt brachio sæculari sibi inobedientes. Multa insuper talia sustinebant, ut videre est in Concil. Constant. Illis se junxit Hieronymus Pragensis. In varias sectas divisi sunt Hussitæ, quorum alii *Orebitæ* dicti sunt, alii *Thaboritæ*, alii *Orphani*, alii *Adamitæ*, sive *Picardi*, authore quodam Picardo Gallo, qui suis sectatoribus præcipiebat, ut nudi incederent. *Ruthenii* aut *Russiani* schisma fecerunt ab Ecclesiâ Romana, ut Græcos sequerentur; unde cùm vellet eos ad Ecclesiam revocare Polonorum Rex, cujus ditionis erant, se Imperatori Moscovitarum sui schismatis protectori subjecerunt. Petrum negabant verum fuisse Pontificem; Ecclesiam Romanam aliarum caput non esse dicebant; scripta Patrum Latinorum rejiciebant, sicut determinationes Conciliorum, Excommunicationem, Purgatorium & Sacramenta Confirmationis & Unctionis extremæ. *Petrus de Osma* Salmanticensis professor Theologus negabat confessionem institutam esse à Deo, sed tantùm esse ex institutione hominum. *Hermannus Rissuich Batavus*, affirmabat, Angelos non esse à Deo creatos; Animam perire cum corpore; Non esse Infernum; Christum fuisse seductorem;

fabulam esse Scripturam, & Evangelium falsissimum; propter tales blasphemias igni addictus est.

Vixerunt in eodem sæculo *Vincentius Ferrerius*, *Ioannes Capreolus*, *Franciscus Zarabella*, Cardinalis ab Alliaco, *Ioannes Gerson*, *Thomas Valdensis*, *Augustinus de Roma*, *Henricus Kalteisen* qui in Concilio Basileensi disputavit contra Hussitas. *S. Bernardus Senensis*, doctrina & miraculis clarus, qui multa conscripsit. *B. Ioannes Capristanus*, qui Ecclesiam acriter defendit contra Turcas, fuit ex Ordine Minorum. *Alphonsus Tostatus* Episcopus Abulensis. *Nicolaus Panormitanus* Archiepiscopus & tandem Cardinalis. *S. Antonius Florentinus* Archiepiscopvs. *Æneas Silvius* Secretarius Imperatoris, Episcopus Senensis, Cardinalis, & denique Summus Pontifex sub nomine Pii II, obiit dum expeditionem maximam adversus Turcas moliretur. Quæ scripsit juvenis pro Concilio Basileensi, retractavit Senex & Pontifex Maximus. *Laonicus Chalcondila*, qui historiam Turcarum scripsit. *Ioannes de Bassolis*, Ordinis Minorum. *B. Laurentius Iustinianus* Venetianus Episcopus, Cardinalis à Turrecrematâ. *Nicolaus de Cusa* Cardinalis. *Dionysius Carthusianus*, *Thomas à Kempis*, *Gabriel Biel*. *Ioannes Picus Mirandulanus* Comes, ingenio & doctrina maximus. *Marcilius Ficinus*.

DE

De Hæresibus & Scriptoribus

Sexti-decimi Sæculi.

Tota in pace composita erat Ecclesia, cum Lutherus in Saxoniâ nascitur Anno 1483. qui eam perturbavit totaliter. Vocatus fuit primò *Ludder*, idest, prædo & irrisor, unde assumpsit nomen Lutheri, id est, puri. Quodam die deambulans cùm socio, qui ictû fulminis percussus fuit, timore & non devotione commotus in Monasterium Augustinianorum Erfordiensium se contulit Anno 1504. Leo X. videns Selimum Turcarum Imperatorem qui undequaque Ecclesiam persequebatur, misit in totum orbem Christianum Indulgentias Cruciatæ; ut ad defensionem Ecclesiæ excitarentur Principes Christiani. *Albertus Brandeburgensis* Archiepiscopus, cui devolutæ fuerant illæ Indulgentiæ, deputat Dominicanum quemdam ad illas prædicandas, cum exclusione Augustinianorum, quibus hic honor deferri solitus erat. Hoc audiens Vicarius Generalis Augustinianorum *Stambis* nomine, excitavit Lutherum, ut Cathedras ascenderet contra Indulgentias declamaturus; quod fecit revera iste An. 1517. à quo tempore bellum semper Ecclesiæ intulit, totam Germaniam infestavit, pluresque & diversas suscitavit Hæreses. Moritur ipse Lutherus An. 1545. Vvitembergique sepultus est, cujus tumulo apposuerunt illius discipuli hunc versum quem anteà fecerat;

Pestis eram vivus, moriens ero mors tua, Papa! In multis Lutheranorum templis constructa videtur effigies ipsius cum his verbis, Divus & sanctus Doctor Martinus Lutherus Propheta Germaniæ. Imò eò imprudentiæ devenerunt sectatores Lutheri, ut dicere ausi fuerint D. Ambrosium & D. Augustinum annuntiasse tempus quo Ecclesiam impugnaturus esset, dum dixerunt in suo Hymno, tibI CherVbIn & CeraphIn InCessabILI VoCe proClaMant; quasi illæ litteræ numerales designarent Annum 1517.

Miserè in suo errore mortuus est Lutherus postquàm hæreses plurimas adinvenit; utpote, hominem solâ fide justificari; Liberum arbitrium peccato Adâmi periisse; Papam esse Antichristum; in Eucharistiâ remanere substantiam panis cum corpore Christi; Indulgentias esse invalidas; Purgatorium esse puram diaboli inventionem; Sacramenta gratiam non conferre; Peccata non remitti aut deleri per pœnitentiam, sed tantùm non imputari, &c. Sectatores Lutheri in duas classes divisi sunt; ex quibus infinitus propè Hæresiarcharum numerus pullulavit: Alii enim sunt Lutherani molles, qui duce *Melanctone* Confessionem Augustanam profitentur; & hi dicuntur *molles*, quia aliquas opiniones Lutheri, maximè illam de libero Arbitrio, temperare conati sunt. Alii dicuntur *Severi*, qui tali non utuntur moderatione, ut Centuriatores Magdeburgenses.

Andreas Carlostadius natus Franconiæ, Archidiaconus Vvitembergensis factus eo tempore quo se in hanc Ecclesiam Lutherus intru-

sit, fuit primus Lutheri discipulus & primus Sacerdos, qui se uxori connubio junxit, Anno 1524. se in novæ hæresis authorem erexit quæ *Sacramentariorum* dicitur : post Berengarium enim primus publicavit in Eucharistia nihil aliud esse, præter figuram Corporis & Sanguinis Christi. Absente Luthero ab urbe Vvitembergensi, cum ingenti sociorum copia Ecclesiam Vvitembergensem ingrediens, demolivit imagines, prophanis manibus dedit Eucharistiam, solum in ea panem esse prædicans, altaria confregit, carnis indifferentem permisit usum, & ubique libertatem proclamabat Christianam. Quod audiens Lutherus, ejus audaciam verbis asperrimis reprimere conatur; quæ correctio, cùm esset inutilis, adversus Carlostadium, omnes commovet Lutherus; quod tamen nihil proficit, quia novi hujus Hæresiarchæ doctrina omnibus pergrata videbatur. Carlostadius amore omninò accensus se matrimoniô copulavit publicè, quo die celebratam fuisse Missam testatur Florimundus novo ritû compositam, in cujus introïtu hæc verba decantata fuerunt, *Dixit Dominus Deus, Non est bonum hominem esse solum, faciamus ei adjutorium simile sibi.* Hujus Missæ oratio composita erat ad excitandos alios Sacerdotes ad matrimonium, quæ sic habet; *Deus, qui post tam longam & impiam Sacerdotum tuorum cæcitatem, Beatum Andream Carlostadium eâ gratiâ donare dignatus es, ut primus, nullâ habitâ Papistici juris ratione, uxorem ducere ausus fuerit; da quæsumus, ut omnes Sacerdotes recepta sana mente, ejus vestigia sequentes,*

ejectis concubinis, aut eisdem ductis, ad legitimè consortium thori convertantur. Per Dominum nostrum, &c. Tali matrimonio summè Lutherus gavisus est, qui jam à longo tempore Monialem quandam Catharinam *de Bora* nomine, in uxorem ducere prætendebat, quod tamen nondum fuerat ausus, nè Saxoniæ Dux ipsius protector in illum irasceretur. Ipso tamen mortuô, ad tales convolavit nuptias. Porrò, sicut Lutherus Vvitembergum elegit in sedem suæ Ecclesiæ, sic Carlostadius primò ad urbem Orlamondam se contulit, ex quâ expulsus authoritate Ducis Saxoniæ suscitati à Luthero, apud Zurichenses confugit.

Zuinglius Constantiensis Canonicus in regione Helvetiorum An. 1525. hæresim suam attulit, in omnibus quasi similem errori Carlostadii; Dicebat enim in Eucharistia nihil aliud reperiri præter signum Corporis & Sanguinis Christi, sed sui signi rationem diversam faciebat à Carlostadio. Cùm non posset carnis petulantiam continere, sua vendidit beneficia, ut uxorem duceret, & familiam valeret sustentare. Quadam die nimirùm 13. Aprilis, anxius hærens in explicatione horum verborum, *Hoc est Corpus meum*; apparuit illi phantasma aliquod, ut inquit ipsemet, de quo se non meminisse dicit, an nigrum esset vel album, quod illi dixit, hæc verba sic intelligi debere, *Hoc significat Corpus meum*, sicut Exod. 12. habetur; est enim Phase Domini, id est, hoc significat transitum Domini.

Joannes Oecolampadius Monachus apostata, qui fuit Præceptor filiorum Comitis Palatini,

Zuinglio maximè auxiliatus eſt, an. 1525. in Euchariſtia ſolum ſignum Corporis Chriſti eſſe dicebat. Sicut apud Zurichenſes Pontificatum ſuum conſtituit Zuinglius, ſic apud Baſileenſes Oecolampadius ſedem ſuam fundavit, novam erexit Eccleſiam, veteremque & veram totaliter deſtruxit, quod in cauſa fuit, cur Eraſmus Baſileam deſeruerit, cùm non poſſet tales approbare novitates, licet non ſemper fuerit in hac mente.

Philippus Melancton Lutheri diſcipulus & ipſi fidelis Achates, Confeſſionis Auguſtanæ authore, Luthero viventi nunquam illi contradixit, licet illius opinio eſſet eadem, ac Carloſtadii, Zuinglii & Oecolompadii. Ipſum ſemper in honore habuit Lutherus; unde vulgò dicebat contemptibilem animam eſſe quæ contemnit Philippum; è contrà verò Philippus qui ore tenus ſuum magiſtrum vocabat Lutherum, clam tamen eum improbabat maximè: Mortuo Luthero, *Melancton* opinionem Sacramentariorum propagavit, licet ſervaverit ſemper integrum ſui magiſtri honorem. In Confeſſione Auguſtana opinionem Lutheri temperavit recipiendo liberum arbitrium, non rejiciendo Sacrificium Miſſæ, nec Confeſſionem, docendo Corpus Chriſti fieri verbis ſacramentalibus; undè illi qui talem ſequuntur Confeſſionem, Lutherani *molles* vocantur.

Anabaptiſtarum ſecta à Luthero orta eſt an. 1527. authoribus *Baltazaro Parimontano*, & *Bernardo Rotmanno* Preſbytero apoſtata. Baltazarus ille primo ſuum errorem abjuravit in urbe Zurichenſi, in qua carceri mancipatus

fuit; sed ad suum vomitum revertens, & in Moravia prædicans Anabaptismum, igne combustus est. Illi successit *Muncerus* Apostata Sacerdos, qui iisdem erroribus totam Germaniam perturbavit, & hic erat discipulus *Carlostadii*. Suam sedem habuit Anabaptismus sicut Lutheranismus, in Saxoniâ videlicet. Ubique proclamabat Muncerus, se vulgò communicationem habere cum Gabriele Archangelo, & specialiter inspiratum esse, ut severam Papæ Religionem & libertinam Lutheri sectam destrueret. Anabaptistarum præcipuus error erat, quòd parvuli non essent baptisandi, & quòd deberent rebaptisari, si anteà Baptismum recepissent. Talis sectæ perniciem conspiciens Georgius Saxoniæ Princeps, Muncerum apprehendi jussit, ipsumque damnari ad mortem, in qua maximam constantiam testatus est. Mortuo Muncero, illius errores in diversas Provincias sparsi sunt, & pullulant quotidie, maximè in Frisia Orientali,& Occidentali, Prusia, Silesia, Moravia, Boëmia & Polonia, non verò in Gallia neque in Germania, aut Hispania, ubi Catholici & Lutherani dominantur; Neminem pro fide violentandum putant; Christianos nullâ de causâ morti damnandos, sed tantùm excommunicandos & ejiciendos asserunt; Cùm Zuinglianis realitatem corporis Christi negant, Cœnamque tantummodò faciendam volunt in testimonium mutuæ Charitatis inter Christianos, & ad renovandam memoriam Passionis Christi.

Ex hæresi Lutherana multi alii Hæresiarchæ exorti sunt, nimirùm *Ubiquitarii*, qui authore

Brentio, humanitatem Christi, ubique præsentem esse dicebant. *Majoristæ*, à *Georgio Majore*, docente, nec etiam parvulos salvari posse sine bonis operibus. *Osiandristæ* ab *Andrea Osiandro*, volente in Eucharistia corpus Christi pati. *Augustiniani* in Boëmia docentes nullum Paradisum ingredi ante finale judicium. *Adamitæ* à quodam Adamo, cujus sectatores nudi incedunt. *Sabbatarisani*, qui rejiciebant diem Domini, tanquam non repertum in Scriptura, & Sabbatum sanctificabant. *Clancularii*, qui solo corde Religionem profitebantur, & credebant preces majoris esse efficacitatis in domo, quàm in Templo. *Davidistæ*, à *Davide Ioris* Batavo, qui se Messiam à S. Spiritu missam vocabat. *Mennonistæ* à *Mennone* quodam ex Frisiâ, Christum attulisse carnem è Cœlo, non ex Maria volebant. *Deistæ* seu *Triteitæ* tres Deos gradu differentes fingebant sibi. *Antitrinitarii*, Trinitatum personatum & duas naturas in Christo negabant; ab authore *Michaële Serveto* orti sunt, quem comburi fecit Calvinus apud Genebenses, ut per hoc justificaretur, quod nullo modo faveret Arianis, de quo accusabatur, eo quòd hanc Orationem improbabat, *Sancta Trinitas unus Deus, miserere nobis*. *Antimariani* virginitatem Mariæ negabant, cui plures dabant filios, quoniam Scriptura mentionem facit de fratribus Christi, non attendentes quòd illi qui sunt ex eâdem familiâ, fratres in Scriptura nominentur, ut Loth qui dictus est frater Abrahæ. *Antinomiani* legem rejicientes, requirebant tantùm fidem. *Infernales*, Christum asserebant descendisse tantum

modò in sepulcrum, omnemque negabant infernum præter malam conscientiam. *Quintinistæ*, à *Quintino Picardo*, omnes rejiciebant Religiones, in hoc similes illi *Lucianistæ*, qui librum conscripsit adversus tres Impostores quorum nomina incipiunt per M. hoc est, contrà Moïsen, Messiam & Mahumetum. *Infrontes* sibi sanguinem è fronte extrahi faciebant, per hoc baptisari credentes. *Petrus Martyr* Canonicus Regularis negabat potentiam divinam posse constituere idem corpus in pluribus locis. *Bucerus Argentinæ* natus Judæi cujusdam filius, mortuo patre, Prædicatorum Ordinem ingressus est, à quo apostatans ad copias Lutheri confugit; Lutheri, Melanchonis & Zuinglii unionem tentat in dieta Augustana, An. scilicet 1530. sed perperam: Se primò Sacramentarium cum Zuinglio prædicat, quam opinionem revocat postea, asserens se in hoc errasse; & denique ad Sacramentarios redit. Tribus vicibus uxorem duxisse referunt. Sunt & multi alii Hæresiarchæ, qui è Lutheri scholâ prodierunt, quos retexere longius esset.

Joannes Calvinus Novioduni in Picardiâ natus 10. Julii an. 1509. vocabatur primò Chauvinus, deinde Calvinus; Beneficium ab Episcopo Noviodunensi obtinuit in Cathedrali Ecclesia: cum alio Rurali, Parisios transiit, unde exire cogitur, propter erroneas opiniones, quas à Melchiore Volmar Lutherano hauserat. Adit Germaniam, ubi prælo dedit suam Institutionem, nimirùm Basileæ. Italiam visitat, unde rediens Genevam ingreditur in quâ urbe invenit Guillelmum Farellum cum Petro Vire-

co prædicantem: Dum ibi suam erroneam Theologiam explicaret, formam Confessionis & disciplinæ composuit; sed illicò exire jussus est; unde Basileam & deindè Argentinam se contulit. Idelleltam *de Bura* sibi copulavit Matrimonio, quâ decessâ, viduus remansit usque ad mortem. Tandem gravissimis pluribus morbis moritur Genevæ, ubi restitutus fuerat An. 1564. Multos publicavit errores, ut pote, Fidem non esse unam, ipsam esse conjunctam cum incredulitate, dubio, incertitudine, imò & erroribus: Fidem implicitam esse phantasticam, & nihil aliud præter ignorantiam: Bonitatem divinam & suæ salutis certitudinem esse solum Fidei objectum; undè fidem cum spe confundebat: Traditiones esse rejiciendas, quia Scriptura omnia necessaria ad salutem continebat: Expungendos esse è Canone libros Tobiæ, Judith, unam partem libri Esther, Sapientiam & Ecclesiasticum Salomonis, Prophetiam Baruch, unam partem Danielis & Machabæorum: Solum textum Hebraïcum veteris Testamenti esse authenticum, sicut textum Græcum novi, nullamque versionem esse admitendam: Scripturam sacram ex se omninò facilem esse, & ad quemlibet Fidelem spectare Scripturarum interpretationem, non recurrendo ad determinationem Ecclesiæ: Fidem amitti non posse, & solis Prædestinatis infundi: Deum prædestinasse homines ad damnationem, nullis præcedentibus demeritis, neque etiam Adami; unde aliquos creavit ut peccent & damnentur: Deum esse authorem omnis peccati, nec absolutè esse

omnipotentem, cùm non possit constituere idem corpus in pluribus locis : Essentiam divinam distingui realiter in Personis : Christum non esse propriè Creatorem mundi , nec Filium Dei recipere suam essentiam à Patre : Christum hominem fuisse ignorantem , & ità assumpsisse nostram naturam , ut esset peccator & maledictionis reus : Perpetuam Virginitatem Mariæ non esse credendam , sed eam peperisse, more aliarum : Christum distulisse quantùm potuit, executionem officii Redemptoris: Ipsum morientem inconsideratè dixisse , *Pater si possibile est* , *&c.* quasi oblitus fuisset se esse missum, ut per mortem Redemptoris officiô fungeretur ; ipsum timuisse pro suâ salute , imò & vocem misisse desperationis clamando , *Deus Deus meus! ut quid dereliquisti me ?* denique tormenta sustulisse damnatorum : Christum mortuum non migrasse ad Inferos , sed tantùm ad sepulchrum descendisse : Purgatorium non existere , neque Lymbum Patrum , nec proindè preces requiri pro mortuis : Christum non resurrexisse de sepulchro clauso , nec ad discipulos intrasse sine aperturâ : Ecclesiam , quæ invisibilis est , solos sanctificatos continere , ipsamque posse errare , & revera errasse , totaliterque esse corruptam : Papam non esse Petri successorem , sed verum Antichristum : Ecclesiam non posse condere leges obligatorias in conscientia : Monachatum & Religiosos Ordines Christianismo repugnare , mendicitatemque Religiosorum inventam fuisse à diabolo : Omnem superioritatem esse rejiciendam : Hominem libero carere arbitrio

quo bonum possit operari, & malum vitare queat: Primos motus concupiscentiæ etiam consensum prævenientes esse peccata: Facilem esse distinctionem peccatorum mortalium à venialibus, sed omnia esse mortalia reprobis, & venialia Prædestinatis: Peccata non deleri ab anima, sed tantùm non imputari: Hominem justificari solâ fide sine operibus: Fidem in beatis remanere: Nullum sperandum esse præmium pro bonis operibus: Precum reiterationem esse prohibitam: Orationes publicas fieri debere idiomate populari: Nullum esse meritum in observatione mandatorum. Nullomodo Sanctos invocari debere, nec Imagines aut reliquias Sanctorum coli: Jejunia & abstinentias carnium certis diebus observari non debere: Duo tantum esse Sacramenta, Eucharistiam & Baptismum; quæ adhuc non habent justificandi virtutem: Corpus Christi contineri tantùm in figurâ, in Sacramento altaris: Benedictiones Ecclesiasticas, ut aquæ, panis, & aliarum rerum esse ridiculas: Cæteras Calvini opiniones omittam brevitatis causâ, sicut & alios hæreticos qui in hoc sæculo Ecclesiam persecuti sunt, quippè qui sunt tantùm veluti rami harum pessimarum arborum Lutheri & Calvini.

Inter Scriptores qui hoc sæculum exornarunt, floruerunt primò RR. PP. Societatis Jesu quorum Ordo initium duxit à tempore, quo Lutherus & Calvinus insurrexerunt in Ecclesiam. Deindè apparuerunt etiam *Joannes Trithemius*, *Thomas Cajetanus*, *Baptista Mantuanus*, *Joannes Franciscus Picus*, *non*

pos Ioannis Pici, *Ioannes Almaynus* Doctor Parisiensis *Ioannes Major*, *Franciscus Lychetus* Ordinis nostri, *Ioannes Eckius*, qui fortiter se opposuit Luthero disputationibus & scriptis. *Franciscus Titelmanus*, Minorita, *Ioannes Faber*, *Ioannes Driedo*, *Ioannes Cochlaus*, acerrimus fidei propugnator, qui multa scripsit contra Lutheranos. *Dominicus Soto*, *Ambrosius Catharinus*, *Martinus Navarrus*, & quamplurimi alii.

De Hæresibus & Scriptoribus hujus sæculi.

CALVINISMUS admixtus Sectæ Reginæ Angliæ, cui nomen erat Elisabeth ortum dedit in Anglia Puritanis qui se Calvinistas Reformatos dicebant; taliterque nominabantur, vel quia sequebantur purè Scripturam, vel quia purissimos & sanctissimos se proclamabant. Illi; sicut Calvinistæ à fine Psalmorum sustulerunt Versum, *Gloria Patri*, *& Filio*, *&c.* quem in illis apposuerat Ecclesia contra hæreticos qui Filium cum Patre adorare nolebant. *Antipuritani* adhuc in Anglia opinionibus Puritanorum omnino opponuntur. *Pacificatores* authore Joanne Sturmio, Religionem Calvinisticam à Catholicâ essentialiter non differre dicunt; undè Minister Anonymus quidam sub nomine Christiani Constantis scripsit plura de conformitate utriusque Ecclesiæ. *Arminiani*, seu *Remonstrantes*, aut *Molles Calvinistæ*, ortum duxerunt à Jaco-

bo Arminio Ministro Amsterodami, qui factus fuit posteà Professor Theologiæ Calvini in Academia Leydena apud Batavos, cujus Cathedram antea tenuerat Franciscus Gommarus. Hic Arminius, Calvinista semper reputari volebat, licèt multas opiniones multùm distantes à Calvino & Calvinistis Rigidis sustineret. *Contraremonstrantes*, seu *Rigidi Calvinistæ* Authorem habent *Gommarum*, qui disputationem aggressus est contrà Jacobum Arminium. Hi sequebantur rigorem opinionum Calvini de libero Arbitrio, de Gratia, de Reprobatione, & aliis. *Conradus Vortius* Minister Batavus perfectiones divinas contestabatur, utpote, Simplicitatem Dei, Infinitatem ejus, Immensitatem, & æternitatem; Quòd maximam divisionem Reformatis Bataviæ affert, etiam his temporibus. *Metaphoristæ* omnia ad Metaphoras reducentes Filium Dei dicebant, non esse propriè nec Verbum Patris, nec imaginem, sed per Metaphoram. *Marcus Antonius de Dominis*, qui se fraude intrusit in Archiepiscopatum Spalatensem in Dalmatia, authoritatem Papæ deprimere semper conatus est: De ipso loquuti fuimus Disputationibus de Conciliis & de Summo Pontifice: In Batavia, Boëmia, Germania & Anglia novæ Sectæ oriuntur continuò quarum numeratio est impossibilis.

Nostro sæculo non defuerunt Illustrissimi viri, ut potè, *Cæsar Baronius* Cardinalis, *Robertus Bellarminus* Cardinalis. *Perronius* Cardinalis, *Franciscus à Rupefulcata*, *Franciscus Feuardentius* Minorita, *Florimundus Raymund*

dus, *Franciscus Salezius*, & innumeri alii, quorum sufficientiæ recens est memoria.

Antequàm finem faciamus Capiti de Hæresibus, non omitendum est, majores Hæresiarchas infelicem semper habuisse exitum: *Simon Magus*, cum volare vellet, orationibus B. Petri dejectus, sibi tibias fregit; & paulo post cum summa ignominia mortuus est. Sic Egesip. Lib. 3. cap. 2. de Excidio Jerosol. & Arnobius lib. 2. contra gentes. *Manichæus* vivus excoriatus est à Rege Persarum, quia filium Regis curaturus occidit, ex Epiph. Hæresi 66. *Montanus*, *Theodotus* & *eorum Prophetissæ* seipsos laqueis necaverunt. Eusebius Lib. 5. Hist. cap. 16. *Donatistæ* ab iisdem canibus lacerati sunt, quibus Eucharistiam projiciebant. Optatus lib. 2. contrà Parmenianum. *Arius* in Ecclesiam intrare volens, subito alvi motû ad latrinas publicas accessit, & simul cum excrementis intestina omnia effudit, & animam. Ex Athan. Orat. 1. contra Arianos: & ex Rufino lib. 10. Hist. cap. 13. *Valens* Arianus vivus à Gothis crematus est, ex Ruf. lib. 11. Hist. cap. 13. *Nestorius* linguâ impiâ à vermibus consumptâ, miserrimè interiit, ex Evagrio lib. 1. Hist. cap. 6. *Anastasius* Imperator Eutichianorum fautor, fulminis ictu interiit ex Cedreno & Zonara. *Lutherus*, cùm vesperi opiparam sumpsisset cœnam, lætus & sanus, omnesque facetiis suis ad risum provocans, eadem nocte mortuus est. ex Cochlæo in vitâ Lutheri. *Zuinglius* in bello contra Catholicos trucidatus est. *Oecolampadius*, cùm vesperi sanus cubitum ivisset, ma-

nè inventus est ab uxore mortuus in lecto, ex Cochl. in actis Lutheri An. 1531. *Carlostadius* à dæmone est interfectus. Sic Ministri Basileenses in Epist. quam ediderunt de morte Carlostadii. *Joannes Calvinus* denique horrendis & sensibilibus morbis gravatus, vermibus consumptus, expiravit, ut testatur Jeron. Bolsecus in ejus vita, addens, eum blasphemantem obiisse, dæmonibus invocatis. Hæc est finis miseranda eorum qui Ecclesiam Christi persecuti sunt; nobis concedat misericors & præpotens Deus ut firmi & constantes vivamus, & moriamur in ejus gremio.

DISPUTATIO SECUNDA.

De Summo Pontifice.

TRIPLEX hominum status est ab orbe condito ad nos usque distinguendus, vixit enim homo, vel in lege naturæ; nempe ab Adamo ad Moïsen; vel in lege scriptâ, à Moïse ad Christum; vel in lege Gratiæ, à Christo scilicet, usque ad finem mundi. In primo statu omnes Primogeniti erant Sacerdotes & cultui Dei specialiter dedicati: In lege Mosaïca voluit quidem Deus primogenitos sanctificari, sed in illorum locum ex duodecim Tribubus Israël elegit sibi Tribum Levi, quam divino servitio applicavit præ cæteris, juxta id quod habetur Numer. 3. *Tali Levitas pro cunctis Primogenitis filiorum Israël, ut serviant mihi in tabernaculo, & orent pro eis.*

Licet in hac Tribu omnes dicerentur Levitæ, attamen ex usu Scripturæ Levitæ distinguebantur in tres ordines; quorum primus erat Levitarum simpliciter, qui Sacerdotibus ministrabant; alter erat Sacerdotum, qui offerebant Sacrificia super Altare Holocausti; nutriebant perpetuum ignem; subjiciendo illi quotidie ligna, vesperè & manè, adolebant incensum super Altare Thymiamatis; effuso oleo olivarum bis in die concinnabant lucernas quæ erant prope idem altare in candelabro aureo; singulis Sabbatis panes calidos ponebant supra mensam Propositionis, veteresque removebant ad suum usum; adjurabant mulieres in casu Zelotypiæ, immolabant Vaccam Rufam extra castra; discernebant inter Lepram & Lepram; mundabant Leprosos, Seminifluos, Puerperas & Menstruatas; denique legem Dei tenebantur scire, & docere.

Præter hunc duplicem ordinem Levitarum & Sacerdotum, in tertio constituebatur Pontifex, qui & Summus Sacerdos dicebatur. Præcedentes functiones illi erant communes cum aliis Sacerdotibus, sed insuper quatuor alia officia illi erant propria. Semel in Anno intrabat in Sanctuarium ad publicam expiationem populi, ut habetur Levitici 16. 2. consecrabat Levitas & Sacerdotes. 3. in Controversiis Legalibus ultimam ferebat sententiam: 4. in rebus dubiis magni momenti Deum consulebat; à quo accipiebat responsum, sive per Angelum, ut volunt aliqui; sive per revelationem, ut dicunt alii; sive, ut vult Josephus, per splendorem gemmarum in Rationali supra

pectus Pontificis insertorum; quæ si plùs solito splendescebant, signum erat felicis eventûs; sin minùs, res significabatur malè uccessura; si nec plùs, nec minùs, denotabatur per hoc, Deum nolle respondere. Porrò, probabile est hunc modum consulendi Deum per Summum Pontificem cessasse ab initio Captivitatis Babylonicæ, quo tempore propter sua peccata spoliati sunt Judæi libertate, Sacrificio & Oraculo.

Sicut ergo in veteri Lege, quæ vocari potuit Ecclesia Mosaica, erant Levitæ, Sacerdotes, & Summus Pontifex; sic in Ecclesiâ Christi reperiuntur Levitæ, nimirum Diaconi & Subdiaconi ad ministrandum Sacerdotibus instituti; reperiuntur Sacerdotes supra Corpus Christi naturale & mysticam potentiam habentes; Sacerdotes, inquam, simplices, & majores, quales sunt Episcopi, Archiepiscopi, Primates, & Patriarchæ, super quos omnes denique præeminet Summus Pontifex, de quo hanc disputationem instituimus, plures quæstiones continentem, quarum resolvemus plurimas, alias majoris momenti judicio doctorum reservantes, cùm hactenus controversæ fuerint, præsertim in Galliâ; unde mentis nostræ tenuitas illarum solutionem afferre non præsumet, sibi sat esse persuadens, si utriusque partis rationes afferat, relictâ cuilibet libertate eligendi alterutram.

QUÆSTIO PRIMA.

Quænam regiminis forma alteri præferenda est?

NOBIS loquututus de Summo Pontifice, Ecclesiam Universalem regente, de regimine ipso in se considerato priùs dicendum est. Unde sciri debet in primis, quòd triplex sit regendi forma, nimirum Monastica, Oeconomica & Politica. Monastica est quâ homo privatus se regit & componit suos mores: Oeconomica est ea quâ caput familiæ suos subditos ducit: Politica est ea quâ populus seu Respublica gubernatur.

Politica forma regendi Rempublicam triplex est, scilicet Monarchica, Aristocratica & Democratica: Monarchica est quando tota regendi potestas residet apud unum: Aristocratica est quando pauci, & ipsi optimates regunt, Democratica est dum totus populus regimen habet, vel saltem aliqui, tum ex plebeis, tum ex nobilibus, ex populi electione. De his ultimis tribus regendi formis quærimus nobiliorem & utiliorem. Calvinus ex Bellarmino Monarchicum regimen expellere nititur ab Ecclesia, dum ipsum deterius censet Aristocratico & Democratico, præsertim si in toto mundo vel in totâ Ecclesiâ constitui attentetur; Unde Ecclesiasticam potestatem cœtui seniorum tribuit, regimen civitatum approbat, quæ excusso principum jugo, à populo & senatu gubernantur; ut fit apud Genevenses.

Conclusio.

NOBILIOR & perfectior gubernandi forma est Monarchica. Sic inter Gentiles Philosophos Plato in Politica post medium; Aristoteles lib. 8. Ethic. cap. 10. Homerus lib. 3. Iliados, Herodotus lib. 3. Hist. Plutarchus Opusculo toto de Monarchiâ. Inter Judæos idem sentit Philo lib. de confusione linguarum. Ex Christianis Patribus denique hoc pariter habent Justinus Oratione Exhortatoria ad Gentes, Cyprianus tract. de Vanitate Idolorum, Hieronymus Epist. ad Rusticum, Augustinus denique inter cæteros Serm. 25. de Verbis Domini, ad confirmandam hanc sententiam rectè ait: *Da unum, & populus est; tolle unum, & turba est: quid enim est turba, nisi multitudo turbata?*

Probatur hæc veritas primò ratione; quia natura quæ tendit semper in perfectius, principatum unius expetit, ut patet ex Cypriano, qui tract. de Idolorum Vanit. dicit quòd *Rex unus in Apibus, Dux unus in Gruibus, & in Armentis Rector unus*. Hoc idem innuit Hieronymus Epist. ad Rusticum, *Grues unum sequuntur ordine litterato*. Nec hoc debet irridere Calvinus, dum lib. 4. Instit. cap. 6. §. 9. dicit, non ex toto orbe confluere Apes, ut regem eligeant, imò suis alveatibus contenti sunt singuli reges apum; & in Gruibus quælibet caterva proprium regem habet; sic, inquit, singulæ Ecclesiæ debent sibi attribuere singulos Episcopos. Quam fragilis sit illa responsio, patet, ex hoc quòd unum alveare non sit unum cum

alio, & sic quodlibet exigit suum regem; quælibet autem Ecclesia est una cum aliâ, & ideò debet habere unum rectorem cum illâ.

Probatur secundâ ratione; quia scilicet gubernatio Monarchica perfectiùs regimen Dei imitatur; sicut enim omnia solius Dei imperio subjacent, sic in Monarchiâ omnes subditi Principis legibus obsequuntur. Adde quòd Monarchicam instituit gubernationem Deus in populo Judaïco, apud quem fuerunt primò Patriarchæ, ut Abraham, Jacob, & cæteri, qui erant veluti Principes: Deinde fuerunt Duces, ut Moïses, Josuë, &c. tum Judices, ut Jamnes, Samson, & alii: posteà Reges, ut Saül, David, Salomon; postremò adhuc Duces, ut Zorobabel & Machabæi; & hæc omnia durarunt usque ad Christum natum, qui regnans super omnes terminos orbis terrarum, unico visibili Monarchæ voluit suos populos esse obsequentes, nimirum D. Petro, ejusque successoribus.

Probatur tertiâ ratione; vel potiùs pluribus coadunatis, brevitatis causâ; Primò, quia Monarchia respicit bonum Reipublicæ tanquam proprium, & sic omnem curam adhibet ad illud comparandum. Secundò quia fortior est Respublica, ubi major est civium conjunctio: vires enim unitæ fortiores sunt dispersis; atqui magis inter se conjunguntur cives, qui dependent ab uno imperante, quàm si à multis dependerent, quia pro tunc partialitates oriuntur: Ergo melior est Monarchia Tertiò, quia, quando multi regunt, nascitur ambitiosa contentio inter illos, ita ut alii alios impe-

diant ; vel saltem unus alium respiciens , in collegam suum onus rejiciat ; & sic nemo bono communi intendit, imò privato tantùm invigilat.

Objicies: Illud regimen est deterius, quod facilius vergit in tyrannidem ; Monarcha autem, qui nullius subditur emendationi, faciliùs deviabit ; & cùm deviaverit , difficiliùs emendabitur : Ergo, &c. in aliis autem regiminibus , timor aliorum quemlibet ab insolentia impediet ; & si deviaverit, ab aliis corripietur: Ergo gubernationum deterior est Monarchica. Resp. quòd revera ratione summæ potestatis, faciliùs Monarcha possit in tyrannum mutari; difficiliùs tamen hoc fiet, quia respicit bonum commune, ut suum, & sic illud conservare nititur ; Optimates verò , cùm ultra publicum bonum , privatum etiam habeant , vergent faciliùs in Tyrannidem, ut ex aliorum devastatione bonum proprium augeant. Dices : Cùm Populus Israël Regem petiit , respondit illi Samuel , *Nescitis quid petatis.* Ad hoc dico, Deum non damnare moderamen Regis , cùm ipse se regem regum nominet ; sed populum condemnat, qui abjecto regimine Dei, hominem pro Rege habere peroptat.

QUÆSTIO II.

Vtrum regimen Monarchicum vigeat in Ecclesia.

NEMO dubitat quin sit in Ecclesiâ aliquod regimen; cùm ipsa Cant. 4. sit ut *castrorum acies ordinata*; & Act. 20. *Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei.* Neminem etiam latet, quin regimen Ecclesiasticum sit spirituale, & non politicum; quoniam non se extendit ad necem & vitam, nec regulariter ad bona temporalia. An sit autem Monarchicum, præter Calvinum & alios hæreticos. *Edmundus Richerius* Doctor Theologus & Collegii Cardinalitii Archididascalus, & *Simon Vigorius* Regius Consiliarius in Majori Consilio, adversùs sacratissima Summi Pontificis jura exardescentes, insinuare nisi sunt circa Annum millesimum sexcentesimum undecimum, Regimen Ecclesiasticum non esse Monarchicum, nè suprema authoritas in manus Pontificis devolveretur: Hoc videns Cardinalis *Perronius*, Archiepiscopus Senonensis, suæ Provinciæ Episcopos congregavit, decretumque tulit contra hanc doctrinam, quæ in populo magnum scandalum generabat, quod quidem decretum Paulus V. confirmavit.

Quantum ad Richerium, uno aut altero ante obitum anno, laudabiliter resipuit, propositiones à se adductas vehementer condemnans; cujus rei Declarationem propriâ manu con-

ſcripſit, quam voluit apud Eminentiſſimum Cardinalem Richelium obſignari in teſtimonium ſuæ obedientiæ erga ſedem Apoſtolicam. Hoc inſtrumentum conſcriptum fuit anno Domini 1629. die Veneris 7. Decemb. præſentibus Magiſtro Carolo Talon, Parocho S. Gervaſii Pariſienſis, & Patre Joſeph Pariſienſi Ordinis Capucinorum, utroque ſubſignato cum Richerio. Inſuper inſtante morte, ſumpto à Parocho viatico, coram illo & multis aſtantibus publicè profeſſus eſt, ſe ſponte & ſine metu, (ut ſuſurrabant aliqui) prædictam declarationem ſcripſiſſe, & eam adhuc ratam habere, quod verum eſſe declararunt Anno Dom. 1631. coram Petro *le Gay* S. Sedis Apoſtolicæ Notario, Leonardus *Fourment* Preſbyter, Collegii Cardinalitii rector, Joannes *du Tour*, Doctor Theologus, & Carolus *Ternois* Baccalaureus, tanquam præſentes declarationi prædicti Richerii. Utraque certificatio habetur apud D. *Duval* in Tractatu quem edidit de supremâ Summi Pontificis poteſtate;

CONCLUSIO.

REGIMEN Eccleſiæ eſt Monarchicum. Probabiliſſimum enim eſt quòd Chriſtus ſuæ ſponſæ, pro quâ mortuus eſt, nobiliorem & utiliorem inter tres gubernandi rationes reliquerit, nempe Monarchicam; unde in Scripturâ, Eccleſia inſignitur multis titulis qui Monarchiam redolent; modò enim, Daniel 2. vocatur *Regnum*, modò *exercitus ordinatus* Cant. 4. ad Timoth. 3. comparatur *domui*, 1. Petri 3. *Navi* & Joan. 20. vocatur

Ovile, quæ omnia gubernantur ab uno moderatore. Nec respondendum est, quòd habeat unum Regem, nempe Christum, quod sufficit, ut Ecclesiæ status dicatur Monarchicus; hoc enim non sufficit, quia licet Christus sit Rex invisibilis Ecclesiæ, in quam invisibiliter influit per gratiam, assistentiam, & directionem internam, cùm tamen Ecclesia sit visibilis, debet habere Pastorem visibilem, ad quem confugiat in necessariis.

Probatur 2. quia omnes Ecclesiæ per totum orbem dispersæ unam debent constituere Rempublicam, aliàs Ecclesia non esset una. Ut autem ex omnibus Ecclesiis resultet una, non sufficit unitas Fidei & Sacramentorum, sed opus est aliquo tribunali & rectore qui controversias oboriri solitas inter Ecclesias particulares dirimere possit; quia ad hoc non possunt institui omnes Episcopi collectivè sumpti qui omnibus difficultatibus simul præsto esse non possent; nec etiam possunt institui Principes sæculares, cùm sint oves, non pastores, & sic requiritur unus supremus Pastor, qui discordantes Pastores particulares & diffidentes Ecclesias conciliet. Deinde, multæ controversiæ circa Fidem oriuntur, vixque diversi homines à se sejuncti eadem sentire possunt, nisi unius authoritati acquiscere teneantur: unde Jeremias cap. 12. multitudinem Pastorum nemini obedire volentium vituperat, dicens, *Pastores muti demoliti sunt vineam meam, &c.* Tandem correctio Episcoporum & supplementum eorum negligentiæ arguit necessitatem supremi Monarchæ in Ecclesiâ, qui contineat

tineat Episcopos in suo officio, & subditos aliquando Episcopis rebelles ad obedientiam revocet; unde Gregorius Indictione 13. Epist. 52. *Vnumquodque tunc salubriter completur officium, cùm fuerit unus ad quem possit recurri; unus inquam, qui cæteris invigilet, cæterosque hortetur, corrigat & corripiat.*

Probatur 3. ex Doctoribus Parisiensibus, quorum aliqui reverà ponunt supremam Ecclesiæ authoritatem in Concilio; alii tamen ipsam constituunt in Summo Pontifice. Primò Alliacensis in Collegio Navarræ Archididascalus, Cardinalis, & Cameracensis Archiepiscopus Tract. de Origine Ecclesiast. Potest. conclusione 2. sic habet, *Ideo Dominus prævidens schisma & dissentionem, contulit Petro & successoribus suis authoritatem disponendi Ministros Ecclesiæ, & determinandi eorum jurisdictionem, dicens, Pasce oves meas; sis Pastor & Prælatus generalis ad quem pertinet regimen regale ovium & ovilis.* Secundo Joannes Gersonius Cancell. Parisiens. lib. de Anteribil. Papæ Considerat. 8. sic habet, *Nullam aliam Politiam in Ecclesia instituit Christus, præter Monarchicam & quodammodo regalem; & oppositum sentientes, quod videlicet fas est dicere; plures Papas, aut quod quilibet Episcopus in sua Diœcesi est Papa vel Pastor supremus, æqualis Papæ Romano, errat in fide & unitate Ecclesiæ, contra articulum hunc, Et unam sanctam Ecclesiam; & si pertinaces maneant, judicandi sunt Hæretici, sicut Marsilius de Padua, & quidam alii.* Tertiò Almaïnus de Supremâ Potest. Ecclesiasticâ cap. 4. ita loquitur; *Christus fuit sapientissimus,*

quia plenus sapientia, & quòd instituerit optimam politiam; sed optima politia debet regi regimine regali, ut dicit Arist. in Politic. ita ut unus sit, qui in quemque habeat potestatem, & nemo in eum: Ergo verisimile est quòd in spiritualibus Christus instituerit superiorem, qui habeat quemlibet coërcere, & nullus eum. Sufficiant hi tres illustris notæ & magnæ authoritatis pro omnibus aliis Doctoribus, qui adduci possent in hujus propositionis confirmationem.

Objicies 1. *Christus est caput Ecclesiæ*, ad Ephes. 4. & sic faceret injuriam Christo qui admitteret aliud caput in Ecclesiâ. Negatur consequentia, quia non admittitur aliud caput cum Christo, sed sub Christo, ut ejus Minister & Vicarius; sicut Regi non fit injuria, si admittatur Prorex sub Rege. Quòd si Ecclesia nusquam dicta fuerit corpus Petri, sed Christi; hoc est, quia solus Christus est caput principale & perpetuum ejus; sic regnum non dicitur esse proregis, sed regis. Dices: Solus Deus per potentiam suam posset Ecclesiam regere, si esset Monarchica. Resp. revera quòd unus simplex homo hoc non possit per se; bene autem per alios, & maximè si sit adjutus speciali assistentiâ Spiritûs sancti. Quòd si æqualiter mittat Apostolos Joan. 20. *Ecce ego mitto vos:* per hunc textum Petrus reverà non præponitur aliis, bene autem per alios, ut cùm dicitur, *Pasce oves meas;* &, *Super hanc petram ædificabo, &c.* & in hoc est Monarcha.

Objicies 2. Paulus describens Hierarchiam Ecclesiasticam, quam Christus reliquit, multis gradit regimen Ecclesiæ, & mentionem non

facit unius capitis, ad Ephesios 4. *Dedit quosdam Apostolos, quosdam Prophetas, alios Evangelistas, alios autem Doctores & Pastores.* Resp. summam authoritatem datam fuisse omnibus Apostolis, ut celeriùs in toto orbe terrarum Fides disseminaretur; in solo autem Petro remansit illa, mortuis omnibus Apostolis. Dices, Luc. 22. facta contentione inter Apostolos, quisnam esset major, respondit Christus, *Reges gentium dominantur eorum, vos autem non sic:* Arcet ergo Christus ab Ecclesiâ regimen Regale & Monarchicum. Resp. Christum per hoc tantùm velle regimen Ecclesiæ non esse tale, quale est inter Reges; ita quòd velit quidem unum aliis præesse, sed cum humilitate & absque libidine dominandi, ut faciunt Reges, qui sæpius sunt tyranni, imperant subjectis ut servis, & omnia referunt in bonum privatum; ubi vult Christus suum Vicarium præesse Ecclesiæ, non proprium honorem, sed ovium commodum quærendo, ad exemplum ipsius Christi; qui modò dicit, *Non veni ministrari, sed ministrare;* & modò vult vocari *magister & dominus.*

QUÆSTIO III.

Utrum gubernatio Ecclesiastica sit Aristocratia temperata.

NEGANT absolutè Hæretici statum Monarchicum in Ecclesiâ, ut diximus; Vigorius autem, qui illum admittere cogitur,

negat ipsum esse absolutè Monarchicum, vultque esse Aristocratiâ temperatum; ita quòd Princeps Ecclesiæ nihil agere possit, nisi de consilio & consensu Episcoporum, qui sunt Ecclesiæ principes; quasi verò tribus primis sæculis, ubi nullum habitum fuit concilium, Supremus Pontifex multos Hæresiarchas non condemnaverit, quales fuerunt Cerdon damnatus ab Higinio, Marcion ab Eleutherio, Theodorus Coriarius à Victore; Pelagiani, Valentiniani, Novatiani, Appelliani & multi alii, ab aliis Pontif. & illicò Ecclesia universalis horum omnium hæreses tanquam sufficienter damnatas tenuit. Hoc confirmat Augustinus contra Pelagium & Sectarios, Concilium Generale prætendentes ad examinandam suam doctrinam jam in duobus Conciliis Africanis damnatam, confirmatis ab Innocentio & Zozimo: Sic loquitur Augustinus lib. 4. contra duas Epistolas Pelagianorum, in fine libri. *Aut verò congregatione Synodi opus erat, ut aperta pernicies damnaretur, quasi nulla hæresis aliquando, nisi congregatione Synodi damnata sit; cùm potiùs rarissimè inveniantur propter quas damnandas talis necessitas extiterit:* Cùm ergo tribus primis trecentis annis Ecclesiæ, Summus Pontifex sine convocatione Concilii & congregatione Optimatum Ecclesiasticorum determinaverit de rebus Fidei, assignanda est jure nostra

CONCLUSIO.

MONARCHIA Ecclesiæ non est Aristocratiâ permixta, quasi in actibus suis dependeat absolutè ab aliis, licet sæpè sæpiùs

admittat optimates Ecclesiæ ad suum regimen in suis Conciliis. Hoc patet, quia Pontifex potest ex se solo præcipere, prohibere, punire, compensare, & de rebus Fidei determinare, ut mox dicebamus; unde Sorbona recepit libenter Bullas Apostolicas Innocentii X. & Alexandri VII. quibus hi Pontifices declarabant opiniones novas, hæreticas; & hoc sine Concilio & convocatione generali Optimatum Ecclesiæ. Hoc clarè habetur in Concilio Florentino, ubi in disputatione contra Rhodanensem Archiepiscopum, qui non poterat ferre, quòd Papa cum Latinis Episcopis aliquid mutasset in Concilio; Archiepiscopus Florentinus authoritate Concilii sic terminavit Sessionem septimam; *Quoties de fide oritur aliqua dubitatio, Romanus Pontifex debet, ac tenetur illam explicare, atque illo docente omnes Synodi atque Ecclesia universalis debet hujusmodi veritatem sequi:* & hoc dicit Epistola recitata, scilicet Agathonis, approbata in sexta Synodo.

Confirmatur hoc ab Ecclesiâ canente, *Simon Petre, antequam de navi vocarem te novi te; & super plebem meam principem te constitui*; quod autem canit Ecclesia, id credendum est, ex Chrysost. *quia legem credendi facit lex prædicandi*. De Apostolis omnibus etiam dicitur Psal. 44. *Constitues eos principes super omnem terram*, & de Petro canitur, *Tu es Pastor ovium, princeps Apostolorum:* Si autem est Princeps Apostolorum, illis imperat; & sic Episcopi qui dicuntur tenere locum Apostolorum, non habent summam potestatem in Ecclesia. Univer-

sali, licet jurisdictionem habeant in solidum, in suis Diœcesibus. Dicendum ergo est, Regimen Ecclesiæ esse simile, non quidem illis regnis, quæ absque consensu procerum non possunt leges condere, nec tributa exigere, ut est regnum Angliæ, quod est Monarchicum Aristocratiâ & Democratiâ temperatum, quia Rex nil agit nisi dependenter à classe Nobilium & eâ quæ est Plebeiorum; sed est simile illis regnis quæ hæc & cætera faciunt independenter à Comitiis Generalibus, & à consensu Optimarum, ut in Regno Galliæ, in quo, si aliquando Comitia Generalia convocantur, hoc est ad melius esse, & non necessariò. Adde quòd, quidquid determinaverint illa Comitia, semper liberum est Principi aut illud confirmare, aut rejicere: unde si Edicta Regis soleant à supremo Senatu verificari, hoc non est ex necessitate, sed est conditio; ut voluntas Regis constet populo.

Objicies. Si Monarchia Ecclesiæ non sit temperata & aliquo modo limitata, poterit Pontifex dispensare super jus naturale & divinum, quod falsum est. Resp. non dici non temperatam & limitatam, quia ab alio non dependet; est tamen limitata, quia omnia absolutè non potest facere; nil enim potest contra Jus Naturale, cùm non possit ullomodo ea immutare, quæ ex naturâ suâ bona sunt aut mala; nec contra Jus Divinum, nec contra Scripturam aut Traditionem; licet possit explicare Jus Divinum & Naturale, declarando ipsa jura obligare, vel non; sed non potest super ipsa dispensare. Quòd si Apostoli statuerint multa;

ſuper quæ diſpenſat Eccleſia, ordinando Bigamos, Homicidas, &c. contra D. Paulum 1. ad Timoth. 3. & uſum permittat ſanguinis & ſuffocatorum, contra Act. 15. Reſp. hæc omnia eſſe tantùm Juris Eccleſiaſtici, quia ea non ſtatuerunt Apoſtoli, tanquam Evangelii promulgatores, ſed tanquam Paſtores & Epiſcopi. Quantùm ad Jus Eccleſiaſticum, poteſt quidem in illo diſpenſare, etiam in toto, ut volunt plurimi, modò hoc non cedat ſcandalo, nec Status Eccleſiaſticus videatur everti: quod fieret ſi v. g. Pontifex puerum promoveret ad Ordines ſacros, ſi conferret alicui viginti beneficia, ſi ritus generales in Eccleſia inveteratos aboleret, &c.

Objicies 2. Quando Rex eſt verè Monarcha ſine limitatione, poteſt diſponere de omnibus Officiariis regni, & ipſos deponere, prout voluerit, quod non poteſt facere Papa circa Epiſcopos qui non ſunt Vicarii Papæ, ſed in ſolidum partem Eccleſiæ regunt. Reſp. hoc non requiri; in Galliâ enim, cujus Princeps eſt abſolutè Monarcha, Cancellarius, Comeſtabuli, & alii ſimiles non poſſunt deponi, benè autem privari exercitio officii. Deinde, licet ad libitum non poſſint deponi, quia gradus Epiſcopalis eſt ex Jure Divino; attamen, ſuppoſito crimine, deponi poſſunt. Et reverà S. Stephanus Papa Helenum Epiſcopum Tracenſem, & Firmilianum Archiepiſcopum Cæſarienſem in Cappadociâ excommunicavit, cum aliis qui docebant rebaptiſandos eſſe hæreticos, dum ad fidem redirent, & hoc in 3. ſæculo. In 4. D. Athanaſius à S. Damaſo depre-

catur, ut Auxentium excommunicet & ejiciat è sede Mediolanensi; in Epist. ad Episcopos Africæ quæ incipit, *Sufficiunt quidem scripta;* & reverà hoc fecit Damasus. In quinto sæculo, expulso Chrysostomo ab Ecclesiâ Constantinopolitanâ, adversarii ejus loco instaurarunt Ursatium, cui Innocentius primus communionem suam negavit, expunxitque ex numero Episcoporum, ex Epist. Damas. ad Imperatorem Arcadium. In 6. Agapetus deposuit Anthimum è sede Patriarchali Constantinopolitanâ. Hoc idem verificari posset per multa exempla quæ longius esset retexere.

Objicies 3. ex S. Anacleto, *Cæteri Apostoli cum Petro pari consortio honorem & potestatem acceperunt, & ipsis decedentibus, in locum eorum successerunt Episcopi.* Cap. *in novo Testamento*, Dist. 21. Resp. ad primum cum Cardinali Perronio, Dominis Duval, de Raconis & Mauclero, Apostolos esse æquales Petro, quantum ad Apostolatûs dignitatem & functiones illi annexas; quia à Christo immediatè missi erant ad annuntiandum Evangelium in toto mundo: Non vero erant æquales in jurisdictione, ut Episcopi & Pastores juxta dictum Maucleri Part. 2. de Monarch. Ecclesiast. lib. 1. *Sanctus Petrus æqualis fuit Apostolis ratione Apostolatûs, superior tamen ratione Episcopatûs & Pastoralis dignitatis.* Quando ergo Christus mittit Apostolos ad prædicandum, Evangelium, dicit omnibus, *Sicut misit me vivens Pater, & Ego mitto vos:* dum verò agitur de constituendo Pastore super universam Ecclesiam, soli Petro dixit, *Pasce oves meas.* Ad

secundum ubi habetur in objectione, quod Apostolis succedant Episcopi; Resp. quòd succedant illis in Episcopali ordine, ratione cujus Sacerdotes consecrant, Chrisma conficiunt, super Fideles manus imponunt in Confirmatione, &c. non verò propriè succedunt Apostolis in authoritate, aliàs omnes Episcopi per totum mundum Evangelium prædicare possent; unde Sorbona damnavit hanc propositionem Antonii de Dominis Spalatensis Archiepiscopi, *Episcopi dicuntur Apostolorum successores, &c.* Ratio autem quare D. Petrus successores habuit; est, quia D. Petrus erat Pastor ordinarius, cui uti morienti debuit alius succedere, Apostoli verò erant extraordinarii Ministri; & hoc est quod dicit cum Duvallio Tract. de Romani Pontificis Potest. part. 1. quæst. 3. Bellarminus tom. 1. de Rom. Pont. lib. 4. cap. 5. *Apostoli enim erant quasi delegati Pastores.*

QUÆSTIO IV.

In quo resideat potestas Ecclesiæ.

CHRISTUS apud homines visibiliter degens suam Sponsam Ecclesiam, tanquam supremus Monarcha regebat, admittens secum Apostolos, non quidem in partem potestatis suæ, aliàs non diceret ipse Matth. 28. *Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terrâ;* sed ut Ministros suos, qui ubique prædica-

rent Evangelium: Postquam autem opus nostræ Redemptionis complevit, antequam ad Patrem reverteretur, providere voluit de Pastore Ecclesiæ, qui eam regeret, quô locô Petrum instituit tanquam sui Vicarium, ut post Ascensionem idem Regimen Monarchicum remaneret in Ecclesiâ, quod ante illam instituere voluerat tanquam nobilius Aristocratico & Democratico, ut inquit Aristoteles lib. 5. Politicorum cap. 11. *Quantò pauciorum est potestas omnis, tantò majori tempore necesse est eam durare:* Sic Gennadius Patriarcha Constantinop. in exposit. Concil. Florent. Titulo 5. Capitis Sec. 2. *Christus in terris erat Dominus, Pater & Pastor Discipulorum; sic cùm decrevisset ad Paternum thronum ascendere, Petrum præfectum ipsis constituit & Magistrum, & ut uno verbo dicam, suum Vicarium ac successorem.* Ex quo clarè patet quòd sicut in Christo vigebat suprema authoritas, sic eam Petro transmisit. Quia tamen quædam controversia inter Catholicos & Hæreticos remansit, præsertim inter Antonium de Dominis, & nuper Authorem libri de duobus capitibus Ecclesiæ; ideo hæc quæstio longiùs protrahenda est.

Conclusio.

SUPREMA Ecclesiæ potestas in Petro residet, tanquam in capite Ecclesiæ & Christi Vicario. Licèt hæc veritas sit manifesta cunctis Evangelium scientibus, ex S. Gregorio Papa, attamen illam probare conabimur ex Scripturâ, Conciliis & Patribus.

Probatur ergo primò ex Scripturâ, Matth. 16. *Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, & tibi dabo claves regni Cœlorum; & quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cœlis; & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in cœlis.* Habetur etiam Joan. ultimo, *Pasce agnos meos, pasce oves meas:* Ubi D. Hieronymus ait; *Soli Petro pœnitenti potestatem Pastoris Dominus communicavit.* Super hos textus hæc reflexio fieri potest; Vel Christus non potuit dare Petro illam potestatem, quam ut Monarcha possidebat, vel non voluit: Primum esse falsum, quia cùm potestas Christi fuerit ordinaria, illi competens ratione Unionis Hypostaticæ, eam alteri potuit communicare. Secundum est contrarium verbis Christi allegatis, quomodò enim clariùs potuisset suam mentem de Petro eligendo in Vicarium suum aperire, quàm dicendo, *Tu es Petrus*, &c. *tibi dabo claves regni cœlorum*, &, *pasce oves meas?* Hæc verba in pravum sensum detorquere prætendentes hæretici, dicunt per Petram non intelligi Petrum, sed Christum; Sic Calvinus lib. 4. Instit. cap. 6. §. 6. Lutherus vult intelligi Fidem, seu Fidei Confessionem lib. de potestate Papæ: Erasmus Petram explicat de quolibet Fideli; sed longè meliùs Catholici communiter per Petram intelligunt personam Petri, quam alloquebatur Christus. Hoc patet clarè per pronomen *hanc*, cùm dicitur, *& super hanc Petram;* illud enim pronomen designat aliquam Petram de quâ Dominus antè locutus fuerat; loquutus verò fuerat de Petro, quem vocaverat Petram: Hoc

confirmat Concilium Chalcedonense Act. 3. appellans Petrum, *Petram & crepidinem Ecclesiæ Catholicæ*, & omnes Patres, tum Græci, tum Latini, ut videre est apud Bellarminum lib. 1. de Rom. Pontif. cap. 10.

Verba etiam Matth. 16. allata, *Tibi dabo claves regni Cœlorum*, prætendunt hæretici, Calvinus, Lutherus, & Magdeburgenses, pertinere ad totam Ecclesiam, cujus Petrus personam gerebat, & nihil spectare ad personam privatam Petri; sed circumstantiæ comitantes verba Christi satis indicant personam particularem Petri. Primò, per vocem, *tibi*, quæ est pronomen singulare; Secundò explicat nomen inditum in Nativitate, *Beatus es Simon!* Tertiò, addit nomen patris, *Bar-Iona*, id est filius Jonæ: Deinde illi dictum est, *tibi dabo claves*, qui dixerat, *tu es Christus Filius Dei*; illicò enim subjunxit; *& ego dico tibi*; sed Petrus illa verba protulit: Ergo ista ad personam Petri pertinent, sicque *confessio mercedem accepit*, ait Hieronymus. Tandem illi dictum est; *tibi dabo claves*, *&c.* cui paulò post dixit Christus; *Vade post me, Sathana! scandalum enim mihi es*; sed iste fuit Petrus, non in personâ Ecclesiæ, sed privatâ, ut patet ex Evangelio & ex Hilario lib. 6. & 10. de Trinit. Theophilacto, Hieron. Chrysostomo in cap. 16. Matth. & ex August. lib. 2. contra duas Epistolas Gaudentii cap. 2.; ergo etiam Petrus fuit ille, cui dixit Christus, *tibi dabo claves*. Quod si dicatur, Petrum respondisse: *Tu es Christus Filius Dei vivi*; nomine omnium Apostolorum, ut habetur ex Chrysostomo, *Petrus fuit os Aposto-*

lorum; ex Hieronym. *Petrus pro omnibus est loquutus*; & ex August. *Unus pro omnibus respondit*, Serm. 13. de Verbis Domini. Ad hoc dico Petrum non respondisse, tanquam ab aliis commissionem habentem, sed dicitur respondisse nomine omnium, *quia erat omnium caput & Princeps*, ut habet Cyrillus lib. 12. in Joan. cap. 64. Hoc non impedit tamen, quin confessio sit propria Petro, licet dicatur communis; quia omnes illam silentiô suô approbarunt. Hoc confirmat Hilarius in hunc locum, *Petrus primus judicatus est dignus, qui quod in Christo esset, primus cognosceret*; si primus cognovit, ergo illi primò revelatio facta est; & sic singulariter fecit hanc confessionem. Sic August. Serm. 124. de Temp. *Hic est Petrus qui divina revelatione primus omnium veritatem meruit confiteri*, dicens, *Tu es Christus, &c.* Sic etiam D. Leo Serm. 11. de Passione Domini; *Petrus omnium ora celerrimè præveniens*, inquit, *Tu es Christus Filius Dei.*

Probatur secundò ex Conciliis tum Orientis, tum Occidentis. Primò ex Concilio Niceno, lib. 3. Can. 39. versu, *Consideret Patriarcha: Petrus cui data est potestas in omnes Principes Chistianos & omnes populos, ut qui sit Vicarius Domini nostri Iesu Christi*: Ex Concil. Ephesin. *Beatissimus Petrus Apostolorum Princeps & caput, fideique columna, Ecclesiæ Catholicæ fundamentum, à Domino nostro Iesu Christo claves regni accepit.* Part. 2. Art. 3. non ergo jurisdictio Petri est humana, ut voluerunt aliqui. Concilium Constantinopol. principatum Petri his verbis fatetur; *Beatus Petrus Apostolorum*

lorum Princeps nos commonet: Epist. quæ incipit, *Consideranti mihi*, ad Imperatorem. Concilium Basileense oratione facta coram omnibus Patribus, quæ incipit, *Humanissimam & sanctissimam*, sic habet *Præsulatus potestas & authoritas Petro tributa fuit non ab hominibus, sed à Christo Salvatore.* Idem patet secundò, ex Conciliis Occidentalibus, præsertim ex Florent. *B. Petrus Apostolorum Princeps, verus Christi Vicarius, totiusque Ecclesiæ caput, & omnium Christianorum Pater & Doctor.* Et ex Tridentino sess. 6. cap. 11. ubi Petrus Apostolorum Princeps vocatur; Lugdunense, Viennense, Lateranense, & alia idem penitùs asserunt.

Probatur tertiò ex Patribus Orientalibus & Occidentalibus, qui unanimi consensu asserunt Petrum fuisse præpositum aliis Discipulis. Inter Orientales, Basilius sic habet; *Aliis omnibus Discipulis antepositus fuit*, Serm. de Judic. Dei. D. Athanasius Respons. 72. ad Antiochum, *Petrus Apostolorum primarius.* Gregorius Nazianz. *Petrus Ecclesiæ columen.* Chrysostomus Homil. 55. in cap. 16. Matth. *Petrus Pastor & caput Ecclesiæ.* Epiphanius scribens contra hæresim 51. nu. 17. *Petrus Apostolorum Princeps à Christo electus:* ergo non ab hominibus. Damascenus, *Petrum cœlestis regni Clavicularium instituit*, Orat. de Transfigurat. Theophylactus super Evang. Joan. cap. ult. *Pasce agnos meos: pasce oves meas, qualis Pastor fui, talis & tu sis.* Sic & cæteri, quos omitto, ut ad Patres Occidentales transeamus. S. Clemens Epist. 1. *Quoniam*, ad D. Jacobum Apostolum; *Petrus omnium Apostolorum pater:* Si autem

Jacobus unus ex Apostolis nullam reprehensionem fecerit Papæ, signum est, quòd hanc ipse veritatem agnosceret. Chrysostomus Homil. 87. in Joan. *Si quis à me percontaretur, quomodo Iacobus sedem Hirosolymitanam accepit; responderem ego, Petrum totius orbis Magistrum illum præposuisse:* Unde Mauclerus de Monarch. Eccl. Par. 2. lib. 1. cap. 9. *Petrus Spiritui sancto inspiranti, unicuique Apostolorum suas terras, veluti Diœceses assignavit:* Hoc autem non fecisset, si supremam in Apostolos non habuisset authoritatem. Cyprianus Epist. 40. *Fratres charissimi! Deus unus est & Christus unus, & Ecclesia una, & Cathedra una, supra Petrum, Domini voce fundata.* Per Cathedram intelligitur authoritas. Hieronymus lib. 1. cap. 14. contra Jovinianum, *inter duodecim unus eligitur, ut capite constituto, schismatis tollatur occasio.* Optatus Milevitanus lib. 7. contra Parmenianum, *Stant Apostoli innocentes, & peccator accipit claves.* Ambrosius in cap. 12. 2. ad Corinth. *Prior sequutus est Andræas Salvatorem, attamen primatum non accepit, sed Petrus.* Hieronymus Epist. 53 ad Eustochium, *Sæpissime rogatus,* ait, *soli Pastoris potestatem post resurrectionem suam Petro pœnitenti Dominus commisit? & quam solus habuit, Petro tribuit.* Sic Arnobius in Psal. 136. Augustinus denique vocat Petrum *Saxum immobile operis Christiani molem continens,* in Matth. cap. 16. Unde Clemens Alexandrinus ait apud Sophronium, in prato cap. 75. quòd Christus solum Petrum baptisaverit, Petrus autem Andræam, Jacobum & Joannem, & hi alios. Videat ergo Antonius de

dominis si meritò dixerit, quòd disparitas potestatis inter Apostolos sit humanum inventum: videant alii, si jure reponant duo Capita in Ecclesia; videant denique reliqui, quam ineptè asserant Papam successorem Petri esse tantummodò primum inter æquales, sicut Cicero est primus inter Oratores, & Aristoteles primus inter Philosophos.

Objicies primò, Jacobum majorem fuisse Petro, qui fuit Episcopus Hierosolymæ, ubi Christus instituit Ecclesiam, & proinde fuit ejus Vicarius. Resp. Jacobum fuisse Episcopum unius Ecclesiæ particularis, & Petrum omnium Ecclesiarum; imò fuit ipsemet Petrus, qui Jacobum Episcopum Hierosolymitanum instituit ex Chrysost. præcitato in 3. probat. Unde Bernardus lib. 2. de Consider. *Iacobus unâ Hierosolymâ contentus, universalitatem Petro cedit.* Si dicatur, quòd Hierosolyma sit mater omnium Ecclesiarum, hoc verum est jure antiquitatis, non potestatis. Si Petrus non sederit Hierosolymis; hoc est, quia congruum erat, ut locus Summi Sacerdotis mutaretur, quoniam mutata est lex & Sacerdotium per adventum Christi. Dices, Paulum, qui vocatur Apostolus per Antonomasiam, debere potiùs esse caput Apostolorum. Resp. dici talem, quia fuit doctior & sapientior cæteris, qui plus scripsit, & plantavit fidem in pluribus locis, quod est munus Apostoli; unde 1. Cor. 15. de se ait: *Plus omnibus laboravi:* Quia cæteri missi sunt ad certas provincias, Paulus ad omnes Gentes: Petrus autem excelluit quantum ad authoritatem; & sic ab Ecclesiâ cani-

tur *Princeps Apostolorum.* Hæc solutio est Aug. lib. 3. ad Bonifac. cap. 3. Quòd si in antiquis sigillis quibus diplomata obsignabantur, imago Pauli erat à dextris & Petri à sinistris; non satis constat, an eo tempore dextera esset nobilior sinistrâ; deinde, sicut in diplomatibus, Paulus obtinet dexteram, sic Petrus illam tenet in numismatibus, & forte id fecit Ecclesia, ut significaretur, hos Apostolos aliquid habere in quo unus alteri præcellat, nimirum Petrus in authoritate & Paulus in sapientiâ; unde dicit S. Maximus Serm. ultimo de sanctis Petro & Paulo, *Clavem potestatis Petro & clavem scientiæ Paulo datam esse.* Adde quòd si nominandi sunt Apostoli, primus nominatur Petrus Matth. 10. *Duodecim autem Apostolorum nomina sunt hæc: primus Simon, qui dicitur Petrus.* Sic Marci 3. Luc. 6. Act. 1. Si invocentur in Litaniis, præcedit Petrus; si festa de illis agantur, primo celebratur memoria Petri.

Objicies secundò, Ecclesia omnibus æquè commendata est; *Euntes docete omnes Gentes: sicut misit me Pater vivens, &c.* Resp. omnibus commendatam fuisse, non æqualiter; soli enim Petro dixit, *Pasce oves meas.* Dices ex Cypriano, *hoc erant cæteri Apostoli, quod fuit Petrus, pari consortio præditi & honoris & potestatis, sed exordium ab unitate proficiscitur, ut Ecclesia una monstretur.* Resp. ante electionem capitis fuisse æquales, sed ex æqualibus in potestate post Resurrectionem, Petrum elegit Christus in caput aliorum, & supremam authoritatem illi tribuit, dum dixit, *Pasce oves meas*, ut status Monarchicus, quem ipse in Ecclesia constituit,

conservaretur; sic intelligendi sunt alii Patres. Si dicat Augustinus lib. de Agone Christiano cap. 30. *datas fuisse claves omnibus, cùm data sunt Petro, qui Ecclesiæ personam sustinebant*; *& omnibus dictum fuisse, Pasce oves meas, cùm hoc Petro dictum est:* Resp. hoc dictum fuisse omnibus mediate, quia mediante authoritate concessâ Petro, ipsemet Petrus illam communicavit Apostolis post Ascensionem, ipsos mittendo in diversas Provincias. Si dicatur, quòd Petrus non exercuerit Primatum, quia etiam alii Apostoli instituerunt primos Diaconos, Act. 6. quia Apostoli miserunt Petrum & Joannem in Samariam Act. 8. quia denique Paulus & Barnabas quæstionem de Circumcisione tulerunt ad omnes Apostolos: Resp. Licèt in institutione Diaconorum non exercuerit Principatum, in aliis tamen exercuit. 2. Apostoli miserunt Petrum, non ex authoritate & imperio, sed de consensu ejus & de consilio. 3. Illam controversiam delatam fuisse ad omnes Apostolos quibus præsidebat Petrus, ut decisio fieret cum majori partium satisfactione: Hoc tamen non impedit Primatum Petri, sicut nec quando affertur causa civilis Senatui coram Rege. Dices: Gal. 2. Paulus réstitit Petro: ergo non agnoscebat Principatum Petri, vel erat arrogans, corrigendo Superiorem. Resp. aliam esse correctionem ex Justitiâ quæ fit per inflictionem pœnæ, & hæc competit tantùm Superiori; aliam ex Charitate, per fraternam correctionem: Hanc adhibuit Paulus, videns Petrum erraffe, non in fide, sed in facto; quia incautè simulabat Judaïsmum: Unde Au-

gustinus Epist. 19. ad Hieronymum: *Ipse Petrus quod à Paulo fiebat utiliter, libertate charitatis, sancta & benigna humilitatis pietate accepit.*

Objicit. 3. Antonius de Dominis falsus Archiepiscopus Spalatensis in Dalmatia, Primatum Petri reperi ex ejus primariâ vocatione, non ex authoritate particulari. Resp. quòd licet Petrus esset primò vocatus, hoc non esset contra nos, quia potuisset Christus eum primò vocare, ut ipsum caput Ecclesiæ faceret; non tamen fuit primò vocatus. Primò enim admissi sunt ad Christum Andreas, Petrus, Philippus & Nathanaël, non ut cum illo manerent, sed ut audirent illum; & tunc Andreas præcessit Petrum, Joan. 1. Secundò, vocati sunt propriè à Christo, ut cum illo manerent, Petrus & Andreas, sed simul & eodem tempore, Matth. 4. Tertiò, omnes vocati sunt ex Discipulatu ad Apostolatum, sed eodem adhuc tempore, ut patet ex Luc. 6. non ergo Petrus fuit primus vocatione. Dices ex eodem Antonio, Primatum Petri procedere ex antiquitate ætatis, ob quam multa dixit & fecit, ac si esset primus. Resp. quòd non satis constet, an fuerit senior Andreâ: contrarium enim docent Epiphanius Hæresi 51. Baronius Tomo 1. Annal. Anno 31. §. 23. Lorinus, Serarius, & plurimi; Licèt alii dicant contrarium, ut Cassianus, Chrysostomus & cæt. sed estò hoc verum esset, nonne potuit Christus antiquiori dare principatum super Apostolos? Porrò ipse Spalatensis reponit primatum Petri in fervore: sed quis judicare poterit, an Petrus plus dilexerit Christum, quàm Joannes discipulus dilectus, aut

Paulus, qui dixit se non posse separari à Charitate Christi. Dices denique, Non est verisimile, quòd ille qui atrociùs peccaverat, principatum super alios obtineret; sed hoc factum est, ut majorem compassionem haberet de peccatoribus, qui ad ipsum recurrerent.

QUÆSTIO VII.

Utrùm suprema Petri potestas transmissa sit ad Pontifices Romanos.

CUM jus successionis Romanorum Pontificum fundetur in hoc, quod Petrus jubente Christo, sedem suam ibi collocaverit; quatuor nobis essent examinanda, antequam proponeretur ista quæstio; an scilicet Petrus Romæ fuerit; an Romæ mortuus sit, an Romæ Episcopus extiterit, an denique usque ad mortem fuerit Romæ Episcopus: sed quia hoc soli Hæretici negant, ideo de his omnibus paucissima referam.

Dico primò, Petrum fuisse Romæ, ubi Romanam Ecclesiam fundavit; ipsemet enim in fine prioris Epistolæ dicit, *Salutat vos Ecclesia in Babylone collecta, & Marcus filius meus.* Per Babylonem autem intelligitur Roma, dum Imperatores Romani in eâ regnabant ex Eusebio lib 2. Histor. cap. 15. & ex Hieronymo lib. de Viris Illustribus, *Petrus in Epistola 1. nomine Babylonis Romam intelligit.* Quod autem Ecclesiam Romanam fundaverit Petrus, testatur Leo Papa Serm. 3. de Natali Apostolorum Petri &

Pauli;, *Cùm Apostoli imbuendum Evangelio mundum suscepissent, Petrus Princeps Apostolici ordinis ad arcem Romani destinatur imperii*: Sic etiam cum Theodosio Imp. codice *De summâ Trin. & Fide Catholica*, Eusebius lib. 2. Hist. cap. 14. Arnobius lib. 2. contra Gentes & multi alii cum Gregorio Turonensi lib. 1. Historiæ Francorum cap 25. *Beatus Petrus Apostolus sub Imperatore Claudio (nempe an. 2.) Romam aggreditur, ibique prædicans, manifestissimè Christum esse Filium Dei comprobavit; ab illis enim diebus Christiani apud civitatem Romanam esse cœperunt.* Si dicat Paulus Act. 19. quòd oporteat se ire Romam; hoc est, non ad Romanorum conversionem, sed ad confirmationem in fide, ut ipse testatur ad Rom. cap. 1. Fuit ergo Petrus Romæ, ubi sedit viginti quinque annis, & anteà septem annis Antiochiæ.

Dico secundò, Petrum Romæ mortuum fuisse, & Paulum similiter; unde, quia uterque suum sanguinem fudit pro fide Romanæ Ecclesiæ, ambo pariter dicti sunt fundatores ipsius. Quantùm ad Petrum, multos annos in urbe Româ Pontificatum gessit, & post devictum publicè Simonem Magum, jussu Neronis, in cruce, capite deorsum verso, vitam finivit. Usque ad Vviclefum, hoc est, usque ad quartum decimum sæculum hanc opinionem nemo contestatus fuerat; sed iste Hæresiarcha contrariam sententiam persuadere conatus est, quasi novum lumen habuerit, ut nullus per mille quadringentos annos potuerit inveniri, qui falsitatem opinionis tam antiquæ detegeret. Nostra sententia est omnium Patrum, inci-

piendo à Dionysio Corinthio, qui centum annis ab obitu Apostolorum floruit, cum Romæ esset, sic ait apud Eusebium lib 2. hist. cap. 23. *Ambo in hac urbe simul docentes, etiam martyrio pariter uno & eodem tempore coronati sunt.* Sic Origenes lib. 3. in Genesim, ut refert Eusebius lib. 3. Historiæ cap. 1. *Petrus ad ultimum commoratus in urbe Roma, ibi & crucifixus est, deorsum capite demerso; quod ipse ita fieri precatus est, nè exæquari Domino videretur.* Sic Athanasius Apologiâ pro fugâ suâ. Tertull. de Præscript. Chrysostomus, Ambrosius, Augustinus & cæteri.

Dico tertiò, Petrum non solum Romæ prædicasse Evangelium, sed fuisse Romanæ Ecclesiæ, quam fundavit Episcopum. Contrarium tenet Antonius de Dominis, dicens, Petrum solo Apostolatus titulo fuisse Episcopum Romanæ Ecclesiæ, 1. per prædicationem Evangelii, & proinde in hoc nihil habere præ Paulo. At Patres longè contrarium sentiunt. Eusebius in Chronico An. 44. *Petrus natione Galilæus Christianorum Pontifex primus, cùm primùm Antiochenam Ecclesiam fundasset, Romam proficiscitur; ubi Evangelium prædicans, viginti quinque annis ejusdem urbis Episcopus perseverat.* Hieronymus in Catal. Scriporum Ecclesiæ. *Petrus Romæ viginti quinque annis Cathedram Sacerdotalem tenuit.* Sic Severus Sulpitius lib. 2. Hist. Augustinus lib. 2 contra litteras Petiliani cap. 15. *Cathedra tibi quid fecit Ecclesia Romana, in qua Petrus sedit, & in qua nunc Anastasius sedet?* Longius esset alios rexere. Quòd si Linus & Clemens, qui proximè successerunt

Petro, fuerint discipuli Pauli; ex hoc inferri non potest quod Paulus fuerit Episcopus Romanus: Deinde non satis constat, an fuerint discipuli Pauli. Porrò omnes qui catalogum Pontificum fecerunt, à Petro incipiunt, & nullus à Paulo.

Dico quartò, Petrum fuisse Episcopum Romæ usque ad mortem suam; sic enim deseruit Sedem Romanam; dicatur quæso, ubinam habitaverit Petrus? cùm autem hoc reperiri non possit, credendum est mortuum fuisse, dum regeret illam, & illi successit Linus, Lino Anacletus, & isti Clemens, ex Irenæo lib. 3. cap. 3. texente Catalogum Romanorum Episcoporum. Posito ergo quòd Petrus Romam venerit, quòd ibi Episcopus fuerit usque ad mortem, & quòd Pontifices Romanos habuerit pro successoribus; quæritur, utrum successerint Petro in authoritate Monarchicâ & supremâ potestate quæ concessa est Principi Apostolorum.

Conclusio.

Suprema & Monarchica Ecclesiæ potestas Summo Pontifici competit, & hoc Jure Divino; quoniam Christus voluit ut idem regimen in Ecclesiâ maneret post mortem suam, consequenter voluit, ut quemadmodum Petrus fuit suus successor, ut Petrus successores Ecclesiæ Monarchas supremam authoritatem possidentes haberet. An autem supremus Pontificatus sit ita annexus Episcopo Romano, ut non possit Pontifex Romanum Episcopatum deserere, & in alio sedere, hoc non

est ita in confesso apud omnes Catholicos, quin Scotus in 4. dist. 24. quæst. 2. art. 5. dicat, supremum Pontificatum non esse jure D. annexum Episcopatui Romano, sed tantùm ex facto Petri, qui cùm à Christo primatum accepisset, Antiochenam Ecclesiam reliquit, & fixit suam sedem Romæ. His positis,

Probatur primò Conclusio nostra, contra Nilum Episcopum Thessalon. in lib. adversus primatum Petri dicentem, quòd Papa reverà succedat Petro, ut erat Episcopus Romanus, non verò ut erat caput Ecclesiæ; sed ex Conciliorum decretis statutum esse, ut primus esset Episcoporum, primus sederet, primus sententiam ferret, non verò aliis imperaret, quod est dicere, Petrum esse primum inter Episcopos æquales. Quòd autem hoc falsum sit, patet, quia Christus in Ecclesia instituit regimen Monarchicum immutabile; sicut ergo Christus fuit caput Ecclesiæ ex jure D. sic Petrus qui illi successit, fuit etiam caput Ecclesiæ ex jure D. & illi Pontifices qui Petro succedunt, eodem jure talem jurisdictionem possident.

Probatur, inquam, Conclusio nostra ex Conciliis Orientalibus & Occidentalibus. Inter Orientalia, Concil. Nicæn. apud Alphonsum Pisanum lib. 3. Can. 39. §. *Sicque præst*, sic habet. *Qui tenet sedem Romanam, caput est & Princeps omnium Patriarcharum, quandoquidem ipse est primus, sicut Petrus, ut qui sit Vicarius Christi, super cunctos populos & cunctam Ecclesiam Christianam; qui contradixerit, à Synodo excommunicatur.* Ubi Nota quòd si Pontifex sit primus sicut & Petrus, ejus primatus est ex institutione

institutione Christi, qui voluit conservare Monarchiam in Ecclesiâ, ita quòd ex voluntate Christi, eodem instanti quo creatur Pontifex, in jura Petri ingrediatur. Nota etiam, quòd si est Vicarius Christi super Ecclesiam, non sit tantum primus in Ecclesiâ, sed super omnia membra Ecclesiæ, ut sunt Patriarchæ, Primates & Episcopi, qui illi parere debent, sicut Christo. Nota denique, quòd Papa non sit Vicarius Concilii generalis, nec suam ab eo potestatem hauriat, sed à Christo, Matth. 16. & Joan. 20. Concilium Sardicense an 349. sub Julio primo, determinavit *Episcopum non posse judicari à suis Coëpiscopis, si remitti postulet ad Episcopum Romanum*, Can. 5. & hoc insertum est in antiquis legibus Galliæ; quod denotat, in nullo esse jurisdictionem supremam, nisi in Summo Pontifice. Ex Conc. Ephes. P. 2. Act. 3. *In omnibus sæculis notum est, quòd sanctus Petrus Apostolorum Princeps à Christo Claves regni accepit, qui ad hoc usque tempus & semper in suis successoribus vivit, & judicium exercet.* In Concilio Chalced part. 3. Epist. ad Leonem Papam, quæ incipit, *repletum est gaudio os nostrum*, omnes Episcopi, numero plusquam quingenti, submittunt D. Leoni Papæ omnia Conc. decreta, *Omnē vobis gestorum vim insinuavimus ad comprobationem nostræ sinceritatis, & ad eorum quæ à nobis gesta sunt, firmitatem.* In Concilio Constantinop. Epist. ad Agathonem Episcopum Senioris Romæ, quæ incipit, *Sanctum & universale Concilium*, Patres his verbis Papæ loquuntur, *Tibi, ut primæ sedis Antistiti universalis Ecclesiæ, quid gerendum sit, relinquimus.* Idem docent Concilia

Occidentalia, ut pote Lateranense 4. sub Innocentio III. cap. 5. Titulo *de dignitate Patriarcharum*. Viennense sub Clemente V. Epist. ad Philippum Regem Franciæ, quæ incipit *Regnans in cœlis*. Constantiense durante schismate condemnat Joannem Hus dicentem art. 9. dignitatem Papæ non esse de jure D. sed Imperatorum authoritate; & art. 10. Episcopum Romanum non esse caput Ecclesiæ Romanæ. Concilium Basileense part. 1. in Appendice, *Constat Episcopum almæ urbis esse Petri successorem*. Tridentinum Sess. 24. cap. 1. in Decreto de Reform. *Beatissimus Romanus Pontifex sollicitudinem universæ Ecclesiæ ex muneris sui officio habet*. In expositione Concilii Florentini sub Eugenio IV. Gennadius Patriarcha Constantinop. Tit. 5. Capitis Sect. 2. sic habet, *Decrevimus Apostolicam sedem & Romanum Pontificem in universum orbem primatum obtinere, eumque esse Beati Petri Apostolorum Principis successorem, Christi Vicarium & omnium Christianorum magistrum; & profectò nescio quomodo quis inficiari possit*. Attulissemus verba omnium Conciliorum Latinorum, nisi obstitisset nostra brevitas.

Probatur 2. ex Summis Pontificibus qui extiterunt initio nascentis Ecclesiæ, & ex Jure Canonico. Anacletus an. 104. *Episcoporum judicia, aut si difficiliores ortæ fuerint quæstiones, ad sedem Apostolicam deferantur, quoniam Apostoli hoc statuerunt jussione Salvatoris*. Hoc ostendit potestatem esse in Pontificibus Jure Divino. Evaristus Anacleti successor jubet Ecclesiis quibusdam, quæ Episcopos deposuerant; ut illos in

sede suâ restituant Epist. 2. *Vnum nos fratres sentire oportet,* quæ pro titulo habet, *De Episcopis ejectis.* Alexander Evaristi successor Epist. quæ incipit, *Cogitationibus nobis,* dicit, *Relatum est ad hujus S. Sedis apicem, cui summarum dispositio causarum & omnia Ecclesiarum negotia ab ipso Domino tradita sunt, dicente* Petro, *Tu es Petrus,* &c. *quòd æmuli quidam Christi, & ejus Ecclesiæ, Sacerdotes Dei ad judices publicos accusare præsumant, &c* & inferius illos excommunicat. Ex quibus verbis patet potestatem Pontificum esse à Christo. Sixtus, Telesphorus, Higinus, Pius, Anicetus, Victor, Pontianus, Anterus, S. Fabianus, Marcellus, Marcus, & penè omnes alii idem prædicarunt. Quantùm ad Jus Canonicum, hoc confirmatur sexcentis in locis, quorum duo tantùm afferemus, & primò id quod habetur, *omnem humanam creaturam subesse Romano Pontifici, est de necessitate salutis.* Extra, *Vnam sanctam, de major. & obed.* Hoc habetur etiam titulo de Elect. & Elect. potest. in 6. *Plena libertate potitur, nec ulli subest homini, quia ore divino cunctis præfertur.*

Probatur tertiò ex Patribus Græcis, Latinis, & ex illustrioribus Theologis, quorum omnium ob brevitatem aliquos tantùm afferemus. Quoad primos, D. Basilius statum deplorandum Ecclesiæ Orientalis videns, suadet Athanasio, ut postulet à Papâ, *Quod viros doctos, ac sapientes sua authoritate mittat, qui reprimant pacis Ecclesiasticæ perturbatores, & possint acta conciliabuli Ariminensis declarare nulla;* quod fecit Athanasius, Marco Pontifici scribens; hoc autem non fecisset uterque, si non agno-

vissent supremam authoritatem in Papâ. Epistola Basilii est 52. quæ incipit, *Quam de dignitate tua*, & Epistola Athanasii ad Pontif. quæ incipit, *Ad vos pervenisse non dubitamus*. S. Chrysostomus, expulsus per Theophilum Patriarch. Alexand. & per Episcopos factionis Eudoxiæ, ad Romam recurrit, mittens ad Papam quatuor Episcopos cum litteris quadraginta Episcoporum & totius populi Constantinop. deprecabanturque hi omnes, ut Papa Chrysostomum in suam sedem restitueret; & in hoc potestatem Papæ agnoscebant. Sic legitur in Epistola, *Etiam antequam*, quæ reperitur inter Epist. Innocentii Papæ. Quoad Latinos, D. Augustinus cum cæteris Episcopis in Concil. Milevit. existentibus, Innocentium primum exorat, ut pro suâ authoritate succurrat Ecclesiæ, quæ maximè opprimebatur per Hæresim Pelagianam, Epist. 92. inter Augustinianas, & incipit; *Quia te Dominus*. Deinde, cum in duobus Conciliis provincialibus Africanis damnati essent Pelagiani, & Papa illa confirmasset, nihilominus expeterent Concilium generale, ad examinandam denuò illorum doctrinam; respond. Augustinus, *Iam de hac causa duo Concilia missa sunt ad Sedem Apostolicam, inde etiam rescripta venerunt, causa finita est, error utinam finiatur!* Serm. 2. de verbis Apostoli contra Pelagium: hæc duo Concilia fuerunt, Carthaginense & Milevitanum. Optatus Milevit. Episcopus, hanc solam rationem affert, contra Donatistas; *Iudicium Melchiadis Papæ sententiâ clausum est*, Lib. 1. contra Parmenianũ, Hieronymus ad Damasum dicit, *se esse conjun-*

ctum suæ communioni, Epist. ad Damasum, quæ est 25. & incipit, *Quoniam vetusto*; non dicit verò, se esse conjunctum communioni Patriarcharum Constantinop. Antiocheni, Alexandrini & Hierosolomytani. Ambrosius in 1. ad Timoth. cap. 3. *Ecclesia domus Dei dicitur, cujus hodie rector est Damasus.*

Quantùm denique ad Theologos, Albertus Magnus Episc. Ratisbon. sic loquitur, *Papa potestatis habet plenitudinem, estque Ordinarius omnium hominum, quia vir Dei est in terris.* Tract. 24. q. 141, membro 3. D. T. contra errores Græc. c. 23. Versu, *Similis autem error*, ait, *Similis autem est error dicentium Christi Vicarium, Romanæ Ecclesiæ Pontificem non habere universalis Ecclesiæ primatum, erroneè dicentium Spiritum S. à Filio non procedere.* D. Bonaventura, Serm. 22. in Hexameron, Titulo de Statu Ecclesiæ militantis, *Etsi aliæ quatuor sedes plenam authoritatem habeant super Ecclesiis particularibus, sola tamen Romana universaliter, sicut sol inter Planetas, habet plenitudinem potestatis super omnes.* Joannes Gersonius Tract. de Statibus Ecclesiæ, titulo, *Pro statu summi Pontificis*, Considerat 1. *Status Papalis institutus à Christo immediatè, tanquam primatum habens Monarchicum in Ecclesiastica Hierarchia; quem statum qui impugnare, vel diminuere, aut alicui statui Ecclesiastico particulari coæquare præsumit, si hoc pertinaciter faciat, hæreticus est, schismaticus, impius & sacrilegus.* Ad hoc attendant sedis Romanæ adversarii. Lib. etiam de Origine Juris & legum, Conclus. 2. apud Mauclerum de Monarc. Eccles. 1. part. 2. cap. 6. lib. 1. idem Gersonius sic habet, *Plenitudo*

legis Ecclesiasticæ non potest esse de lege ordinaria, nisi in uno Summo Pontifice, formaliter & subjectivè, alioquin Ecclesia habere posset multiplex caput, quod est hæreticum. Videatur in hac materiâ D. Andræas Duval, qui Tract. de *Supremæ Pontificis Romani authoritate*, docet adversus Antonium de dominis, Vigorium Jurisconsultum, & Richerium, ex Script. Conciliis, & Patribus nostram conclusionem.

Objicies ex Anacleto Epist. 2. *Apostoli cum Petro pari consortio authoritatem habuerunt, & ipsum principem suum esse voluerunt.* Resp. primum intelligi de tempore, quo nondum Petrus primatum acceperat; & secundùm de voluntate consentiente & approbante, non instituente: contrarium enim docet Epist. 3. Dices, Ex Can. *ego Ludovicus*, Dist. 63. Papa dicitur Vicarius Petri; ergo à Petro habet jurisdictionem, non à Christo. Resp. sexcentis in locis vocari Vicarium Christi, deinde Vicarius, i. Successor. Dices, Pontifex fit à Cardinalibus, non à Christo, Resp. Cardinales designare quidem, seu eligere personam, quæ debet Pontificatum gerere; sed est ipsemet Christus, qui facit conjunctionem Pontificatus & authorititatis supremæ, cum personâ electâ. Porrò Cardinales intelligi possunt; vel ut clerici Ecclesiæ Romanæ, vel ut Procuratores omnium Ecclesiarum, & isto modo eligunt Pontificem. Si dicatur quod Phocas Imperator sanctionem fecerit declarantem, Ecclesiam Romanam esse caput omnium Ecclesiarum. Resp. id sanxisse, non instituendo, sed declarando, ob superbiam Patriarcharum Constantinop. qui se primos esse om-

nium Episcoporum jactabant. Dices, Paulus non minùs fundavit Ecclesiam Romanam, quam Petrus: ergo Papa non est potiùs successor Petri, quam Pauli: Negatur antecedens, quia Petrus primò Evangelium prædicavit Romæ, & Episcopatum hujus urbis tenuit, non Paulus, ut diximus in annotatione.

QUÆSTIO VI.

Vtrum Papa possit dici Episcopus universalis.

EX dictis in præcedenti quæstione, constat Episcopum Romanum habere authoritatem supremam super omnes Ecclesias, quod multimodis probavimus: hîc superaddentes censuras Sorbonæ adversus contrarium sentientes: Dum enim An. 1120. Marsilius de Paduâ sustinuit, Petrum non majorem aliis Apostolis habere potestatem, & proinde Pontificem non debere agnosci, ut Christi Vicarium super omnem Ecclesiam, illico Universitas Parisiensis hunc errorem tanquam Hæreticum reprobavit. Censura hæc juxta Mauclerum inserta est lib. 1. Conclusionum Facultatis. Dum etiam Episcopus Spalatensis multas erroneas propositiones in lucem edidit contra Papam, quarum una erat; *Monarchia forma non fuit immediatè in Ecclesia à Christo*; hæc propositio declarata fuit *Hæretica*, *Schismatica & Ordinis Hierarchici subversiva*. Alia erat, *Planum est Papatum esse totum fictitium, commentum hominum, à Christi institutione remotissimum*: Hanc propositionem

ut hæreticam damnavit Theologia Parisiensis; sicut & alias ejusdem farinæ, ut habetur apud Duvalium tract. de Supr. Pontif. authoritate part. 1. q. 2. Hoc posito, quòd nemo post tot argumenta possit dubitare de potestate universali Papæ, quæritur, utrùm possit dici Episcopus universalis.

CONCLUSIO.

POTEST meritò Summus Pontifex vocari Universalis Episcopus. Concilium enim Chalcedonense hoc titulo appellabat Leonem Pontif. in Epist. Theodori Diaconi Alexandrini, quæ incipit, *Quæ à Reverendissimo*, & inserta est Act. 3. Concilii, ubi habetur, *Universali Archiepiscopo & Patriarchæ Magnæ Romæ Leoni.* In Lateran. Concilio Episcopus Cesenensis apud Ravennates, Papam Martinum universalem Episcopum nominat: ***Beatissimo, & toto orbe Apostolico universali Pontifici Martino Papæ.*** Tom. 2. Concil. part. 2. In Conc. Constantinop. 4. Patres Adriano II. scribentes, sic loquuntur, ***Summo Sacerdoti ac universali Papæ, Sancta & universalis Synodus Constantinopoli congregat, salutem in Domino.*** Act. 10. & habetur tom. 3. Concil. Sect. 2. Eminentissimus Cardinalis de Alliaco Doctor Navarricus apud Mauclerum part. 4. lib. 8. cap. 5. explicat sic hæc verba, *Pasce oves meas*, hoc est, *sis Pastor & Prælatus generalis ad quem pertinet dispositio & regimen ovium & ovilis.* Tract. de origine potestatis Ecclesiast. loco citato.

Hoc confirmari potest ex Conciliis & Patribus, asserentibus Papam esse Episcopum universalis Ecclesiæ; si enim Ecclesia cui præest,

est universalis, ipse dici debet Episcopus universalis Quòd autem illud sit verum, patet ex Pontiano Pontifice & Martyre, qui Anno 232. ad omnes Christianos scribit his terminis, *Pontianus sanctæ & universalis Ecclesiæ Episcopus.* Athanasius Epist. quæ incipit, *Domino sancto*, scribit, *Beatissimo Marco universalis Ecclesiæ Papæ.* Hanc dignitatem assumebat Epist. 2. *Sixtus Ecclesiæ universalis Ecclesiæ Episcopus.* Victor Pontifex factus An. 194. se nominabat Archiepiscopum Ecclesiæ Romanæ & universalis. In Concil Remensi An. 1049. sub Papâ Leone IX. declaratum est quòd solus Romanæ Sedis Pontifex universalis Ecclesiæ Primas esset.

Idem sentiunt Doctores Parisini, teste decreto quod 1. Decemb. An. 1554. emiserunt in Collegio Sorbonæ, ubi examinantes Bullam Pauli III. datam Anno 1543. & Julii tertii datam 1550. in favorem Societatis Jesu; sic pronuntiant, *Omnes & singuli Magistri nostri palam apertoque ore professi sunt, nihil se adversus summorum Pontificum authoritatem aut decernere, aut moliri.* Et infrà; *Ipsum Romanum Pontificem, ut summum & universalem Iesu Christi Vicarium, & universalem Ecclesiæ Pastorem, cui plenitudo potestatis à Christo data sit,* &c. *fideliter & libenter agnoscunt ac confitentur.* Apud Mauolerum de Monarchia Ecclesiastica, Part. 4. lib. 8. cap. 6.

Objicies, Joannem Patriarcham Constantinopolitanum olim damnatum fuisse, quia utebatur illo vocabulo Episcopi universalis; unde D. Gregorius Epist. 2. ad Mauritium Au-

gustum, quæ incipit, *Piissimus*, ait, *Omnium Sacerdotum honor adimitur, dum ab uno sibimet dementer derogatur*; ubi Gregorius insinuare prætendit, quod si unus Episcopus se Episcopum Universalem dicat, omnes alii non sunt Episcopi, sed Episcoporum Vicarii. Resp. ut hæc intelligantur, duo esse advertenda: Primum, quòd Ecclesia Constantinopolitana in ortu suo erat tantùm simplex parochia in Diœcesi Heracleæ, ut notat Scipio Duplex, in vitâ Clotarii II. loquendo de statu Ecclesiæ an 590. postea in Episcopatum erecta, tandem facta est Ecclesia Patriarchalis secunda, ut urbs illa, in quâ residebant Imperatores magis honoraretur. In Const. Concil. an. 381. absentibus Legatis canonem tertium inseruerunt Græci, qui habebat; *Constantinopolitanæ civitatis Episcopus habet honorem primatûs post Romanum Episcopum*, ut faverent huic Patriarchæ in præjudicium Patriarcharum Alexandriæ & Antiochiæ: Sed hæc nova dignitas semper illi contestata fuit, usque post annum quingentesimum, quo tempore Summus Pontifex ei concessit secundi Patriarchatûs eminentiam, ad supplicationem Justiniani Imperatoris. Tandem hac parochiâ Patriarchali factâ, Patriarcharum ambitio eo devenit, ut Joannes, Joinnator dictus, sub Pontificatû Pelagii secundi præsumpserit, inconsulto Papâ, Concilium congregare ex omnibus Episcopis Orientalibus, in quo voluit nominari *Episcopus universalis*. In illum ergo agit D. Gregorius, dum lib. 4. Epist. 38. *Eo tempore*, dicit, *quo indignum te esse fatebaris, ut Episcopus dici de-*

buiſſes, ad hoc quandoque perductus es, ut deſpe-ctis fratribus, Epiſcopus appetas ſolus vocari: Ex quo patet, nomen *Epiſcopi univerſalis* interdici tantùm illi Patriarchæ, non verò Summo Pontifici.

Notandum ſecundò, nomen *Oecumenici* duplicem habere ſignificationem, ut notat Eminentiſſimus Cardinalis Perronius in replicâ ad Regem majoris Britanniæ lib. 1. cap. 34. In ſignificatione Grammaticaticali, idem eſt, ac *ſolus*; ita quòd dicere, Papam eſſe Epiſcopum Univerſalem, ſeu œcumenicum (hæc enim duo verba idem ſonant) aſſerere ſit, Papam eſſe ſolùm Epiſcopum, quòd falſiſſimum eſt: Unde D. Gregorius Magnus in hoc ſenſu nolebat vocari Epiſcopus Univerſalis; & dicebat Eulogio Patriarchæ Alexandriæ qui eum Epiſcopum Univerſalem vocabat, *Si veſtra ſanctitas me Epiſcopum univerſalem nominet, negat ſe eſſe Epiſcopum* libro 7. Epiſt. 30. quæ incipit, *Communis filius.* Rationem addit libro 4. Epiſt. 36. *Dum prædicatur, Si unus ſit Epiſcopus Univerſalis, omnes alii non ſunt Epiſcopi.* In iſto ſenſu ergo non dicimus, Papam eſſe Univerſalem Epiſcopum: ſed nomen œcumenici & Univerſalis ex præcitato Perronio habet alium ſenſum tranſlatum & metaphoricum, per quem ſignificat Epiſcopum ſuper alios intendentem, & ſic quia Papa authoritatem ſuper alios habet Epiſcopos & ſuper omnes Eccleſias, pro quibus poteſt leges condere, Epiſcopos illarum delinquentes deponere, ipſos reſtituere & ſimiles actus authoritatis exercere, conſequenter cum Patribus citatis, & Conciliis

allegatis in probatione nostræ conclusionis, possumus non immeritò vocare Papam, Episcopum universalem; & hæc solutio, nî fallor, debet opiniones conciliare. Nec dicatur consequenter Episcopos esse tantùm Vicarios Papæ; hoc enim falsum est, quia Episcopi tales sunt in solidum in suâ Diœcesi, ut Papâ in totâ Ecclesiâ, sed tantùm inferri potest quòd Papa sit superioris ordinis.

QUÆRES primò, utrum Summus Pontifex possit deponere Episcopos, dum se sui muneris indignos reddunt. Hæc quæstiuncula, sicut & sequentes, confirmabunt authoritatem Papæ super omnes Episcopos. Resp. ergo ad eam affirmativè, si enim status Ecclesiæ sit Monarchicus, ipsius Monarcha debet habere universalem authoritatem super omnia membra ejus, sive sint Patriarchæ, sive Primates, aut Episcopi, & sic potest illos corrigere, si delinquant, & nisi resipiscant, illos deponere. Quod confirmatur ex eo quòd Nicolaus I. in Epistola ad Michaëlem, commemorat octo Patriarchas Constantinopolitanos, quos Romani Pontifices deposuerunt, inter quos fuit Anthimus, quem Agapetus Papa deposuit, non obstantibus minis Imperatricis & loco ejus Menam instituit; sic Liberatus scribit in Breviario cap. 21. & Zonaras in Vitâ Justiniani. Damasus etiam Papa deposuit Flavianum Patriarcham Antiochenum, contra voluntatem Theodosii Imperat. sic Theodoretus lib. 5. Hist. cap. 23. Sixtus I. Polychronicum Patriarcham Jerosolymit. deposuit, mediante S. Leone Archidiacono, qui fuit postea Sum-

mus Pontifex, & quem ob id misit Papa Hierosolymam. Hoc habetur in actis Sixti III. quæ habentur Tomo 1. Conciliorum. D. Leo denique Papa creatus, per suos Legatos Pascasinum, Lucentium & Bonifacium, Dioscorum Alexandrinô Patriarchatu privavit. Ex quo infertur, quòd si Pontifices destituerint sua sede Patriarchas, à fortiori idem facere possunt respectu aliorum Prælatorum, ut videre est in objectione 2. quæst. 3.

QUÆRES 2. Utrum Summus Pontifex possit in suas dignitates restituere Episcopos antea depositos. Affirmativam responsionem dictat ratio, & confirmat usus. Ex ratione siquidem colligitur, quòd si Papa deponere valeat Episcopos, potest etiam illos in sua jura restituere, quæ potestas non per Ecclesiam data est Pontifici, sed per Christum, ex S. Anacleto, *Episcoporum, vel majorum judicia, ad sedem Apostolicam, si appellatum fuerit, referantur; quoniam Apostoli hoc statuerunt jussu Salvatoris.* Hoc habetur Epist. 1. *Anacletus servus Christi Iesu.* Hoc comprobat usus, nam Julius I. Athanasium Alexandrinum, Paulum Constantinop. & Marcellum Ancyranum Episcopos à Synodo Orientali depositos restituit, ex Gelasio in Epist. ad Episcopos Dardaniæ, & Sozomeno lib. 3. cap. 7. Theodoretus etiam à 2. Synodo Ephesinâ ejectus per Leonem restituitur, ut habetur in Concilio Chalcedonensi Act. 1. *Ingrediatur & Reverendissimus Episcopus Theodoretus, ut sit particeps Synodi, quia restituit ei Episcopatum sanctissimus Archiepiscopus Leo.* Cum D. Joannes Chrysostomus dam-

natus fuisset in Concilio 36. Episcoporum Chalcedone congregatorum, præside Theophilo Alexandrino Patriarcha, & Chrysostomi adversario, ad Innocentium I. appellavit, à quo in suam sedem Constantinopol. restitutus est, sic Sozomenus lib. 8. cap. 26. qui si dicat Chrysostomum appellasse ad Concilium generale, antequam appellasset ad Pontificem; hoc volebat facere, non ut judicaret de suâ causâ Concilium definitivè, sed ut suam Innocentiam coram totâ Ecclesiâ manifestaret, & confunderet Theophilum Alexandrinum suum adversarium. S. Leo Celidonium in suâ sede, à quâ ejectus fuerat per Archiepiscopum Arelatensem, restituit; sic etiam permisit Episcopis Africæ, ut in sua jura Donatum, qui hæresim Novatianorum abjuraverat, restituerent, modò suam fidei confessionem mitteret. Concilium Trecense in nostra Gallia sub Joanne VIII. celebratum Anno 878. sic Pontificem, qui excommunicaverat Formosum Episcopum Portuensem & aliquos alios, alloquitur, *Quos excommunicastis, excommunicatos tenemus; quos ab Ecclesia ejecistis, ejicimus; & quos regulariter facientes vestra authoritas receperit, recipimus*, apud Aimonium lib. 5. cap. 37. Objiciunt Adversarii Concilium Milevitanum, ubi Can. 22. Presbyteris & Clericis inhibetur, ne Romam appellent, sed ad suos Episcopos & Concilia Africæ recurrant. Resp. hoc Concilium ideo tantùm determinasse, ad impediendos abusus appellationum ad Summum Pontificem; pro minimulâ enim pœnâ à suis Episcopis inflictâ

Clerici ad Romam appellabant: Mens verò Concilii non fuit, impedire absolutè tales appellationes; aliàs quare Concilia Milevitanum & Carthaginense Romam remisissent Pelagium & Celestium inferiores Clericos, hæresi notatos? Quare Summum Pontificem rogaverunt, ut sua decreta confirmaret? Quare etiam, mortuo Innocentio, ad successorem suum Zosimum miserunt sua decreta, ut illa confirmaret, si prohibitum erat causas evocare ad Roman. Pontificem? Dicendum ergo est, in Conciliis Milevitano & Carthaginensi damnatos fuisse abusus appellationum, non appellationes in se, quæ semper fuerunt in usu. Per omnia supradicta solutio affirmativa traditur illis, qui quærunt, an Episcopi gravati possint appellare ad Summum Pontificem.

QUÆRES 3. an Pontifex habeat authoritatem condendi leges, dispensandi, & puniendi per censuras. Quandoquidem hæc omnia sunt actus jurisdictionis supremæ quam habet Summus Pontifex super omnia membra Ecclesiæ, ut probavimus, consequenter affirmativa est responsio nostra; unde dico p.imò, Summum Pontificem reverà condere leges quæ totam Ecclesiam obligant; nam postquam S. Leo Epistolam primam scripsit ad Episcopos Campaniæ, Piceni, Tusciæ, & universas Provincias, tandem Epist. ultimâ ita loquitur: ***Hæc admonitio nostra denuntiat, quod si quis Fratrum contra hæc constituta venerit, vel venire tentaverit, & prohibita ausus fuerit admittere, à suo se noverit officio submovendum.*** Hilarium Papam in Concilio Romano præsidentem citat lar Bel-

minus, sic loquentem, *Nulli fas sit sine statûs sui periculo, Apostolicæ sedis decreta temerare.* Resp. 2. cum eodem Bellarmino, Summum Pontificem posse in jure Canonico dispensare, modò absit scandalum, ut diximus in objectione 1. quæst. 3. Sic Gelasius Papa in Epist. 1. *Necessaria rerum dispositione; & sanctæ Sedis moderamine convenimur, sic Canonum paternorum decreta liberare, & prædecessorum nostrorum præcepta metiri; ut quæ præsentium temporum necessitas relaxanda deposcit, adhibita consideratione diligenti, quantum potest fieri, moderemur*, & ibi revera in multis dispensat. Gregorius etiam lib. 12. Epist. 31. dicit Felici Episcopo Siciliæ se dispensasse cum Anglis in gradibus matrimonii prohibitis, & ipsemet dispensat cum Episcopis Siciliæ, ut semel tantùm in anno Concilium celebrent, contra Canonem 5. Concilii primi generalis. Resp. 3. quòd nedum Papæ sibi aliquos casus reservent, de quibus non possunt ordinariè absolvere Episcopi, & quasdam censuras; sed etiam ipsimet in toto Orbe Catholico quaslibet personas, sive Ecclesiasticas, sive Laïcas ligare possint censuris: salvæ tamen & incolumes maneant immunitates Ecclesiæ Gallicanæ. Leo Imperator Græcus à Greg. 3. excommunicatus est ex Zonara in vitâ Leonis Isauri. Nicolaus I. excommunicavit Episcopos Coloniensem & Trevirensem, ex Sigeberto, in Chronico Anno 872. Cùm denique Pius primus decrevisset ut Pascha non celebraretur cùm Judæis decimâ quartâ Martii, sed Dominica sequente, & Asiani acquiescere nollent, Victor primus Papa illos excom-

municavit Anno Domini 190. sic Eusebius lib. 5. hist. cap. 24.

QUÆRES 4. Utrùm Summus Pontifex possit mittere suos legatos ad exercendam jurisdictionem Papalem in totum orbem Gallicum. Resp. hoc satis in usu esse, ut constet ad hoc se extendere authoritatem Papæ: Liberius enim ab elapsis mille trecentis annis in Orientem misit pro legatis Episcopos Vercellensem & Calariensem, ut in suam sedem aliquos Orientales Episcopos restituerent, & in sua legatione Concilia celebrarunt, reconciliarunt Episcopos pœnitentes, & alios jurisdictionis exercuerunt actus, ut refert Baronius an. 362. D. Leo legatum misit Lucianum Episcopum Constantinopolim, ut ipse scribit ad Pulcheriam Augustam Epist. 55. *Sanctis & Deo placitis.* Papa Simplicius audiens Accacium Constantinopolitanum fortiter restitisse Imperatori Basilio in hæresim Eutychianam lapso, illum constituit suum Legatum, ut ad pœnitentiam recipere Episcopos Asianos, qui litteris Imperatoris consenserant, Epist. 17. *Miramur pariter & dolemus.* Papa Symmachus potestatem concessit circiter annum 496. sancto Cæsario Arelatensi Archiepiscopo Pallium ferendi, & ipsum suum legatum instituit super omnes Galliæ Ecclesias; Epist. 6. *Dilectissimo fratri Cæsario.* Pelagius etiam primus Epist. 6. *Majorum nostrorum*, Sabaudium Arelatensem Episcopum, suum Vicarium instituit super universam Galliam, his verbis, *Fraternitati tuæ curas injungimus, ut sedis nostræ Vicarius institutus, ad instar nostrûm in Galliarum partibus pri-*

mi Sacerdotis locum obtineas; & quidquid gubernationem vel dispensationem Ecclesiastici status concernit, servatis patrum regulis, dispenses; Quis ergo dicere ausus fuerit Papam non posse per se aut per alios, actus jurisdictionis exercere in Diœcesibus singulis, maximè, cùm à duobus annis legatum habuerimus in Gallia Eminentissimum Cardinalem Ducem Vindocinensem & aliquot præcedentibus annis Eminentissimum Cardinalem Chigi, quorum authoritas se extendebat ad visitandas, sive per se, sive per viros probatos virtute & sufficientiâ, Ecclesias Primatiales, Metropolitanas, Cathedrales, Collegiatas, Parochiales, & alias, sicut continetur pag. 3. de potestatibus hujusce Legati, Parisiis, apud Alexandrum *Lesselin* 11. Julii anno 1664. Ratio nostræ conclusionis desumi potest ex Concil. Rom. sub Gregorio VII. *contra simoniacos*, cap. 23. *liquidò enim demonstratur, quod quilibet Episcopus non habet super gregem sibi commissum tantam potestatem, quantam Præsul Apostolicus.* Sic Almaïnus Theologus Parisiensis Tract. de Supr. Potest. Eccles. His addi potest quòd sicut Episcopi jurisdictionem suam exercere valent in Ecclesiis Parochialibus, sive per se, sive per deputatos, instituendo in illis Prædicatores & Confessores, etiam inconsultis Parochis; quia scilicet subsunt jurisdictioni Præsulum; ob hanc rationem Summus Pontifex, supremam habens authoritatem in omnes orbis Christiani Ecclesias, ad quamlibet potest Legatos mittere, quoslibet actus jurisdictionis exercere valentes, juxta tenorem legationis suæ.

Quæstio VIII.

Utrùm à Summo Pontifice derivetur immediatè potestas Episcoporum.

De potestate Ordinis non est controversia, quia consistit in Caractere, & Caracter habetur per Sacramentum Ordinationis; Sacramentum verò est à Christo, & proinde potestas Ordinis est ab illo. Quæstio ergo tantùm est de authoritate jurisdictionis, à quo communicetur immediatè in Episcopos, apud quos actu residet; utrum scilicet à Papâ sit, qui illam communicet immediatè Episcopis; an verò à Christo illis immediatè conferatur; ità quòd Christus instituens statum Episcopalem, qui est de Jure divino, jusserit Petro & successoribus consecrare tot Episcopos, quot necessarii viderentur ad gubernandos Fideles, & pro tunc, ipsis consecratis, transiret ad illos Episcopalis jurisdictio ex Christi institutione: Hanc quæstionem positivè resolvere non intendimus, ob maximam controversiam quæ est inter antiquos Doctores Facultatis Parisiensis, & recentiores qui censurâ notarunt defensorem authoritatis Apostolicæ, nomine Vernantium, dum dicit paginâ 49. Episcopos suam jurisdictionem à Summo Pontifice recipere, ubi antiquiores Theologi & multi ex recentioribus contrarium sustinent; clavem scilicet Ordinis esse in Episcopis à Deo, clavem verò jurisdictionis esse à Christo mediatè & immediatè à Summo Pontifice, Opinionem utramque

cum suis fundamentis afferre conabimur : sed ut meliùs unusquisque ad alterutram opinionem se determinet.

Notandum primò, potestatem Ecclesiasticam tùm Ordinis, tùm jurisdictionis, in se consideratam, & ut abstrahit à subjecto, esse à Deo immediatè : nam utraque potestas est supernaturalis & nihil supernaturale ab homine esse potest. Not. 2. Statum Episcopalem à Christo Domino esse institutum, ut patet ex 1. ad Ephes. & 1. ad Cor. 12. ubi dicitur, Deum Pastores & Doctores Ecclesiæ suæ providisse usque ad consummationem sæculorum ; quòd intelligitur maximè de Episcopis ; unde etiam Act. 20. habetur ; *Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam.* Not. 3. Christum non solum Petrum elegisse, sed & alios Apostolos, quibus potestatem dedit prædicandi, baptisandi, ligandique & solvendi, tum ante Passionem suam, tum post illam. Not. 4. illius Apostolicæ potestatis limites nullos esse à Christo præscriptos, sed in universum orbem fuisse extensam: Matth. ult. *Docete omnes gentes* ; & Marci ultimo, *Prædicate Evangelium omni creaturæ.* Unde in qualibet orbis parte Ecclesias erigere poterant & illis præficere Pastores. Hoc utique necessarium erat, quia ad unum non faciliter recurritur, & Evangelii prædicatio retardata fuisset, si ex omnibus provinciis ubi erant Ecclesiæ erigendæ & Pastores instituendi, recurri debuisset ad Petrum. Not. 5. hanc potestatem in Petro fuisse ordinariam, postquam institutus fuit in caput Ecclesiæ, Domino illi dicente, *Pasce oves meas* paulo ante Ascensionem, Joan.

21. transiit consequenter ad successores; in cæteris verò Apostolis fuit extraordinaria, unde successores non habuerunt, aliter isti haberent jurisdictionem in universam Ecclesiam ut Apostoli, quod falsum est, possent scribere libros Canonicos, haberent donum linguarum & miraculorum, mittere valerent prædicatores ad missionem infidelium, &c.

Notandum 2. quòd constitutâ Ecclesiæ formâ, Apostoli non passim usi fuerint sua authoritate extraordinaria; imò remansit solùm ordinaria in Petro, maximè post Ascensionem Christi, & cæteri Apostoli cœperunt habere authoritatem Episcopalem limitatam ad certas Ecclesias, sive omnes fuerint ordinati ante Ascensionem Christi, per ipsum scilicet; sive tantùm aliqui, & alii per Petrum, sive omnes denique à Petro, & nullus à Christo, instituti fuerint, ut vult Joannes Antonius Cardinalis Alexandrinus, super caput *in nono* dist. 21. *Petrus factus fuit solus Episcopus à Christo ante Ascensionem, & Petrus solus Episcopus fecit Ioannem Episcopum; deinde Petrus cum Ioanne consecrante Episcopo, Iacobum Zebedei Episcopum fecit.* Hoc idem Cardinalis à Turrecremata sustinet tanquam opinionem SS. Patrum quam probat novem rationibus lib 2. suæ Summæ Ecclesiasticæ cap. 32. ubi postquam numeravit præfatas Ordinationes, addit, *Tunc Petrus ordinavit, quòd deinceps non ordinaretur Episcopus, nisi à tribus Episcopis.* Maucletus cum suis octo approbatoribus quorum nomina recensebuntur in. qu. 9. sequenti, idem sentit part. 2. lib. 4. cap. 10. Hic Maucletus dicit Patres illos benignè esse ex-

plicandos, dum asserunt omnes Episcopos fuisse à Christo ordinatos; hoc est non immediatè, sed per Petrum, cui commisit Christus talem ordinationem ob necessitatem Ecclesiæ, ibidem.

CONCLUSIO PRIMA.

DICO, probabilem esse opinionem eorum qui dicunt potestatem Episcopalem esse à Christo immediatè, & Papam conferre tantum designationem personæ & materiæ, hoc est, talem personam designari tanquam Episcopum ad talem Ecclesiam & ad istos & illos populos; & statim atque aliquis sic designatus est à Pontificè, illicò communicatur ipsi authoritas quam Christus voluit annecti ordini Episcopali, per se.

Probatur primò, quia sunt ministri Christi 1. Corinth. 3. non autem Summi Pontificis: Ergo à Christo debent habere potestatem. 2. Quia ordo Monarchius Ecclesiæ exigit, ut sicut Monarcha Ecclesiæ habet jurisdictionem à Christo, sic etiam Episcopi, qui sunt illi subordinati, & Parochi, illam debent habere. 3. Quia hoc exigere videtur dignitas Episcopalis, quæ cùm sit à Christo, ità & ejus authoritas ab illo esse debet. 4. Quia censuram dixit Vernantio Facultas Parisiensis, eo quod diceret, jurisdictionem Episcoporum esse immediatè à Summo Pontif: 5. Quia objectiones contrariæ huic assertioni possunt solvi faciliter, respondendo ad Doctores, qui dicerent v. g. jurisdictionem Episcoporum esse immediatè à Papa, hoc esse verum, quantum ad

designationem personnæ quæ eligitur à Papa in Episcopum, & quantùm ad designationem loci, i. Diœcesis v. g. Parisiensis aut Lugdunensis, quæ etiam designatio est à Papa.

CONCLUSIO SECUNDA.

Dico 2. contrariam opinionem, quâ dicitur, omnem jurisdictionem esse quidem mediatè à Christo, & immediatè à Summo Pontifice, esse etiam probabilem, maximè cùm nitatur authoritati Patrum & Doctorum Illustrissimorum & antiquissimorum. Tertullianus in Scorpiac, contra Gnosticos, *si adhuc cœlum putas clausum, memento claves Dominum Petro & per Petrum Ecclesiæ reliquisse*. Optatus Milevit, contra Parmenianum, *Beatus Petrus claves regni cœlorum communicandas cæteris solus accepit*. Lib. 7. Notetur hoc verbum, *Solus* Gregorius Nyssenus, *Nihil falsi aut mendacii scriptum est in Evangeliis, per Petrum Episcopis dedit claves cœlestium bonorum*. Innocentius primus ad Episcopos Africæ in 2. Concil. Carthagin. congregatos an. 404. sic scribit, *A Petro ipse Episcopatus & tota hujus nominis authoritas emersit*. Epist 24 *in requirendo* & Epist. 91. inter Epist. August. ubi notandum est, quòd Papa Episcopos alloquens, huic Epistolæ non restiterint. D. Leo Serm. 3. de Assumptione suâ, *Gaudeo dilectissimi*, ait, *magnum & mirabile Petro consortium suæ potentiæ tribuit divina dignatio; & si quid cum eo commune cæteris voluit esse principibus, nunquam nisi per ipsum dedit, quidquid aliis non negavit*. Consilium Romanum sub Gregor. 7. cap. 23. *Licet præ-*

plicandos, dum asserunt omnes Episcopos fuisse à Christo ordinatos; hoc est non immediatè, sed per Petrum, cui commisit Christus talem ordinationem ob necessitatem Ecclesiæ, ibidem.

Conclusio Prima.

Dico, probabilem esse opinionem eorum qui dicunt potestatem Episcopalem esse à Christo immediatè, & Papam conferre tantum designationem personæ & materiæ, hoc est, talem personam designari tanquam Episcopum ad talem Ecclesiam & ad istos & illos populos; & statim atque aliquis sic designatus est à Pontificè, illicò communicatur ipsi authoritas quam Christus voluit annecti ordini Episcopali, per se.

Probatur primò, quia sunt ministri Christi 2. Corinth. 3. non autem Summi Pontificis: Ergo à Christo debent habere potestatem. 2. Quia ordo Monarchius Ecclesiæ exigit, ut sicut Monarcha Ecclesiæ habet jurisdictionem à Christo, sic etiam Episcopi, qui sunt illi subordinati, & Parochi, illam debent habere. 3. Quia hoc exigere videtur dignitas Episcopalis, quæ cùm sit à Christo, ità & ejus authoritas ab illo esse debet. 4. Quia censuram dixit Vernantio Facultas Parisiensis, eo quod diceret, jurisdictionem Episcoporum esse immediatè à Summo Pontif: 5. Quia objectiones contrariæ huic assertioni possunt solvi faciliter, respondendo ad Doctores, qui dicerent v. g. jurisdictionem Episcoporum esse immediatè à Papa, hoc esse verum, quantum ad

designationem personnæ quæ eligitur à Papa in Episcopum, & quantùm ad designationem loci, i. Diœcesis v. g. Parisiensis aut Lugdunensis, quæ etiam designatio est à Papa.

CONCLUSIO SECUNDA.

DIco 2. contrariam opinionem, quâ dicitur, omnem jurisdictionem esse quidem mediatè à Christo, & immediatè à Summo Pontifice, esse etiam probabilem, maximè cùm nitatur authoritati Patrum & Doctorum Illustrissimorum & antiquissimorum. Tertullianus in Scorpiac, contra Gnosticos, *si adhuc cœlum putas clausum, memento claves Dominum Petro & per Petrum Ecclesiæ reliquisse.* Optatus Milevit, contra Parmenianum, *Beatus Petrus claves regni cœlorum communicandas cæteris solus accepit.* Lib. 7. Notetur hoc verbum, *Solus* Gregorius Nyssenus, *Nihil falsi aut mendacii scriptum est in Evangeliis, per Petrum Episcopis dedit claves cœlestium bonorum.* Innocentius primus ad Episcopos Africæ in 2. Concil. Carthagin. congregatos an. 404. sic scribit, *A Petro ipse Episcopatus & tota hujus nominis authoritas emersit.* Epist 24 *in requirendo* & Epist. 91. inter Epist. August. ubi notandum est, quòd Papa Episcopos alloquens, huic Epistolæ non restiterint. D. Leo Serm. 3. de Assumptione suâ, *Gaudeo dilectissimi*, ait, *magnum & mirabile Petro consortium suæ potentiæ tribuit divina dignatio; & si quid cum eo commune cæteris voluit esse principibus, nunquam nisi per ipsum dedit, quidquid aliis non negavit.* Consilium Romanum sub Gregor. 7. cap. 23. *Licet præ-*

sul Apostolicus curam suam in singulos Episcopos diviserit. Hæc omnia confirmant verba quibus utitur Pontifex in creandis Episcopis, *Providemus Ecclesiæ tali de tali persona, & præficimus eum in patrem, & Pastorem & Episcopum talis Ecclesiæ, committentes ei administrationem in temporalibus & spiritualibus, in nomine Patris, & Filii & Spiritus sancti. Amen.*

Accedunt testimonia Doctorum. D. Thomas lib. 4 contra Gentes cap. 76. *Dominus soli Petro promisit claves regni cœlorum, ut ostenderetur quòd potestas clavium erat per eum ad alios derivanda.* Gersonius Tract. de potest. Ecclesiast. considerat. 10. *Potestas Apostolica est formaliter & subjectivè in solo Summo Pontifice.* Si est ergo formaliter in solo Summo Pontifice, potestas Episcoporum ab illo derivatur Ipsemet libro de Statibus Ecclesiast. Titulo *de statu Prælatorum*, Considerat. 3. *Status Episcopalis Prælationis habuit in Apostolis & in successoribus usum suæ Prælationis sub Papa Petro & successoribus ejus, tanquam sub habente vel habentibus plenitudinem fontalem authoritatis.* In hoc apparet quòd sicut Apostoli post Ascensionem Christi immediatè subjecti fuerunt Petro, ut conservaretur Monarchia Ecclesiæ, ita ut sine commissione ejus actus Hierarchicos non potuerint exercere, ut habet excellentissimus Doctor Henricus Kalteisen; *Apostoli post gloriosam Christi Ascensionem, in prædicando, baptisando & absolvendo fuerunt Summo Pontifici Petro immediatè subjecti;* ita etiam nunc Episcopi immediatè subjiciuntur Papæ, in quo est fontalis potestas Episcopalis authoritatis, ut habet

habet Gersonius. Mauclerus cum approbatione octo Doctor. Parisiens. opinionem contrariam non æstimat tutam in fide, part. 2. lib. 4. cap. 8. libro etiam 5. cap. 1. dicit Patriarchas, Primates, Archiepiscopos & Episcopos non differre ordine, *sed jurisdictione à Romano Pontifice immediatè procedente.* Dom. Gamachæus, postquam dixit Tract. de Sacramento Ordinis cap. 9. in margine: *Iurisdictio Episcopis non competit ratione caracteris, sed beneficii*, quod confertur immediatè à Papa, addidit: *Clarissimi Theologi sustinent Episcopos habere potestatem caracteris immediatè à Christo, non tamen potestatem jurisdictionis, sed eam habent à Summo Pontifice.* Non est ergo hæc mens solius Gamachæi Professoris regii in Sorbona, & multorum Doctorum magistri, sed & plurium clarissimorum Theologorum. Duvallius Tract. de supr. Roman. Pontif. potest. part. 1. quæst. 3. *Petrus accepit claves Ecclesiæ.* Et infrà, *quia ab illo in reliquos Ecclesiæ Pastores tanquam à fonte; capite & radice erant derivandæ.* Mirabiliter hoc dicit Illustrissimus Dominus de Raconis, licet Episcopus, Tract. de Summ. authorit. Petri cap. 5. Ratiocinat. 2. §. 6. Sic & Cornelius Jansenius Episcopus Gandavensis cap. 66. super Evangelia.

Sectatoribus hujus opinionis non desunt rationes. Prima desumitur ex Num. 11. ubi cùm solus Moïses non posset totum regere populum, Deus jussit adesse septuaginta seniores, *& auferens de spiritum Moïsis, dedit illis, ut unà cum Moïse populum regerent;* ubi per istam ablationem spiritûs à Moïse non intelligitur ex Aug.

quæst. 18. in librum Numer. diminutio spiritûs Moïsis, sed derivatio virtutis seniorum à virtute Moïsis. Secunda accipitur ex statu Monarchico Ecclesiæ, ubi omnis authoritas est in uno, à quo in alios derivatur. Tertiam allegant ex Cypriano lib. de unitate Ecclesiæ, ubi sedem Petri comparat radici, capiti, fonti, soli, à quibus derivantur fructus, spiritus, rivuli, & radii. Ad primam rationem contrariæ sententiæ respondent quòd Prælati non minùs sunt ministri Christi à quo habent clavem Ordinis immediatè, & jurisdictionis mediatè. Ad secundum dicunt meliùs conservari statum Monarchicum in hac opinione, ubi omnis potestas est à principe. Tertiam solvunt, dicendo non derogari dignitati Sacerdotii, cùm Christus sit author illius, tùm secundum caracterem immediatè, tùm secundum jurisdictionem mediatè; quòd Deus sic voluit, ut sicut ipse tanquam Monarcha authoritatem dedit Apostolis, sic & Petrus tanquam caput Christo succedens daret eam Prælatis. Quantùm denique ad censuram doctrinalem Universitatis Parisiensis; respondent, illam esse revocatam per Breve Alexandri VII. Summi Pontificis. Quòd si Concilium Constantiense dicat Concilium generale habere immediatam à Deo potestatem: Respondet Duvallius, hoc esse verùm tempore Schismatis, ubi Papa est dubius: deinde, hoc propriè non definit, cùm non faciat de eo canonem.

QUÆSTIO X.

Vtrum in rebus fidei definiendis & morum, Papa sit infallibilis.

IN duplici statu considerari potest Summus Pontifex; vel ut Doctor particularis, vel ut ex cathedra pronuntians. Dicitur autem pronuntiare ex cathedrâ, quando adjuncto cœtu solito Consiliariorum, precibus præmissis, & imploratâ Spiritûs sancti gratia, ut successor Petri & Christi Vicarius aliquod dogma credendum vel præceptum aliquod observandum præcipit toti Ecclesiæ. Dicitur verò agere ut Doctor particularis; quando in propriâ & privatâ suâ personâ aliquid proponit, ut quando Bonifacius VIII. sextum Decretalium edidit. Albertus Pighius contendit Papam infallibiliter pronuntiare, etiam ut est Doctor particularis; quia succedit Petro, qui nunquam erravit post Christi orationem tam pro illo factam, quam pro successoribus, Luc. 22. *Oravi pro te, Petre! ut non deficiat fides tua*: sed quia non est necesse ut Pontifex fruatur omnibus Petri privilegiis, quoniam non habet impeccabilitatem, Charismatum plenitudinem & donum Linguarum; ideo Doctores Catholici sentiunt communiter, Pontificem personaliter consideratum errare posse, ex ignorantia scilicet, teste Joanne XXII. qui ex Gersonio & Adriano 6. quæst. de confirmatione sub finem, & aliis doctoribus, censuit animas Bea

torum non videre essentiam D. ante Resurrectionem corporum in finali judicio. Non loquimur ergo de Papâ, ut est privatus Doctor, sed ut ex Cathedrâ pronuntiat. At

Notandum est primò, Pontificem ut Pontificem, etiam cum Concilio generali, posse errare in Quæstionibus Facti particularibus, quæ ad paucos pertinent & quæ dependent à relatione hominum v. g. an talis sit promovendus ad Episcopatum, an talis sit deponendus, an talis sit bene Ordinatus. Unde aliquando excommunicantur qui non debent excommunicari, & absolvuntur qui absolvi non debent, & ideò Pontifex quidam dicebat: *Nos si incompetenter aliquid egimus, & in subditis justa legis tramitem non conservavimus, vestro ac vestrorum judicio cuncta volumus emendari.* In Quæstionibus autem Facti universalibus, quæ totam Ecclesiam respiciunt, ut sunt canonisatio Sanctorum, Religionum approbatio, &c. errare non potest; non enim est probabile Spiritum sanctum qui jugiter assistit Ecclesiæ, sinere Pontificem in errorem labi, qui in totam Ecclesiam redundaret, si damnatos in inferis canonisaret aliquando, ut vult Vvicleffus Anglus Sacerdos, qui sustinet Augustinum, Benedictum & Bernardum propter suos institutos Ordines damnatos esse: Ipsum damnavit Constantiense Concilium sess. 8.

Notandum 2. quòd in confesso sit apud omnes Pontificem cum Concilio generali errare non posse; quia tunc tota Ecclesia congregatur, quæ in errorem non potest labi, juxta dictum Christi, *Super hanc Petram ædificabo*.

Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam. Certum est etiam, Pontificem ex cathedrâ loquentem sine Concilio, semper esse reverenter audiendum, eique parendum, sive errare possit, sive non, ut volunt Almaïnus & Gersonius; dicentes quòd licet aliquando errare possit, non est tamen dogmatisandum contra ipsius definitiones, nisi error illius esset omnino manifestus. Sed nostra difficultas est, an Summo Pontifici ex Cathedrâ loquenti, ita sit annexa infallibilitas, ut nusquam errare possit, dum aliquid præcepit credendum aut faciendum toti Ecclesiæ Alii dicunt, non posse errare, modò pronuntiet de consilio aliquorum saltem Prælatorum; alii respondent reverà errare non posse, etiamsi solus definiat: Facilè tamen conciliandi sunt, quia negare nolunt isti quin teneatur Pontifex maturè procedere, & proinde ex consilio Doctorum & Episcoporum; sed volunt infallibilitatem non procedere ex Consiliariis, sed ex solo Pontifice. Dum autem quæritur, an Pontifex erraret, si temerè definiret; utique authores respondent, hoc non posse fieri; Deus enim qui promisit finem, nullomodo potest negare media, & sic perperam proponitur illa quæstio.

CONCLUSIO.

PROBABILE est Summum Pontificem esse in decretis fidei & morum infallibilem, modo ex cathedra loquatur; non quòd ullum Articulum Fidei facere valeat, sed quia infallibiliter determinare potest aliquid esse de

Fide, vel non; aliquid esse faciendum; vel vitandum. Dixi, hoc probabile esse, nè post tot rumores inter excellentissimos viros, imò & facultates integras exortos, temeritatis accusari viderer, si assertive pronuntiare attentaret ingenii mei tenuitas. Dixi etiam, modò pronuntiet ex Cathedra, quam distinctionem irrident adversarii; quasi non esset maxima differentia inter Præsidem Senatûs supremi inter familiares de aliquâ re colloquentem, & ipsummet throno judiciali assidentem, cum sententiam ultimam dicit. Sic dicimus, multùm differre Papam, cùm loquitur ut Doctor privatus nomine suo, & cùm loquitur nomine Christi, proponens aliquid Ecclesiæ, ut caput ejus. Primo modo consideratus, nullam, ut diximus, infallibilitatem habet, bene autem secundò, nam Spiritus sanctus illi jugiter præsto est impediens nè Vicarius Christi in errorem labatur, & nè Ecclesia decipi possit.

Probatur primò ex Analogiâ Novi Testamenti cum Antiquo, ubi legimus Summum Pontificem errare non potuisse, aliàs nimium crudelis fuisset punitio lata Deuteron. 17. ubi habetur, *Qui autem superbierit nolens obedire Sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat, morietur homo ille.* Deinde legimus Caïpham perditur hominem, non obstante rabie quâ in Christum furebat, prophetasse; Joan. enim 11. dixit, *Nescitis quicquam, oportet ut unus homo moriatur pro populo, & non tota gens pereat; hoc autem à semetipso non dixit, sed, cùm esset Pontifex anni illius, prophetavit quòd Iesus moriturus erat pro gente.* Quòd si atrocissimum

crimen mechinanti astitit Deus, à fortiori Summo Pontifici Ecclesiæ Romanæ in arduis rebus quæ fidelium salutem concernunt, declarandis non minùs astiturum credendum est.

Probatur secundò ex Matth. 16. *Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, &c.* Si portæ inferi non possunt prævalere, nec in errorem inducere Ecclesiam, quæ fundatur super Petrum: Ergo nec ipse Petrus errare potest. Lucæ etiam 22. *Simon Simon! ecce Sathanas expetivit vos ut cribaret sicut triticum: ego autem rogavi pro te Petre! ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos.* Quatuor expositiones huic textui afferuntur. Primò dicitur quòd Christus hîc oraverit pro totâ Ecclesiâ, orando pro ejus capite, & non pro personâ privatâ: sic Alliensis, Gerson, Almaïnus & aliqui Doctores Parisini. Alii dicunt, Christum orasse tantùm pro Petro, ut perseveraret in gratiâ. Tertii asserunt per contextus citatos Petrum esse quidem infallibilem; non vero hoc colligi de successoribus ejus, de quibus non fit mentio. Quarti denique per hunc textum volunt concessum fuisse, ut nunquam caderet in fide, & nunquam ut Pontifex posset aliquid docere contra fidem. Et hæc est opinio, quam in conclusione diximus esse probabilem, & quæ talis patebit ex refutatione primarum expositionum.

Primò ergo verba Christi non intelliguntur, nisi de personâ Petri; loquitur enim Christus de nomine proprio Petri quod repetit dicens, *Simon, Simon*; Deinde, semper utitur Christus

pronomine secundæ personæ, *pro te, fides tua, & tu, fratres tuos*: Quod significat Christum impetrasse aliquid pro Petro. Tandem Dominus, qui cœperat loqui in plurali, *ecce Sathanas expetivit vos*, quare non eodem numero dixisset *pro vobis*; si loquutus fuisset de tota Ecclesia per Apostolos repræsentata? Porrò, cùm dicitur, *Tu aliquando conversus confirma fratres tuos?* hoc non potest intelligi, nisi de Petro; cui ex officio competit confirmare Apostolos & Episcopos qui sunt fratres Petri, quorum illi scandalisati erant, dum à Christo in Cœna didicerunt unum ipsorum traditurum esse Christum, unde Cœnâ facta, hæc verba protulit.

Secunda explicatio horum verborum non est recipienda; quia loquitur Christus in oratione suâ pro fide Petri, & non pro perseverantiâ in gratiâ, *Oravi ut non deficiat fides tua*. Deinde, si orasset Christus pro perseverantiâ Petri in gratiâ, non multùm profuisset oratio Christi, quoniam illicò Petrus Christum negando peccavit. Quantùm ad tertiam explicationem, quâ dicunt aliqui infallibilitatem fuisse quidem in Petro, sed non transiisse ad successores, contrarium docebimus in sequenti probatione, nunc tantum afferentes verba Cyrilli Alexand. apud S. Tho. contra errores Græcorum Opusc. 1. cap. 32. Tit. de Rom. Pontif. *Sicut Christus cepit à Patre sceptrum Ecclesiæ & plenissimam potestatem, sic Petro & successoribus plenissimè commisit*. Remanet ergo tantùm quòd quarta explicatio sit vera, quâ dicimus, orationem Christi impetrasse Petro, ut non posset errare

in Fide nec proponere Ecclesiæ, cujus erat caput, aliquid credendum contra fidem. Quòd si dicatur, post orationem Christi Petrum negasse ipsum tempore Passionis, & sic non pro Petro, sed pro Ecclesia orasse Christum: Resp. Petrum pro tunc Fidem non perdidisse, neque secundùm habitum quo inclinamur ad credendum ea quæ sunt revelata, neque secundùm actum internum, quo revelatis assensum præbemus; nihil enim contra fidem credidit Petrus in mente suâ; sed perdidit tantùm actũ exteriorem & secundarium Fidei, quia scilicet non professus est ore Fidem quam in corde habebat. Unde licet graviter peccaverit, & actum exterioris infidelitatis exercuerit; propriè tamen non erravit in Fide; cùm error in fide sit actus intellectûs quo quis sibi falsum persuadet. Hanc distinctionem afferunt Patres: Chrysostomus enim homil. 83. in Matth. ait, *Non dixit, non negabis, sed ut non deficiat fides tua, cura enim ipsius factum est, nè omninò fides Petri evanesceret.* Thophilactus etiam in cap. 22. Lucæ inquit, *Quamvis brevi tempore concutiendus sis, habes recondita semina Fidei; etiam si folia abjeceris spiritûs invadentis, radix tamen vivet, & non deficiet fides tua:* Unde diximus, per orationem Christi, Petrum habuisse duo privilegia, primum, quo non posset ipse errare; aliud, quo non posset aliquid contra fidem proponere. Utrumque probat Bellarminus, primum ex Chrys. & Theophilacto citatis, quibus additur Augustinus libro de Corrept. & gratiâ cap. 8. *Quando rogavit ut non deficeret fides ejus, rogavit ut haberet in fide*

liberrimam , fortissimam , perseverantissimam voluntatem. Secundum probant testimonia Bulgariæ Archiepiscopi Theophilacti, dum dicit in cap. 22. Lucæ, *Quia te habeo ut principem discipulorum, confirma cæteros; hoc enim te decet, qui post me Petra es Ecclesiæ & fundamentum;* non confirmaret autem, si proponeret aliquid contra Fidem; & Leonis Serm. 3. de Assumptione sua, *Firmitas quæ per Christum Petro tribuitur, per ipsum cæteris Apostolis confertur.*

Probatur tertiò infallibilitas Pontificum; quia requiritur infallibilitas in illo qui determinat aliquid esse de fide, & aliquid esse hæreticum, aliàs fidei posset falsum subesse; atqui Pontifices Romani sine Concilio damnarunt multas hæreses, & contrarium proinde determinarunt esse de Fide; nam ante Concilium Nicænum, quod fuit primum generale, celebratum an. 325. multæ hæreses damnatæ fuerunt à solis Summis Pontificibus, & illicò tota Ecclesia illas respuere cœpit, quòd denotat, à primitiva Ecclesia Papam fuisse æstimatum infallibilem; si enim opiniones à Papâ damnatæ non essent infallibiliter damnatæ, donec accederet determinatio Concilii, ante Concilium Nicænum licitum fuisset assentiri opinionibus hæreticorum à Papa damnatorum, quales fuerunt Cerdon, Marcion, Valentinus, Ophitæ, Caiani, & reliqui; tot enim hæreses à solis Summis Pontificibus damnatæ sunt, ut Augustinus lib. 4. contra duas Epistolas Pelagianorum dicat in fine libri contra Pelagium & sectarios Concilium expetentes, *quasi nulla hæresis aliquando nisi Synodi congregatione damna-*

ta sit, cùm potiùs rarissima inveniantur propter quas damnandas talis necessitas extiterit. Idem Augustinus volens indicare Papam esse judicem supremum & infallibilem in materiâ fidei, loquens de hæresi Pelagiana sic loquitur, *Iam de hac causa duo Concilia missa sunt ad Sedem Apostolicam, inde etiam rescripta venerunt, causa finita est, utinam error finiatur.* Sic Optatus Milevitanus convincit Donatistas hac ratione, *Iudicium Melchiadis Papa sententia clausum est:* Non esset autem clausum si infallibiliter non pronuntiaret Papa. Gelasius videns Episcopum Constantinop. Euphemium nolentem delere Acacium prædecessorem suum è tabulis sacris, quia damnatus non fuerat à Concilio, sed tantùm à Felice III. scribit Epistolam ad Episcopos Dardaniæ, ubi rationibus probat, ad Papam pertinere hæreseōn & hæreticorum condemnationem; *Nec prætermittimus, quòd Apostolica sedes, nulla existente Synodo, habuerit facultatem damnandi quos oportuit.* Epistola incipit, *Valde mirati sumus.*

Probatur 4. ex Conciliis; Nicænum enim postquam Arium damnavit, petit à S. Silvestro, ut suum judicium confirmet, Epist. *Quoniam omnis corroborata.* In Conc. Chalc. S. Leo Epist. ad Flavianum, *lectis dilectionis tua litteris*, decernit quæ credenda sunt contra doctrinam Eutychetis quam condemnat, & illicò omnes Patres plusquam quingenti numero exclamaverunt, *Nos ita credimus, sicut Leo, ita credimus, nostrûm nullus dubitat*, in fine actionis secundæ & in 3. In 6. Synodo generali nempe Constantinop. Patres ejiciunt è Concilio Macharium Patriar-

cham Antiochenum, quia nolebat se submittere condemnationi Monothelitarum ab Agathone damnatorum, unam tantùm voluntatem admittentium, & unicam operationem in Christo. Actione 8. & posteà adhuc dimissus fuit ad Papæ judicium, ut severiùs puniretur. In 7. Concilio generali Nicæno II. Patres se submittunt litteris Adriani Pontif. super cultum imaginum; dùm enim Legati Apostolici interrogant Patres, *Dicat nobis sancta Synodus, si admittat litteras S. Papa senioris Roma, an non*? sancta Synodus dixit; *Sequimur, suscipimus ac admittimus*. Act. 2. Sic & alia Concilia Græca & Latina. Sed quid his opus est? cùm habeatur ex Concilio Hierosolym. ubi cum orta fuit disputatio, an Gentiles qui ad fidem Christi transibant, deberent subjici observationibus Mosaïcis, Petrus definitivè pronuntiavit illos non esse subjiciendos Circumcisioni, & *tacuit omnis multitudo*, Act. 15. ubi Hieronymus dicit, *in sententiam ipsius Petri Jacobus Apostolus, qui erat hujusce urbis Episcopus, & omnes simul Presbyteri transierunt*. Epist. 11. inter Epist. Augustini, in Concilio Florentino Session. 7. terminata fuit per Julianum Cardinalem, *quoties de fide aliqua oritur disputatio, Romanus Pontifex tenetur illam explicare; atque illo docente, omnes Synodi & universalis Ecclesia debet hujusmodi veritatem sequi*, & hoc dicit Epistola recitata, (scilicet Agathonis) approbata in 6. Synodo.

Probatur 5. ex Episcopis Galliæ. S. Exuperius Tolosanus Archiepiscopus contra hæresim Vigilantii petiit ab Innocentio I. quid credendum & docendum esset; & juxta responsum Vicarii

Christi suæ responsioni firmiter & unicè adhæsit. Epistola Papæ, *Consulenti tibi, frater charissime!* reperitur 1. To. Conc. D. Hilarius & D. Prosper Romam accedunt, declaraturi Papæ afflictionem Ecclesiæ Gallicanæ ob hæresim Semipelagianam; Papa non congregat Concilium generale, sed Episcopis Galliæ significat quid credendum esset in hac materia, & illicò determinationem Romanam sequuntur, & cogunt hæreticos cedere judicio Apostolico; Epistola incipit, *Apostolici verba præcepti sunt*. S. Avitus Viennensis Archiepiscopus duos clericos Romam mittit, nomine totius provinciæ, super aliquos errores, ut sciant ab Hormisda Pontifice, quid credendum esset; & hæc sunt verba Archiepiscopi, *Quæsumus ergo, ut quid filiis vestris fratribus meis* (Gallicanis) *si consular, respondere debeamus, instruatis.* Tandem nuperrimè Galliæ Episcopi num 85. super propositiones Jansenii miserunt ad Innocentium X. se absolutè submittentes judicio ejus, & illi dicentes, *Majores causas ad Sedem Apostolicam referre solemnis Ecclesiæ mos est, quia fides Petri nunquam deficiens perpetuò retineri pro jure suo postulat;* & postquam illas propositiones tanquam hæreticas condemnavit in Bullâ, quæ incipit, *Cùm occasione impressionis*, ultima die Maii An. 1653. hæc Bullâ oblata fuit universo Galliæ Clero, & magna cum lætitia recepta à Prælatis, & in suo cœtu Parisiis publicata. Nonnè hòc indicat Prælatorum Galliæ mentem esse, quòd solus Pontifex hæreses possit judicare, & condemnare hæreticos, & consequenter quòd sit supremus judex in materiâ fidei?

Probatur ultimò ex Doctoribus Parisiensibus, ex quorum multitudine quatuor assumemus tantùm. Mauclerus in primis lib 4. de Monarchia Ecclesiast. Cap. 4. titulum integrum proponit, ubi probat quòd Roman. Pontifici supremum judicium determinandi ea quæ sunt de Fide, debetur. Et infrà: *Quòd si in condemnatione hæreticorum sententia generalis Concili esset semper expectanda, nec Romani Pontificis judicio in eorum reprobatione & mulcta sisteretur, hæc expectatio non tantùm inanis, sed sæpissimè perniciosa Ecclesiæ foret.* Approbatio octo Doctorum Parisiensium, qui huic libro subscripserunt opinionem Maucleri probabilissimam efficiunt. Illi sunt Domini *du Saussay*, nunc Tullensis Episcopus, Isambertus Professor Regius, Frogerius sancti Nicolai de Cardineto Parochus, Ægidius à sancto Amore apud Patres Dominicanos Prior, Charronius, *Houssier* S. Mederici rector, *Gilbaud* apud eosdem Dominicanos regens, & *Bandel.* Dominus Andræas *Duval* Tract. de Rom. Pontif. infallibilitate part. 2. quæst. 1. sic loquitur, fol. 751. *Absolutè certum est, Papam neque in Fide, neque in moribus ex cathedra decernendis errare posse, statimque à sua electione canonica, infallibilitatis privilegio à Christo donari.* Dominus *Bail* Propœnitentiarius Parisiensis to. 1. Conciliorum Tract. de Tripl. Verbo Dei, dum quærit, *An extra Concilia generalia nulla sit certa definitio in rebus fidei*; respondet, *cùm prima sæcula sine Conciliis extiterint*, & infrà, *propterea melius censent alii à Christo provisum esse Ecclesiæ, dum asserunt Summum Pontificem*.

loquentem de rebus fidei ex cathedra, nec falli, nec fallere. Dominus *de Raconis*, dum esset adhuc Baccalaureus, prælo mandavit librum respondentem Epistolæ quatuor Ministrorum Charentonensium, per duos Doctores Universitatis approbatum; Lambertum scilicet & Loppem, quo Ministris probat Christum soli Petro & non Ecclesiæ loquutum fuisse, dum diceret, *Rogavi pro te Petre! ut non deficiat fides tua.* His addi potest D. Thomas 2. 2. quæst. 1. art. 10. *Ad Summum Pontificem pertinet finaliter determinare ea quæ sunt Fidei, ut ab omnibus inconcussa fide teneantur,*

Objicies primò ex 1. ad Timoth. 3. *Omnis Pontifex ex hominibus assumptus circumdatus est infirmitate:* Ergo infallibilitate non gaudet. Resp. ut homo & privata persona, circumdatus est infirmitate sicque falli & fallere potest; non verò quatenùs perpetuâ Spiritus S. assistentiâ munitur. Dices, ex Can *si Papa*, dist. 40. Papam non posse judicari, nisi sit hæreticus: ergo potest in hæresim labi, & sic non est infallibilis. Resp. Canones non loqui de Papâ ut Summo Pontifice, sed de Papâ ut privatâ personâ; & adhuc non dicunt, quod possit esse hæreticus (hoc enim non est omnino certum) ideo utuntur cautelâ, volentes non posse judicari, nisi fieret hæreticus; non decidendo an possit esse, nec-nè; sed de hoc posteà. Dices, Ergo inutilia sunt Concilia, si Papa sine Concilio est infallibilis. Aliquando multas utilitates Conciliorum afferemus, dicturi tantùm in præsenti, Concilia esse necessaria, ut finis controversiis imponatur, & ut decreta Fidei

meliùs obſerventur ; quilibèt enim Epiſcoporum pro tunc fortiùs curat de illorum obſervatione. Dices , Ergo ſunt Hæretici vel ſaltem graviter peccant, qui decretis Papæ reſiſtunt, ut fecit D. Cyprianus , reſiſtens pertinaciter Stephano, definienti Hæreticos non eſſe baptiſandos. Reſp. illos Hæreticos abſolutè non cenſeri, qui concluſionem allatam negant; hoc enim non definitum eſt expreſſe, & quoad Cyprianum in particulari, non fuit Hæreticus ; quia Hæreticos non determinavit Stephanus, tanquam de Fide non eſſe rebaptiſandos, aliàs excommunicaſſet Cyprianum; imò Cyprianus in Concil. octoginta Epiſcoporum, definiens ipſos eſſe rebaptiſandos, non determinat hoc eſſe de Fide, proteſtans ſe propterea non velle ſeparare à communione Pontificis. Quòd ſi ex Euſebio & Auguſt. Papa cenſuit excommunicandos eſſe illos qui rebaptiſarent ; eſt tantùm comminatio. In hoc Cyprianum tantùm peccaſſe venialiter docet Auguſtinus, quia peccavit ex ignorantiâ, alii verò ſentiunt peccaſſe mortaliter, quia debuit parere judicio Pontificis.

Objicies ſecundò, Univerſitatem Pariſienſem ob hoc damnaſſe defenſorem authoritatis Papæ, qui ſe, nomine invento, Vernantium appellat, quia verſus Nanneras traxerat originem. Reſp. primò, quòd ideò tantùm damnare videatur hunc Authorem, in quantùm credit illum tollere infallibilitatem ab Eccleſiâ ; hæc ſunt enim verba Cenſuræ, *Hæ propoſitiones quatenus excludunt infallibilitatem ab Ecleſia, falſæ ſunt, temeraria, ſcandaloſa & hæretica* ; Nos autem (quidquid

fit de illo) dicimus infallibilitatem activam convenire & Papæ ex Cathedrâ loquenti, quæ exprimitur his Christi verbis, *Oravi pro te Petre*; & Concilio canonicè celebrato repræsentanti totam Ecclesiam, de quâ dictum est, *Porta inferi non pravalebunt adversus eam*: Infallibilitatem verò passivam Ecclesiæ competere, quâ scilicet falli non potest, sicut colligitur ex iisdem verbis, *Porta inferi*, *&c.* Resp. secundò, huic Censuræ, Tract. de Rom. Pont. Tit. de infallib. Sum. Pontif. quæst. 4. aliam ejusdem Universitatis opponi, quam refert Dominus *Bail* Tom. 1. Concil. quæst. 49. inter 73. quas proponit de authoritate Pontif. Tract. de Triplici verbo Dei. Quidam Theophilus Brachet an. 1644. docet, definitiones Papæ non esse infallibiles, nisi in Concilio; & respondet Censura: Hæ propositiones, in quantùm infallibilitatem Ecclesiæ in nullo statu, quàm in Concilio Oecumenico tribuunt, temerariæ sunt, & Ecclesiæ injuriosæ, & Hæreticæ.

Objicit tertiò Vigorius, Concilium Basileense contrarium determinasse. Resp. hoc Concilium non fuisse Oecumenicum & Canonicum. Quod ut probetur, sciendum quòd Papa Martinus V. illud Florentinæ indixerit, sed cùm pestis hanc invasisset urbem, transtulit illud Senas idem Pontifex; cùm autem videret Regem Arragoniæ Pontifici maxime adversarium largitionibus suis Prælatos sollicitantem, ut deturbaretur à Sede Apost. Concil. antequam inchoaretur, inhibuit, & aliud post septem annos Basileæ indicavit, ubi Cardinalem Julianum deputavit Legatum; interim Martinus V.

moritur, in cujus locum ſufficitur Eugenius IV. qui indictionem Concilii & Legationem Juliani confirmavit. Hæc initia fuere laudabilia, ſed non ſic de cæteris, imò Concilium ceſſavit eſſe Oecumenicum, eo inſtanti, quo revocata fuit delegatio Juliani, & revocatio proinde Concilii; à quo tempore major pars Epiſcoporum ſeceſſit, ſoluſque cum paucis remanſit Archiepiſcopus Arelatenſis, neque ulli patebat ingreſſus, niſi illis qui contra Eugenium & jure Eccleſiæ poteſtarentur. Hæc videri poſſunt apud Æneam Silvium, hujus Concilii Scribam, qui initio propugnavit Concilium eſſe legitimum, & poſteà cum dolore nimio ab hac opinione reſiliit: Quid mirum ergo, ſi contra Papam cuncta determinaverit illud Concilium, ut potè ad ipſum non ſpectare definitionem rerum Fidei & Concilio ſubeſſe? Quòd ſi dicatur, Eugenium à Baſileenſibus ſupplicatum, confirmaſſe hoc Concilium: Reſp. confirmaſſe quidem Concilium in genere, non verò cuncta ejus decreta: quod tamen neceſſarium perhibetur ex Leone, qui approbavit quidem Concilium Epheſinum in genere, non tamen ſingula decreta, unde aliqua illorum abrogata fuerunt in Concil. Chalcedonenſ. Sic in propoſito, cùm multi quærerent ab Eugenio in Concil. Florent. An Baſilea Decreta approbaſſet, reſpondit, *Nos quidem Concilii progreſſum approbavimus, non tamen ejus decreta approbavimus, aut approbamus*, & ſic Decreta hujus Concilii ſunt nullius momenti.

Objicies 4. Ex argumentis antecedentibus patet quidem Papam eſſe infallibilem in De-

cretis Fidei; sed nullum eorum probat, in moribus decernendis ipsum habere infallibilitatem. Resp. hoc tamen esse certissimum, scilicet Pontificem in condendis legibus circa virtutes & vitia ad statum universalem Ecclesiæ pertinentibus & ad salutem necessariis, errare non posse; licèt ipse non sit impeccabilis in privatâ personâ, & possit condere leges inutiles & superfluas, quæ non sunt necessariæ ad salutem. Probatur hoc, quia si in Decretis morum erraret Papa, præcipiendo v. g. usuram, aut prohibendo restitutionem; Deus contra suavitatem suæ Providentiæ illi deesset, & non deberet præcipere, ut Fideles Papam ut Legislatorem perpetuò audirent, si posset errare in moribus decernendis. Deinde, si in hoc errare posset, hoc fieret præcipiendo vitium & prohibendo virtutem; sed tunc iret contra Fidem, quæ docet vitium esse de se malum & virtutem bonam; sicque illud non potest præcipere, nec prohibere istud.

QUÆSTIO X.

Utrùm Papa tanquam privatâ persona possit esse Hæreticus.

BELLARMINUS Cap. 6 de Rom. Pontif. lib. 4. asserit probabile esse Pontificem ut personam privatam non posse Hæreticum fieri, nec aliquid contra Fidem pertinaciter credere, cùm Christus dixerit Petro, *Oravi pro te Petre! ut non deficiat fides tua*. quæ oratio duplex

privilegium Petro impetravit, ut nec ipse personaliter errare posset in Fide, nec ut Pontifex proponere Ecclesiæ aliquid contra Fidem, sicut diximus in probatione 2. præcedentis Conclusionis; quia tamen opinio contraria longè est communior, ideo erit

CONCLUSIO.

PROBABILIUS est, Pontificem personaliter in Fide posse deficere. Unde ad rationem Bellarmini dicendum est; Infallibilitatem personalem fuisse quidem communicatam Petro, sed non transiisse in successores; non est enim necesse quòd omnia privilegia Petro concessa communicentur illius successoribus; sed sufficit, si habeant ea quæ ad generalem Ecclesiæ gubernationem necessaria sunt, scilicet infallibilitatem, dum pronuntiant ex Cathedra i. dum aliquid proponunt & præcipiunt toti Ecclesiæ credendum aut faciendum; non verò necessarium est quòd habeant Charismatum dona, Linguarum & miraculorum, quæ habuit Petrus, maximè post descensum Spiritus sancti, &c.

Probatur hæc conclusio ex Joanne XXII. qui ex Gersonnio & Adriano VI. quæst. de Confirmat. & aliis Doctoribus plurimis, censuit animas electorum Essentiam divinam ante diem judicii & corporum resurrectionem non videre; quòd cùm vellet proponere Ecclesiæ, per providentiam divinam morte correptus est; pridie tamen, quàm moreretur, suam opinionem retractavit.

Probatur 2. intellectus Pontificis, ut priva-

tæ personæ, per suam electionem non apparet magis illustratus quàm ante, nec voluntas ejus magis confirmata in bono: potest ergo voluntas Papæ esse malè affecta erga Dogmata quædam Fidei, & sic imperare intellectui, ut eliciat actum contrarium illis; assensus enim Fidei pendet ab intellectu tanquam à causa elicitiva, & à voluntate tanquam à causa imperante.

Probatur 3. Qui Honorium ab errore vindicant, dicunt eum fuisse accusatum in 6. & 8. Synodo, per falsos testes; si autem horum Conciliorum Patres credidissent Pontificem nusquam posse fieri Hæreticum, nullam contra eum recepissent accusationem; quod denotat illos fuisse in nostrâ opinione. Adde quòd peccata ad naufragium in fide conducunt, ex Cypriano, non *error peccatum gignit*: cùm ergo Papa peccare possit, proinde potest fieri Hæreticus.

Objicies: Si Papa ut singularis persona posset errare, Ecclesia magno periculo exponeretur; posset enim suum errorem definire & Ecclesiæ proponere, aut certè grande miraculum esset, si unum sentiret in mente, & contrarium definiret. Resp. Deum per suam specialem Providentiam impedire, quominùs Papa erret in definiendo pro totâ Ecclesiâ, quæ maximè labefactaretur; non verò Deus cavet nè ut privata persona erret, quia hoc non est majori præjudicio, quàm si alius Doctor erraret. Deinde, non majus esset miraculum, si Papa ut persona privata unum sentiat & aliud definiat, quàm videre Caïpham, qui prophetando ut Pontifex, sententiam tulit pro Religio-

ne, quam in mente suâ oppugnabat. Denique si Pontifex non posset errare, quia est infallibilis in definiendo ex Cathedrâ circa fidem, pari jure non posset peccare, qui est infallibilis circa mores.

Objicies 2. Papam graviter peccare, si unum haberet in mente & aliud definiret. Negatur; Confessarius enim non peccat, si judicium pœnitentis, innixum Doctoribus, suo præferat: ita nec Papa, si post consultationem Doctorum & Prælatorum, unum definiat cujus contrarium sentit. Dices: Unius propositionis non possunt esse opposita judicia. Resp. quòd sicut scientia & opinio, dum habentur ex diversis mediis, non sunt opposita; sic nec judicium Papæ, dum habetur ex medio extrinseco, nempe ex resolutione Prælatorum, opponitur judicio quod trahit ex mente propriâ. Dices, Doctores vindicare conantur Pontifices ab erroribus, quod denotat eos non credere quod possint deficere à Fide. Resp. velle tantum probare, quod non erraverint ut Pontifices, sicut prætendunt hæretici. Porrò licet Bellarminus dicat opinionem contrariam piè credi. Libro tamen 2. de Roman. Pontif. cap. 30. §. *respondeo*, dicit, non esse communem.

Quæstio XI.

Utrum Papa Hæreticus deponi possit.

ALbertus Pighius & alii qui tenent, Papam non posse fieri Hæreticum, hanc quæstio-

nem non proponunt; nos verò illius solutione indigemus ob diversas opiniones quæ circa eam reperiuntur. Joannes de Turre-cremata vult, Papam in Hæresim solùm interiorem lapsum, esse extra Ecclesiam, & censeri à Deo depositum. Aliqui ex opposito tenuerunt Papam nec propter Hæresim occultam aut manifestam deponi posse, quia suprema Sedes à nemine judicatur. Caietanus Tract. de authoritate Papæ & Concilii cap. 20. & 21. sustinet Papam Hæreticum manifestum non esse ipso facto depositum, sed ab Ecclesiâ deponendum: diversa ab his opinionibus erit nostra

CONCLUSIO.

PAPA eo ipso quo est Hæreticus manifestus, à dignitate excidit, ita quòd Ecclesiâ non necesse habeat ipsum deponere, sed tantùm ipsum depositum declarare. Dixi, eo ipso quo est manifestus Hæreticus; per Hæresim enim internam & occultam Hæretici non censentur esse extra Ecclesiam.

Probatur conclusio, quia Pontifex manifestè Hæreticus non est ampliùs Ecclesiæ membrum; non enim cohæret Ecclesiæ, nec conjunctione internâ, per Fidem scilicet; nec conjunctione externâ, per professionem Fidei (quemodo adhærent Hæretici occulti) ergo non potest esse Papa, cùm non possit esse Caput illius corporis, cujus non est membrum, quoniam Caput est membrum corporis nobilius. Deinde, qui non est verè Christianus, non potest esse caput Christianorum; manifestus autem Hæreticus non est ampliùs Christianus, ex Cy-

priano lib. 4. Epist. 2. Athanasio Serm. 2. contra Arianos, & August. lib. de Gratia Christi cap. 10. ergo eo instanti, quo Papa in Hæresim manifestam lapsus est, ità ut nullâ ratione possit excusari, non tantùm deponi potest ab Ecclesiâ, ut patet Dist. 40. Can. *si Papa*; sed est ipso facto depositus. Per hoc ruit opinio Cajetani, & à fortiori opinio illorum qui dicunt Papam non posse deponi nec per Hæresim internam, nec per occultam; miserrima enim esset conditio Ecclesiæ, si lupum manifestè grassantem pro Pastore agnoscere teneretur.

Quæres, utrùm propter solam Hæresim deponi possit Summus Pontifex. Resp. propter Schisma Papam etiam esse deponendum. Sic Cyprianus libro 4. Epist. 2. ubi asserit Novatianum se dicentem Summum Pontificem, à Pontificatu esse amotum, etiamsi esset verus Pontifex; quia se ab unitate Ecclesiæ separabat, & nolebat communione conjungi cum aliis Episcopis Catholicis, qui lapsos ad pœnitentiam recipiebant. Ratio hujus est, quia Schismaticus ab Ecclesiâ separatus, non est ampliùs Ecclesiæ membrum; ergo caput illius esse non potest. Sed, inquies, quoniam Schisma est separatio à capite Ecclesiæ, quomodo Papa erit Schismaticus? Hoc fiet primò, si se à communione totius Ecclesiæ & Prælatorum ob causam injustam separet, & cum quibusdam tantùm sibi adhærentibus communicare velit, ut faciebat Novatianus, quem Schismaticum Cyprianus vocat loco præcitato. Secundò, fiet Schismaticus, si se destituat libenter Papatu, nec tamen submitti

submitti velit successori. Tertiò, si antiquos ritus Ecclesiæ ex traditione Apostolicâ emanantes velit immutare, & ob hoc se separet à Prælatorum cœtu.

Quæris, num etiam propter alia crimina deponi possint Pontifices. Affirmativè respondet Vigorius Summo Pontifici semper infensissimus; nos verò dicimus, verum & indubitatum Pontificem pro nullo crimine, exceptis Schismate & Hæresi, esse deponendum; quamdiu enim benè docent Prælati, semper audiendi sunt, Matth. 23. *Super Cathedram Moysi sederunt Scribæ & Pharisæi; quæcumque dixerint, facite; operâ autem eorum nolite facere.* Unde Marcellinus Pontifex, qui cum maximo Ecclesiæ scandalo tormentorum metu Idolis adoleverat, non fuit judicatus à Concilio Sinuessano, ubi se contulerat, ut judicaretur à Patribus; imò Patres responderunt primam Sedem à nemine posse judicari, ex Nicolao 1. Epist. 8. ad Michaëlem Imperatorem. Hoc etiam determinavit S. Silvester in Concil. Rom. Quòd si Concilium Basileense teneat, Papam deponi posse pro aliis criminibus ab Hæresi; Resp. hoc Concilium non esse Canonicum, quia indictum & congregatum fuerat sub prætextu reformandi mores; attamen Rex Arragoniæ illud sollicitaverat, ut multa privilegia Ecclesiæ Romanæ tollerentur; & ob hoc cogebat Prælatos, ut suam sequerentur mentem: Sic nil mirum, si in hoc Concil. pro variis criminibus deponi posse Pontifices determinatum fuerit, & Papam subjici Concilio, ob quam rationem Eugenius suum Legatum Cardinalem Julianum

revocavit. De hoc loquuti fuimus in object. 22 quæst. præcedenti. Quòd si ob peccata diversa à Schismate & Hæresi aliqui Pontifices fuerint destituti, hoc factum est ex violentiâ, non ex jure.

QUÆSTIO XII.

De Pontificibus quos in errorem lapsos esse dicunt Hæretici.

HÆRETICI semper Sedi Apostolicæ irati, nedum Pontificem Romanum Antichristum esse protestantur, quæ propositio refutatur de se, cùm Antichristus sit persona quædam particularis in fine sæculorum ventura ad Fidelium subversionem, ubi sunt & fuerunt multi Pontifices; sed insuper plurimos eorum erroribus onerant, dicentes v. g. Marcellinum thus Idolis adolevisse, Liberium consensisse Arianis, Anastasium 2. favisse Nestorianis, & Honorium Monothelitis, &c. Ad eos respondetur vulgo, potuisse reverà Pontifices errare, imò & in Hæresim incidere, ut sunt personæ singulares, non verò posse, ut sunt Pontifices, Hæresim ullam tradere credendam Ecclesiæ. Quia tamen per hos errores Ecclesiam labefactare prætendunt Hæretici, in multis nos ipsi eos justificare prætendimus, non quidem loquendo de omnibus illis Pontificibus quibus imponunt, præsertim Magdeburgenses, sed tantùm ea quæ sunt magis notatu digna attingemus; quia tùm tantam prolixitatem non

patitur nobis affectata brevitas; tum etiam quia hæc habentur apud Bellarminum, lib. 4. de Summo Pontif. cap. 8.

Dicunt ergo primò, Petrum bis erraſſe circa Fidem, negando ſcilicet Chriſtum, & Gentiles Judaïſare cogendo, ad Gal. 2. Zephirinum in errorem Montani incidiſſe, Marcellinum Idolis ſacrificaſſe & Liberium Arianâ hæreſi fuiſſe infectum.

Reſpondeo primò, Petrum non fuiſſe Pontificem, dum Chriſtum negavit; ſed cùm poſt reſurrectionem Chriſtus illi dixit, Joan. ultimò, *Paſce oves meas*. Quantùm verò ad Judaïſationem; non illam præcepit, imò contrarium docuit Act. 15. ſed hoc fecit bono animo, nè offenderet Judæos de novo converſos. Quoad Zephirinum, longe ſemper ab errore Montani fuit; ſed deceptus eſt à Montaniſtis, qui illi perſuaſerunt opinionem ſuam eſſe opinionem Romanæ Eccleſiæ, & ob hoc ad communionem ſuam ipſos revocavit. Quòd ſi Tertullianus in lib. contra Praxeam, ſcribat Pontificem Romanum agnoſcere Prophetias Montani; non eſt ille credendus, quia Montaniſta erat, & ſub hoc prætextu alios in eundem errorem volebat adducere. Quantùm ad Marcellinum; verum eſt, ipſum metu tormentorum Diocletiani thus adoleviſſe Idolis; ſed cùm ſemper Fidem in mente retinuerit, actu tantum externo erravit, nihilque contra Fidem definivit. Quoad Liberium denique; à principio Pontificatus uſque ad exilium fuit ſemper acerrimus Fidei Propugnator, poſt exilium ſuum fuit ſemper Orthodoxus; quippe

qui cum in Sede restitutus fuisset à Clero Romano post mortem Felicis, noluit recipere Macedonianos in Ecclesiam, nisi publicè suam Hæresim detestarentur; unde à Basilio, Ambrosio & Epiphanio vir beatissimus appellatur: Durante tandem exilio, Sulpitius, Socrates, Sozomenus & Nicephorus asserunt, ipsum fuisse semper constantem in Fide; Athanasius tamen, Hilarius & Hieronymus dicunt, eum tædio exili affectum voluntati Imperatoris acquievisse, Athanasium condemnasse, & in Concilio Sirmiensi convenisse cum Ursacio & Valente Arianis; sed ad extremum, ipsius error fuit tantùm personalis, cùm nihil contra Fidem definierit; imò Hæreticus dici non debet, quoniam peccavit tantùm actu externo, mentaliterque Fidem semper retinuit, & usque ad mortem crimen suum infidelitatis externæ lachrymatus est: De hoc adhuc in Disput. de Conciliis; dum agemus de Concilio Nicæno.

Dicunt 2. Felicem II. Arianum fuisse; sed hoc falsum est, licèt cum Arianis communicaverit, eo tempore quo verus Papa nondum erat. Ut hoc clarè concipiatur, sciendum; quòd Liberio in exilium misso à Constantio Imp. Clerus Romanus juravit se, vivo Liberio, nullum in Pontificem electurum; sed opera Arianorum, & præsertim Cæsariensis Episcopi, Felix Diaconus Romanus in locum Liberii sufficitur, qui Felix ob collatum ab Arianis beneficium cum illis communicabat, licet Arianus mente non esset. Post biennium advenit lapsus Liberii, unde tunc Clerus Romanus, ipsum Liberium à Sede abrogavit; & hoc jure,

quia præsumebatur Hæreticus, quamvis homines non possint corda scrutari; & loco illius Felicem, quem Catholicum sciebat, suffecit; tùm Felix verus Papa factus, Deo inspirante, ad conservandam Ecclesiam recessit à conversatione Arianorum, & coacto Concilio, condemnavit Imper. Constantium & Episcopos Ursacium & Valentem; ob quod Liberium, cum quo pacem fecerant, ad urbem & ad Sedem revocarunt, ejeceruntque Felicem, qui non diu posteà, siue morte violentâ, sive ærumnis, mortuus est. Mortuo Felice, Liberius sibi conciliavit Clerum Romanum, à quo in Pontificem Catholicum de novo electus est. His positis, patet Felicem nunquam fuisse Arianum, licet cum Arianis communicaverit, dum non esset verus Papa vivente Liberio. quod si dicant Hæretici ex Hieronymo in Catalogo Sanctorum, Acacium tantam authoritatem habuisse, ut Felicem loco Liberii Arianum Episcopum constituerit: Resp. vocem illam *Arianum* irrepsisse, nec reperiri in manuscriptis: ut notat Marinus Victorinus.

Dicunt 3. Vigilium in Hæresim Eutychetis lapsum fuisse, cùm in Epistolâ quam scripsit ad Theodoram Imperatricem, & alios hac Hæresi infectos confirmaverit Hæresim ipsorum & anathematisaverit contradicentes, Resp. si Vigilius damnaverit Catholicam Fidem in hac Epist. saltem extrinsecâ professione; nil ad nos; quia hoc fecit dum esset falsus Papa, vivente scilicet Silverio; quod ita factum est: Cùm Papa Agapetus deposuisset è Sede Constantinop. Anthemium Hæreticum, Imperatrix à

Silverio successore petiit, ut illum restitueret; quo reluctante, Vigilius Archidiaconus promisit Theodoræ, se revocaturum Anthemium, si Pontifex fieri posset; tunc Imperatrix è Sede expellere fecit Silverium & in exilium mitti, cujus loco positus est Vigilius; & tunc, cùm esset Pseudo-Papa, nil mirum, si Hæreticus tunc potuerit esse saltem extrinsecè; cùm hoc fecerit tantùm animo Papatum obtinendi: Mortuo autem Silverio, Vigilium, quem in mente Catholicum sciebat Clerus Romanus, elegit in verum Pontificem, ab isto tempore nihil contra Fidem egit; imò noluit Anthemium restituere, sed Imperatrici hoc sollicitanti respondit, sed hoc temerè promisisse, graviterque in promittendo peccasse, unde in exilium missus est, & multis miseriis vexatus usque ad mortem. Hæc habentur in Pontificali & apud Paulum Diaconum in vita Justiniani, & Aimonium lib. 2. dap. 32. de gestis Francorum.

Dicunt 4, Honorium primum in Monothelitarum errorem incidisse, qui dicebant esse tantùm in Christo unam voluntatem; unde in 6. Synodo Honorius ut Hæreticus damnatur, & ejus epistolæ combustæ sunt: in septima verò Synodo Act. ultim. Concilium dicit Anathema Honorio, Sergio, Cyro, & aliis Monothelitis. Resp. nunquam Honorium Monothelitis favisse, sed prudentissimo consilio ad Sergium Constantinop. scripsisse, ob pacem Ecclesiæ, cùm nondum res esset definita; de una, aut duabus operationibus in Christo, tacendum esse, nè qui dicerent unam in

Christo operationem, Eutycheti unam naturam admitti favere viderentur: qui verò duas assererent, Nestorium viderentur sequi, qui duas in Christo personas admittebat. Hoc clarissimis verbis patet in utraque Epistolâ Honorii ad Sergium. Quòd si dixerit, *Vnam voluntatem fatemur Domini nostri*, tunc loquebatur de voluntate humanâ Christi, in quo voluit asserere, non fuisse duas voluntates repugnantes, sicut in nobis, ubi *Caro concupiscit contra animam*.

Quantùm ad ea quæ objiciuntur: Dico exemplaria quintæ & sextæ Synodi corrupta fuisse per Græcos, & operâ Theodori Constantinopolit. Monothelitæ depravata fuisse; qui cùm damnatus fuisset à 6. Synodo, loco Theodori, in exemplaribus posuit nomen Honorii, & super talia exemplaria falsificata, qui successerunt, damnarunt Honorium. Deinde Patres horum Conciliorum damnare de Hæresi Honorium non potuerunt, nisi contradicant Epistolæ 1. Agathonis, quæ in sextâ Synodo lecta est Sess. 4. in qua Imperatorem certum facit omnes prædecessores suos, quorum unus erat Honorius, Hæresibus semper restitisse, suosque fratres in Fide confirmasse. Tandem Agatho numerans Monothelitas, loquitur tantùm de Cyro, Sergio, Pyrro, Paulo, Petro & Theodoro, Orthodoxamque Fidem in Ecclesia Catholica perseverasse asserit. Hæc Epistola à toto Concilio probata est, Act. 8. & 18. ubi Patres dicunt, non tam Agathonem, quàm D. Petrum Agathonis ore loquutum. Quomodo ergo hoc Concilium condemnasset Honorium,

dum Agathonem laudat, qui asserit nullum prædecessorem suorum errasse.

Dicunt 5. Joannem XXI. credidisse animas electorum non frui beatitudine, nisi post corporum resurrectionem. Joannem XXIII accusatum fuisse in Conc. Constant. quòd non crederet vitam æternam. Item Bonifacium VIII. determinasse in Extravaganti *unam sanctam*, omnia subesse Pontifici, quod determinavit, non ut Doctor, sed ut Papa, cùm dixerit, *Declaramus, definimus, & pronunciamus.* De primo quem vulgus falsò nominat vigesimum secundum, qui est tantùm 20. dico hanc opinionem habuisse reverà, dùm nulla erat circa eam Ecclesiæ definitio; cùm tamen voluit illam definire, & esset in consultationibus, mortuus est, ut refert Benedictus XII. ejus Successor; sed paulo ante mortem, istam opinionem retractavit, ex Guillelmo Ochamo aliàs Joanni infensissimo, cum his verbis, *Nunquam meæ intentionis fuit, dicere aliquid contra Fidem; & si aliquid diximus, totum ex tunc revocamus:* Unde Doctores Parisienses coram Rege Philippo Valesio dixerunt, se audivisse à fide dignis, hoc nunquam assertivè dictum fuisse à Papa, quod testimonium instrumento publico munierunt an. 1333. ut videre est apud Dominum *Coeffeteau* pag. 1040. & 1041. suæ responsionis ad mysterium iniquitatis. De secundò, qui potiùs est 21. quam 23. dicendum, quòd nullam consequentiam faciat: erat enim incertus Papa; quoniam duo alii, nempe Benedictus XIII. & Gregorius XII. se Pontifices dicebant. De tertio denique, constat quòd ex odio contra

Gallos fecit Constitutionem, quâ determinavit temporalia & spiritualia subesse Romano Pontifici, sed in definitione & conclusione constitutionis ad quam solum attendendum est, cùm sola obligationem inducat, pronuntiat tantùm in genere, dicens, omnem creaturam subesse Romano Pontifici: quod Clemens V. ex Galliâ oriundus intelligit de subjectione in Spiritualibus; non verò in Temporalibus: Innocentius enim III. Regem Galliæ in temporalibus superiorem non agnoscere dicit, nullius enim dignitatis, nec etiam Papalis Rex Galliæ est feudatarius & vassallus. Quam plurima mala dicunt Hæretici de Greg. VII. quæ pura sunt mendacia. Primò quòd per vim militarem Pontificatum invaserit: contrarium docet S. Anselmus Lucensis Episcopus. Dicunt 2. quòd innocentem Henricum IV. Imperat. excommunicaverit; sed crimina ejus Stephanus Episcopus Halberstatensis, vir utique sanctus, in Epist. ad Uvalramum Episcopum commemorat. Dicunt 3. ipsum Berengarianum fuisse; seu negasse realitatem corporis Christi; imò ipse tanquam Legatus Sum. Pont. confutavit Berengarium: ex Guitmundo lib. 3. de Euchar. Addunt 4. fuisse Simoniacum, adulterum, homicidam, & omnium pessimum; quæ sunt pura mendacia adinventa à Benno Cardinali facto à Clemente III. quem Imperator creavit Antipapam in odium Gregorii; cùm ergo esset creatura Pseudo-Papæ, in omnibus calumniabatur verum.

Dicunt 6. veram mulierem meretricem in sede Pontif. exaltatam fuisse, quæ vocata fuit

Joannes VIII. & vulgò Joanna Papissa nuncupatur. Sed hoc esse puram fabulam probat Onuphrius, in Additione ad Platinam ex Græcis & Latinis, singulariter ex Anastasio Bibliothecario, qui vixit eo tempore, quo fingunt illam Papissam. Dicunt 1. illum Joannem octavum fuisse inter Leonem IV. & Benedictum III. & vixisse in Pontificatu duobus annis & quinque mensibus, circa annum 850. Attamen inter utrumque Pontificem sedes vacavit tantùm per spatium 15. dierum, ex Onuphrio. Sic etiam Ado Episcopus Viennensis, qui eodem vixit tempore; & sic loquitur in Chronico Anni 861. *Pontifex Romanus moritur, ejus loco ordinatur Sergius, illo defuncto succedit Leo, quo obeunte Benedictus substituitur.* Sic & omnes Historici usque ad Martinum Polonum, qui finxit hunc Joannem VIII. quadringentis annis posteà contra fidem omnium antiquorum; & hunc sequuti fuerunt recentiores Pontificum adversarii. Ut pateat magis falsitas hujus fictionis, attendatur varietas opinionum. Dicit 2. Martinus, istam fœminam esse Anglicam ex Moguntiâ; sed quia Moguntia non est in Angliâ, Platina dicit fuisse conceptam in Angliâ, & natam Moguntiæ; Magdeburgenses è contrà & Theodorus Bibliander, sustinent, natam fuisse Moguntiæ & educatam in Angliâ. Dicit 3. studuisse Athenis, sed pro tunc Athenis remansit solum nomen Academiæ, inquit Synesius. Dicunt 4. Magdeburgenses, ipsam peperisse in itinere, cùm ex Vaticano invisere vellet Ecclesiam Lateranensem; at Pontifices non manserunt in

Vaticano, sed in Palatio Lateran. nisi ad tempora Bonifacii IX. hoc est usque ad An. 1390. ex Onuphrio lib. 7. de Ecclesiis. Deinde non est verisimile quòd mulier voluerit procedere ad publicam processionem, ut vult Martinus, se tot mensium gravidam videns. Dicunt 5. vestigia hujus rei usque ad hoc tempus remansisse, nimirum ex hoc quòd remansit cathedra perforata ad explorandum cujus sexus essent Pontifices futuri; ex statuâ etiam mulieris cum puero quæ remansit in loco ubi Papissa peperit; denique ex hoc quòd Pontifices ex Vaticano ad Lateranum pergentes, declinent hanc viam, ubi partus factus est. Sed hæc omnia ridicula sunt; nam cur servaretur hæc cathedra, & conservaretur statua quæ in dedecus Romanæ Sedis cederent? Quod si etiam hæc via declinetur, hoc est ob ejus angustiam.

Dicunt 7. adversarii infallibilitatem Pontificis eludere volentes, non posse concipi, quomodo illa donetur. Resp. 1. Infallibilitatem illam non competere Pontifici, quasi illi fiat revelatio definiendorum: Sunt enim tantùm quatuor Revelationum genera, nempe sensibilis, cùm Deus vel Angelus in specie externâ apparet; secunda est vocalis, quâ aliquid auditur; tertia est imaginaria quâ Deus aliquid insinuat per phantasmata quæ efformat Deus in phantasia, sive in somno, sive in vigiliâ; quarta denique est intellectualis, cùm Deus producit species intelligibiles in intellectû; sic Tostatus quæst. 2. in cap. 63. Regum. Neutro autem horum modorum illuminatur Pontifex; quia nulla fit illi apparitio, nec vox

ulla insusurratur, nec phantasmata producit Deus, nec speciem intelligibilem; quoniam omnia hæc miraculosa sunt & personalia; Infallibilitas verò est communis cuilibet Pontifici; ergo infallibilis non est Pontifex per revelationem: Unde Resp. 2. Infallibilitatem procedere ex naturâ, disquisitione & examinatione definiendorum, quæ fit inter Doctores, quâ positâ, Spiritus sanctus, ita adest Pontifici, ut sine errore definiat. Sed quid respondebitur de Pontifice, qui pro vero Pontifice creditur, attamen propter inhabilitatem occultam non esset verus? Dicerem, quòd esto non esset infallibilis, quia non est Papa, attamen falsum definire non posset; quia cùm non sit Pontifex propter se, sed propter. Ecclesiam, nunquam Deus ipsum errare sineret, ex Matth. 16. *Et portæ inferi non prævalebunt adversus eam.* Vel licet aliquid falsum proponeret, nusquam reciperetur ab Ecclesia; quæ Infallibilitate passivâ gaudet. Quid etiam dicetur de Infallibilitate Pontificis, si quæstionem quam vult definire non proponat examinandam Cardinalibus, Prælatis & Doctoribus? Respondetur, Deum qui vult finem, nempe Pontificem non errare, nunquam permissurum omissionem mediorum, nec consequenter Papam aliquid determinaturum inconsultis Prælatis. Quòd si per impossibile hoc fieret; alii dicunt signum esse, quòd non intendat definire ex cathedrâ; alii quòd non posset in hoc errare; sed maximè peccaret.

APPENDIX QUÆSTIUNCULARUM

Quæ adhuc ad Summum Pontificem spectant.

QUÆSTIONES duodecim præcedentes satis prolixæ ea explicant sufficienter quæ Summum Pontificem concernunt; nè tamen aliquid indictum remaneat, alias quasdam paucis verbis explicandas quasi transcurrendo subjungi pernecessarium mihi visum fuit, ne styli nostri brevitas rebus cognoscendis officiat.

QUÆRES ergo primò, an jus habeat Summus Pontifex recipiendi & judicandi appellationes totius Ecclesiæ. Sicut hoc jam asseveravimus in transcursu, sic etiam & affirmamus. Sic Concilium Sardicense quod generale & semper in Ecclesiâ receptum fuit. Can. enim 4. quem alii vocant 3. hoc habetur expresse & Can. 7. qui canones hanc potestatem non conferunt Pontificibus, sed tantùm asserunt esse in illis; sicut enim Christus dedit illis potestatem supremam in totâ Ecclesiâ, sic etiam ab ipso Christo, & proinde à jure Divino habent, quòd recipiant appellationes: Unde Papa Anterus in Epist. ad Episcopos Bœticæ & Toletanæ Provinciæ scribit, *Facta subditorum judicantur à nobis, nostra verò judicat Deus*, Sic Gelasius Papa in Epist. ad Episcopos Dardaniæ, *De qualibet mundi parte ad illam sedem canones appellari voluerunt, ab illa autem nemo*

est appellare permissus. Hoc confirmant exempla, nam Marcion ab Episcopo suo excommunicatus in Ponto venit Romam, ut absolveretur, inquit Epiphanius Hæres. 42. sic An. 341. ex Baronio tom. 3. Annal. Athanasius ab Orientalibus depositus venit ad Julium primum ut restitueretur, quòd illicò factum est. Chrysostomus etiam An. 400. depositus à Theophilo Alexandrino ad Innocentium primum provocavit. D. Gregorius denique privat Joannem Episcopum Græcum, quòd judicasset Episcopum Thebanum, qui ad Apostolicam sedem provocaverat. Quod si Patres aliqui, ut Cyprianus, appellationes rejiciant; hoc est, quando aliquis de crimine convincitur; ideo enim recurritur ad provocationem, ut declinetur justitia.

Quæres 2. an Pontifex possit condere leges obligantes in conscientiâ. Vvaldenses, Vvicleffus, Joannes Hus & Lutherus hoc absolutè negant, & volunt Prælatos solum exhortari posse ad observanda mandata Dei. Lutherus lib. de captivitate Babylonica cap. de Baptismo ait, *Quo jure Papa super nos leges constituit? quis ei dedit potestatem captivandæ libertatis per baptismum nobis donatæ? cùm neque Papa, neque Episcopus, neque ullus hominum habeat jus constituendæ syllabæ super Christianum hominem, nisi fiat ejus consensû.* Unde ipse Lutherus Ann. 1520. totum corpus juris Canonici publicè combussit. Vigorius cum suo Calvino authoritatem condendi leges & canones Pontifici quidem tribuit, sed tantùm in Synodo generali Episcoporum. Contra illos,

Respondeo, quòd licet Papa in Conciliis multas leges condiderit, tamen sine illis condere potest, viros pios & doctos in consilium adhibendo. Non multum immorabimur in hac materia, cùm eam soli hæretici contestentur. Ex Deuter. 7. conclusio patet, *Qui superbierit; nolens obedire Sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino, ex decreto judicis morietur;* hoc à fortiori verum est de Summo Pontif. Et Matth. 16. *Quacumque ligaveris, &c.* ligare autem est legem imponere. Matth. 23. *Alligant onera importabilia.* Et ad Rom. 13. *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit: non est enim potestas, nisi à Deo: itaque qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit; qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt:* Et posteà, *Ideoque necessitate subditi estote, non solum propter iram, sed & propter conscientiam.* Paulus 1. Timoth. 3. statuit nè bigami ordinentur, & propterea Concilium Carthag. 4. Can. 69. privat contradicentes jure ordinandi. 1. Corinth. 11. *Laudo vos quòd præcepta mea teneatis.* Et ibidem, *Qui hæc spernit, non hominem, sed Deum spernit.* Hoc confirmat Gratianus; *Alia*, inquit, *sunt decreta Pontificum, alia statuta Conciliorum; alia sunt Universalia, alia sunt Provincialia*, & cæt. Dist.3. Ratio nostra petitur ex potestate, quam habent Reges condendi leges coactivas pro subditis; licèt enim omnes homines sciant se debere actiones suas conformare rectæ rationi, quia tamen ex spiritû componuntur & carne, caro concupiscit adversus animam & allicit communiter ad actiones quæ deviant à ratione;

ideò ut tollatur talis perversitas, Principes leges condere solent: Sic licèt Christiani habeant legem Evangelii, quia tamen est nimiùm universalis, non sufficit ad dirigendas actiones nostras, nisi per determinationes Prælatorum; imò contravenirent Evangelio communiter, nisi essent leges quæ obligant in conscientiâ: licet enim vulgò clamitent Hæretici, Christianum Baptismo liberum esse; hoc verum est de libertate à peccato, non à concupiscentiâ. Quod si Deuter. 12. Dicat Deus, *Quod præcipio tibi, hoc facito tantùm: non addas quicquam, neque minuas:* hoc est non addas quicquam legibus meis contrarium: Deus enim alio loco dicit, *Qui vos audit, me audit.* Si reprehendat Deus Marci 7. Traditiones & mandata hominum; hoc est, quia irritum faciebant mandatum Dei propter traditiones suas. Adde quòd Traditiones Pharisæorum erant purè humanæ; licèt autem præcepta Papæ & Prælatorum non sint à Deo immediatè, sunt tamen ab illo mediatè, *Qui vos audit, me audit;* unde sunt aliquo modo divina. Dum Calvinus objicit Paulum non permittere conscientias Fidelium subdi hominibus. 1. Cor. 7. *Pretio empti estis, nolite fieri servi hominum;* hoc est, nè serviamus hominibus propter homines, sed propter Deum, ut explicat ad Ephes. 6. *Servi obedite dominis carnalibus*, &c. *Non ut hominibus placentes, sed ut facientes voluntatem Dei.*

Quæres 3. An Papa sit Antichr. Eò dementiæ venerunt Hæretici, ut credant Papam esse Antichr. quasi hoc ita verum sit, ac Deum esse Creatorem visibilium & invisibiliũ; & proinde

Antichr. qui in Scrip. homo peccati & filius perditionis nominatur, jam advenisse prædicent. Sed in hac materiâ tanta est hæreticorum diversitas, ut exinde faciliter illorum malitia sine ulla veritate esse cognoscatur: Si enim quæritur ab illis, quando venit Antichristus? Tempore Apostolorum, ex Junio & Bezâ. Venit post annum Christi 600. tempore Phocæ Imperatoris ex Luthero. Venit An. Christ. 763 ex Bullingero. Venit an. 1200. post tempora D. Bernardi, ex Vvolfendo. Natus est tempore Apostolorum, cœpit regnare tempore Phocæ Imper. revelatus est tempore Lutheri, & in fine mundi destruetur, ex Povello. Conceptus est an. 400. formatus & nutritus in utero matris circa an. 500. natus an. 600. circa tempora Phocæ Imp. Quærendo deinde ab illis, si Pontifex est Antichristus, quis eorum cœpit esse talis? Gregorius Magnus, homo pessimus, dicent Centuriatores. Non est ita inquit Lutherus, Gregorius enim fuit vir sanctus & bonus. Si quæratur 3. quis sit Antichristus propriè dictus, quem Apostolus vocat hominem peccati & filium perditionis; Non est homo singularis, inquiunt Centuriatores cum Povello, sed regnum aliquod seu Princeps alicujus regni, qui regno Christi omninò adversatur: imò est persona unica & singularis, ait Junius. Denique si quæratur, quem caracterem imprimet subditis; Unctionem Chrismatis in fronte, ex Henrico Bullingero; non, sed professionem Rom Fidei, inquit Bibliander.

QUÆRIS 4. Quid nomine Antichristi propriè intelligatur. Sicut nomen Christi dupli-

citer ſumitur, propriè ſcilicet, pro Verbo D. Incarnato, & analogicè pro illis qui habent aliquam cum eo ſimilitudinem, ut ſunt Prophetæ, Prælati, Reges, &c. de quibus dicitur, *Nolite tangere Chriſtos meos*; ſic etiam nomen Antichriſti ſumitur propriè, pro quodam homine eximio Chriſti adverſario, qui naſcetur in fine ſæculorum, & quem D Paulus 1. ad Theſſal. 2. vocat *hominem peccati & Filium perditionis*. Analogicè verò ſumitur pro omnibus, qui quodam modo Chriſtum oppugnant 1. Joan. 2. *Audiſtis, quia Antichriſtus venit, & nunc multi Antichriſti ſunt*. Hoc ſenſu Irenæus vocat Valentinianos & Marcioniſtas Antichriſtos; Hilarius, Arianos; Cyprianus, Novatianos; Hieronymus in cap. 2. Prophetæ Nahum ait, *Tot ſunt Antichriſti quot dogmata falſa*. Hoc poſito, licet Calvinus dicat, per Antichriſtum propriè ſumptum non intelligi propriam perſonam, quia ex D. Paulo 2. Theſſal. 2. jam ſuo tempore in mundo verſari Antichriſti; attamen Reſpondeo, Antichriſtum eſſe ſingularem perſonam Joan, enim 5. cap. accipietur Antichriſtus à Judæis pro Meſſiâ. Per Meſſiam autem intelligunt ipſi certum & ſingularem hominem. Paulus etiam 2. ad Theſſ. 2. *Niſi venerit diſceſſio primùm & revelatus fuerit homo peccati, filius perditionis, &c.* Et infrà. *Et tunc revelabitur ille iniquus, quem Dominus Ieſus interficiet ſpiritu oris ſui.* Daniel denique 7. 10. & 11. non vocat Antichriſtum regnum, ſed regem unum, qui ex decem regibus quos in mundo inveniet, tres omnino tolle è medio, & ſeptem alios ſibi ſub-

ficiet. Apocal. denique 1. & 17. prædicitur regnum Antichristi, esse duraturum tribus annis cum medio.

QUÆRES 5. Quid dicendum sit de generatione Antichristi, quod probabit ipsum non esse Papam. Rabanus sub nomine Augustini in fine Tomi 9. dicit, Antichristum nasciturum de Virgine operâ diaboli, ut Christus operâ Spiritus sancti, sed hoc est effectus solius omnipotentiæ, nisi admittatur opinio de incubis dæmonibus, quos tamen Medici dicunt non posse generare. Hypolitus Mart. Orat. de Consummat. mundi docet esse diabolum qui de falsâ Virgine falsam carnem assumet; sed 2. ad Thessal. 2 vocatur *homo peccati*. Aliqui crediderunt, esse diabolum humanarum per Incarnationem; sed hoc non potest fieri naturaliter, ut probavimus Tract. de Incarnat. Alii sentiunt esse Neronem resurrectum, vel reservatum alicubi, ad novam persecutionem fidelium; sed hanc sententiam, quæ est Sulpitii lib. 2. sacræ Histor. miram præsumptionem vocant alii. Damascenus docet, ipsum nasciturum de fornicaria muliere. Communiùs respondebitur, quidquid sit de opinione tantùm probabili Damasceni, Antichristum nasciturum esse de Tribu Dan, ex Irenæo, Ambr. August. Prospero, Theodoreto, Greg. Beda, Ruperto, Anselmo, &c. Quod probatur ex hoc quòd Apocal. 7. ubi signantur duodecim millia ex omni Tribu filiorum Israël, non fit mentio de Tribu Dan; quod ex odio Antichristi ex eâ nasciturì factum esse creditur. Antichristus autem venturus est præcipuè pro-

pter Judæos, à quibus, ut Messias expectatur 2 Thessalon. 2. *Eo quòd claritatem veritatis non receperunt, ut salvi fiant; ideo mittet illis Dominus spiritum erroris, ut credant mendacio.* Hoc intelligit Hieronymus de Antichristo & Judæis quæst. 11. ad Algasiam. Ex hoc patet, Antichristum fore Judæum & Circumcisum; non reciperent enim Judæi pro Messia Incircumcisum. Ex quo jam patet, Papam Antichristum non esse, quòd mox prolixiùs sumus probaturi.

QUÆRES 7. Quid dicendum sit de Sede, Doctrinâ & miraculis Antichristi. Ad primum Respondent hæretici, sessurum in Cathedra Romani Pontificis, quia 2. Thessal. 2. dicitur sessurus in templo Dei; & in urbe Româ, quoniam Joannes Apocal. 17. dicit sedem Antichristi fore urbem magnam, quæ sedet super septem colles. Catholici autem respondent sedem Antichristi fore templum Salomonis & urbem Jerusalem: Apocal. enim 11. Joannes asserit Enoch & Heliam pugnaturos cum Antichristo in Jerusalem, & ibi occidendos ab Antichr. *Corporaque*, inquit, *eorum jacebunt in plateis civitatis magnæ ubi Dominus eorum crucifixus est.* Unde Aretas in hunc locum ait, *Corpora eorum insepulta projiciet in plateis Ierusalem, in ea enim regnabit tanquam Rex Iudaeorum.* Hieronymus etiam & Theodoretus ex Daniel. 11. colligunt Antichristum fixurum tentoria in regione Hierosolymorum, & occidendum in monte Oliveti; & propterea Lactantius lib. 6. cap. 15. docet, eo tempore summum regnum fore in Asiâ, & Occidentem

serviturum Orienti; pro tuncque, dicunt alii, restituetur templum Salomonis, dictum templum Dei, quia in gloriam Dei erectum est. Tandem, cùm Antichristus futurus sit Judæus, probabile est, ipsum ibi regnaturum. Dum dicunt ergo Hæretici, per Ecclesiam intelligi Romam; ubi sedet Papa, per hoc convincuntur, ipsos non esse in Ecclesia Dei, cùm sint extra Ecclesiam Romanam. Cùm dicitur, urbem illam se extendere super omnes montes; hoc est supra universitatem superborum.

Ad secundum Resp. quòd inter alia docebit Jesum non fuisse verum Messiam, sed seductorem, & proinde nostra Sacramenta esse purè fictitia, nec Circumcisionem cessasse. Asseret deinde se esse verum Deum & Messiam tot sæculis expectatum à Judæis. Postea affirmabit se esse Deum, & pro vero Deo coli volet; ita ut in templo Dei sedeat, ostendens se tanquam sit Deus. Denique, se non solum Deum dicet, sed & unicum Deum; Daniel 11. *Et Deum Patrûm suorum non reputabit, nec quemquam Deorum curabit, quia adversus universa consurget.* Quòd si Daniel 11. dicitur, quòd colet Deum Maozim: Resp. ipsum fore magum, clamque adoraturum dæmonem, cujus ope mirabilia faciet; Maozim autem idem est ac fortissimus.

Quantum ad miracula, Respondeo nullum esse facturum, quia miracula ad solam Dei omnipotentiam spectant; sed mirabilia portenta, 1. res insolitas faciet, quæ apparebunt tanquam miracula Matth. 24. *Dabunt signa & prodigia magna, ita ut in errorem inducantur si*

fieri posset, etiam electi; ubi loquitur Evangel. de Antichristo & ministris ejus. Inter mirabilia, tria faciet solemniora, nempe ignem de cœlo descendere, imaginem bestiæ loqui, & seipsum mori & resurgere, ex Apocal. 13. Quod autem hæc omnia non sint vera miracula testatur Paulus 2. Thessal. 2. *In omni virtute, signis, & prodigiis mendacibus.* Porrò, Antichristus ex humillimo loco prodibit, Daniel 11. & dolo regnum Judæorum invadet. Pugnabit deinde cum tribus regibus, Ægypti, Libyæ & Æthiopiæ, quorum regna occupabit, Daniel 11. Posteà subjugabit septem alios reges qui supererunt, sicque totius mundi Monarcha evasurus est; unde Chrysostomus in cap. 2. 2. Thessal. asserit, Antichristum successurum Romanis, sicut Romani Græcis, Græci Persis, & Persæ Assyriis. Tandem cum copiosissimo exercitu Christianos persequetur, & hoc est prælium Gog & Magog, multi enim per Gog intelligunt Antichristum, & per Magog exercitum ejus. De hoc Joannes loquitur Apoc. 20. Licet autem Antichristus cum suo exercitu sit Ecclesiam persequuturus, non tamen absolutè deficiet fides, *Portæ enim inferi non prævalebunt adversus eam*; quis enim crederet Antichristum reportaturum victoriam supra Christum; Diabolum vincere Deum; & Infernum subjugare Paradisum? & sic opinio Dominici à Soto non est sustinenda, illam tradit in 4. dist. 46. quæst. 1. art. 1.

QUÆRES 7. an venerit Antichristus. Hæretici contendentes Papam esse Antichristum, ipsum proinde jam à longo tempore venisse

clamitant; nos verò dicimus, Antichristum impropriè sumptum pro Christi adversariis advenisse quidem; non verò illum Antichristum de quo loquitur Paulus 2. ad Thessal. 2. & de quo mentio fit in Apocal. Probatur istud, quia Antichristus propriè sumptus non veniet, nisi post eversum Imperium Romanum; sed nondum eversum est: ergo. Major probatur ex Patribus Græcis & Latinis, Cyrillus enim Catechesi 15. *Veniet prædictus Antichristus, cùm impleta fuerint tempora Roman. Imperii.* Chrysostomus etiam in 2. 2. ad Thessal. *Quando è medio sublatum fuerit Imperium Romanum, tunc veniet Antichristus.* * *Quando autem desolabitur Imperium Romanum, dividetur in Reges decem, & tunc undecimus parvulus nasciturus est qui illos subjugabit, in quo habitaturus sit totus Sathanas corporaliter; qui erit homo peccati, filius perditionis, ita ut in templo Dei sedere audeat, faciens se quasi Deum.* Sic Hieronymus quæst 11. ad Algaziam. Minor probatur etiam, quia licet fuerit facta declinatio Imperii Rom. 1. quando Roma capta est à Gothis: 2. quando Imperium defecit in Occidente: 3. quando restaurato in Occidente per Carolum Magnum, destructum est in Oriente per Turcas; attamen nunquam facta fuit subversio integra Imperii, nec amissum est nomen aut dignitas Imperatoris Romanorum: ergo nondum venit Antichristus. Adde quòd, nondum venerunt Helias & Enoch qui venturi sunt tempore Antichristi; & sic nondum venit. Quòd si textus aliquis Scripturæ afferat venisse Antichristum, ut 1. Joan. 2. *Filioli, novissima hora est,*

quia Antichristus venit, ibi fit mentio de Antichristo communiter sumpto, pro illo genere virorum qui sunt contra Christum, unde additur, *& sunt Antichristi multi.*

QUÆRES octavò, an Papa sit Antichristus. Jam proposuimus illam quæstionem, & in transcursu eorum quæ diximus de Antichristo, illam aliquo modo solvimus, ut pote dicendo, Antichristum non venturum, nisi post eversionem Romani. Imp. Antichristum occisurum duos illos Prophetas, de quibus anteà, denique ipsum tantùm regnaturum per tres annos cum dimidio, ex Daniel. 7. *Sermones contra excelsum loquetur, & Sanctos Altissimi conteret, & tradentur in manu ejus usque ad tempus, & tempora, & dimidium temporis;* Ubi per tempus intelligitur unus annus, per tempora duo anni, & per dimidium temporis semi-annus, ex veteribus Patribus, quorum opinio confirmatur ex Apocal. 11. ubi Joannes dicit, Antichristum regnaturum mensibus 42. & deinde, asserit, illos Prophetas qui regnanti Antichristo se opponent, prædicaturos diebus 1260. qui numeri faciunt tres annos cum dimidio. Licet, inquam, ex triplici illa conditione pateat, Summum Pontificem non esse Antichristum, hoc fortiùs probandum est, ostendendo decem notas Antichristi, quas dicunt Hæretici reperiri in Papa, nullo modo illi convenire; unde

QUÆRES nonò, utrùm notæ quas attribuit Scriptura Antichristo, reperiantur in Papa ut volunt Hæretici, dicentes, has decem notas illi rectè adaptari, nempe 1. Deficere à fide, 2. Thessal. 2. 2. Sedere in templo Dei, ibidem

Item. 3. Se ostendere ut Deum, ibidem. 4. Extollere se supra omnem Deum. 5. Negare Christum 1. Joan. 22. 6. Idola colere, Daniel. 11, 7. Facere prodigia & miracula falsa. 8. Imprimere subditis Caracterem, Apocal. 13. 9. Blasphemum esse, Daniel. 7. 10. Sanctos Dei persequi, ut Hussium, Lutherum, Calvinum. Ad hæc omnia respondendum est & ostendendum, nullomodo convenire Papæ. Igitur

Dico primò, Papam non defecisse à fide; Hæretici enim qui hoc prætendunt, non possunt dicere, quando defecit, nec in quo defecit, nec an remanserit Ecclesia visibilis in illâ defectione; si enim remansit, ex quibus componebatur, & ubinam fuit? si non remansit, Christus fuit sine sponsa. Ad primam quæstionem, alii dicunt se ignorare tempus; alii definiunt aliquod tempus; alii aliud; alii denique dicunt non maximè curandum esse de tempore, cùm constet de veritate rei. Ad secundam, primi dicunt, Papam defecisse à Fide, asserendo nullum esse Deum, nullum Christum, nullamque Resurrectionem, aut vitam æternam. Secundi asserunt, defecisse astruendo Purgatorium, invocationem Sanctorum, & Indulgentias. Tertii tenent illum defecisse in Libero Arbitrio, justificatione, Eucharistia & Traditionibus. Nonne talis diversitas de falsitate arguit?

Dico secundò, Antichristum sessurum esse in templo Dei, ex 2. ad Thessal. 2. sed non in Templo Romano, ut hæretici volunt, & probavimus in Quæstiunculâ 6. imò in Templo Jerusalem, ut notant antiqui Patres; Da-

mascenus lib. 4. cap. 24. *In Templo, non nostro, sed veteri Iudaico*: Et Cyrillus Cath. 15. *In Templo quod reliquum est Iudaeorum; absit enim, ut in hoc id fiat, in quo nos sumus.*

Dico tertiò, quòd reverà Antichristus se tanquam Deum ostendet 2. Thessal. 2. sed hoc non facit Papa, qui nec sibi nomen Dei vendicat, neque honorem, neque potestatem ejus. Non vendicat sibi nomen Dei, quia non se vocat Deum, sed servus servorum Dei nuncupatur. Non sibi assumit honorem Dei, sed se illius tantùm Vicarium proclamat. Non denique sibi arrogat potentiam Dei, quia indiget milite ut conservetur, & medico ut sanetur, quæ duo, sicut alia, redolent infirmitatem.

Dico 4. quòd reverà Antichristus *extolletur supra omne quod dicitur Deus, aut quod creditur*. 2. Thessal. 2. Sed hoc nullomodo convenit Papæ, qui se vocat servum servorum Dei, & sic cùm se subjiciat in famulatum servorum Dei, tantùm abest ut se extollat supra omne quod dicitur Deus.

Dico 5. quòd licet ex 1. Joan. 2. Antichristus debeat negare Christum, *Quis est mendax, nisi is qui negat, quoniam Iesus est Christus? hic est Antichristus.* Sed quis audebit asserere Papam, qui est Christi Vicarius, negare Christum, neque dicto, neque facto corrumpendo doctrinam ejus, cum sit ipse qui confirmat subditos suos in Christi Confessione, *Et tu aliquando conversus confirma fratres tuos*; & qui doctrinam Christi commendat.

Dico 6. unam ex notis Antichristi esse cultum idolorum, Daniel. 11. *Deum autem Mao-*

xim in suo loco venerabitur ; & Deum quem ignoraverunt patres ejus, colet auro & argento. Sed nonne mendacissimus est, qui hoc Papæ imputat; qui è contra mittit quotidie prædicatores in partes infidelium, ut simulachra idolorum destruat? Nec dicatur adorare panem, & imagines; quia non panem sed Christum sub specie panis adorat; nec colit absolutè imagines; sed tantùm respectivè, honorando id quod per illas repræsentatur.

Dico 7. ex Matth. 7. Antichr. & ejus ministri *dabunt signa magna & prodigia; ita ut in errorem inducantur, si fieri potest, electi.* Quod falsissimum est de Papâ; nam Antichristus Apoc. 13. faciet descendere ignem de cœlo, quod nusquam facere attentavit Papa; sicut nec facere loqui bestiam, ut faciet Antichristus Apoc. 13. Licet autem Papæ non faciant falsa miracula, hoc tamen non impedit quin Deus multis eorum gratiam miraculorum dederit, sicut regibus nostris potestatem curandi Strumas. Primum negabunt hæretici, sed secundum ob evidentiam suam fateri cogentur.

Dico 8. ex Apocal. 13. Imprimet Antichristus suis subditis Caracterem in manu, vel in fronte, quod facit Papa, inquiunt hæretici; qui quidem Caracter juxta illos est Unctio Chrismatis in Confirmatione vel professio Fidei Romanæ, aut Fidelitas promissa Summo Pontifici. Sed quòd hæc omnia non sint Caracter Antichristi, patet, quia hæretici volunt Gregorium Magnum fuisse primum Antichristum, aut unum ex successoribus ejus; hæc omnia autem usitata fuerunt ante ipsum Gregorium,

ut constat: ergo non sunt Caracter Antichristi alias Caracter Antichristi fuisset ante ipsum Antichristum.

Dico 9. Antichristum fore Blasphemum, Daniel 6. & 11. & Apocal. 13. Dicunt pariter Papam blasphemum esse, 1. quia Deum pingit in forma humana. Sed Daniel fuitne blasphemus, dum dicit se Deum vidisse in tali forma? si viderit, quare non licet pingere? 2. quia fingit Christum esse Legislatorem, sed nunquid blasphemus Isaïas dicens, *Dominus legifer noster, ipse salvabit nos?* 3. quia dum asserit merita & satisfactiones Sanctorum, facit Christum non perfectum Redemptorem; sed cur Apostolus non dicitur blasphemus, dum 1. Corinth. 3. dicit, *Vnusquisque propriam mercedem accipiet juxta laborem suum?*

Dico ultimò, quòd Antichristus persequetur Sanctos, Daniel. 7. & Apocal. 11. Id facit Papa, aiunt adversarii, dum persequitur Vvaldenses, Albigenses, Hussitas, Calvinistas, Lutheranos. Sed proh Deus! quales sancti illi omnes, quorum vita improbissima, mors deplorabilis, & actiones conspirarunt in solam destructionem & corruptionem Christi sponsæ! Ex his omnibus liquet, mendacissimos & insolentissimos esse hæreticos, dum pro suâ malitia Papam Antichristum faciunt, ubi nulla notarum, quas Antichristo attribuit Scriptura, Papæ conveniat. Ex quo videre est, quâ fronte potuerit dicere Povellus Calvinista, *Deum testor, me tam certò scire, Pontificem Romanum esse magnum illum Antichristum, quàm Deum ipsum esse in cœlo, esse creatorem visibi-*

lium & invisibilium, & Iesum Christum esse verum Messiam.

QUÆRES decimò, quid dicendum sit de electione Ministrorum Ecclesiæ, & præsertim majorum, quales sunt Episcopi. Dico primò, quòd nullus eligendi modus sit juris divini; nullum enim præscribit Scriptura, nec habetur per Traditionem divinam; quod enim dicitur Act. 14. *Cùm constituissent* Paulus & Barnabas *per singulas Ecclesias Presbyteros*: & Act. 13. *Tunc jejunantes & orantes imposuerunt illis manus*: & 1. ad Timoth. 4. *Noli negligere gratiam, quæ tibi data est per impositionem manuum Presbyterii*, non sonat præceptum divinum de eligendis ministris Ecclesiæ per Clericos majores, sed tantùm quid factum sit describitur. Cùm verò dicitur, electionem Ministrorum Ecclesiæ per Clericos esse de traditione Apostolicâ, quæ est paris momenti ac sacra Scriptura ex Sess. 4. Concilii Tridentini; Respondendum est, duplicem esse Traditionem Apostolicam, aliam divinam, quam à Christo acceptam tradiderunt Apostoli, de quâ Paulus, *Ego enim accepi à Domino, quod & tradidi vobis*: aliam purè Apostolicam, quam Apostoli ut Pastores Ecclesiæ constituerunt authoritate propriâ, ut institutio Quadragesimæ & Quatuor Temporum, & aliæ quas denotat Paulus 1. Cor. 7. *Præcipio ego, non Dominus*: Et posteà, *Dico ego, non Dominus.* Primæ sunt Juris D. non secundæ. Institutio ergo Episcoporum per Clericorum electionem est tantùm de Traditione Apostolicâ secundo modo sumptâ; & sic potuit illam immutare

Summus Pontifex, & ideò aliquando soli Clerici eligebant, aliquando in electione vox populi est admissa, & nunc in Galliâ Papa contulit Regi jus nominandi Episcopos, & Abbates, & solùm retinuit jus conferendi minora Beneficia, & hoc à tempore Concordatorum Leonis X. & Francisci I.

Dico secundò, populum nec habere, nec habuisse unquam ullum jus ad eligendos Ministros Ecclesiæ; quia talium Ministrorum potestas est merè spiritualis, populus verò nullam habet potestatem, nisi humanam & civilem: ergo, cùm non possit dare id quod non habet, non potest eligere Ecclesiæ Ministrum. Deinde illa electio requirit maximam scientiam & prudentiam in eligente, ut cognoscatur capacitas eligendi: populus autem omninò ignarus est, demens, & præcipitis judicii: ergo, &c. Quòd si aliàs admissus fuerit ad hoc populus, Resp. 1. admissum fuisse ex Cypriano lib. 1. Epist. 4. ut plebe præsente, vel detegerentur malorum crimina, vel bonorum merita prædicarentur; unde Concilium Carthaginense Can. 22. ad electionem duo requirit; Episcoporum examen, & Populi testimonium. Resp. 2. quòd aliquando expectabatur etiam consensus Populi, solius politicæ causâ, ut Populi Episcopum, in cujus electionem consensissent, ardentiùs diligerent, & promptiùs ei obedirent. Ille tamen consensus populi non fuit absolutè necessarius, *Episcopus enim, reluctante plebe, Ordinatus, honorem Episcopalem retinere jubetur.*

Dico 3. Quòd si Imperatores & Reges ali-

quando jus eligendi Episcopos habuerint, ut nunc etiam habent in Galliâ; illud non habuerunt vi Regiæ & Imperatoriæ authoritatis, sed ex indulto Summi Pontificis, aut totius Ecclesiæ, quæ v. g. in gratiam beneficiorum à Carolo Magno acceptorum, statuit nè ullus in Pontificem eligeretur, nisi de ejus consensu. Idem privilegium contulit Leo VIII. Othoni primo Can. in Synodo dist. 63. & etiam concessum fuit Græcis Imperatoribus longè ante Carolũ Magnũ, ut dist. 23. habetur cap. *Agatho*. & regibus Hispaniæ, ibidem cap. *Non longe*. At hoc semper factum est de consensu Ecclesiæ, quia illorum authoritas requirebatur ad canonicam electionem Pontificum: Sicque Leo X. dedit Galliæ Regibus jus nominandi ad majora Beneficia; quod tamen revocari non potest, qui nob est gratuitum, sed per modum transactionis; unde vocatur concordatum.

Dico 4. quantum ad electionem Summorum Pontificum, non decet ut sibi invicem succedant per carnalem generationem, ut in Testamento Veteri; cùm enim nostrum Sacerdotium sit longè perfectius, & purè spirituale, justum est ut Pontificum propagatio fiat per electionem, quæ spiritualis est; aliàs pueri, ignari, dementes, & incapaces sæpiùs tenerent Petri Cathedram. Non est etiam committenda sortibus electio Pontificis, hoc enim prohibitum est ab Ecclesiâ, extra. *De sortilegiis*, cap. *in Ecclesia*, & in hoc tentaretur Deus. Non expedit denique, ut prædecessor eligat successorem; posset enim quilibet eligere Nepotem & Consanguineum; atque ideo dici posset,

Hereditate possideamus Sanctuarium Dei. Quod si Petrus nominaverit Clementem, hoc non urget; agebat enim, ut plurimum, inspiratione D. & hoc non consideravit Ecclesia, quæ elegit Linum & Cletum ante Clementem; & Armacanus dicit Petrum non elegisse Clementem, sed tantùm dixisse Christianis quid de eo sentiret. Porrò, licet Pontifex non possit eligere sibi successorem, potest tamen condere formam illum eligendi; sic Alexander III. Can. *licet*, extra *de electione* decrevit in Concil. Lateranens. ut Papa per solos Cardinales eligeretur, duplici parte illorum suffragante in electionem, non quòd per hoc Cardinales habeant potestatem in electum, sed tantùm in electionem: Licèt enim Cardinales designent Papam, non tamen illi authoritatem conferunt, sed solus Christus, ut patet hoc exemplo. Si ex mandato Regis uni pauperi inter plures per procuratorem electo concederetur summa pecuniæ, iste pauper haberet quidem electionem à Procuratore, sed pecuniam à Rege.

AD DISPUTATIONEM TERTIAM

De Conciliis prælibatio.

ORDO naturalis postulavit, ut in hoc tractatu qui est de Ecclesiâ, loqueremur primò de illâ in se consideratâ: secundò, de ipsius supremo capite, qui est Summus Pontifex: tertiò denique de Conciliis, quæ sunt

congregationes quædam à Summo Pontifice convocatæ, cùm aliquid determinandum est spectans ad fidem, vel ad mores, vel ad aliam necessitatem Ecclesiæ. Cùm ergo hactenus duas primas Disputationes attigerimus, aggredi debemus & tertiam: sed aliquid antea prælibandum de Verbo Dei; non quidem, de Verbo Personali, quod mirabiliter unitum est nostræ naturæ, ut pretium nostræ redemptionis offerret Patri per mortem, & nos docuit media quibus vitam æternam consequi valeremus; sed de Verbo accidentali nobis concesso ad instructionem Fidelium. Verbum illud triplex est; Scriptum scilicet, quod consistit in Scripturâ; non Scriptum, quod est Traditio; & Definitum seu explicatum per Ecclesiam, sive extra Concilia, nimirum à Summo Pontifice, sive in Conciliis, ut cum majori facilitate acquiescant hæretici & fideles determinationi factæ ab universali Præsulum Ecclesiæ consensu. Antequam igitur de Verbo Dei explicato per Concilia, seu de Conciliis agamus, quædam nobis dicenda sunt de Verbo Dei scripto & non scripto, seu de Scripturâ & Traditionibus.

De Verbo Dei scripto, seu de Scripturâ.

SCRIPTURA, quæ nihil est aliud, quàm Verbum Dei litteris consignatum per scriptores ab Ecclesiâ approbatos, dividitur in Vetus & Novum Testamentum. Vetus Testamentum est collectio librorum quæ promittunt Messiam, & præcepta legis antiquæ continent; ubi Novum est collectio librorum qui præsen-

tem exhibent Christum, & tradunt præcepta legis novæ; Vtrumque vocatur jure Testamentum; quia sicut Testamentum est codex quo declaratur ultima voluntas hominis, sic in libris sacris continetur voluntas Dei, & lex quam vult Deus servari ab hominibus, ut possideant hæreditatem æternam. Librorum veteris Testamenti, alii sunt legales, ut Genesis, Exodi, Levitici, Numerorum, & Deuteronomii, qui sunt quinque libri Moysis. Alii sunt Historiales; ut Josuë, Judicum, Ruth, Regum quatuor, Paralipomenon duo, Esdræ tres, cum quarto qui inter aprocrypha scribitur, Tobias, Judith, Esther, Job, Machabæorum duo, & Psalmorum qui sunt diversi generis. Alii sunt Sapientiales, ut Proverbia, Ecclesiastes, Canticum Canticorum, Sapientia, Ecclesiasticus. Alii denique libri sunt Prophetales, quatuor scilicet Majorum Prophetarum, qui sunt Isaïas, Jeremias, Ezechiel & Daniel; & duodecim Minorum, qui sunt Oseas, Joël, Amos, Michæas, Abdias, Jonas, Nahum, Abacuc, Sophonias, Aggæus, Zacharias & Malachias. Et sic in Veteri Testam. sunt quadraginta duo libri. Ad libros autem Novi Testamenti, spectant quatuor Evangelia, nimirum Matthæi cum viginti octo capitibus, Marci cum sexdecim, Lucæ cum viginti quatuor, & Joannis cum viginti & uno; Acta Apostolorum; quatuordecim Epistolæ Pauli, una D. Jacobi, duæ D. Petri, tres D. Joannis, una Judæ, & denique Apocalypsis. Quatuor Evangelia Novi Testam. correspondent libris Legalibus Moïsis, Acta Apostolorum Histo-

rialibus, Epistolæ Pauli & aliorum, Sapientialibus, & Apocalypsis Prophetalibus. Porrò omnes illi libri Canonici sunt, quia sunt scripti ex speciali instinctu Spiritûs S. ut testatur Ecclesia, quæ continuâ successione ab initio nativitatis suæ usque ad tempora nostra pro canonicis semper habuit hos libros.

Libri isti dicuntur Canonici, quia relati sunt in Canone, seu in Catalogo Librorum sacrorum à Deo inspiratorum Scriptoribus, Hic Canon habetur in Conc. Trident. Sess. 4. Patres hujus Concilii illum acceperunt ab Eugenio Papa in Conc. Florent. ex Bartholomæo Carranza in Summâ Conciliorum, Eugenius illum accepit à Gelasio Papa in Concil. Romano, Gelasius ab August. lib. 2. de doctrina Christ. cap. 8. Augustinus à Concil. Carthaginensi 3. quod alii quintum aut sextum vocant, & Patres hujus Concilii ab Innocentio primo Epist. 3. ad Exuperium cap. 7. Innocentius autem vixit An. 402. Unde per continuam traditionem à primitivâ Ecclesia ad nos usque pervenit ille canon. Quòd si Calvinistæ expugnant Tobiam, Judith, Sapientiam, Ecclesiasticum & Machabæos, & præter hos libros rejiciunt Epistolam ad Hebræos, B. Jacobi, B. Judæ, & Apocalypsim; nil mirum est, quia imitantur in hoc Manichæos, de quibus Aug. lib. de bono Perseverantiæ scripsit, *Scripturas sic accipiunt, ut suo quodam privilegio, imò sacrilegio, quod volunt, sumant; quod nolunt, rejiciant.* Quòd si Tobias, Judith, Sapientia, Ecclesiasticus, & Machab. non fuerint in Canone Judæorum; hoc non necessarium est, quòd

soli libri habeantur Canonici apud Christianos, qui tales erant apud Judæos, *Ecclesia enim, non Iudæi, pro canonicis habet illos*, ex August. lib. 18 de Civit. Dei cap. 36. Sic & Isidorus in procemio de libris Veteris & Novi Testamenti. Si denique aliqui Patres, qui scripserunt ante Innocen. IV. & August. excluserint hos libros à Canone; hoc est, quia licet extarent multi codices in quibus hi omnes libri pro canonicis habebantur, attamen ille numerus, quem tenet Ecclesia, nondum ab eâ determinatè definitus fuerat; sed primus qui illum determinavit, fuit Innocentius, cujus definitionem secutus est Augustinus cum aliis Episcopis Africæ in Concil. Carthag. Exuperius cùm Episcopis Galliæ, Gelasius in Concil. Rom. totus denique orbis, exceptis Luthero & Calvino. Porrò, quoad Machabæos, nil mirum, si non reperiantur in Can. Judæorum; quia cùm consignatus fuerit ab Esdrâ, vel ejus tempore, nondum erant scripti libri Machabæorum.

Quantùm ad versionem Scripturæ quæ est multiplex, nempè Hebraïca, Chaldaïca, Syriaca, Græca, & Vulgata, quam Italam vocat Augustinus; hanc ultimam esse retinendam cum suis partibus, decrevit Concilium Tridentinum; quia scilicet textus originales puri non remanserunt, sed corrupti sunt, partim per malitiam Judæorum & Hæreticorum, partim per errores aliorum: Vulgata autem ex his textibus nondum corruptis & depravatis deprompta fuit, & sic remansit purior Quantùm ad sensum Scripturæ, duplex est, nempe lit-

teralis seu Historicus, & Moralis seu Mysticus: Litteralis est ille qui immediatè significatur per verba, ut cùm dicit Paulus, 1. Corinth. 10. *Patres nostri sub nube fuerunt, & omnes mare transierunt, & omnes eandem escam spiritualem manducaverunt, & omnes eundem spiritualem potum biberunt*: hæc verba litteraliter explicata significant id quod immediatè denotatur per verba, nempe filios Israël transiisse mare rubrum, ambulasse sub nube, comedisse Manna in deserto, & bibisse aquam de Petra. Sensus Moralis seu Mysticus ille est qui non significatur immediatè per verba, sed per res significatas verbis, ut in textu allegato, ubi per exitum Israëlitarum ex captivitate significatur exitus à servitute peccati per Christum; per mare rubrum baptismus; per manna corpus Christi, & per aquam sanguis ejus.

Sensus Mysticus seu moralis triplex est, nempe Allegoricus, Anagogicus & Tropologicus: quorum Allegoricus respondet Fidei, Anagogicus Spei, & Tropologicus seu Moralis, Charitati, juxta hos duos versus:

Littera gesta docet, quid credas Allegoria,
Moralis quid agas, quo tendas Anagogia.

Hoc est, sensus Allegoricus est quando verba præter sensum litteralem, quem habent, significant aliquid quod spectat ad Fidem; ut quando dicitur Abraham habuisse duos filios, unum de ancilla, alium de libera: hæc verba præter ea quæ significant litteraliter, significant Allegoricè Deum qui habet duos populos, Judaïcum ex ancillâ, quia remansit sub captivitate peccati; & Christianum ex libera,

quia fuit sub libertate legis gratiæ. Sensus Moralis est cùm verba Scripturæ, præter sensum litteralem, significant aliquid quod pertinet ad Charitatem, ut cùm dicitur Deuteron. 25. *Non alligabis os bovi trituranti*, hoc interpretatur moraliter de sustentatione Prædicatorum. Sensus denique Anagogicus, est quando præter sensum Litteralem, significatur aliquid concernens gloriam Dei, Ps. 94. *Quibus juravi in ira mea, si introibunt in requiem meam.* Litteraliter hoc intelligitur de terrâ promissionis, & Anagogicè de vita æterna. Porrò unus & idem Scripturæ textus multiplicem habet sensum; omnia enim v. g. dicta & facta à Christo sunt intelligenda litteraliter, sed præ se ferunt sensum spiritualem; ita quòd, si cæcos illuminet, claudos erigat, &c. hoc denotet spiritualiter mirabiles operationes, quas circa peccatores habet.

Novum Testamentum, quod sic denominatur, quia novos affectus novosque ardores circa Deum excitat, pro nobiliori parte habet quatuor Evangelia, qui vitam Christi continent, & sunt veluti quadrigæ quibus Filius Dei Incarnatus per orbem vectus subegit populos. Illi quatuor Evangelistæ inter se concordant, ita quòd ab uno non negetur quod affirmatur ab alio, ut probat August. libris de consensu Evangelist. licèt aliquid dicatur ab uno breviùs, ab alio prolixiùs, vel diverso ordine, vel ab uno omittatur quod alius scribit. Factum est ex suggestu Spiritûs S. quòd plures sint Evangelii scriptores, ut magis confirmaretur ejus veritas. Matthæus, qui Hebraïcè

ſcripſit, exorditur ab humanitate Chriſti, cujus generationem narrat; ideo repræſentatur ſub forma Hominis: Marcus, quaſi abbreviator Matthæi, incipit à prædicatione Joannis, quem ut Leonem rugientem ac peccatores voce ſuâ terrentem exhibet; unde inſignitur figurâ Leonis: Lucas initium ſumpſit à ſacrificio Zachariæ Sacerdotis, unde figuratur Bove, quod eſt animal ſacrificio deſtinatum: Joannes denique ſuper alios ſe efferens, à divinitate Chriſti incipit, & ob hoc per Aquilam deſignatur. Quantum ad librum Actuum Apoſtolorum, author ipſius eſt Lucas, qui in illo deſcribit geſta Apoſtolorum in infantiâ Eccleſiæ & promulgatione Evangelii.

De Verbo Dei non ſcripto, ſeu de Traditionibus.

SACRA Scriptura pro ſuâ altitudine multis & diverſis ſenſibus accipitur, unde aliter illam interpretatur Arius, aliter Neſtorius, aliter Eunomius, Photinus, Eutyches, Donatus, Macedonius, Pelagius, & alii hæretici; ideò multùm neceſſe eſt, propter tot & tantos errorum anfractus, Apoſtolicum & Eccleſiaſticum ſenſum exquirere, qui haberi poteſt partim in Traditionibus, quæ in Patrum ſcriptis continentur; partim verò in definitionibus Eccleſiæ, à Papâ, vel à Concilio generali procedentibus: Unde, poſtquam diximus aliquid de Scriptura, de Traditionibus aliqua addenda ſunt, ut poſteà ex profeſſo agamus de Conciliis.

Traditio in ſe eſt doctrina vivâ voce accepta;

continuâ ſucceſſione ab authoribus in poſteros derivata, firmata conſuetudine, licet in libris canonicis non reperta, ſed conſignata in ſanctorum Patrum codicibus. Da Patribus Auguſt. loquitur lib. 2. contra Julianum, *Quod invenerunt in Eccleſia, tenuerunt; quod didicerunt, docuerunt; quod à Patribus acceperunt, hoc filiis tradiderunt, &c. Talibus poſt Apoſtolos Plantatoribus, Rigatoribus, & Paſtoribus crevit Eccleſia.* Traditionum aliæ Veteris Teſtamenti, aliæ Novi. Veteris Teſtamenti aliæ Moſaïcæ & ad ſalutem neceſſariæ: Aliæ Phariſaïcæ, quas Chriſtus arguit; non quòd omnes eſſent malæ, ſed aliquæ erant bonæ, & aliquæ indifferentes; ſed ideo illas Chriſtus reprehendit, quia ex illarum obſervatione intumeſcebant, affectabant opinionem ſanctitatis, & eas obſervando, quæ non erant neceſſariæ, præcepta legis negligebant. Traditiones Moſaïcæ erant v. g. quòd omnes & ſinguli libri, qui in Canone Judæorum conſignabantur, erant Canonici, quòd femellæ habebant remedium contra Peccatum Originale qualecumque fuerit; quòd cruenta eorum Sacrificia ſignificaverint mortem Chriſti. Saltem Doctores & Legis Periti qui tenebantur alios docere, hoc ſcire debebant. Traditiones Phariſæorum erant, quòd ante ſumptionem cibi lavandæ eſſent manus, & multoties in refectione repetenda hæc lotio Matth. 15. *Quòd venientes è foro lotì eſſe debebant ante ſumptionem cibi*, Marc. 7. *Quòd cum peccantibus non eſſet ſumendus cibus*, Matth. 9. *Quòd non permitterent ab illis tangi*. Luc. 7. *Quòd rerum minutiſſimarum decima*

essent offerenda, Matth. 23. &c.

Traditiones Novi Testamenti, aliæ sunt divinæ, quæ doctrinam exhibent ab ipso ore Christi manantem, nec in Scripturâ, nec in Apostolis expressam, ut doctrina spectans ad Meteriam & Formam Sacramentorum: Aliæ sunt Apostolicæ, quæ ex instinctu Spiritûs sancti traditæ sunt & institutæ ab Apostolis voce tantùm, ut jejunium Quadragésimæ & 4. Temp. ut scribit D. Leo Serm. de Quadragesima: Aliæ sunt Ecclesiasticæ, quæ sunt consuetudines quædam introductæ à Conciliis vel Patribus, aut viris sanctis, quæ paulatim tacito populorum consensu vim legis obtinuerunt. Aliæ sunt universales, pro tota Ecclesia; Aliæ particulares pro particularibus Ecclesiis. Aliæ sunt Perpetuæ: aliæ ad tempus, ut abstinentia à suffocato & sanguine & Apost. decreta in Concil. Hierosolymit. Act. 15. Aliæ sunt necessariæ, quæ dantur in forma præcepti, ut observatio diei Dominicæ & jejunium Quadragesimæ. Aliæ sunt de consilio, ut quædam consuetudines in Ecclesia introductæ sine aliâ lege. Porrò, Traditiones divinæ quas Apostoli acceperunt ab ore Christi, parem habent authoritatem ac Scriptura; non verò illæ quas ipsi instituerunt ex propria authoritate Pastorali. Quoad justificationem Traditionum & solutionem argumentorum quæ proponunt adversarii adversus illas, hæc habentur in Disp. de Fide.

DISPUTATIO TERTIA.

De Conciliis.

QUOD sunt comitia in Regno, hoc sunt Concilia in Ecclesiâ; nam & sicut, cùm oriuntur controversiæ in Repub. in unum conveniunt Rex & triplex status regni, scilicet Clericorum, Nobilium, & Plebeiorum: sic, quando in Ecclesia reperitur aliqua difficultas circa Fidem, vel circa Mores, vel circa aliam rem, convocantur à Summo Pontifice Eccles. Præsules, qui examinatis adamussim rebus propositis, determinant quid facto opus sit; & hoc vocatur Concilium, cujus determinationes dicuntur Verbum Dei definitum, sicut Scriptura nuncupatur Verbum Dei Scriptum, & Traditionem Verbum Traditum. Quid dicendum sit de Conciliis videbitur in quadruplici Capite; in primo quorum agetur de Conciliis in genere; In secundo de Conciliis generalibus cujuslibet sæculi; In tertio, de Conciliis particularibus, saltem Illustrioribus, quæ celebrata fuere; In quarto denique habebitur quædam accurata & brevis Summorum Pontificum Chronologia.

CAPUT PRIMUM.

De Conciliis in genere.

UT cuncta cum ordine dispensentur, videndum est primò, quæ spectant ad Concilia in communi, ut posteà faciliùs cognoscatur quid de Conciliis in particulari sentiat Ecclesia.

Quæstio Prima.

Quænam sit Origo Conciliorum.

CONCILIUM in genere nihil est aliud quàm Congregatio & Conventus hominum prudentum, publicâ authoritate convocatorum ad tractandum de commodis sive necessariis Reipublicæ. Aliud est sæculare, pro temporalibus congregatum: Aliud Ecclesiasticum pro specialibus concernentibus Ecclesiam.

Conclusio.

LICET hæretici contendant Concilia esse humanæ inventionis, probabilimus tamen est Conciliorum originem esse divinam, ex traditione scilicet: nam de illis legitur in Veteri Testamento Num. 16. *Viri proceres Synagogæ qui tempore Concilii per nomina vocabantur.* Et in Novo Testamento probabile est Apostolos, non

nisi afflante Spiritu sancto primum Concilium congregasse; quoniam in determinatione sua ipsi dixerunt Act. 15. *Visum est Spiritui sancto & nobis.* Unde Concilium Chalcedonense in Epist. ad Leonem, Celestinus Papa in Epist. ad Concilium Ephesinum & Concilium Tolet. 3. docent, Concilia esse demonstrata verbis Matth. 18. *Ubi fuerint duo vel tres congregati in nomine meo, in medio eorum sum.*

Primum Conciliorum legis novæ, fuit Concilium Hierosolym. sub Petro an. Christi 44. fuerunt tamen anteriora absolutè, in Synagoga scilicet, ubi multæ Synodi sunt congregatæ, prout necessitas temporum postulabat. Primum celebratum est an. mundi 2709. in Sichem sub Eleazaro Pontifice, Josué & Senioribus assidentibus, ad prohibendum societatem cum Gentilibus, auferendum Deos alienos, & sepeliendum ossa Joseph. Josué 24. Secundum fuit Hierosolymis, sub Summis Pontif. Sadoch & Abiathar, regnante Davide, anno 3020. pro distribuendis Levitis in varias classes ad ministerium templi, & reperti sunt numero 38000. 1. Paralip. 29. Tertium fuit etiam Hierosol. sub Azaria Sum. Pontif. & Ezechia Rege, pro restituenda religione, templo, ceremoniis, & re divina juxta dispositionem & canones David. Habitum est anno 3308. Mentio fit de illo 2. Paralip. 29. Quartum fuit Hierosolymis an. 3412. sub Rege Josia & Pontif. Helcia pro restituenda religione sub impiis Regibus pessumdata, pro repurgando Templo, Paschate celebrando juxta majorum ritus, & Ariolis expellendis, 4.

Reg. 23. & 2. Paralip. 34. Quintum fuit Hierosol. sub Eliazibo Pontif. & Nehemia duce anno 3609. pro restituendo codice & canone sacrarum scripturarum : major enim pars librorum Veteris Testamenti perierat in captivitate Babylonica, quando civitas & templum eversa sunt; ita ut Esdras, Spiritu sancto dictante, libros deperditos ex memoria depromptos conscripserit, & alios collegerit ex personis privatis, quæ aliquos eorum servaverant. Sic Suidas & Chrysost. Homil. 8. in Epist. ad Hebræos. Sextum adhuc Hierosol. an. 3793. sub Eleazaro Pontif. pro mittendis in Ægyptum 72. interpretibus. Voluit enim Rex Ægyptus Ptolomæus Philadelphus, ut Eleazarus Pontifex ad se mitteret libros, quos divinos esse audierat, & homines doctos, qui ex Hebræis illos redderent Græcos : Unde Pontifex Concilium coëgit in quo conclusum est, nominandos esse septuaginta duos seniores, sex ex qualibet Tribu, qui in Ægyptum se conferrent, sacrumque codicem ex Arcâ sanctuarii extractum illi offerrent. Re sic actâ, Ptolomeus sapientes illos in insulam Pharos & in singulas cellas reclusit, ut versioni horum librorum operam darent; & tam admirabilis inter illos visus est consensus, ut nec in verbis, nec in verborum ordine, nec in sensu ulla reperta fuerit diversitas, inquit Augustinus, lib. 19. de Civit. Dei, cap 42. Septimum fuit Alexandrinum sub Jonatha Pontific. & Ptolomæo Philadelpho Rege Ægypti: Vel potiùs disputatio fuit inter Judæos & Samaritanos pro sua religione; Judæi enim contendebant pro

Templo Hierosolymitano quod solum dicebant legitimum, & Samaritani pro templo Garisitano. Causa audita est coram Rege, & judicatum Templum Hierosolym. esse legitimum, An. 3859. & hoc tantùm propter continuam successionem Pontificum quam non habebant Samaritani, qui erant hæretici, & nostris in hoc similes. Vide Josephum lib. 13. cap. 6. exemplaris Græci. Octavum fuit sub Juda Machab. contra Saducæos hæreticos, non admittentes Resurrectionem, neque Angelum, neque Spiritum ex Matth. 22. Nonum fuit Hierosolymitan. sub Herode Rege & Matathiâ Sum. Sacerdote. Anno 4051. de quæstione, ubi Christus nasceretur, Matth. 2. Decimum est Hierosolymitanum sub Caïpha Pontif. & Tiberio Imperat. quod fuit celebratum propter miracula Christi, an. ejus 34. ubi respondit Caïphus, *Expedit, ut unus homo moriatur pro populo, & non tota gens pereat; hoc autem à semetipso non dixit, sed cùm esset Pontifex anni illius*, ex Joan. 11. Ex his ultimis verbis patet, Caïpham non loquutum fuisse ex instinctu Spiritus maligni ipsum obsidentis; sed ex instinctu Spiritûs sancti, qui etiam malos in dignitate constitutos movet ad vera dicenda, maximè dum agitur de utilitate subditorum. Ultimum fuit Hierosol. sub eodem Caïpha & Tiberio Imper. dum captus esset Jesus ex Matth. 26. in quo Concilio Caïphas cupidus mortis Jesu, memorque prioris sententiæ, Jesum captiosè alloquitur, dicens, *Adjuro te per Deum vivum, ut dicas nobis si tu es Christus filius Dei.* Quòd si hoc Concilium erravit & Pontifex,

dicendo, Christum esse reum mortis; nil mirum, quia cùm Christus incipiebat mori, Synagoga incipiebat deficere & carere assistentiâ Spiritus sancti, quæ Pontifices reddebat infallibiles.

Porrò apud Judæos duplex erat Tribunal, seu Concilium ad dirimendas controversias; horum unum erat minus, quod constituit Moyses in singulis civitatibus ex consilio soceri sui Jetro, ut habetur Exodi 18. Aliud erat majus, institutum ex mandato Dei ex Numer. 11. Inter illa fuit hoc discrimen: Primò, majus erat tantùm in Hierusalem, minus erat in civitatibus singulis. 2. in majori judicabantur majores controversiæ, in minori faciliores. 3. in majori præsidebat Pontifex, in minori non item. 4. à minori licebat appellare ad majus, non è contra. 5. in majori erant septuaginta personæ præter Pontificem, in minori erant tantùm viginti tres. 6. majus vocabatur *Sanedrim*, vel *Sinedrim*, de minori non item.

QUÆSTIO II.

Vtrum Concilium generale necessarium sit.

VIGORIUS sustinet, Concilia generalia esse absolutè necessaria, quia nulla ab antiquis reperta est expeditior ratio ad confirmandam pacem in tota Ecclesia, quàm ea quæ à Christo tradita est, sive ad hæreses extirpandas, sive ad Schismata tollenda, sive ad Ecclesiam refor-

mandam in capite & in membris. Nos verò dicimus quidem, Concilia esse necessaria secundum quid., id est, maximè utilia; quia reverà hæretici faciliùs ab errore resipiscunt, & schismata faciliùs tolluntur, dum vident se ab universali consessu Prælatorum condemnari, quàm si solus Pontifex illos condemnaret, licet ex cathedrâ.

CONCLUSIO PRIMA.

CONCILIA Generalia non sunt absolutè necessaria. Quia non sunt primò necessaria ad extirpandas hæreses, quoniam primis trecentis Ecclesiæ annis in quibus non fuit ullum Concilium generale, multæ & variæ hæreses extinctæ sunt, vel à Romanis Pontificibus, *quibus* ex Cypriano lib. 1. Epist. 3. *obedire debet fraternitas universa*; vel à Conciliis Provincialibus, vel denique ab Episcopis particularibus: Imò paucæ sunt hæreses damnatæ à Conciliis, ex Augustino citato in Disp. præcedenti. Secundò, non sunt congreganda Concilia ad Schismata tollenda; nam si Schisma ortum tempore Sigismundi Imper. & Caroli VI. Regis Francorum extinctum fuerit per Concilium Constantiense, ubi loco Benedicti XIII. Gregorii XII & Joannis XXIII. qui se prætendebant Pontifices, substitutus est Martinus quintus, plusquam viginti quinque Schismata sopita sunt sine Conciliis generalibus, ut Novati cum Concilio, Ursini cum Damaso, Laurentii cum Simmacho, Anacleti cum Innocentio II. Caroli cum Alexandro, Gregorii cum Urbano IV. &c. & hoc per Cardinales ad quos jure

jure vel consuetudine devolvitur judicium Pontificiæ potestatis. Quare ergo non potuisset sic terminari Schisma istud; nempe vel per Cardinales, vel per Clerum Romanum, vel per Episcopos Comprovinciales, maximè cùm sit summa difficultas in Congregatione Concilii generalis? Tertiò, non sunt congreganda Concilia generalia, ut resistatur communi hosti Ecclesiæ, nimirum Turcæ; quia posset bellum indici sine Concilio; & Deus qui Ecclesiam conservavit contra Neronem, Diocletianum, Domitianum & alios tyrannos crudeles, poterit illam conservare contra Turcas. Quartò, Concilia generalia non sunt absolutè necessaria ad reformandos abusos Ecclesiæ; hoc enim fieri potest in membris per leges Summi Pontificis, & Conciliorum Provincialium decreta; in capite verò per admonitionem charitativam proborum virorum, & etiam per increpationem reverentialem Prælatorum.

Objicies posse dubitari de electione Pontificis, vel oriri suspicio aliqua de hæresi in illo. Resp. in hoc consulendos esse Cardinales, qui cùm Pontificem elegerint, noverunt an electio sit legitima, nec-ne; unde ob hoc nulla Concilia convocata fuere; sicut nec ob aliud inconveniens: quandiu enim verè est Pontifex, non potest judicari, nisi suam Concilio cedat authoritatem, quam potest etiam Concilio Provinciali cedere; & sic, si Hæreticus censeatur, novum creabumt Cardinales; si Fidelis, remanebit.

Conclusio Secunda.

Licet Concilia generalia non sint absolutè necessaria, sunt tamen summè utilia, & proinde necessaria secundùm quid. Augustinus enim Epist. ad Januarium ait, saluberrimam esse in Ecclesiâ Conciliorum anthoritatem; & Gregorius Cap. *sicut Sancti*, quatuor prima Concilia tanquam Evangelia veneratur. Deinde, Apostoli qui omnium charismatum dona, & proinde infallibilitatem in die Pentecostes receperant, & poterant singuli seorsim definire controversiam de cessatione Legalium, maluerunt eligere medium ordinarium, nempe congregationem Concilii, ad relinquendum exemplum posteris, ut in dubiis de fide recurrerent ad Concilia. Tertiò, maxima commoda in Ecclesiam redeunt ex Conciliis; quia conservatur per hoc meliùs unitas Fidei, dum subscribunt Episcopi articulis, quos suis subditis se declaraturos promittunt; & magis confunduntur Hæretici, cùm omnium Prælatorum judicium illis opponitur. Adde quòd non omnes Catholici conveniunt de infallibilitate Pontificis, ubi nullus dubitat de Concilii infallibilitate: ergo Concilia sunt maxime utilia.

Non minus tamen immeritò dicit Vigorius, nullam Deum expeditiorem viam reliquisse Ecclesiæ, ad exstirpandas hæreses, &c. Cùm enim Concilia generalia sine maximis laboribus, & expensis, magnis difficultatibus, & longo tempore non possint convocari, pessimè consuluisset Ecclesiæ, si medium facilius non illi reliquisset, nimirùm Summum Pontificem

ex Cathedra loquentem; maximè quando urget necessitas Ecclesiæ.

QUÆSTIO III.

Quotuplex sit Concilium?

QUONIAM loqui nobis tantùm convenit de Conciliis, quæ congregantur in Ecclesia, nolumus dividere Concilium in genere, quatenus convenit sæculari & Ecclesiastico; sed de hoc ultimo tantùm loquemur, de quo erit

CONCLUSIO PRIMA.

QUADRUPLEX est Conciliorum genus; alia enim sunt Concilia generalia, alia Nationalia, quædam Provincialia, & quædam Diœcesana, seu Synodalià. Concilium generale est congregatio majorum Prælatorum Ecclesiæ de toto orbe Christiano, nullo excluso, authoritate Pontificis convocata, ad aliquod negotium Ecclesiam concernens tractandum communi intentione, ipso Summo Pontifice præsidente, vel aliquo Legato gerente suas vices. Concilium Nationale est illud quod componitur ex Patriarchâ, vel Primate & Archiepiscopis & Episcopis alicujus nationis. Modò dicitur Generale per comparationem ad Provinciale & Diœcesanum; & modò Particulare per respectum ad Generale. Provinciale est illud quod celebratur ab Archiepiscopo, & coalescit ex congregatione Episcoporum suffraganeorum. Tandem, Diœce-

ſanum ſeu Synodale eſt illud in quo conveniunt tantùm Paſtores unius Diœceſis cum ſuo Epiſcopo.

CONCLUSIO SECUNDA.

ALIAM diviſionem affert Bellarminus omnino notatu dignam, & ad cognitionem Conciliorum conducentem, quod in causâ fuit ut illam tradere conveniens omnino judicaverim. Conciliorum ergo, ait Bellarminus, lib. 1. de Conciliis cap. 5. alia ſunt omninò approbata & recepta ab Eccleſia; alia ſunt omnino reprobata; alia tandem partim approbata & partim reprobata.

Concilia generalia totaliter approbata, ſunt decem & octo, nimirum, Nicænum primum, Conſtantinopolitanum 1. Epheſinum 1. Chalcedonenſe. Conſtantinop. 2. Conſtantinopol. 3. Nicænum 2. Conſtantinop. 4. Lateranenſe 1. Lateran. 2. Lateran. 3. Lateran. 4. Lugdunenſe primum, Lugdunenſe 2. Viennenſe. Florentinum. Lateranenſe 5. & Tridentinum. De ſingulis horum Conciliis agemus poſteà.

Concilia generalia totaliter reprobata, ſunt Concilium Antiochenum Anno 345. ſub Conſtantio, in quo damnatus eſt Athanaſius, & via aperta ad deſtructionem Concilii Nicæni. Mediolanenſe Anno 354. tempore adhuc Conſtantii, qui Arianis favebat. Ariminenſe An. 363. in quo ablatum eſt de Symbolo nomen ὁμούσιος, & in quo Patres ſubſignaverunt confeſſionem, quæ Orthodoxa videbatur, attamen erat Ariana; unde Hieronymus dicebat, quòd miraretur univerſis Orbis, ſe Arianum videre. Initio tamen Concilii condemnave-

runt Arianos, sed tandem corrupti sunt ab Arianis. Ephesinum quartum sub Theodosio juniore an. 449. reprobatum est; in eo occisus fuit S. Flavianus Episcopus Constantinop; Legati Papæ fugati sunt, & Hæresis Eutychiana confirmata fuit. Quintum est Constantinop. sub Leone Isauro an. 730. contra sacras Imagines; in illo nullus Patriarcharum convenit, præter S. Germanum, qui ejectus est è sede Constantinop. quia Concilio restitit. Sextum est Constantinop. an. 755. sub Constantino Copronymo, in quo abolitæ sunt Imagines; nullus Patriarcharum adfuit, excepto Pseudo-Episcopo Constantinop. Septimum fuit Pisanum an. 1511. sub Imp. & Rege Galliæ, & aliquot Cardinalibus contra Julium II. cui opponitur Concilium Lateranense 5.

Concilia generalia partim approbata, partim reprobata, sunt primo Concilium Sardicense, ubi Orientalem fidem Arianam subscripserunt, & Occidentales retinuerunt Catholicam, an. 311. Secundò, Concilium Sirmiense an. 356. initio Patres fecerunt confessionem Orthodoxam, & ideò partim approbatum est; & postea aliam omnino Arianam, & ideo reprobatum. Osius Cordubensis Episcopus illustrissimus Fidei defensor subscripsit Arianæ confessioni ætate centum annorum; multùm tamen posteà ipsum pœnituit. In hoc Concil. damnata est Hæresis Photini. Tertiò, Quinisextum, sic dictum, quia non est Synodus quinta nec sexta, sed addidit Canones quintæ & sextæ, qui nulli erant in illis: & quia tempore Justiniani illi Canones fuerunt facti Constan-

tinop. in Palatio quod dicitur Trullum, dicti sunt illi Canones num. 102. Trullani, & Concilium in Trullo. Quia non interfuit Papa, nec Legati illi Concilio, partim reprobatum est à Sergio Papa; & quia aliqui Canones approbati sunt, ut 28. de imaginibus pingendis, partim approbatum dicitur. Quartò, Concilium Francofordiense est partim approbatum; in hoc scilicet quòd definierit, Christum non esse Filium Dei adoptivum; & partim reprobatum, quia damnavit sextam Synodum. Quintò, Constantiense fuit tale etiam; primæ enim Sessiones ubi definitum est, Papam subdi Concilio, reprobatæ sunt ex Bellarmino in Concil. Florent. & Lateran. ult. Aliæ verò quas Martinus V. approbavit, ab omnibus recipiuntur. An. 1414. inchoatum est sub Joanne XXIII. & finitum sub Martino V. an. 1418. Basileense tandem nihil habet ratum, & sic potius est inter absolutè reprobata.

QUÆSTIO IV.

Ad quem spectet convocatio Conciliorum.

LUTHERUS, Brentius, Magdeburgenses, Calvinus & Vigorius hoc spectare ad Imperatorem sentiunt; Jurisconsultus Parisiensis Molinæus, asserit Concilium Trident. non esse recipiendum, quia à Papa, non ab Imperatore indictum est. Et est ratio quam allegant Protestantes in suo libello, propter quam non comparuerint in illo Concilio. Contrarium te-

hent Catholici, Imperatorem ſcilicet non poſſe convocare Concilium, niſi per viam exhortationis; hortando ſcilicet pro bono pacis in Eccleſiâ, ut Prælati conveniant ſimul pro Concilio celebrando; aut niſi per modum authoritatis executoriæ, cogendo ſcilicet tanquam legum Eccleſiaſticarum executor eſſet, omnes Prælatos, ut ad Concilium veniant; præceptivè tamen & ex authoritate propriâ Concilium indicere non poſſet.

CONCLUSIO.

A Solo Romano Pontif. Concilium convocari poteſt. Primò quia ille ſolus indicere poteſt Concilium, quia habet jus cogendi omnes Prælatos univerſi orbis; at Imperator non habet talem poteſtatem, nequidem civilem, ſuper omnes Epiſcopos, cùm non dominetur orbi Chriſtiano, ſed tantùm Pontifex: ergo hoc non ſpectat ad Imperat. ſed ad Pont. Rom. Secundò, quia Calvinus lib. 4. Inſtit. cap. 7. ſ. 8. & alii, fatentur Concilia Nationalia, Provincialia & Synodalia convocari à Patriarcha, vel Primate, ab Archiepiſcopo, & ab Epiſcopo: ergo etiam Summus Pontifex poteſt congregare generalia, quia non minorem habent authoritatem Rex aut Dux Provinciæ ſuper ſuos ſubditos, quàm Imperator circa ſuos; unde ſi Imperator jus habeat convocandi Concilium generale, Reges & Princiges congregare poterunt Nationalia. Tertiò, quia Valentinianus Imperator requiſitus à quibuſdam Epiſcopis, ut illis permitteret Concilium celebrare, reſpondit, inquit Sozomenus, lib. 9. cap. 7.

Sum quidem in sorte plebis, fas non est talia curiosiùs perscrutari; Sacerdotes, quibus ista curæ sunt; quocumque voluerint loco conveniant. Quartò, quia Imperator est ovis, Papa est Pastor; nonnè ergo potius competit Pastori congregare oves, quàm ovi congregare Pastores?

Confirmatur hæc conclusio authoritate. Marcellus enim primus Epist. ad Episcopos Provinciæ Antiochenæ an. 296. vel 297. de Apostolis loquens ait, *Iidem inspirante Domino constituerunt, ut nulla Synodus fieret præter authoritatem Summi Pontificis.* Hoc determinavit Concilium Nicænum posteà, ut patet ex Epist. Julii ad Episcopos Antiochenos, & ex Sozomeno lib. 3. cap. 9. & ex Innocentio I. arguente Episcopos Orientales, quòd celebraverint Synodum Antiochiæ, inconsulto Pontifice, contra prohibitionem Concilii Nicæni; *Sancti Patres unanimiter in Nicanâ Synodo statuerunt, ut Synodus suo tempore Apostolicâ authoritate convocetur.* In Synodo Chalcedonensi, quæ est 4. generalis, Dioscorus Patriarcha Alexandrinus privatus fuit loco quem in Concilio tenebat, & coactus in medio Concilii respondere coram Legatis, de temeritate quâ convocaverat Concilium Ephesi sine licentiâ Papæ S. Leonis, ex Conc. Chalced. Act. 1. versu, *Petro religiosissimo.* Athanasius apud Gregorium 7. in Apolegetico super decreta Concilii Roman. contra Simoniacos, *Scimus in Nicana magna Synodo 318. Episc. ab omnibus concorditer esse roboratum, non debere absque Pontif. Rom. sententia, Concilia celebrari:* Porrò, quòd hoc jus pertineat ad Sum. Pont. ex Traditione Apostol. patet ex Greg. 7. Epist.

Gaudeamus, dilectissimi! tit. *Dictatus Papa* in Concil. Roman. præcitato pronuntiat, *Ipsi Apostoli & eorum successores, Domino inspirante, constituerunt, ut nulla fieret Synodus prater Romanæ Sedis authoritatem.* Leo decimus in Conc. Lateran. ult. sess. ult. Constit. *Pastor æternus*, definivit Concilia absque authoritate Pontif. congregata, nulla esse; quia ex Socrate prohibent Canones, Leges fieri pro totâ Ecclesiâ, sine licentia Pontif. lib 2. cap. 5. & 13.

Objicies. Constantinus Imperator convocavit Nicænam Synodum; Theodosius Constantinopolitanam; Constantius Sardicensem; Theodosius junior Ephesinam; Martianus Chalcedonensem; & sic de multis aliis Resp. solam Papæ authoritatem reddere Concilium legitimum in foro interiori; Principum tamen authoritas necessaria est in foro exteriori, ut scilicet decisiones ejus executioni mandentur per brachium sæculare. Sic Eminentiss. Cardinal. Perronius in replicat. ad Angliæ Regem lib. 1. cap. 42. propterea Patres curabant, ut in fronte Concilii apponerentur hæc verba, *Sacrosanctum & Oecumenicum Concilium authoritate Imperatoris congregatum*. Ob hoc Constantinus ad Patres Synodi Nicænæ dicebat, *Vos intra Ecclesiam, ego extra Ecclesiam à Deo Episcopus constitutus sum*; Eusebius in vita Constant. lib. 4. cap. 24. Quod si aliqua convocata fuerint ab Imperat. contradicente Pontifice, nulla fuerunt; ut Ephesinum 2. à Theodosio juniore, quòd propterea dictum est *Latrocinium*; Constantinopolitanum, congregatum à Constantio Copro-

nymo contra imagines, & cæt. Quòd si Sinuessanum, invito Marcellino, congregatum fuerit, tamen pro legitimo habitum, congregatum fuit à Clero Romano, eo tempore quo Marcellinus, qui thus adoleverat idolis, exciderat à Summo Pontificatu; & pro tunc ipsi Clero habenti authoritatem Cardinalium, jus Concilia convocandi devolvebatur. Quantùm denique ad Concilium Pisanum; nil mirum si convocatum fuerit Gregorio XII. & Benedicto XIII. dissentientibus; nam tunc erat Schismâ, & incertum erat, uter eorum esset Pontifex; & cùm incertus, ex regula juris, habeatur pro nullo, Cardinales utriusque partis Concilium coegerunt.

Quæstio V.

Quinam sint ad Concilium convocandi.

Ecclesia Universalis diversa hominum genera continet, alii enim sunt Clerici alii Laïci: Clericorum alii sunt Prælati, alii non Prælati: Prælati verò, vel sunt Summus Pontifex, vel Patriarchæ, aut Primates, aut Archiepiscopi, aut Episcopi, aut Abbates: nam quoad Cardinales, non sunt Prælati, ut sic, sed tantùm quatenus aliqui eorum sunt Episcopi.

Quantùm ad Patriarchas; hîc in transcursu dicam, Ecclesias Patriarchales esse illas, quas D. Petrus fundavit; & sic initio Ecclesiæ fuerunt tantùm tres Ecclesiæ Patriarchales, nimirum Romana, Alexandrina & Antiochena.

Sic Concil. Nic. ex Concil. Chalced. Act. 16. Ecclesia Hierosolymitana annis fere quingentis titulo solo Patriarchalis gaudebat; nullis enim præerat Archiepiscopis, aut Episcopis, sicut aliæ, imò illius Patriarcha subjectus erat Archiepiscopo Cæsariensi quoad jurisdictionem; sedebat tamen quarto loco, sicut Romanus primo, Alexandrinus II. & Antiochenus III.

Causa sola numeri Ecclesiarum Patriarchalium fuit dignitas Petri; nam illæ solæ habitæ sunt Patriarchales, in quibus tanquam Episcopus sedit, vel per se, ut in Romana & Antiochena; vel per alium, quem ad eam misit suo nomine, ut in Alexandrinâ, ubi suum discipulum Marcum delegavit Episcopum. Sic D. Greg. lib. 6. Epist. 17. ad Eulogium, ubi hæc omnia declarat. Sed dices, cur Ecclesia Alexandrina præfertur Antiochenæ, cùm hæc sit antiquior & in illâ per se sederit Petrus, in aliâ vero per discipulum? Resp. quia Alexandrinam rexit B. Marcus Evangelista, & Antiochenam Evodius qui Marco cedere debet. Anacletus Epist. 3. hunc ordinem assignat inter Ecclesias Patriarchales. Instabis, cur ergo Ephesina, quam fundavit Paulus, & Joannes usque ad mortem rexit, non est Patriarchalis? D. Gregorius præcitatus hoc attribuit privilegio quod habuit Petrus sublimandi sedes suas, ratione sui Principatus super universam Ecclesiam & omnes Apostolos.

Quantùm ad Ecclesiam Hierosolymitanam, titulo & honore Patriarchalis gavisa est per annos penè quingentos, sub jurisdictione sui Metropolitani Cæsariensis, sic Concil. Nicæ-

num Can. 7. *Quoniam mos antiquus obtinuit & vetusta traditio, ut Ælæ, idest Hierosolymæ, Episcopo honor deferatur, habeat consequenter honorem suum, manente tamen Metropolitanæ civitati dignitate propria.* In Concilio autem Chalcedon. an. 451. Ecclesia illa evecta est ad dignitatem Patriarchalem, illique fuerunt assignatæ post multas contestationes tres Palestinæ, quæ anteà erant sub Patriarcha Antiocheno.

His denique accessit Patriarcha Constantinopolitanus, cujus Ecclesia ab initio erat tantùm Parochialis in Diœcesi Heracleæ, deinde facta est Episcopalis & denique Patriarchalis, ut in honore illa urbs haberetur, in qua sedebant Imperatores. In primo Concil. Constantinop. cœpit Episcopus hujusce urbis usurpare nomen Patriarchæ & secundum locum inter Patriarchas; hoc est, primum locum post Patriarcham antiquæ Romæ, & de hoc fecit Canonem 3. *Constantinopolitana*, qui fabricatus fuit in absentiâ Legatorum: Sed hæc præeminentia fuit semper illi contestata usque post annum quingentesimum, quo tempore hanc dignitatem concessit Pontifex, nullo reclamante, Episcopo Constant. ad supplicationem Justiniani Imperatoris.

His suppositis, quærimus quinam sint convocandi ad Concilia; aliter enim Hæretici, & aliter Catholici sentiunt; nam illi volunt ex omni genere hominum debere adesse eruditos, etiam ut judices, & habere suffragium decisivum, etiamsi Laïci sint: Unde Protestantes, inter causas cur non affuerunt Concilio Tridentino, hanc afferunt, quòd scilicet viri

docti etiam Laïci suffragium in illo non habuerint. Contraria est Catholicorum

CONCLUSIO.

PRÆLATI Majores convocandi sunt ad Concilia ex jure, nimirum Patriarchæ, Primates, Archiepiscopi, Episcopi; Cardinales verò, Abbates, Generales Ordinum ex privilegio & consuetudine vocandi sunt. Ex viris doctis aliqui etiam appellari solent; sed tantùm ad consultationem & examen eorum quæ in Concilio pertractantur; non autem ad ferendam sententiam decisivam; non sunt enim Principes Ecclesiæ. Principes denique ibi vocantur, ut protegant Patres Concilii & Decisiones ejus faciant observare. Hæc omnia patent ex communi usu Ecclesiæ; ideo superest tantùm, ut respondeamus Hæreticis, qui volunt admittere Laïcos ad Concilium cum voce decisivâ, & Vigorio, qui prætendit Presbyteros curam animarum habentes æquali potestate gaudere cum Episcopis.

Objiciunt ergo Hæretici, in Concilio Apostolorum adfuisse Apostolos, Presbyteros & Laïcos Act. 15. *Convenerunt Apostoli & Seniores videre de verbo hoc:* Et infrà, *Tunc placuit Senioribus cum omni Ecclesia.* Resp. Apostolos interfuisse, ut judices; Seniores seu Presbyteros ut Consultores, & Populos ut audientes & consentientes: Quod patet ex hoc, quòd Lucas 15. Act. introducat tantùm Petrum, Paulum, Barnabam & Jacobum loquentes, ut ostendatur solos Apostolos habuisse vocem decisivam; *Tacuit autem omnis multitudo*, post

Petri sententiam, *Et audiebat Paulum & Barnabam;* subditur, & postquam tacuerunt, *Respondit Iacobus dicens, &c.* Et mox finita Jacobi Oratione, subditur, *tunc placuit Apostolis.* Dicunt, Concilium generale repræsentare Ecclesiam: Ergo illi adesse debent homines ex omni genere. Resp. quemlibet Episcopum repræsentare Ecclesiam suam, & sic omnes Episcopi totam Ecclesiam repræsentant. Dicunt, Nicolaum dixisse Imperatorem debere adesse Conciliis in iis quæ sunt de fide, quia est causa communis Clericos & Laïcos concernens. Dicit quidem Papa requiri præsentiam Imperatoris, non ut Judicis, sed Protectoris & executoris Legum Ecclesiasticarum. Nefas ergo est dicere, Laïcos habere jus decisivum in Conciliis; hoc enim spectat ad Pastores, quorum officium est pascere; pascere autem est docere, Jeremiæ 3. *Dabo vobis Pastores secundum cor meum, & pascent vos scientia & doctrina.* Ob hoc Theodosius Junior in Epist. ad Ephes. Synodum, ait: *Illicitum est, eum qui non sit ex Ordine sanctissimorum Episcoporum*, Ecclesiasticis immisceri tractatibus.

Objicit Vigorius, multos Chorepiscopos subscripsisse Concilio Nicæno; hi autem erant duntaxat Presbyteri, quos mittebant Episcopi in Pagos & Urbes, tanquam suos Vicarios, post manuum impositionem. Resp. fuisse aliquos Chorepiscopos, qui Episcopalem consecrationem acceperunt; hi subscripserunt ut Judices: alii fuerunt simplices Presbyteri, de quibus antea; & hi subscripserunt ut testes. Instat ex Euseb. lib. 6. 3. de Vita Constantini

cap. 9. Concil. Nicæn. interfuiſſe Epiſcopos, Preſbyteros, Diaconos & Acolythos; & tunc Athanaſium, qui Diaconus erat, maximam partem Concilii contra Arium ſuſtinuiſſe, ex Greg. orat. funebr. ejuſdem Athanaſii & ex Sozomeno lib. 1. cap. 16. Reſp. ut ſupra, illos adfuiſſe ut conſultores, vel teſtes; non verò ut definientes, niſi ex privilegio Sum. Pontificis, quod conceſſit Silveſter ſuis Legatis, qui erant Sacerdotes ſimplices. Hoc idem dicendum eſt de Philippo Preſbytero Eccleſiæ Romanæ qui fuit Legatus in Concil. Epheſ. ſicut Bonifacius in Chalcedonenſi; hi enim referunt perſonam Pontificis, qui ſi adeſſet Concilio, ipſi ſubſcriberet. Si in Concil. Lateranen. ſub Innocentio III. Abbates XII. & quam plurimi Priores Conventuales ſubſcripſerint; hoc ſemper ex indulto Præſidum, vel tanquam teſtes; nunquam verò hoc fecerunt (neque etiam Parochi) ut jus ex ſe habentes ad Concil. nec enim ad eos ſpectat definire de rebus Fidei, quippe quæ ſunt majoris momenti, & ſic ſpectant ad Principes Eccleſiæ, non ad Curatos, quibus ex officio non incumbit Evangelium prædicare, nec Fidem contra Hæreticos propugnare, niſi authoritate Prælatorum acceptâ; ſed ſufficit, quòd ſubditos ſuos doceant rudimenta Fidei. Ad eos etiam non pertinet morum regulas facere in Conciliis; imò potiùs tenentur obſervare quas Epiſcopi ſtatuunt. Nec tertiò poſſunt eſſe in Conciliis, Epiſcoporum judices; aliàs ſuperior ab inferiori damnaretur: Ergo non habent jus ad Concilia in quibus præſertim illa tria pertractantur.

QUÆSTIO VII.

Cujus sit præsidere in Concilio Generali.

ALITER ratiocinantur Catholici de requisitis ad Concilium, & aliter Hæretici. Illi asserunt sufficere, quòd convocatio sit generalis, ita ut perveniat ad majores Orbis Christiani Provincias; deinde, quòd nullus Episcopus excludatur, modò non sit excommunicatus: Tertiò, ut adsint, saltem per Legatos Patriarchæ, hoc tamen est tantùm ad melius esse: Quartò denique si Concilium celebretur in Oriente, requiritur ut major pars Orientalium adsit, & saltem aliqui ex Occidentalibus, & vice versâ. Lutherani alias conditiones exigunt. 1. Ut ante Concilium novum, irritetur Tridentinum. 2. Ut fiat in Germaniâ, ubi lites exortæ sunt 3. Ut Papa nec Concilium indicet, nec ei præsit, cùm sit pars adversa Hæreticis. 4. Ut ex sola Scripturâ judicium feratur, non ex Canonibus, aut Traditione. 5. Ut Papa absolvat omnes Prælatos à juramento fidelitatis quo ei astringuntur. 6. Ut non attendatur ad pluralitatem suffragiorum, sed ad Scripturam quæ allegatur. 7. Ut Theologi Principum, & præsertim illorum qui sequuntur confessionem Augustanam, gaudeant suffragiis, sicut Episcopi. 8. Ut ab Imperatore detur salvus conductus, nedum personis, sed & causæ principali, ita ut non possit condemnari opinio v. g. Lutheranorum, si illam non possint tueri.

Conclusio.

SUMMI Pontificis eſt, tanquam ſupremi in Eccleſia Monarchæ, præſidere Concilio generali, vel per ſe, vel per Legatos; ſicut Rex Galliæ ſummus Imperii ſui Princeps ſuis comitiis civilibus præeſt, ſivè per ſe, ſivè per Commiſſarios. Contra Lutherum, Calvinum & Vigorium, volentes, Imperatorem Concilio generali præeſſe, & ipſum ſuâ authoritate confirmare.

Probatur primò Concluſio ex ſummâ authoritate quam dedit Petro Chriſtus & ſucceſſoribus qui eandem poſſident, ut probavimus diſp. de Summ. Pontif. non dixit enim Imperatori, *Paſce oves meas*, ſed Petro; per quæ verba authoritati Pontificiæ Chriſtus ſubjecit, nedum Patriarchas, Archiepiſcopos & Epiſcopos, ſed etiam Reges & Imperatores. Idem enim eſt ac ſi dixiſſet Chriſtus Petro ex Chryſoſt. in hunc locum, *Eſto præpoſitus loco mei, & caput fratrum tuorum.* Unde, ſicut Chriſtus in medio ſedet eorum, qui congregantur in nomine ſuo, quibus obſcura legis explicat, ſic etiam ſedere debet Summus Pontifex in medio Epiſcoporum tanquam judex ſupremus: *Chriſtus* enim *pleniſſimam poteſtatem Petro & ſucceſſoribus ejus pleniſſimè commiſit*, S. Cyrillus Alex. apud S. Thom. contra errores Græcorum, Opuſcul. 1. cap. 32 tit. de Roman. Pontif. Si ergo habeat pleniſſimam poteſtatem, non tantùm convocare poteſt Prælatos ad Concilium, ſed inſuper illis præſidere debet, tanquam ſupremus Princeps, ſive per ſe, ſive per Legatos;

Imperator autem dicitur præsidere Conciliis, ut suâ authoritate pacem teneant, omniaque felicem exitum sortiantur.

Probatur 2. ex eo quòd in primis Conciliis celebratis apud Orientales, semper Papæ miserunt suos Legatos tanquam Præsides; ubi si ipsimet in propriâ personâ noluerint præesse, hoc fuit, ne oriretur difficultas inter Papam & Imperat. qui licèt non præesset Concilio ut judex, tamen præsidebat materialiter, primum locum tenendo. In primo ergo Concilio, Nicæno scilicet, an. 325. Osius Episcopus Cordubensis Legatus missus est à S. Silvestro, sicut in Sardicensi cum Archidamo & Philoxene à Julio primo. In Concil. Constantinop. nec Papa, nec Legati ejus præfuerunt, quia eodem tempore convocavit Papa Romæ Concilium ad quod evocavit Orientales, qui cùm non possent huc accedere intra tempus præfixum, se excusaverunt & eorum excusationem acceptavit S. Damasus; & sic Concilium Constantin. fuit celebratum sub Nectario ibidem Patriarchâ, & illi qui non potuerunt uniri præsentia corporali, uniti sunt mente. In Concilio Ephesino, tanquam Vicarii Celestini præsederunt D. Cyrillus Patriarcha Alexand. Arcadius & Projectus Episcopi, cum Philippo Presb. Eccles. Rom. In Concil. Chalcedonensi Legati Vice Leonis Papæ fuerunt Paschasinus & Lucentius Episcopi, cum Bonifacio Presb. Hujus Concilii Patres numero 500. sic scribunt Sum. Pont. *Nobis omnibus, sicut membris præeras, in iis qui tuum tenebant ordinem*, Epist. *Repletum es gaudio os nostrum*, & habet.

tur 3. part. Eutychius Constantinop. Episcopus fuit Legatus Papæ Vigilii in Concil. Constantin. 2. sed agnoscit antiquioris Romæ Antistitem ibi præsidere suâ authoritate, *Præsidente nobis vestra beatitudine.* Epist. *Scientes quantum bonorum*, quæ est penultima in Collat. 1. Pro Concil. Constantin. 3. audiendus est Longobardus Imperator, *Agatho sanctus, nuper Ordinatus Papa, nostros pios suspiciens apices, destinavit in præsenti* (Concilio) *propriam ejus indutos personam Theodorum & Gregorium Deo amabiles Presbyteros, & Ioannem Deo amabilem Diaconum.* Sic scribit Imperator Georgio Patriarchæ Constantin. Epist. *Quamquam sollicitudinibus*, in Præamb. Concil. In Concil. Nicæno 2. Petrus Archipresbyter Ecclesiæ Rom. & Petrus sancti Sabæ Abbas Legati fuerunt Adriani Papæ primi. In octavo denique Conc. Constantinopol. 4. præsederunt ut Legati Adriani II. Donatus et Stephanus Episcopi, cum Marino Diacono. Istorum primus in fine Concilii ità subscripsit; *Ego Donatus Dei gratia Episcopus Hostiensis, locum obtinens Domini mei Adriani, universalis Papæ, huic sanctæ & universali Synodo præsidens, omnia quæ superiùs leguntur, promulgavi, & manu propria subscripsi.* Ex hoc sequitur, quòd si jus præsidendi Conciliis non pertinet ad Pontif. Rom. Patriarchæ Constantinop. nunquam cedere voluissent suam authoritatem, ut eâ induerent Legatos Papæ, qui sæpiùs erant tantùm Episcopi, aliquando simplices Presbyteri, & aliquando solùm Diaconi.

Objiciunt Hæretici multos Imperatores in

Conciliis præfuisse, ut Constantinum in Conc. Nic. Marcianum in Chalcedonensi, Theodosium II. in Ephesino, saltem per comitem Candidianum, & sic de multis aliis. Resp. Imperatores dici quodammodo Conciliis præfuisse; sed hoc factum est tantùm ad multitudinem Episcoporum in pace conservandam, & ut omnia recto ordine & sine tumultu peragerentur; non verò præfuerunt ad merè Ecclesiastica negotia, qualia sunt fidei & morum decreta: Unde Ambrosius Epist. 32. dicit, Constantinum non se fecisse judicem, sed liberum dedisse judicium Sacerdotibus; & Athanasius in Epist. ad solitariam vitam agentes, arguit Constantium, qui volebat primas tenere in Conciliis, dicens; *Si judicium Episcoporum est, quid cum eo commune habet Imperator?* Hoc est conforme Scripturæ, nam 2. Paralip. 19. *Amarias Sacerdos & Pontifex, in omnibus quæ ad Deum pertinent, præsidebit; Porrò, Zabadias qui est Dux in domo Iudæ, super ea opera erit, quæ ad Regis officium pertinent.*

Porrò, Pontifex præest Concilio, non tantùm, ut primus judicium ferat; sed ut supremum proferat judicium; sicque rejecta opinione majori, cùm minori sententiam proferre potest, non tanquam præses Concilii, sed ut supremus Ecclesiæ princeps, qui judicat tanquam ex Cathedrâ, ex impulsu scilicet Spiritus sancti. Hoc fecit Damasus, qui irritavit acta Concilii Ariminensis, quibus major pars Episcoporum consenserat; & Leo, qui irritavit quoddam decretum Concilii Chalcedonensis, cui etiam major pars consenserat, ut ipse

testatur Epist. 53. 54. & 55. Nunquam tamen, vel rarissimè eveniet, ut minorem partem sequatur Pontifex, exclusâ fraude quæ advenit in illis duobus Conciliis.

QUÆSTIO VII.

Utrum necessaria sit Conciliorum confirmatio à Summo Pontifice.

UT intelligatur quæstio, Notandum est Pontificem aliquando mittere suos Legatos cum instructione de his quæ sunt in Concilio facienda, ut misit ad prima Concilia; ubi cum tantùm esset unicum negotium tractandum, poterant de facili instrui de mente Pontificis Legati ipsius: aliquando etiam mittuntur sine instructione, quando maximè de multis rebus agendum est in Concilio, ut v. g. in Tridentino. Constat quidem, decreta Conciliorum generalium facta ex voce unanimi Patrum sequentium adamussim intentionem Pontificis, non indigere confirmatione ipsius; tunc enim Ecclesia cum suo capite in unum & idem consentit. Sed difficultas est, etiam inter Catholicos, utrùm Decisiones Conciliorum generalium factæ à Patribus unanimiter cum Legatis non informatis particulariter de intentione Pontificis, sint de se infallibiles ante confirmationem Pontificis. Bellarminus opinativè respondet, tale Concilium non esse infallibile ante confirmationem Pontificis. Alii cum Antonio Cordubensi, Soto & D. Andrea Duval contrarium sentiunt.

CONCLUSIO.

PROBABILIUS est decreta Conciliorum generalium de se esse infallibilia & nullâ indigere confirmatione, si unanimi Prælatorum & Legatorum consensu prodierint, quamvis Legati nullam habeant instructionem à Papâ, modò nullus Patrum refragetur, nec contraveniant Legati instructioni Pontificis, nec Papa præceperit Legatis, ut ipsum consulant ante definitionem. Si enim major pars Decretis consentiat, & minor repugnet, pro majori parte confirmatio Pontificis necessaria est. Probatur conclusio primò, quia tale Concilium perfectè Ecclesiam repræsentat; Legati caput, & Prælati Ecclesias particulares diffusas per totum orbem: Ergo pro tunc est infallibilis, cùm portæ inferi non possint prævalere adversùs eam. Secundò, quia tale Concilium non potest dici Acephalum, quoniam caput essentiale adest & præest per Legatos. Tertiò, quia Papa mittit Legatos cum potestate definiendi & sine restrictione; frustrà autem est illa potestas quæ non reducitur ad actum.

OBJICIES, multa Concilia recepta non esse, quia non fuerunt confirmata à Sum. Pontif. ut Ariminense, Ephesinum. 2. Trullanum, seu in Trullo, & alia quædam. Resp. non fuisse illegitima ob defectum confirmationis, sed quia Ariminense à Constantio convocatum fuit, & ablata libertas Patrum minis & terroribus: in Ephesino 2. Eutyches & Dioscorus in Ecclesiæ communionem recepti sunt opera Theodosii Imp. Flavianus Patriarcha damnatus & vulne-

ratus fuit, reclamaruntque publicè Legati. Trullanum celebratum fuit in Palatio Justiniani 2. Imperat. vocatum Trullum, sub authoritate Patriarchæ hujus urbis Callinico, inconsulto Pontifice; & hujus Concilii confirmationem multoties petiit Imperator, tum à Sergio, tum à Joanne VII. Sergii successore, quam tamen obtinere non potuit. Dices, ergo sunt duæ Cathedræ infallibiles, Pontifex & Concilium. Resp. non esse duas, sed unam tantùm quæ constat ex Pontifice per Legatos & ex Prælatis Ecclesiarum particularium. Deinde, quid repugnat admittere duas infallibilitates, unam in Summo Pontifice personaliter sumpto, aliam in Concilio, ubi Legati præsunt? Dices, ergo Papa debet obedire Concilio. Non, sed veritati per Spiritum sanctum revelatæ.

Objicies, multa Coniliia petiisse confirmationem à Pontificibus, ut Nicænum à S. Silvestro; Chalcedonense à D. Leone, & alia ab aliis. Resp. hoc ideo factum fuisse, quia Concilium Oecumenicum ante confirmationem Papæ habet solum vim directivam, non verò coactivam; hoc est, ostendit veritatem infallibiliter amplectendam; sed non potest statuere pœnas, nec impellere censuris Fideles, ut illam amplectantur: Sicque, qui post definitionem Concilii, ante confirmationem Papæ, non vellet credere ejus decretis, non esset Hæreticus, nec Ecclesiæ rebellis, nisi Papa dedisset Legatis facultatem publicandi Concilium ante suam confirmationem. Ratio est, quia Ecclesia est status Monarchicus; & Fidelium obligatio positiva credendi non potest oriri nisi à Mo-

narchâ; ficut nec in Regno poffunt ftatui pœnæ contra infractores Legum, nisi leges à Rege confirmentur. Et hæc eft ratio, cur Concilia generalia expetierint confirmationem Papæ, prævidentes Decreta fua, quamvis aliàs infallibilia, non poffe aliter promulgari, nec Fideles cogi ad illa credenda fub Cenfuris. Unde fi Patres in Concil. generali pœnam Anathematis foleant decernere contra non credentes; hoc eft femper fub conditione confirmationis futuræ.

QUÆRES, utrùm Concilia generalia à Pontifice approbata poffint errare. Refp. negativè, & hoc ex fide eft. Matth. 28. *Vbi funt duo, vel tres congregati, &c.* Ideft, ex Concil. Chalced. in Epift. ad Leonem poft finem Act. *Si duo vel tres congregati in nomine meo, meam affiftentiam accipiant; quantò magis congregatio tota Prælatorum cum Capite fuo?* Unde Auguft. in Epift. 162. dicit, *ultimum judicium effe Concilium generale.* Ratio eft, quia fi de hoc poffet dubitari, in dubium revocaretur Hærefum condemnatio; at Arius diceret erraffe Concilium Nicænum, Macedonius Conftantin. Neftorius Ephefinum, &c.

QUÆRES 2. utrùm Concilia generalia ante approbationem Papæ errare poffint. Refp. fi Patres illorum definierint contra confenfum Legatorum, pro tunc errare poffunt Concilia. Refp. 2. fi Patres confentiant cum Legatis, & ipfi Legati agant contra inftructionem Pontificis, errare adhuc poffunt; & talia Concilia cenfentur reprobata. Refp. 3. fi Prælati cum Legatis confentiant, & nullam ifti habeant in-

ftructionem

ſtructionem à Pontifice in particulari, tunc infallibie eſt Concilium, ut mox probavimus. Reſp. 4. quòd à fortiori, infallibilitate gaudebit Concilium, in quo Legati conveniunt cum Patribus, & ſequuntur inſtructionem à Pontifice acceptam.

QUÆRES 3. utrùm Concilia particularia errare poſſint. Reſp. 1. probabilius eſſe ipſa non poſſe errare, ſi ſint à Pontif. confirmata, licet hoc aliqui Catholicorum negent; quia ſi Pontifex eſt infallibilis, ut veriſimile eſt, non poterit errare in confirmatione Concilii particularis: Deinde dubium adhuc eſſet, an Concilia particularia erraſſent in condemnatione Priſcillianiſtarum, Pelagianorum, Joviniani, & aliorum. Reſp. 2. Concilia particularia non confirmata poſſe errare, licet temerarium ſit eis non acquieſcere; Patres enim 7. Synodi & 8. dicunt ſe venerari & recipere etiam Conciliorum localium decreta. Aſſertio noſtra ſumitur ex 5. Synodo Roman. ſub Symmacho, ubi habetur Concilia particularia, quia præſentiam Papæ non habent, perdidiſſe validitatem. Deinde, Concilium nationale Carthaginenſe ſub Cypriano erravit, dum definivit Hæreticos eſſe rebaptiſandos. Tertio denique, cur Concilium generale ſit infallibile, eſt quia Deus promiſit infallibilitatem Eccleſiæ, contra quam portæ inferi non prævalebunt; quæ Eccleſia non repræſentatur perfectè in Concil. particulari: Adde quòd in generali præſidet Papa qui eſt infallibilis. Quòd ſi Concilia particularia poſſint damnare Hæreſes, quod fecit Concilium Antiochenum contra

Paulum Samosatenum ; hoc verum est, quando hoc est facile ; tunc enim citiùs currendum est ad lupum grassantem.

QUÆSTIO VIII.

Vtrum Papa sit supra Concilium.

HÆRETICI sustinentes Papam non esse caput totius Ecclesiæ, sed tantùm Episcopum suæ Ecclesiæ particularis, vel ad summum Occidentis Patriarcham, tenent ipsum non posse esse supra Concilium generale, quod universalem Ecclesiam repræsentat. Cardinalis verò Cameracensis, Gersonius, Almaïnus & aliqui alii, contra Hæreticos sentiunt Papam esse quidem supremum caput singulorum Fidelium, Ecclesiarum, & Præsulum, seorsim sumptorum, non autem totius Ecclesiæ congregatæ in Concilio, ubi Ecclesia formam corporis induit, & tota potestas simul unitur, quæ anteà erat divisa ; ita quòd si compararetur Papa cum quolibet Christiano ; ipse sit major, cùm hoc sit comparare membrum nobilissimum cum minùs nobili : Si verò comparetur cum totâ Ecclesiâ unita in Concilio, tunc Papa est quid minus ; quia comparatur totum corpus cum uno membro ; & sic statuunt illi authores cum Richerio & Vigorio Concilium essa supra Papam, cùm totum sit majus suâ parte. Alii tandem, & in majori certè numero, volunt Papam ità esse supra Concilium, ut non possit subjici sententiæ ipsius coactivæ ;

imò poteſt Concilium non indicere, ipſum revocare, illiuſque Deciſiones irritare; quia eſt abſolutum caput totius Eccleſiæ, etiam ſimul collectæ in Concilio. Sic Albertus, D. Thomas, D. Bonaventura, Richardus, Paludanus, Cardinalis de Turre-cremata, Maucleruş cum ſuis approbatoribus, D. Andræas Duval, D. de Raconis, D. Bail, & alii plurimi.

Occaſio hujus controverſiæ deſumpta fuit præcipuè ex Concilio Conſtantienſi tempore Schiſmatis, in quo erant tres Pontifices; Benedictus XIII. nimirum, ſedens Avenioni; Gregorius XII. Arimini; & Joannes XXIII. Bononiæ: Solus Joannes XXIII. ad Concilium acceſſerat, à quo cùm diſceſſiſſet clam poſteà, & remanſiſſet Concilium ſine capite proponere cœperunt Patres, an Concilium poſſet judicare, & deponere invitum Pontificem; & reverâ ſtatuerunt Patres, Eccleſiam à Chriſto immediatè habere poteſtatem, cui omnes, cujuſcumque Statûs & Dignitatis ſint, etiam Papalis, tenentur obedire in his quæ pertinent ad fidem & extirpationem dicti Schiſmatis, Seſſ. 4. & 5. Sed hæc controverſia quæ incœperat anno 1409. in Concil. Piſano, nec approbato manifeſtè, nec reprobato, quod depoſuerat Benedictum XIII. & Gregorium XII. & continuaverat tempore Concilii Conſtant. an. 1414. maximè crevit in Concil. Baſileenſi anno 1431. ubi cùm Eugenius IV. Concilium inchoatum diſſolvere vellet, & ejus progreſſum impedire, quærere cœperunt Patres, an tenerentur obedire Pontifici, qui eos convocaverat, an potiùs

teneretur Pontifex obedire generali Concilio? quòd ultimum plurimi Patrum determinaverunt, & proinde Concilium esse supra Papam. Propter has, inquam, occasiones controversia inter Doctores citatos nata est tam acriter, ut illi dixerint de fide esse, Concilium esse supra Papam, & hoc propter determinationem Concilii Constant. & Basileensis; isti verò è contra sustinuerint de fide esse, quòd Papa sit supra Concilium, & hoc propter definitionem Concilii Florentini, ubi statuitur Summum Pontificem esse totius Ecclesiæ caput, & ipsi in beato Petro regendi, pascendi, & gubernandi universam Ecclesiam à D. Jesu Christo plenam potestatem traditam esse: Ubi quando determinatur quòd sit *totius Ecclesiæ caput*, & quòd *regat universam Ecclesiam;* hoc non potest intelligi de Ecclesia dispersa, sed etiam congregatâ in Concilio. Hoc adhuc clariùs habetur Sess. 11. Concilii Lateranensis in quâ statuitur Papam esse suprà omnia Concilia, illumque habere plenum jus ad illa indicenda, transferenda, & dissolvenda. Hæc diversa Conciliorum decreta in causâ fuerunt, ut quælibet pars Doctorum prætendat suam sententiam esse de fide; quod faciliter non crediderim, quia Gersonius, & Almaïnus non fuerunt hactenus de Hæresi notati, sicut nec Doctores alterius partis; quandoquidem decreta Conciliorum Constant. & Basileens. intelliguntur tantùm de potestate quam habet Concilium deponendi Papam, durante schismate; pro tunc enim reverà fatemur quòd, cùm nesciatur quis sit verus Pontif. ubi & *dubius*, *ibi nullus*,

tunc Concilium habet immediatam à Christo potestatem judicium ferendi super illos qui se Pontifices dixerint. Illa verò Concilia non determinarunt Papam, qui est verè & notoriè Papa, subjici absolutè eorum authoritati, ut videre est in illorum Decreto, *Quicumque cujuscumque Statûs vel Dignitatis, etiamsi Papalis existat, qui præcepti hujus Synodi & cujuscumque alterius Concilii generali legitimè congregati super præmissis, vel ad ea pertinentibus obedire pertinaciter contempserit, debitè puniatur*: Ubi quando Concilium loquitur *de præmissis*, intendit loqui de Schismate, ut videtur ex verbis quæ præcedunt. Ex quibus patet, nullam harum opinionum esse de fide: Sed videndum est quænam sit probabilior, relinquendo cuilibet libertatem alterutram eligendi, donec accesserit Ecclesiæ determinatio.

CONCLUSIO.

PROBABILIUS est Papam esse supra Concilium, licet oppositum probabilitate non careat, cùm eruditissimi Doctores illud sustineant; & sic contra illos decisivam conclusionem afferre non intendimus, nè de temeritate maximâ damnemur. Probabilitas nostræ assertionis

Probatur primò ex hoc quòd Papa sit supremus Monarcha Ecclesiæ, & caput ejusdem: Supremus autem regni Monarcha eminet super omnes regni Duces, non solùm divisos, sed etiam in unum congregatos: Quis enim dicere auderet quòd in Galliâ Imperator noster

Christianissimus non sit supra Comitia generalia Regni sui? sicque, nonnè dici potest quòd Sum. Pontifex, qui est regni spiritualis Ecclesiæ supremus Monarcha, ut sat probavimus initio Disp. præced. sit supra Concilium generale, quod Comitiis generalibus Regnorum æquipollet? Cùm etiam Papa sit caput universalis Ecclesiæ, quis dicet caput dependere à corpore, & Pastorem à Grege? Imò, nonnè contrarium probabilissimum videtur? Ad hoc respondent, Papam esse caput Ecclesiæ, ut divisa est; quia major est quolibet Prælato; non verò quatenùs est congregata in Concilio. Sed nonnè verum est, quòd qui loquitur de Ecclesiâ, loquitur de Ecclesiâ congregatâ; cùm Ecclesia non sit ille Fidelis aut ille, ille Episcopus, aut iste; sed congregatio omnium Fidelium? Cùm ergo Christus dixit Petro, Matth. 16. *Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam*, intelligitur quòd debeat esse fundamentum totius Ecclesiæ, & cùm à fundamento pendeat tota domus, sic & à Pontifice, in quo potestas Petri relucet: dependet universa Ecclesia, quæ semper est congregata formaliter, cùm sit unum Regnum & unum Ovile, licet sit dispersa quoad locum. Confirmatur nostra responsio ratione, quia Papa est caput corporis Ecclesiæ; at Ecclesiæ particulares non sunt unum corpus, sed membra unius corporis: Ergo est caput non Ecclesiarum divisarum, sed Ecclesiæ etiam unitæ. Deinde, Papa est caput majus quâlibet Ecclesiâ seorsim sumptâ, & quolibet Episcopo in particulari: ergo est major omnibus Eccle-

ſiis & omnibus Prælatis congregatis in unum; cum pro tunc major non ſit in illis poteſtas. Unde Concilium Chalcedonenſe in Epiſt. ad Leonem expreſsè teſtatur D. Leonem fuiſſe caput totius Concilii, ubi tota Eccleſia congregabatur, *Quibus*, inquit, *tu quidem ut Caput præeras.*

Probatur 2. Papam eſſe ſupra Concilium, quia à Chriſto nulla eſt data authoritas Eccleſiæ, nec proinde Concilio Eccleſiam repræſentanti, niſi Epiſcopalis, Archiepiſc. aut Patriarch. prout ſunt perſonæ quæ Concilio conveniunt. Sic Cardinalis Panormitanus in cap. *Super quibuſdam*, de verborum ſignificatione. *Concilium generale habet jura Principis*; & inferius, *nam etſi Concilium generale habet hanc poteſtatem: ergo & à Papa: quia Concilia accipiunt poteſtatem & robur à Papa.* Cardinalis etiam à Turrecremata in Summa de Eccleſia, libro 3. cap. 28. *Si quis ſuperiùs dicta de Romani Pontificis primatu*, &c. *conſideret, luce clariùs percipiet, quod univerſaliter Conciliorum authoritas à Roman. Pontif. emanat.* Multas inſuper hujus veritatis adducit probationes D. Andræas Duval part. 4. quæſt. 9. de comparatione Concilii cum Papa. *Supponendum eſt quod prima parte demonſtravimus, Eccleſiæ univerſali, aut ſi mavis, communitati, nullam à Chriſto poteſtatem eſſe traditam.* Mauclerus cum ſuis octo Approbatoribus Doctoribus Pariſienſibus quos nominavimus Diſp. præcedenti, docet ob hoc authoritatem Papæ, cum ſit immediatè à Deo, nullis Oecumenicorum Conciliorum legibus coarctari, part. 2. libro 3.

cap. 16. unde habet cap. 10. & infrà, *Provocantes à Pontificii Monarchæ judicio ad futurum Concilium excommunicantur.* Posteà refert edictum Papæ in Epist. ad Episcopos Bæticæ & Toletanæ Provinciæ, *Facta subditorum judicantur à nobis, nostra verò judicat Deus.* Idem sentit D. Duval cum Mauclero Tract. de Roman. Pontifice part. 4. quæst. postremâ, *Sit ergo prima conclusio. Qui à sententia Sum. Pontif. ad futurum Concilium provocant, excommunicationem incurrunt.* Ratio non deest ad probandum potestatem non esse in Concilio, sed in Summo Pontif. ut probavimus Disp. præced. Quia Ecclesia non habet illam authoritatem à se, nec ab alio. Non à se, quia licet in regno terreno potestas sit in populo suppletivè, quia ipse instituit Reges, cum populi sint ex se naturaliter liberi, & proinde in ipsis remaneat radicaliter talis potestas; non tamen sic in Ecclesiâ, ubi potestas Papæ collata fuit à Christo, non ab Ecclesiâ. Non etiam Ecclesia aut Concilium habet potestatem ab alio, quia Christus illam dedit, non Ecclesiæ, sed suppositis Ecclesiæ, cùm dederit claves Ecclesiæ Petro, Matth. 16. & potestatem prædicandi, baptisandi & absolvendi singulis Apostolis, qui eâ uti possunt sine congregatione aliorum. Cùm ergo Ecclesia seu Concilium non habeat potestatem à se nec ab alio, nullam propterea habet; & cùm nullam habeat, imò tota resideat formaliter & subjectivè in Pontif. à quo illam accipit Concilium, juxta Cardinalem à Turrecremata in Summâ de Ecclesiâ lib. 5. cap. 28. Probat. 2. ubi concludit: *Ergo tota poestas univer-*

ſalis Concilii pendet à Romano Pont. ſicut à Capite & Paſtore totius Eccleſiæ, & juxta ea quæ diximus in Diſp. præced. proinde probabile eſt, Papam eſſe ſupra Concilium. Quod ſi Concilium Conſtantienſe Seſſ. 4. contrarium definierit, dicens Concilium habere immediatam à Deo poteſtatem: loquitur Concilium de tempore Schiſmatis, ut diximus in hujus Quæſtionis Præludio. Deinde verba Concilii Canonem non redolent aut definitionem, cùm non adſit verbum pronuntians Anathema, nec verbum, *definimus* aut *mandamus ab omnibus teneri*.

Probatur 3. ex hoc quòd Papa confirmet Concilia, antequam publicentur, de illorum deciſionibus diſpenſet; & quòd Concilia non diſpenſent de Cenſuris à Papa inflictis. Primum patet ex Conc. Nicæno cujus Patres Epiſt. *Quoniam omnia*, precantur S. Silveſtrum, ut confirmet proprio ore quod conſtituerant: Quod reverà fecit ipſe Pontifex Epiſt. *Gaudeo promptam*, & adhuc firmius in Concil. Rom. Deinde Concilium Conſtantinop. fuit confirmatum à S. Damaſo Pontif. Concilium Chalcedonenſe ſuorum decretorum confirmationem poſtulat & obtinet à D. Leone, &c. inde in Concil. Lateranenſ. 5. ſub Leone 10. ſeſſ. 11. Conſtit. 4. *Paſtor æternus*, habetur, *Conſueverunt antiquorum Patres Conciliorum pro eorum quæ in ſuis Conciliis geſta fuerunt corroboratione, à Roman. Pont. ſubſcriptionem, approbationemque humiliter petere & obtinere, prout ex Nicæna Epheſina, &c. manifeſtè colligitur.* Si autem Concilia eſſent ſupra Papam, ab illo non pete-

retur confirmatio; major enim non dependet à minori, imò è contra; unde Concil. Basileense: *Quidquid in sacris statuitur Conciliis, Papa authoritate statuitur*: Et infrà, *Dum enim ipse præsens est, ipse concludit, ipse statuit, & sub nomine suo ac persona omnia decernuntur: Dum abest, sui Præsidentes qui ejus vice funguntur, locumque Apostolicum tenent, per sacrum Concilium deliberata concludunt*. Quæ verba Concilii omninò adversantis Papæ denotant ipsum esse supra Concilium, in responsione Synodali datâ à Præsidentibus, *Hodie in nostra Generali Congregatione*. Secundum probatur, quòd possit Pontifex de Conciliorum Decretis dispensare, ex Concil. Basileens. citato, *Statuta per Concilium in nullo derogant suæ potestati*, (loquitur de Eugenio Pontifice cui Concilium opponebatur, & qui ab eo fugerat Ferrariam cum quibusdam Cardin. ubi congregavit aliud Concilium generale, posteà translatum & perfectum Florentiæ) *quin pro tempore, loco, caussis & personis, utilitate vel necessitate suadente, moderari dispensarique possit, atque uti Summi Principis epikeiâ, quæ ab eo auferri nequit*. Hoc praxis confirmat, in Conciliis enim Nic. Can. 15. Antioch. 1. Can. 21. & Sardicensi Cap. 1. statuitur, *Nè cui liceat Episcopo de Civitate sua ad aliam transire*: Sixtus tamen III. in hoc dispensavit cum Probo, qui de Cisigua Civit. transivit ad Constantin. Socrates lib. 3. cap. 39. & Baron. an. 434. Concilium Constantinopolit. Act. 10. Can. 15 statuit, nè qui Photio adhæresunt, restituantur in Sedibus suis: Imperator tamen Basilius & Ignatius

Patriarcha rogavere Adrianum Papam, ut cum aliquibus dispensaret. Alii supplicaverunt Stephanum VI. ut dispensatum faceret Fratrem Imperatoris Basilium, qui ordinem Diaconatus à Photio receperat. Stephanus, Juvenis nominatus, ad Sedem Antiochenam elevatus contra Canones Concilii Nicæni, dispensatus fuit à Simplicio ex Epist. suâ ad Zenonem Imper. *De Ecclesia Christiana.* Ex quibus omnibus patet, semper creditum fuisse, Papam posse dispensare de Canonibus Conciliorum. Tertium denique constat, quòd scilicet Concilia non possunt dispensare de Pontificum Decretis, quoniam Synodus 8. universalis Constantin. rogat Pontificem, ut dispenset cum ilis qui Photio communicaverunt, quod denotat ipsos non potuisse dispensare. Ex quibus omnibus liquet Papam esse supra Concilium.

Probatur 4. ex collectione multarum rationum. Primò, Concilium vel est Pastor, vel Ovile; non Pastor, soli enim Petro dictum est, *Pasce oves meas*: Ergo est Ovile, & cùm Ovile agnoscat supra se Pastorem, Concilium debet agnoscere Papam supra se. 2. Papa est supra omnes Prælatos dispersos: ergo etiam est supra illos collectos in unum; illa enim unio non auget jus Prælatorum, maximè cùm potestas Ecclesiastica immediatè sit à Deo, & communicetur Papæ immediatè; & mediante Papa Ecclesiæ & Prælatis, ut probavimus in Disput. præcedenti. 3. Quilibet Episcopus est caput nedum singulorum Diœcesanorum, sed etiam collectionis eorum: ergo Papa est caput nedum omnium Christianorum in particulari,

ſed etiam Eccleſiæ totius: Et cùm caput emineat ſupra corpus, ut diximus in primâ Probat. ideo Papa eminet ſuper Eccleſiam; & ſic eſt ſupra Concilium, quod eſt Eccleſia unita. 4. Si Concilium eſſet ſupra Papam, Papa eſſet Vicarius Concilii, quod eſt falſum, quoniam eſt Vicarius Chriſti, quem ſolum agnoſcit ſupra ſe, unde Can. *Nemo* 9. quæſt. 3. Nemo judicabit primam Sedem: neque enim ab Auguſto, nec ab omni Clero, nec à Regibus, neque à Populo Judex judicabitur. Per omnem autem Clerum, Gloſſa intelligit Concilium. 5. In fine Concilii Sinueſſani ſub Marcellino, *Suprema Sedes à nemine judicatur.* In Rom. ſub Silveſtro Can. ult. *Nemo judicabit primam Sedem.* 6 Ex appellationibus Concilii ad Papam, ſequitur Papam eſſe majorem, cùm appellatio ſemper fiat à minori ad majorem. Gelaſius autem Papa in Epiſtola ad Epiſcopos Dardaniæ ait, *Ad Sedem Apoſtolicam de qualibet mundi parte appellandum eſt; ab illa autem nemo eſt appellare permiſſus.* Quod intelligitur etiam de appellatione à Concilio, ipſe enim ſubdit Romanos Pontifices ſæpè abſolviſſe; quos ligaverant Concilia.

Objicit Vigorius, Papam eſſe filium Eccleſiæ; ergo non eſt ſupra illam. Reſp. eſſe Patrem & Filium diverſo reſpectu; ut baptiſatus enim, eſt filius, & ut Papa eſt pater. Deinde nil repugnat, ſi in mortalibus & ſpiritualibus filius ſuperet patrem ratione authoritatis, ſicut Salomon ſuperavit Bethſabee. Dicit, non eſſe veriſimile, ut Chriſtus ſuam ſponſam Eccleſiam alteri ſubjecerit; cur non ut ejus pudi-

citiam & castitatem conservet contra Hæreses, Schismata & pravos mores; sicut amicus certus de sui amici probitate, sponsam conservandam tradit illi, dùm peregrè proficisci cogitur? Instat, dicendo Papam Schismaticum & Hæreticnm posse deponi à Concilio. Hoc fatemur, quia eo ipso, quod est Hæreticus aut Schismat. indignus est qui Ecclesiam gubernet; hoc enim tantum scandalum adduceret, ut hinc sequeretur ruina animarum. Addit quòd ex appellationibus à Papa ad Concilium, appareat Concilium esse supra Papam. Resp. hoc esse illicitum, ut habetur in 2. probat. Ratio nostra est, quia in causa appellationis appellans, à potestate & jurisdictione ejus à quo appellat, eximitur; & sic non esset amplius in ovili Papæ, & proinde esset extra Ecclesiam, & non Christianus. Deindè, sicut non licet à Rege appellare, quia est Monarcha & Monarchico modo. 1. extremo judicio judicat; sic, cùm Papa sit supremus in Ecclesia Monarcha, igitur extremo judicio sic terminabit causas, ut fas ampliùs non sit ad aliud provocare. Unde Augustinus Serm. 2. de verbis Apostoli contra Pelagianos, ait, *Iam de hac causa duo Concilia missa sunt ad Sede Apostol. inde etiam rescripta venerunt; causa finita est, utinam error finiatur.* Si causa finita sit post judicium Papæ, non est ampliùs locus appellationi ad futurum Concilium, quod postulabant Pelagiani. Sic etiam Optatus Milevitanus contra Donatistas, *Iudicium Melchiadis Papa sententia clausum est.* Lib. 1. contra Parmen.

Objicies 2. causam Donatistarum; quam

damnaverat Miltiades Papa, iterum judicavit Episcopus Arelatensis in Concilio, teste Aug. Epist. 162. Ad Glorium & Eleusium, ubi addit, *Ecce putemus, illos Episcopos, qui Romæ judicaverunt, non bonos fuisse judices; restabat adhuc universæ Ecclesiæ Concilium, &c.* Ergo Concilium generale est supra definitionem Papæ. Resp. ex August. ideo Episc. Arelat. judicasse, non quidem, quia necessarium erat, sed quia sic voluit Imperator, ut acquiesceret Donatistis hoc postulantibus, & videret, si post duplex judicium sanarentur. Resp. 2. ad verba Augustini, quòd non comparet Papam sine Concilio cum Concilio sine Papa, quod nos ipsi facimus; sed Concilium particulare, cui præest Papa, cum Concilio universali, cui etiam præest; & tunc dicit, quod ea quæ gesta sunt in particulari, possint adhuc judicari in generali; maximè in quæstionibus facti particularis; ubi & Papa, & Concilium particulare & generale errare possunt; cum definitio dependeat ex informationibus, ut in quæstione Donatistarum, qui credebant miracula facta in suâ sectâ, esse vera miracula. Dices, ex Matth. 18. *Si peccaverit inte frater tuus, dic Ecclesiæ.* Resp. idest, dic Pastori Ecclesiæ: si est persona privata v. g. quæ peccavit, dic Episcopo; si est Episcopus, dic Archiepiscopo; si est Archiepiscopus, dic Papæ; si est Papa, dic ipsimet charitativè; si non se corrigat, judicium Deo reservandum est: summa enim sedes à nemine judicatur, Si hoc dictum fuerit Petro; nondum erat caput Ecclesiæ.

Objicies 3. In Conc. Constantiensi sess. 4.

definitur Concilium esse suprà Papam, nemine reclamante. Resp. 1. hoc intelligi tempore Schismatis, quo scilicet quilibet Papa dubius est, ut in tempore hujus Concilii, quo erant tres Papæ, Joannes XXIII. Gregorius XII. & Benedictus XIII. non verò loquutum est Concilium de illo tempore, quo Papa est indubitatus, de quo tamen non est nostra quæstio. Resp. 2. Hoc Concilium non fuisse absolutè generale, quia aderat tantùm tertia pars Ecclesiæ, nimirum Prælati qui obediebant Joanni; aberant verò Gregorius & Benedictus, & eorum Prælati. Quòd si dicatur Martinum V. hoc decretum confirmasse: hoc falsum est, quia ipse dixit, se confirmare tantùm ea decreta quæ conciliariter, idest, prævio maturo examine, facta fuerant; istud verò factum est sine ullo examine, & nullo reclamante revera, quia cùm Ecclesia laboraret horrendo Schismate, & nullum tunc posset afferri remedium contra malum tam grave, nisi determinando Concilium esse supra Papam, omnes illicò sine reflectione hoc statuerunt. Dices, Concilium Basileense hoc approbasse Decretum. Resp. hoc Concilium fuisse legitimè inchoatum, sed illegitimè terminatum, ob violentias factas contra fautores Eugenii IV. de quibus in Disp. præced. Deinde, quæ decrevit hoc Concilium contra Pontif. nullus approbavit. Adde quod, ut diximus, hæc revocata sunt in Conc. Florent. & Lateran. ut vidimus in præludio quæstionis.

Quæres, an sit major authoritas Concilii, quàm Scripturæ. Hæretici nobis imponunt,

quòd subjiciamus Scripturam Conciliis & Traditioni; sed hoc esset blasphemiam proferre; Scriptura enim est verbum immediatè revelatum à Deo, in quantùm Evangelistæ scribebant quæ sibi revelabantur, vel saltem impellebantur à Spiritu S. ad scribendum ea quæ audierant & viderant; unde non laborabant in suis libris edendis: Concilia verò non scribunt immediatè à Deo revelata, sed tantùm declarant, quodnam sit verbum Dei scriptum vel traditum; & Patres in Conciliis tenentur conclusiones scrutari cogitando, legendo, & disputando; Act. 15. legitur in Conc. 1. magnam controversiam fuisse factam.

Quæres, an sit major authotitas Concilii vel Papæ, Resp. si Concilium sit legitimum, ut v. g. Concilium Constantinop. 1. quod permisit Papa celebrari, licet non fuerit in illo, nec per se, nec per Legatos, quia tunc celebrabat aliud Concilium Romæ; in eo casu decreta esse æqualis authoritatis, cùm sint æquè infallibilia; & sic Pontifex non potest determinare unum, & Concilium oppositum ejus. Resp. 2. Quòd si Concilium celebretur sine consensu Papæ, tunc hæc quæstio non est proponenda, quia Concilium nullum est: Si verò ad illud miserit Legatos, quibus dissentientibus Patres determinarunt; alii respondent talia decreta esse nulla ante confirmationem Pontificis; alii dicunt, hoc nunquam visum fuisse, quando absuit fraus & dolus, ut in Concilio Ephesino 2. ubi reclamantibus Legatis, approbata est Dioscori sententia pro Eutychianis, sed vi & metu. Alii dicunt, quòd

ſi hoc fieret, & Legati habuiſſent inſtructionem à Papâ, tunc Concilio adhærendum eſſet, ex Hieronymo, Auguſt. &c. ſi verò non habuiſſent inſtructionem, ſtandum eſſet adhuc cum Concilio, donec Papâ ex cathedrâ pronuntiaret. Reſp. 3. Quòd ſi in Concil. Legati cùm minori parte Patrum determinarent aliquid, à parte illorum eſſet ſtandum; cùm conſtet vi orationis Chriſti, Papam & ejus Legatos eſſe infallibiles, non ita de majori parte Concilii ſine Legatis. Unde Canus lib. 5. de Locis cap. 5. *Ubi de fide quæſtio eſt, non ita oportet plurimorum ſequi judicium, nec in Conciliis ſententiam ex numero ſuffragiorum metiri, ſed potius ex gravitate & pondere eorumdem; uſu enim frequenter evenit, ut major pars vincat meliorem.*

CAPUT II.

De Conciliis in particulari.

EA quæ ſpectant ad naturam, diviſionem, & conditiones Concilii legitimi, explicuimus in præcedenti Diſput. Aliquid nobis ſupereſt dicendum de Conciliis in particulari; non quidem de omnibus, quia hoc prolixiùs extenderetur; ſed de ſolis Generalibus, & hoc fiet in præſenti Cap. ſi priùs prælibaverimus aliqua de Conciliis Apoſtolorum.

De Conciliis Apostolorum.

APostolos post Ascensionem Christi multas habuisse congregationes pro necessitatibus Ecclesiæ nascentis, certum est ex Actibus Apost. quatuor tamen præcipuæ numerantur 1. 6. 15. & 21. capp. Harum prima fuit post Ascensionem Dom. Hierosolymis celebrata ad eligendum aliquem loco Judæ Proditoris, cui suffectus est Mathias, ut habetur Act. 1. Secunda habita est etiam Hierosolymis, an. primo post Ascensionem Christi, ante Pauli conversionem quæ contigit eodem anno, ad eligendum septem Diaconos, & satisfaciendum postulationi Gentilium adversus Judæos, quòd viduæ eorum non honorarentur in ministerio, dum eleemosynæ distribuerentur, sicut viduæ Judæorum, Act. 6. Tertia fuit habita Hierosolymis an. 14. post Christi Resurrectionem, in quâ agitata fuit quæstio, an Gentiles conversi deberent recipere Circumcisionem cum Baptismo, Act. 15. in qua convenerunt quatuor Apostoli, Petrus, Paulus, Jacobus & Barnabas, qui vocati sunt in Hierusalem speciali revelatione, ad dirimendam hanc litem. In hoc Concilio Petrus, ut primus Apostolorum, definivit controversiam, dicens, *Viri fratres! quid tentatis Deum imponere jugum super cervices Discipulorum?* &c. posteà Paulus & Barnabas narraverunt quanta Deus fecisset signa & prodigia per eos in Gentibus; denique Jacobus, ut Pastor Urbis Hierosol. narravit iterum populo eadem quæ ante loquutus fuerat Petrus,

dicens, Visum est Spiritui sancto & nobis, nihil imponere vobis oneris, quàm hæc necessaria, *Vt abstineatis vos ab immolatis simulachrorum, & sanguine, & suffocato & fornicatione.* Quantùm ad qualitatem hujus Concilii; aliqui tenent fuisse generale, alii particulare; ego verò dicerem esse generale ratione materiæ, quia agebatur causa fidei toti Ecclesiæ proponenda; ratione verò Congregationis, esse particulare, quia aderant tantùm quatuor Apostoli cum Senioribus; nisi dicere velimus, quòd illi quatuor Apostoli æquivalebant omnibus, propter abundantiam Charismatum; & erant ità infallibiles, ac si omnes convenissent. Quarta Congregatio desumitur ex Act. 21. propter contentionem de legis observatione Judæis ad tempus permissâ, ut cum honore Synagoga sepeliretur, in quâ solus Jacobus convenit cum Paulo, & hoc in Hierusalem, ubi Paulus se purificavit cum aliis.

Præter has Apostolorum Congregationes ex Scrip. desumptas, aliæ habentur ex Historiis authenticis, ut pote illa quæ fuit in obitu B. Mariæ Virginis, in quâ convenerunt omnes Apostoli, ex Nicephoro & pluribus aliis; sicut & illa in qua omnes Apostoli convenientes, Symbolum composuerunt: Dispergendi enim Apostoli ad fidem ubique prædicandam, priùs in Concilium conveniunt; & nè ulla diversitas vera aut apparens inter eos videretur, composuerunt duodecim Canones, seu Articulos, quos Ecclesia vocat Symbolum Apostolorum, de quo loquuti fuimus cap. de Fide. Hoc denique Concilium pro generali haberi

potest, cùm omnis Ecclesia congregata fuerit; & sic Concilium Nicænum non debet dici absolutè primum Concilium Generale; sed Primum inter ea quæ post tempora Apostolorum congregata sunt.

De Concilio Nicæno primo.

OMNIUM Generalium Conciliorum primum fuit Nicænum in Bithyniâ, quod incœpit an. D. 327. & completum est an. 330. an. 15. Pontificatûs S. Silvestri Papæ, & 20. Constantini Imp. in quo 318. Patres convenerunt, tum ut determinaretur quo tempore deberet celebrari Pascha; tùm ut procederetur contra Arium negantem divinitatem Christi.

Arius erat Presbyter Alexandrinus elati animi, qui cùm non posset ad dignitatem, quam ambiebat, pervenire, more Hæreticorum, insolens introducere dogma conatus est contra divinitatem Christi, negans ipsius consubstantialitatem cum Patre. De hoc certior factus Alexander Alexandriæ Episcopus, eum pluries admonuit ut à pravâ opinione resipisceret; sed ex hoc impudentior factus, cœpit apertè suo Episcopo adversari; quòd audiens Imperator Constantinus, de consensu Pontificis convocavit Concilium Niceæ in Bithyniâ, in quo statutum est tempus Paschatis celebrandi, & damnatus est Arius ab universo cœtu, exceptis septemdecim Episcopis, qui ab Imperat. in exilium dejecti sunt; sed ex illis, undecim voce tenus suam sententiam revocarunt; unde Arius cum solis sex relegatus

est. Multi Canones hujus Concilii suppressi sunt ab Arianis, de quibus fidem faciunt Concilium Alexandrinum & Lateranense. Ad hoc Concilium Papa pro Legatis misit Osium Episc. Cordub. quem jam Alexandriam miserat D. Silvester ad pacificandam controversiam, & cum illo missi sunt duo Presbyteri Romani, Victor & Vincentius, qui tres primò subscripserunt condemnationi Arianorum, & posteà S. Silvester convocavit Concilium Romæ, ubi Nicænum confirmatum est.

Ariani Episcopi simulantes se subjici Conc. Nicæno, maximas persecutiones D. Athanasio Catholicæ Fidei Propugnatori intrepido intulerunt; & mortuo Constantino, eò devenerunt insolentiæ, ut possidentes favorem Constantii filii & successoris ejus, nihil omiserint, ut eluderent decreta Concilii Nicæni: Ideò Concilium fecerunt Antiochiæ, ubi damnatus fuit Athanasius super falsas accusationes, à quibus tamen absolutus fuit in Conc. Sardic. Sed posteà, cùm solus Imperii moderator mansisset Constantius per mortem fratrum suorum Constantini & Constantis, ita ipsius mentem perturbarunt Ariani, ut Concilium Generale Mediolani indixerit, sub prætextu pacificationis; in quo se adeò fautorem Arianorum demonstravit, quòd in dutissimum plures ex Episcopis sibi contradicentibus miserit exilium; imò & Liberium Papam, qui acriter sustinebat doctrinam Conc. Nic. cujus loco institutus est Felix, invito populo & Clero Romano. Intereà, dum esset Constantius Sirmii, ibi Concilium coëgit, ad quod evocatus Osius

per violentiam Imperatoris subscripsit, non primæ Patrum confessioni, quæ Catholica erat, sed secundæ, quam corruperant, & quæ erat Hæretica; ex quo facto maximam egit pœnitentiam senex ille centum annorum qui semper pro fide pugnaverat.

Papa Liberius posteà tædio exilii fatigatus, condemnationi Athanasii subscripsit; rediitque Romam, ubi cum Clerus Romanus noluit recipere, sed agnovit pro Papâ legitimo Felicem, qui se verè Catholicum ostendit, ob quod paulo post martyrio coronatus est, & ejus loco Liberius de novo constituitur, postquam detestatus est crimen suum. Quo posito, Constantius videns res suas non multùm proficere, Concilium congregavit, & divisit Prælatos, ita quod quadringenti convenerint in urbe Ariminensi, & ducenti Seleuciæ; isti pro Arianis steterunt, illi verò quæ acta erant in Concilio Sirmiensi, condemnarunt; & ideò multas illis intulit persecutiones Constantius, quibus durantibus, illos corruperunt Ariani, & induxerunt ad subscriptionem Confessionis, quæ Catholica videbatur, & reverà Ariana erat; & ob hoc dicit Hieronymus, quòd mirabatur Universus Orbis, se planè Arianum videre.

Sub Liberio Pontif. Ursacius & Valens hæretici Concilium fecere in Nicæa Civitate Thraciæ, ubi statuentes sua dogmata, insinuare voluerunt hanc esse fidem in Concil. Generali Nicæno congregatam; sed nihil profuit illis tale commentum: derisi sunt enim ab omnibus.

De Concilio Constantinopolitano primo, quod est Concilium 2. Generale.

INTER Concilium Nicænum & Constantinopolitanum, aliud generale celebratum est, nempe Sardicense: Julius enim primus videns Arianos non acquiescere Symbolo Nicæno, imò gravissimam persecutionem commovere in Catholicos, & nolle ad Concilia Romana convenire, aliam viam tentat Concilii Oecumenici ad res componendas; ideo misit Episcopos ad Constantem Occidentis Imperat. tunc Mediolani agentem, ut scribat ad Constantium fratrem suum in Oriente, ad convocandum Episcopos Orientales; quod utrumque factum est, & trecenti circiter Episcopi Occidentales in Urbe Sardicensi convenerunt cum solis 76. Orientalibus, qui adhuc continuò discesserunt à Concilio; nec quicquam dicere voluerunt, donec fautores D. Athanasii excluderentur à Concilio, quod Occidentales passi non sunt: Unde quia in hoc Concil. Orientales suam fidem Arianam retinuere, & Occidentales Catholicam; hoc Concilium censetur communiter partim approbatum, partim reprobatum; & sic non numeratur inter Concilia generalia. In eo non potuerunt impedire Ariani, quin D. Athanasius Sedi suæ Alexandrinæ restitueretur. Celebratum est sub Constantio & Julio I. Osio Cordubensi Episcopo, & Philoxeno, & Archidamo præsidibus. Cùm ergo hoc Concilium non sit omnimodè probatum, loquendum est de 2. generali, quod fuit

Constantinopolitanum primum, an. 383. sub Theodosio Juniore & Damaso Pontif. contra Macedonium Constantinopolitanum Episcopum, qui negabat divinitatem Spiritûs sancti, in quo convenerunt ex diversis Orientis partibus 150. Patres, & nullus ex Occidente; quia eodem tempore Damasus celebrabat Concilium Romæ, ad quod vocaverat Orientales, qui se excusaverant ob diversa obstacula; unde celebrarunt suum Concilium Constantin. ad quod Legatos non misit Damasus, se uniens illis tantum mente, cum non posset corpore: Unde semper hoc Concilium, ut legitimum habitum est in Ecclesiâ; tum quia confirmavit illud Damasus; tum quia propter unionem mentalem Orientalium & Occidentalium, duplex illud Concilium, ut unum acceptum est. In eo quatuor Patriarchæ adfuerunt, nimirum Nectarius Constantin Timotheus Alexandrinus, Melevitus Antiochenus & Cyrillus Hierosolymitanus.

Error Macedonii profluxit ex errore Arianorum; opinio enim Arii fuit, quòd Spiritûs S. esset creatura, scilicet Filii, licet totum certamen Concilii Nic. esset de divinitate Verbi, quam Arius negabat; quia hæc controversia diluenda erat, antequam de divinitate Spiritûs S. moveretur quæstio. Unde dicendum est quòd Hæresis Ariana in tres partes divisa fuerit; nam illi qui relegati sunt in Ægyptum, & qui suum errorem non simularunt, noluerunt postea communicare cum Arianis; imo sustinebant Filium per omnia esse dissimilem Patri; Ariani tenebant Filium non esse consubstantialem

ſtantialem Patri, ſed ipſi ſimilem, non proprietate naturæ, ſed largitate gratiæ. Macedoniani denique dicunt Spiritum ſanctum nihil habere commune cum Patre & Filio, ſed eſſe purè creaturam; Verbi ſcilicet, quoniam *Omnia per ipſum facta ſunt*, & proinde Spiritus ſanctus. Contra hos congregatum eſt Conciliud iſtud, quod confirmavit ea quæ ſtatuta ſunt in Concilio Nicæno, & Symbolum compoſuit omnino ſimile, niſi quòd, ubi Concilium Nicænum habebat ſimpliciter; *Credo in Spiritum ſanctum*, iſtud addidit, *Dominum, & Vivificantem, qui ex Patre procedit*, non expreſsâ perſonâ Filii. Porrò, triginta annis, vel circiter, poſt hoc Concilium, celebrata ſunt Concilia particularia, Milevitanum & Carthaginenſe contra Pelagianos, ubi ſe acerrimum Gratiæ Protectorem oſtendit Auguſtinus.

De Concilio Epheſino primo, Generalium tertio.

ISTUD Concilium tertium inter generalia, fuit celebratum Epheſi ſub Theodoſio Juniore Imperat. & Celeſtino I. Pontifice an. 439. contra Neſtorium, qui admittebat duas in Chriſto perſonas, unam Divinam, aliam Humanam; & ob hoc dicebat D. Virginem eſſe quidem matrem Chriſti, non verò matrem Dei; Unde condemnatus fuit cum ſuis conſortibus à conſeſſu ducentorum Patrum Epheſi congregatorum, inter quos erant tres Patriarchæ, Cyrillus Alexandrinus, qui erat Papæ Legatus, Joannes Antiochenus, qui inito Concilio, cum Cyrillo aliquam difficul-

tatem habuit, eò quòd decretum fuerit factum, antequam adventasset; & Juvenalis Hierosolymitanus.

Nestorius ille, Presbyter Antiochiæ, Ecclesiastes, & postea Præsul Constantinopolit. omnium Hæreticorum se ostendit inimicum, ut suam Hæresim introduceret Primò fecit, ut quidam Presbyter Constantinop. existens, qui Nestorio charus erat, prædicaret publicè contra maternitatem B. Mariæ. Secundò introduxit quemdam Episcopum, Dorothæum nomine, qui in concione proclamavit coram Nestorio spe lucri sordidi: Anathema omnibus qui Deiparæ vocem usurpabant. Attollitur clamor populi, ex quo magis furit Nestorius, qui publicâ voce dicit, *Eum qui spatiis menstruis adolevit, Deum non appellavero*; negabat enim etiam divinitatem filii; *Ne glorieris, ô Iudæe! Deum non crucifixisti, quomodò Maria antiquiorem se peperit!* &c. Cyrillus Alexandrinus, cujus fama & authoritas tunc erat celebris, scribit ad Nestorium, qui inde fit insolentior. De his certior factus Pontifex, numerum Episcoporum colligit, qui Nestorium condemnant, Imperator pacem Ecclesiæ reddere peroptans, Concilium Ephesi indicat, accersitque istic Augustinum; sed paulò anteà discesserat è vivis. Congregatis ergo Patribus ducentis, condemnatur Nestorius, confirmatur Concilium Nicænum pro divinitate Filii, & pro Maternitate Virginis. Composita est oratio à Patribus Concilii, quæ adjungitur salutationi Angelicæ, *Sancta Maria Mater Dei*, &c.

De Concilio Chalcedonensi, quod est quartum generale.

DAMNATA Hæresi Nestorii in Concil. Ephes. alia omnino illi opposita nata est, nempe Eutychetis Archimandritæ, i. præcipui Pastoris Monachorum, qui Constantinopoli & in adjacentibus locis magis contra Nestorium effeibuerant Videns ergo Eutyches, quòd Nestorius divisisset Christum, duas personas in illo admittens, ipse ex adverso volebant tantùm unam in Christo naturam: Nicephorus enim lib. 18. cap. 52. ait, *Duas quidem ante unionem naturas dixit, deinde unitas fuisse; & post unionem, eas in unam naturam abiisse.* Antequam Concilium Chalcedonense esset coactum ad illam Hæresim extirpandam, duo Concilia facta fuerant in Oriente, unum Constantinopoli, quod fuit legitimum, sub Flaviano ejusdem urbis Episcopo; in quo post multas tergiversationes comparuit Eutyches & damnatus fuit. Aliud fuit congregatum Ephesi, authoritate Theodosii Junioris Imperat. quem Eunuchus Chrisaphius in favorem Eutychetis adduxerat. In hoc Concil. præsidebat Dioscorus Patriarcha Alexandrinus; qui ut faveret Euticheti, locum Romani Pontif. usurpavit ex nominatione Imperatoris, & absolvit Eutichetem. Ad illud Concilium deputavit Pontifex Leo I. Legatos, ut resisterent Dioscoro, inter quos erat Flavianus Patriarcha Constantinopol. qui tulit Concilio Epistolam Leonis, cujus lecturam non permisit

Dioscorus, imò introductâ armatorum multitudine cum catenis, coëgit Episcopos ad subscribendum, tantummodò Legatis resistentibus; inter quos Flavianus Romam appellans, tot plagis afficitur, universis Monachis clamantibus, *Occide*; ut ipse moreretur infra tres dies, & anno sequenti Imperator privatus est vitâ & Imperio, in punitionem criminis commissi ab eo, cùm ausus fuerit convocare Concilium invito Pontifice & in eo Legatum Hæreticum Eutychianum constituere. Hoc Concilium Ephesinum II. vocatum fuit Synodus Prædatoria; quia Dioscorus & ei faventes. Prædonum instar, Imperatoris armis fulti, nullo jure servato, omnia egerunt.

Mortuo autem Theodosio, Pulcheria Imperatrix ex votis omnium, Marcianum elegit Imperatorem, quem litteris excitavit Leo Pontifex, ut pacem redderet Ecclesiæ, cogendo Concilium Oecumenicum; quod reverà indixit Chalcedone, in Ecclesia sanctæ Martyris Euphemiæ, ad quod convenerunt 630. Patres ex Oriente & Occidente; & inter illos quatuor Patriarchæ, Dioscorus Alexandrinus, Maximus Antiochenus, Anatholius Constantinop. & Juvenalis Hierosolymitanus; præsidentibus Pontificis Legatis Paschasiano & Lucensio, Episcopis, & Bonifacio Presbytero, qui in primâ actione Synodi petierunt ut Dioscorus non sederet in Concilio, eo quòd authoritatem judicandi surrepserit, Synodum jusserit fieri sine authoritate Sedis Apostolicæ, & Flavianum Legatum Pontificis trucidandum consenserit, quod justum judicaverunt Patres,

Unde ejectus est ex sententiâ Prælatorum. Synodus Nicæna 2. judicata fuit Acephala, Eutyches condemnatus, & Theodoretus Episcopus Cyrensis Act. 8. coactus anathematisare, nedùm doctrinam, sed & personam Nestorii. Et hæc sunt quatuor prima Concilia; quibus censuit Gregorius lib. 1. Epist. 24. tantam adhiberi debere reverentiam, quanta defertur Evangelio.

De Concilio Constantinopolitano 2. quinto Generali.

HOc Concilium celebratum est sub Imperatore Justiniano & Vigilio Pontifice an. 553. vel 556. ut alii dicunt, & in eo convenerunt 288. Episcopi. Vigilius, nec per se, nec per Legatos voluit illi Concilio adesse, licet ibidem versaretur, timens nè aliquid definiretur contra Decreta Concilii Chalcedonensis; fuit tamen pro legitimo habitum, quia ex ejus consensu fuerat congregatum, & confirmatum posteà. In eo condemnatus est Origenes, cum Petro, Anthimo, Severo, & Zoatâ Hæreticis. Renovata sunt Anathemata fulminata in Concil. Ephesino contra Nestorianos. Theodorus Mopsuestanus Episcop. Ybas Episc. Edessenus & Theodoretus Episcopus Cyriensis qui Nestorio faverant, posteà in Sedibus suis restaurati fuerunt, pronuntiato Anathemate contra Nestorium: Sed quia remanserant eorum scripta, quibus multi inficiebantur, ideò in parte congregatum est hoc Concilium ad condemnationem illorum scriptorum,

quæ dicta fuerunt tria Capitula.

Origenes Maneti, Sabellio, Ario, Eunomio, Nestorio ac reliquo Hæreticorum choro se conjunxit. Tenebat 1. inter alia, Deum, habere vim certis finibus terminatam. 2. Filium minorem Patre asserebat, Spiritum sanctum Filio inferiorem, Filium creaturam ac germen Patris, eundemque purè hominem & creaturam. 3. Asserebat animas fuisse ante corpora creatas in cœlo, ubi peccata commisere. 4 Volebat Solem, Lunam, Stellas, & Aquas quæ super cœlos sunt, esse animatas & rationales Virtutes. 5. Quòd in resurrectione corpora hominum rotunda excitabuntur. 6. Quòd impiorum hominum & etiam dæmonum tormenta finem acceptura sint. 7. Post hoc sæculum pro dæmonibus crucifixum iri Christum, &c.

Licet Origenes in hoc Concilio damnatus fuerit tanquam Hæreticus, quod Concilium dicit se venerari Gregorius Magnus lib. 1. Registri, Epist. 24. ad Joannem Constantinop. non defuerunt tamen plurimi ipsum justificantes, inter quos Picus Mirandulæ, in thesibus suis posuit, Rationalius est credere Origenem esse salvum, quam damnatum. Unde in Apologia discutit primò, an Origines hæreticum aliquid scripserit, vel crediderit? Hieronymus affirmat, negat Ruffinus; unde maxima contentio orta est inter illos, ex August. Ratio Ruffini est, quia Origenes lib. 4. habet Epistolam, ubi queritur quòd corrupti fuerint sui libri ab Hæreticis; si hoc autem factum est ipso vivente, quantò magis ip-

so mortuo? 2. quærit, utrùm posito quòd aliquid hæreticum scripserit, scripserit dogmaticè & adhæsivè; an verò tantùm inquisitivè? quod magis probat Picus. 3. quærit an supposito quòd scripserit aliquid hæreticum adhæsivè, in hoc peccaverit; quia potuit scribere aliquid erroneum de rebus non determinatis, & illud submittere Ecclesiæ. 4. quærit, posito quòd peccaverit, utrum numquam pœnituerit; quod affirmat Hieron. in Epist. ad Fabianum Rom. urbis Episc. ipsum pœnituisse. 5. quærit, an dubio manente de ejus pœnitentiâ, credendum sit, ipsum esse damnatum, quod negat; quia Adversariorum esset probare ejus impœnitentiam. 6. concludit Mirandulanus, quòd, si sua opinio sit vera, Patres hujus Concilii nihil aliud voluerint, nisi quòd damnatus fuerit Origenes in sua doctrinâ, quidquid sit de personâ. Præclara addit Vincentius Lirinensis de Origene.

De Concilio Constantinopolitano 3. quod est sextum generale.

HOc Concilium celebratum est an. 681. tempore Constantini IV. dicti Pogonati, inchoatum sub Agathone, & finitum sub Leone II. ubi adfuerunt 289. Patres, qui condemnaverunt errorem Monothelitarum, in Christo unam tantùm voluntatem admittentium; cujus Concilii Legati horum Pontificum Præsides fuerunt. Ut cognoscatur hujus Concilii historia,

Sciendum est, Cyrum Patriarcham Alexan-

quæ dicta fuerunt tria Capitula.

Origenes Maneti, Sabellio, Ario, Eunomio, Nestorio ac reliquo Hæreticorum choro se conjunxit. Tenebat 1. inter alia, Deum, habere vim certis finibus terminatam. 2. Filium minorem Patre asserebat, Spiritum sanctum Filio inferiorem, Filium creaturam ac germen Patris, eundemque purè hominem & creaturam. 3. Asserebat animas fuisse ante corpora creatas in cœlo, ubi peccata commisere. 4 Volebat Solem, Lunam, Stellas, & Aquas quæ super cœlos sunt, esse animatas & rationales Virtutes. 5. Quòd in resurrectione corpora hominum rotunda excitabuntur. 6. Quòd impiorum hominum & etiam dæmonum tormenta finem acceptura sint. 7. Post hoc sæculum pro dæmonibus crucifixum iri Christum, &c.

Licet Origenes in hoc Concilio damnatus fuerit tanquam Hæreticus, quod Concilium dicit se venerari Gregorius Magnus lib. 1. Registri, Epist. 24. ad Joannem Constantinop. non defuerunt tamen plurimi ipsum justificantes, inter quos Picus Mirandulæ, in thesibus suis posuit, Rationalius est credere Origenem esse salvum, quam damnatum. Unde in Apologia discutit primò, an Origines hæreticum aliquid scripserit, vel crediderit? Hieronymus affirmat, negat Ruffinus; unde maxima contentio orta est inter illos, ex August. Ratio Ruffini est, quia Origenes lib. 4. habet Epistolam, ubi queritur quòd corrupti fuerint sui libri ab Hæreticis; si hoc autem factum est ipso vivente, quantò magis ip-

ſo mortuo? 2. quærit, utrùm poſito quòd aliquid hæreticum ſcripſerit, ſcripſerit dogmaticè & adhæſivè; an verò tantùm inquiſitivè? quod magis probat Picus. 3. quærit an ſuppoſito quòd ſcripſerit aliquid hæreticum adhæſivè, in hoc peccaverit; quia potuit ſcribere aliquid erroneum de rebus non determinatis, & illud ſubmittere Eccleſiæ. 4. quærit, poſito quòd peccaverit, utrum numquam pœnituerit; quod affirmat Hieron. in Epiſt. ad Fabianum Rom. urbis Epiſc. ipſum pœnituiſſe. 5. quærit, an dubio manente de ejus pœnitentiâ, credendum ſit, ipſum eſſe damnatum, quod negat; quia Adverſariorum eſſet probare ejus impœnitentiam. 6. concludit Mirandulanus, quòd, ſi ſua opinio ſit vera, Patres hujus Concilii nihil aliud voluerint, niſi quòd damnatus fuerit Origenes in ſua doctrinâ, quidquid ſit de perſonâ. Præclara addit Vincentius Lirinenſis de Origene.

De Concilio Conſtantinopolitano 3. quod eſt ſextum generale.

HOc Concilium celebratum eſt an. 681. tempore Conſtantini IV. dicti Pogonati, inchoatum ſub Agathone, & finitum ſub Leone II. ubi adfuerunt 289. Patres, qui condemnaverunt errorem Monothelitarum, in Chriſto unam tantùm voluntatem admittentium; cujus Concilii Legati horum Pontificum Præſides fuerunt. Ut cognoſcatur hujus Concilii hiſtoria,

Sciendum eſt, Cyrum Patriarcham Alexan-

drinum, volentem renovare Hæresim Eutichetis, damnatam in Concil. Chalcedonensi, docuisse palam, in Christo unam esse tantùm voluntatem & unicam operarionem voluntatis; quod acriter refutavit Sophronius Episcop. Hierosol. Sergius autem Episcopus Constant. qui mente Monothelita erat, res Ecclesiæ pacificare simulans, aiebat non utendum esse voce unius, aut duarum voluntatum, & fidem sufficere de unâ tantùm in Christo persona. Hoc rescripsit Honorio Summo Pontifici, illi persuadens totam difficultatem in hoc consistere, quòd aliqui tenerent esse in Christo duas voluntates contrarias, ex quo concludi poterat, Christum posse peccare. Mentem Sergii, quam sinceram credebat, approbavit Honorius, & replicans illi cum expressâ mentione duarum voluntatum in Christo (ut notatur in Epistolâ ejus, de qua fuimus loquuti, cùm egimus de erroribus quos Hæretici attribuunt Summis Pontificibus) & perfectâ conformitate unius ad alteram, statuit congruum esse, ut juxta sententiam Sergii, nulla fieret mentio unius aut plurium voluntatum. Mortuo autem Honorio, perfidus ille Sergius, litteras Pontificis omnibus manifestans, persuadere voluit, Honorium stare pro Monothelitis, quorum partes ipse publicè tenere cœpit. Cum hæc ergo omnia multum rumorem in populo, & scandalum in Ecclesiâ excitarent, hoc celebratum est Concilium adversus Monothelitas, qui in illo condemnati sunt; sed in eo multa addita fuerunt quæ concernunt condemnationem Honorii, quæ non sunt Catholica;

unde cautè legendum est hoc Concilium, sicut & præcedens, quod jam annotavimus loco superiùs citato.

De Concilio Nicæno 2. Generalium septimo.

QUOD celebratum est contra Iconomachos an. 787. sub Adriano primo, Pont. Constantino IV. Imperat. & Irene ejus Matre, in quo convenerunt 367. Episcopi, Petro Archiepiscopo Romanæ Ecclesiæ, & Petro Monacho Legatis. In tanto pretio habita est hæc Synodus apud Græcos, ut festum diem singulis annis, in die quo absolutum est, agant, scripserint que in Menologio, *Die 12. Octob. Sancta septima Synodi trecentorum sexaginta septem Patrum commemoratio.*

Orientales præcipuè maximam reverà de felici exitu hujus Concil. lætitiam concipere debuerunt; quippe qui gravem persequutionem passi fuerint à suis Imperatoribus Imaginum cultui & picturæ adversantibus. Inter quos fuerunt Leo Isaurus, Leo Armenius, & Copronymus; qui in prognosticum futuræ vitæ, dum baptisaretur, fœdavit puros Ecclesiæ fontes. Huic successit Leo IV. etiam Imaginum infectator, qui brevî mortuus est. Irene ejus uxor pietate clarissima cum filio suo minori ætate Constantino regnare cœpit, religionemque restaurare percupiens, Tarasium excellentissimum Præsulem in Patriarcham Constantinopolitanum restituit, quâ Sede privatus fuerat ab Iconoclastis. Illicò Tarasius ille cum Imperat. scribit ad Adrianum, ut

X v

Concilium indicat & mittat Legatos ; quo nuntio lætius nunquam receperat Pontifex: Unde celebratum est hoc Concilium Niceæ Bithyniæ, ob majestatem primi Concilii contra Hæreticos celebrati.

Hoc tempore Carolus Magnus in eundem finem petiit ab Adriano Pontif. ut in Occidente convocaret Concilium contra Elipandum & Felicem Iconomachos: Consensit Pontifex, Legatosque misit ad Civitatem Francofordiensem, ubi congregati erant Episcopi Franciæ, Italiæ, Germaniæ, & Angliæ: Sed quia Patres hujus Concilii crediderunt Concilium Nicænum non fuisse approbatum à Papâ, & non explicasse quis cultus imaginibus deberetur, an absolutus, vel relativus, ipsum improbarunt aliquo modo; ideo istius Concilli decreta non fuerunt à Pontifice confirmata.

De Concilio Constantinop. 4. Generalium octavo.

ISTUD celebratum est sub Adriano II. & Basilio Imper. an 869. aut. 870. in quo adfuerunt 383. Episcopi, Præsidentibus ex Pontif. Donato & Stephano Episcopis, & Marino Apostolicæ Sedis Diacono. Hoc Concilium totum consistit in depositione Photii falso Antistite Constantin. & restitutione Ignatii ejusdem Patriarchatûs Præsulis.

Ignatius, abdicato Joanne Patriarchâ Constantin. ob Hæresim Iconomachorum, è Monasterio ad illum Patriarchatum evectus est omnium votis, exceptis paucis Episcopis, quo-

rum Ordinationi in Presbyteros restiterat ob crimina illorum. Illis favebat Phorius Secretarius Michaëlis Imperat. qui Patriarchatum affectabat; unde suasit cum alio, nomine Barda, Imperatori, quod in ejus vitam conspiraret; quibus Imperator nimiùm credulus, Ignatium è Sede expulit. & relegavit in exilium; tantisque à Barda affectus est plagis, ut post dentium confractionem se à Patriarchatu demittere coactus fuerit, ejusque loco suffectus est Photius contra Canones, prohibentes ne quis ex sæculari statu ad Prælaturam elevetur.

Clamare cœperunt pro Ignatio populus, Clerici & Antistites; quæ fit ut Imperatoris jussu congregati fuerint aliquot Episcopi, qui ex sententiâ Ignatium deposuerunt; ardentiùs tamen exquisitus est Photius à Clero & Laïcis; unde ad Nicolaum Prædecessorem Adriani requirit Photius, ut confirmetur: sed Pontifex agnoscens illius malitiam, mittit Constantinopolim litteras pro Ignatio restituendo, quæ corruptæ sunt à Græcis, & in favorem Photii versæ; unde Conciliabula fecerunt, & de novo indignum Sede declarant Ignatium. Hoc discens Nicolaus in punitionem tantæ temeritatis, Photium excommunicat, Sede privat, Anathema in consortes pronuntiat, & Censuræ non obediens Photius ab omnibus deseritur; ex quo furens ille contumax, favore Michaëlis Imper. tuguria Eremitarum in Monte Olimpo degentium incendit, congregatque Conciliabulum sub Imperatoris præsidio, in quo Nicolaum Pon-

tificem excommunicat, per subornationem Orientalium, quod dedit initium divisioni Græcorum à Romanis.

Moritur intereà Imperator, cui succedit Basilius; & iste investigans quid fecerit Photius, & quid Pontifex decreverit contra illum, Photium throno decedere jubet, & Ignatium restitui; quod iste facere renuit, nisi accedat judicium Pontificis: Unde Imperator ad Adrianum II. successorem Nicolai mittit, ut definiat causam inter Photium & Ignatium, moxque aliquos convocat Prælatos Pontifex, qui illicò Photium condemnant, & ipse, missis Legatis cum authoritate Apostolicâ, jussit Constantinopoli congregari hoc Concilium, in quo & Photius, & Iconomachi, qui rumorem de novo excitabant, condemnati sunt.

De Concilio Lateranensi primo, & nono inter Oecumenica.

HOc Concilium fuit primum inter illa quæ celebrata sunt in Occidente, propter defectionem Græcorum à fide, & perversitatem Schismatis eorum. Celebratum fuit istud Concilium An. D. 1122. aut 1123. contra Saracenos pro recuperandâ Terrâ sanctâ, & pro concordia inter Sedem Romanam & Henricum V. Imperatorem, qui jura Ecclesiæ usurpabat, sub ipso Henrico Imperatore & Calixto II. Pontif. Locus illius fuit urbs Roma in Palatio S. Joannis Lateranensis, & ob hoc dicitur Concilium Lateranense, in quo convenerunt ad minus trecenti Episcopi, plusquam qua-

dringenti Abbates, plurimi Conventuales Priores, Legati Græci & Romani Imperii, Regum Hierusalem, Franciæ, Hispaniæ, Angliæ & Cypri Oratores, Summique Pontificis Legati. Causa hujus Concilii fuit hæc.

Cùm beneficia Ecclesiæ pinguiora essent, maximè in Germania, Imperatorum aviditas in illis conferendis inhiavit, renitentibus Pontificibus Romanis, præsertim Gregorio libertatis Ecclesiæ propugnatore acerrimo, qui Henricum IV. sacris privavit, quia investituras, seu jus eligendi Episcopos usurpabat cum traditione Annuli & Baculi Pastoralis. Alii Pontificum in hoc efferbuerunt, alii vi & metu toleraverunt, ut Paschalis II. qui ab Henrico V. in carcerem conjectus est, donec idem jus illi concederet. Calixtus tandem II. confirmatâ in Henricum V. excommunicatione, Adalbertum Moguntinum Archiepiscopum suum Legatum in Germaniâ constituit, qui Episcopos, Abbates, Principes & Populum commovens, pro libertate Ecclesiæ tuendâ, ingentem exercitum comparavit: Ex aliâ verò parte celeriùs accedebat Imperator, non cum minoribus militum copiis, ita quòd, cruento certamine lis videretur dirimenda; sed Abbas Urspergensis pacem reddere Ecclesiæ tentans, à Pontifice & Imperatore obtinuit, ut contentio deferretur duodecim Principibus ex utrâque parte electis; tandemque res est composita, Imperator Pontifici obedientiam reddidit, & Pontifex, jure electionum sibi reservato, contulit Imperatori regalia, 1. jus conferendi Episcopis & Abbatibus bona temporalia; & ut

hæc conventio rara haberetur, habitum est Concilium Lateranense primum, in quo remisit Imperator Pontifici jus quod prætendebat in investituras Prælatorum per Baculum & Annulum, & Pontifex concessit illi regalia, quod utrumque factum est an. 1122. nono Calendas Octob.

In hoc Concilio, præter initum fœdus inter Imperat. & Pontif. multa adhuc facta sunt; condemnatus enim fuit Abbas Joachim, qui scripserat in Petrum Lombardum, quem vocabat Hæreticum, quòd diceret Patrem, Filium, & Spiritum S. esse unam summam rem, quæ nec generaret, nec generaretur, dicens in hoc Abbas Joachim, Magistrum Sentent. admittere quantitatem in divinis. Convenerunt insuper Imperator & Pontifex de bello inferendo contra Saracenos. Determinarunt denique Patres de Sede Patriarcharum, ut scilicet post Romanum Pontif. primus esset Constantin. 2. Alexandr. 3. Antioch. & 4. Hierosolimitanus. Canonem vigesimum fecerunt de confessione faciendâ saltem in anno proprio Sacerdoti, vel alteri ex ejus licentia; quinquagesimum quo prohibetur Matrimonium intra quartum gradum inter affines & consanguineos, & sexagesimum tertium, quo declaratur, simoniam committere Moniales, dum aliquid recipiunt (paupertatis prætextû) pro ingredientibus Monasterium; & jubentur excludi tam recipiens, quàm recepta de suo Monasterio in locum arctionis Regulæ, ad agendam ibi perpetuam pœnitentiam, sine spe reversionis,

De Concilio Lateranensi 2. & decimo Generali.

ILLUD celebratum fuit an. 1139. sub Innocentio II. & Conrado III. Hujus Synodi conconvocatæ hæc fuit causa. Mortuo Honorio II. à majori parte Card. electus est Innocentius II. aliqui tamen Petrum Leonis filium potentissimi Civis Romani, pseudo-Pontificem sub Anacleti II. nomine creaverunt, qui propinquorum viribus innixus omnes Basilicas invasit, coëgitque Innocentium cum Cardinalibus Galliam accedere; ubi à Rege Galliæ, Imperatore, Rege Angliæ, & multis aliis Principibus & omnibus Episcopis horum Regnorum agnitus est in legitimum Pontificem; *Illum* enim *meritò recipit Ecclesia, cujus electio sanior inventa est, eligentium numero vincens & merito*, inquit D. Bernardus Epist. 125. Cùm autem noster Innocentius in Italiam reversus esset, Pseudo-Pontifice mortuo, alium sub Victoris nomine suffecerunt Schismatici, qui libero motu se contulit ad Pontificem, Pontificalibus vestibus depositis.

Ipse verò legitimus Papa mox ut Romam rediit, Concilium congregavit universale in Ecclesiâ Lateranensi, ubi mille circiter Patres accessere. In eo rescinduntur acta Schismaticorum; pristina disciplina in Ecclesia restituitur; inhibetur sub excommunicationis pœna, nè manus violentæ injiciantur in Clericum; condemnaruntque Petrus de Bruis, qui tenebat infantes non debere baptisari ante rationis usum, nec alienam fidem prodesse illis qui non pos-

ſunt uti propriâ. Aſſerebat 2. non debere extrui Templa, & conſtructa demolienda eſſe. Negabat 3. Crucem eſſe pingendam, quia fuerat Chriſto in dedecus; unde ipſius ſpecies dehoneſtandæ erant, non venerandæ. Negabat 4. Sacrificium Miſſæ, & nullum Deo offerendum volebat. Tandem eleemoſynas, oblationes & reliqua bona quæ fiebant pro mortuis irridenda. In quibus apparet ipſum Petrum de Bruis eſſe omnium parentem Hæreticorum, qui poſt ipſum vixerunt.

De Concilio Lateranenſi tertio, & generalium undecimo.

ANNO D. 1179. hoc Concilium indixit Alexander III. ſub Imperio Friderici I. contra Albigenſes & Vvaldenſes, nomine Catharos. Albigenſes in Aquitania renovare volentes errores Manichæorum, negando liberum Arbitrium, compoſuerunt exercitum ex centum millibus Militum, qui miraculosè in fugam & deſtructionem poſitus eſt per Montisfortii ducem, qui mille quingentos habebat tantùm Milites; ipſi verò Hæretici in hoc Concilio damnati ſunt. Vvaldenſes autem, aliàs Pauperes de Lugduno, quia omnia bona dabant pauperibus ad exemplum cujuſdam Civis Lugdunenſis inter alios prædivitis, contra Papam, Indulgentias, Purgatorium, & alias Catholicas veritates inſurgentes, illicò damnati fuere in Concil. Lateranenſi.

Non ſolùm hæ extirpandæ Hæreſes dederunt locum huic Synodo, ſed etiam Antipapæ,

quibus favebat Fridericus Imperat. Cùm enim Adrianus Pontifex discessisset è vivis, duo Pontifices creati sunt, Rolandus Senensis scilicet, dictus Alexander III. viginti & uno suffragiis Cardinalium; & Octavianus Romanus qui sub nomine Victoris IV. tantùm à tribus electus est. Ex hoc grave ortum est Schisma; Imperatoris enim operâ, Germania & una pars Italiæ non tantùm Victorem Papam coluerunt, sed ipso etiam mortuo, Guidonem Cremensem & Joannem Victoris successores in legitimos Pontifices agnoverunt. Ex aliâ tamen parte, Gallia, Anglia, Hispania, pars Italiæ, cæteræque Provinciæ, Alexandri partes semper susceperunt. Cùm autem bellum grave suscitatum fuisset Friderico, in quo & debellatus est, cæpit resipiscere, ad pedes Alexandri se subjecit, firmam cum illo stabilivit pacem, & Schisma quod duodeviginti annis duraverat, cessare fecit. Ipse verò Alexander se pacificum videns, Concilium generale convocavit in Lateranensi Basilica, in quo statuit, ad evitanda Schismata futura, nè deinceps quis in legitimum Pontificem haberi posset, nisi à duabus partibus Cardinalium eligeretur.

De Concilio Lateranensi quarto, inter generalia duodecimo.

AD hoc Concilium convenerunt Romam plusquam quadringenti Episcopi, & plusquam octingenti Abbates, & viri in Ecclesiâ illustrissimi, & hoc sub Innocentio III. & Fri-

derico II. Imperat. an. D. 1215. Hoc Concilium celebratum est pro Hæresibus extirpandis, moribus Ecclesiæ reformandis, & bello ineundo contra Turcas, qui Terram Sanctam invaserant. In hoc Concil. adfuerunt Patriarchæ Constantinop. & Hierosolym. Antiochenus morbo correptus adesse non potuit, nisi per Legatum; nec Alexandrinus, nisi per Diaconum suum Germarium, quia ipse erat sub dominio Saracenorum. Legatorum denique fuit ingens multitudo, ut potè Romani & Constantinopolitani Imperatorum, Regum Franciæ, Angliæ, Hungariæ, Hierosolymorum, Cypri, Arragoniæ, aliorumque Principum & Magnatum, sicut & Civitatum; sic Abbas Uspergensis, qui hoc tempore floruit. Ibi etiam de reunione Græcorum & Latinorum actum est. Post orationem Papæ habitam in Concil. ad omnes Prælatos & Legatos Principum, citissimè trecenta millia undique militum congregata sunt, sub diversorum ductu; & hi omnes cruce accincti sunt, ut pareret ipsos bellum inire pro Christo. Primò Antiochiam, deinde finitimas regiones invaserunt, & postremo Hierusalem ceperunt obsidione, in quâ urbe omnium Principum consensu, electus est in Regem Hierosolymorum strenuissimus Dux Gothofredus Bullionius, qui in Urbem primùm irruperat. Regnaverunt ibì Fideles per nonaginta circiter annos, quo tempore elapso, sub Pontificatu Urbani III. & Guidone Rege, capta à Saracenis Hierosolyma occupata fuit.

De Concilio Lugdunensi primo, tertio-decimo Generalium.

DE hoc Concilio à solo Pontifice Innocentio IV. congregato, propter litigium inter ipsum & Imperatorem Fridericum II. nihil ex me dicam, sed audiendus est Matthæus Paris fusius scribens acta hujus Concilii.

Anno Dom. 1245. cùm Dominus Papa Innocentius IV. propter multa pericula quæ imminebant Ecclesiæ, in Galliam se transtulisset, Concilium convocavit apud Lugdunum, ad Vigiliam D. Petri, in majori scilicet Ecclesiâ. Locum ascendit eminentiorem, habens Imperatorem Constantinopol. à dextris, & alios Principes à sinistris. Ex opposito tres Patriarchæ Ordinati fuerunt, Constantinop. Antiochenus, & Aquileiensis, cujus sessioni sese opposuerunt alii, dicentes ejus Sedem esse destructam; hoc tamen composuit Papa. In Navi Ecclesiæ ad dexteram & in eminentioribus locis sederunt Episcopi Cardinales, ex alterâ Cardinales Presbyteri, Archiepiscopi, & Episcopi post eos, & deinde Abbates, Procuratores Capitulorum, Nuntii Regum, & Legati Imperatoris Friderici. Post preces de solito factas orationem habuit Pontifex super verba Prophetæ, *Secundum multitudinem dolorum meorum, in corde meo consolationes tuæ;* ubi ostendit dolorem suum esse multiplicem, propter difformitatem Prælatorum, insolentiam Saracenorum, sævitiam Tartarorum, Schisma Græcorum, & persecutionem Ecclesiæ à Friderico Imperat. Posteà ostendit con-

cordatum factum ab Imperat. munitum Aureâ Bullâ, concessum prædecessori suo Honorio, inquo per juramentum promiserat fidelitatem Pontif. tanquam vassallus domino; fatetur Regnum Siciliæ & Apuliæ esse Patrimonium D. Petri & ab eò teneri in feudum Ecclesiæ, agnoscit Marchiam Anconitanam, Ducatum Spoleti, Exarchatum Ravennæ & aliàs terras esse de temporali dominio Ecclesiæ. Quibus dictis, Judex Thadæus Imperatoris nuntius respondit ad omnia allegata cum eloquentiâ tali, ut grata fuerit omnibus ipsius responsio; ad quam Papa replicans, convicit omnes de verâ persecutione Imper. in Ecclesiam. Prælati posteà insurrexerunt contra Imperatorem, probantes ipsum velle Ecclesiam reducere ad paupertatem primitivæ Ecclesiæ, ut ipse gauderet bonis illius. Unde Pontifex, post institutionem Octavæ Nativitatis B. Mariæ, post quædam decreta pro Terrâ sanctâ recuperandâ, post condemnationem Hæresis Albigensium & Valdensium, primò ore tenùs pronuntiavit excommunicationem in Imperat. quam confirmavit scripto; quod legerunt Patres in Synodo, non obstante appellatione Thadæi ad futurū Papam & Conc. Post excommunicationem illam, privavit Papa Imperatorem suo dominio, & Henricus Lantgravius accepit Imperiū precibus Papæ, inquit Albertus Stadensis. Porrò lectâ sententiâ excommunicationis, surrexit Pontifex, incepit, *Te Deum laudamus*, dissolutumque est Concilium. In hoc Concil. determinatum est, quòd Cardinales Pileo Rubro uterentur ad designandam eorum constantiam in Fide sustinendâ.

De Concilio Lugdunensi secundo, quarto decimo Generalium.

GREGORIUS Decimus, sub Imperio Rodolphi convocavit hoc Concilium, anno Domini 1274. in quo plusquam mille Patres, & inter eos, plusquam septingenti ad minus convenerunt Episcopi, inter quos fuit D. Bonaventura, qui multum contulit cum aliis Minoritis ad unionem Græcorum cum Latinis. D. Thomas autem in itinere morbo correptus, mortuus est. Hujus Concilii Historia habetur ex Luca Vvaldingo.

Injuncto primùm jejunio trium dierum à Pontif. tum Episcopis, tum Capellanis suis, primo die post Kalendas Maii anni 1274. sedibus præparatis in majori Ecclesia S. Joannis, & omnibus suum locum tenentibus, Pontifex in prima sess. triplicem causam hujus Concilii declaravit; nimirum subsidium Terræ sanctæ, unionem Græcorum, & morum reformationem. Pro Græcorum unione misit Pontifex quatuor Minoritas ad Michaëlem Imperator. Constantinopolitanum & Andronicum filium ejus, ut testatur ipsemet Imperator in Epistola quam scripsit ad Gregorium X. sub Sigillo Aureo, in qua se Fidem Romanam profiteri testatur, mediatione horum Fratrum Minoritarum.

Ante tertiam Sessionem hujus Concilii, litteras accepit Pontifex à Minoritis de suo adventu cum Legatis Græcorum, ad quas summè gavisus est Papa; unde fecit convocari

omnes Prælatos, & coram ipsis sermonem habuit Cardinalis Bonaventura, assumpto pro themate, *Exurge Hierusalem, sta in excelso, & circumspice ad Orientem; & inde collige filios tuos ab Oriente usque ad Occidentem*, Baruch. 5. & concione habitâ, lectæ sunt prædictæ litteræ Minoritarum, asserentium se prope esse. Et reverà paulò post advenerunt illi Fratres cum Nuntiis Imperatoris Michaëlis Paleologi & filii ejus Andronici, nec non & Prælatorum universæ Græciæ, quibus obviàm fuerunt omnes Prælati Concilii, Vice-Cancellarius Papæ, & tota Cardinalium familia, qui omnes conduxerunt Græcos ad Palatium Pontificis: Papa verò stans in aula Palatii cum suo comitatu, illos benignè ad osculum pacis recepit, & Græci significaverunt in omnium conspectu, se venisse ad omnimodam obedientiam suæ sanctitati præstandam, profitendum Ecclesiæ Romanæ Primatum, & porrigendum Imperatoris Diploma, in quo Fidem Catholicam se profiteri testatur, juxta instructionem, quam illi dederant Pontificis Legati, Minoritæ scilicet.

Misit cum sua Epistola Imperator confessionem suæ Fidei ad Concilium, juxta instructionem quam ad illum misit Summus Pontifex, & cum litteris Imperatoris alias præsentaverunt Legati, à Prælatis Græciæ, inter quos viginti sex Metropolitani Fidei Rom. Ecclesiæ subscripserunt & unioni cum illâ. Non potuit tamen induci Josephus Patriarcha Constantinop. ut aliis consentiret, contendens suam Sedem esse primam; sed Prælati Græciæ promi-

ſerunt in ſuis litteris, quòd ſi immobiliter ſe haberet, tunc ipſum à Sede ejicerent. Poſt quædam colloquia, propoſita eſt Nunciis Græcorum norma Fidei Romanæ, quam profiteri debebant, ſuo & illorum nomine quorum gerebant vices, quod libenter acceptarunt; unde in die Apoſtol. Petri & Pauli ſolemne ſacrum fecit Pontifex, & D. Bonaventura egregium habuit ſermonem de pace ineundâ & puritate Romanæ Fidei; & ſtatim cantatum eſt Symbolum Fidei Conſtantinopolitan. & dum ventum eſt ad articulum de Spiritu S. Græci cum Latinis lento cantu pronuntiaverunt, *qui ex Patre Filioque procedit.* Quo facto Germanus olim Patriarcha Conſtantin. Nuntius & conſanguineus Imperatoris, Archiepiſcopi, & alii Græci, gratias egerunt D. Papæ, qui ſtatim Miſſam proſequutus eſt.

Fratres Minoritæ prædicti, ſcilicet F. Hieronymus de Aſculo, Frat. Remundus Berengar, F. Bonagratia & F. Bonaventura de Mugello, induxerunt Tartaros ad idem fœdus ineundum cum Eccleſiâ Romanâ; unde ad Concilium adduxerunt eorum Legatos, quibus obviam fuerunt Cardinales, deductique ad Aulam Pontificiam, ubi agebant Prælati de rebus Concilii; ſummo cum honore recepti ſunt. Interim cum dolore omnium moritur D. Bonaventura, quem Sixtus IV. & V. Pont. dicunt fuiſſe Præſidem in Concilio iſto; quod tamen verum eſſe non poteſt, cùm ſemper adfuerit Gregorius; ſed in privatis colloquiis, quæ fieri ſolebant tanquam præparatoria, nè res indiſcuſſæ proponerentur in Concilio, ſemper primas tenuit,

Tanta autem in hac Synodo præstitit Ecclesiæ; ut omnium sibi conciliaverit animos; præsertim Græcornm, qui ipsi dederunt nomen Eutichii, quod est eruditionis & sapientiæ elogium; ipsi enim profectò debetur pacificatio inter Græcos & Larinos: unde in Concilio præsenti Pontifex creaverat illum Cardinalem Episcopum Albanensem, quod nunquam contigerat, ut quis fieret Cardinalis Episcopus antequam esset Cardinalis Presbyter. Omnes Prælati cum Papa illius funus decorarunt præsentiâ suâ, sicut & Imperator Constantinopolitanus, quod vix unquam compertum est. In hoc Concilio multùm agitata fuit quæstio inter Græcos & Latinos de processione Spiritûs S. ubi mira egit & dixit D. Bonaventura; tandemque determinatum est, ut diximus, ipsum esse à Patre, & Filio, tanquam unico principio.

De Concilio Viennensi, generalium quintodecimo.

ANNO 1311. celebratum est hoc Concilium Viennæ in Delphinatu, sub Papa Clemente V. Philippo Pulchro Francorum Rege, & Henrico VII. Imperat. De hoc Conc. loquens S. Antonius 3. part. Hist. Tit. 12. cap. 3. dicit, *Clementem qui promotus fuerat ad instantiam Regis Galliæ, promisisse illi in sua promotione, quòd deleret Bonifacium VIII. ex Pontificum numero, qui illum Regem excommunicaverat, & Regnum dederit primo occupanti; ubi Rex prætendebat ostendere Papam esse Hæreticum.* His numquam assentiri voluit Concilium, imò declaravit

declaravit, Bonifacium fuiſſe ſemper legitimum Pontificem; unde Papa, cùm non poſſet ſua promiſſa adimplere, declaravit decreto Concilii, omnes proceſſus, quos fecerat Bonifacius in Regem, fore nullos, nec intuitu illorum ullam unquam pœnam aut detrimentum futurum, nec Regno, nec Regi, nec ejus filiis. In hoc Concil. pluſquam trecenti Epiſcopi undequaque adfuerunt.

Templariorum Ordo penitus deſtructus fuit in hac Synodo; conſtitutio facta pro celebrando feſto Corporis Chriſti Feriâ 5. poſt Octavam Pentecoſtes; & condemnati Fratricellorum, ſeu Begardorum & Beguinarum errores, Virorum & Mulierum Germaniæ, qui contumaciter aſſeverabant, 1. Quòd homo poſſet tantam perfectionem acquirere, ut fieret impeccabilis. 2. Quòd poſt talem perfectionem, non oporteret ampliùs homini orare, nec jejunare. 3. Quòd tales non ſint ampliùs ſubjecti obedientiæ, nec Eccleſiæ præceptis. 4. Quòd homo totalem beatitudinem poſſit ſibi in hac vitâ comparare. 5. Quòd anima non indigeat lumine gloriæ ad Deum videndum. 6. Quòd exercere actus virtutum, ſit hominis imperfecti. 7. Quòd oſculum mulieris ſit peccatum, dum ad illud non inclinat natura; & quòd actus carnalis, ſeu ſimplex fornicatio non ſit peccatum, dum tentatur exercens 8. Quòd in elevatione Corporis Chriſti non debeat homo perfectus reverentiam exhibere, quia perfectioni ſuæ detraheretur, ſi ob hoc ab altitudine contemplationis ſuæ deſcenderet.

Begardi & Beguinæ multis nominibus inſi-

gniti sunt, ut pote Fratricelli, Fratres de paupere vita, Bisochi, Fratres Ordinis Apostolorum, & Dulciniſtæ, à quodam Dulcino Novarienſi, quem ſex millia hominum ſecuti ſunt. Anno 1305. Bzovius pauperculæ S. Franciſci Familiæ ſemper infenſiſſimus eos dixit fuiſſe Fratres & ſorores Ordinis Tertii D. Franciſci; ſed de errore & mendacio arguitur ab omnibus. Quantum ad ipſum Clementem V. qui hos Hæreticos condemnavit, agebat in Galliâ, & jam inde ab hoc tempore, hoc eſt, Anno 1305. tranſlata eſt Sedes Pontificia ab urbe Româ Avinionem Galliæ urbem, quam à Rege emit Clemens VI. & ipſa Sedes manſit Avinioni ad ſeptuaginta & quatuor annos. Clementinæ, Conſtitutiones Apoſtolicæ in jure Canonico inſertæ ortum habuerunt ab illa Synodo.

De Conciliis Conſtantienſi & Baſileenſi partim approbatis, & partim reprobatis.

QUONIAM in hac Diſput. mens fuit tantùm agere de legitimis Conciliis totaliter approbatis, quæ ſunt octodecim numero, ideo potuiſſemus abſtinere à ſermone horum, quæ partim approbarunt & partim reprobarunt Pontifices; ſed quia in illis aliquid conſideratione dignum eſt, concernens ſuperioritatem Concilii, vel ejus inferioritatem, reſpectu Papæ, ideò de illis mentionem aliquam facere debuimus, non obſtantibus dictis noſtris in quæſt. 9. de Summi Pontif. infallibilitate & quæſt. 7. diſp præcedentis.

Concilium Constantiense ubi trecenti Episcopi convenerunt, & plusquam septingenti Patres, inchoatum fuit anno 1414. sub Joanne XXIII. & finitum an. 1418. sub Martino V. Hoc Concilium fuit generale, quia congregatum fuit ad tollendum Schisma; divisio enim Cardinalium tres instituit Pontifices, nimirum Joannem XXIII. Benedictum XIII. & Gregorium XII. Fuit partim approbatum, in condemnatione nimirum Vvicleffi, Joannis Hussii, & Hieronymi Pragensis; & partim reprobatum, in hoc scilicet, quod in primis Sessionibus Papam inferiorem Concilio declararunt. Unde, cum dicitur Martinum V. legitimum Pontificem, ejectis tribus illis Pontificibus, approbasse acta hujus Concilii; respondetur, approbasse quidem ea quæ sunt *conciliariter* acta; id est, prævio & maturo examine, quod factum non fuit in hac determinatione, ad quam omnes sine ulla perquisitione convenerunt, videntes nullum reperiri modum expeditiorem ad impedienda Schismata, nisi declarando Concilium esse supra Pontificem. Videantur quæ diximus quæst. 9. de Summo Pontif. & quæst. 7. disp. præcedentis. Porrò quæ facta sunt contra Pontif. in hoc Concilio & in Basileensi, revocata sunt in Conciliis Florentino & Lateranensi.

Concilium Basileense sub Martino V. & Eugenio IV. celebratum est, anno D. 1431. Inchoatum fuit Senis sub Juliano Cardinale S. Angeli, præside, & justis de causis Basileam translatum. Hoc Concilium fuit Oecumenicum, ut potè indictum à Sum. Pont. qui ad il-

lud delegavit. Talem Legationem approbavit Eugenius IV. post obitum Martini V. sicque inchoatum est Concilium Basileæ jussu Eugenii, ad quod ex omni parte quamplurimi convenerant Episcopi. Cùm autem ipse videret, Patres suscitatos ab aliquibus Principibus, sub prætextu reformandæ Ecclesiæ, plurima Romanæ Ecclesiæ tollere privilegia, statim suum Legatum revocavit, Concilium dissolvi jussit, & Ferrariam transtulit. Interim licet Episcoporũ plurimi abierint cum Legato, proinde Concilium fuerit dissolutum; alii remanentes sub præsidio Cardinalis Arelatensis, qui sibi præsidendi munus assumpserat, deposuerunt Eugenium, loco ipsius substituentes Amedeum Eremitam, dudum Sabaudiæ Ducem, sub nomine Felicis IV. qui posteà, mortuo Eugenio, suum Pontificatum ad quem evectus fuerat invitus, cessit Nicolao V. successori Eugenii; ipse verò ad pristinum Eremum se contulit. Hoc Concilium nihil habet ratum, nec probatum, nisi quasdam constitutiones pro Beneficiis, quas, pacis caus, approbavit Nicolaus V. Reliqua verò quæ in aliis Conciliis non sunt definita, reprobavit, juxta Prædecessoris sui sententiam; & sic quæ in hac Synodo sancita sunt contra Pontificem, nullum pondus habent.

De Concilio Florentino, quod fuit sextumdecimum inter Generalia.

DUM videret Eugenius IV. perversam intentionem aliquorum Concilii Basileensis, Episcopos ab illâ Synodo & Legatum avo-

cavit, præcipiendo ut Concilium dissolveretur. Videns autem ipsum continuari, anno 1439. congregavit aliud Concilium Ferrariæ oppositum Basileensi, quod Concilium posteà translatum est Florentiæ. & in illis actum est de unione Græcorum cum Latinis; ipsi enim suum Schisma renovarant ob Processionem Spiritûs sancti à Filio, ob additionem factam hujus particulæ, *Filioque*; ob ignem Purgatorium; ob Principatum Papæ; ob azymum vel fermentarum panem; ob transsubstantiationem panis, &c. In omnibus controversiis convenerunt Græci cum Latinis in Concilio isto, in quo decantatum est Symbolum ab utraque Gente, cum hac additione, *Filioque procedit*, quæ ter Græcè, ter Latinè repetita est. Quantùm ad azymum aut fermentatum panem, determinatum est in utroque consecrationem posse fieri, & sic servandùm uniuscujusque Ecclesiæ usum.

In ultimâ Sess. Joseph Patriarcha Constantinopolitanus morte subitâ obiit; sed ante mortem scripsit se agnoscere Pontificem Veteris Romæ habere jure merito Primatum Ecclesiæ totius, seque totaliter esse in Fide conformem Ecclesiæ Romanæ, quod scripsit 8. Junii anno 1439. in urbe Florentiæ. Intereà advenerunt paulò ante finem Concilii, Legati Patriarchæ Armeniorum, petentes suam Ecclesiam uniri cum Romanâ, fidem ipsius & Decreta Concilii Florentiæ piè & sincerè amplecti volentes. Paulo post finem hujus Concilii an. 1453. post diutinam obsidionem cepit Mahometes urbem Constantinopolim; ubi tan-

tam exercuit crudelitatem, ut nulla oratione explicari valeat. In hoc Concilio actum est specialiter de materiâ & forma Sacramentorum. Sessiones sexdecim hujus Concilii, primæ scilicet, celebratæ sunt Ferrariæ, cæteræ verò Florentiæ usque ad vigesimam quintam, quæ fuit ultima. His omnibus expletis, litteræ Unionis factæ sunt, quibus Joannes Palaologus Imperator, Patriarchæ, & alii Ecclesiarum Orientalium Prælati subscripserunt, sicut & Occidentales.

De Concilio Lateranensi quinto, decimo-septimo Generalium.

INITIUM duxit hoc Concilium an. 1512. sub Julio II. & Leone X. imperante Maximiliano; finitum est autem an. 1517. Julius II. in suâ electione promiserat se Concilium celebraturum pro reformandâ Ecclesiâ & pace componenda inter Principes Christ. juxta Concil. Constant. in quo determinatum fuerat, ut quolibet decennio convocaretur. Requisitus autem de hoc multoties, vel non potuit, vel non voluit illud convocare; unde quidam Cardinales Concilium celebrarunt apud Pisas, convocatis omnibus Episcopis, tanquam ad generale Concilium. Hoc videns Pontifex, indixit Concilium Romæ apud Lateranum contra Conciliabulum Pisanum, sicut Concilium Florentiæ fuit contra Basileense indictum. Primò rationem reddidit Pontifex de Concilii dilatione, propter exercitum Julii II. & Imperatoris, & exercitum Ludovici Regis

Francorum, qui prope Civitatem Ravennatem conflictum habuerunt. 2. Legitur Bulla in qua Concilium Pisanum & Acta ejus irritata fuerunt. 3. Moritur Julius II. post Sess. 5. 25. Febr. anno 1513. & eodem anno Martii 11. electus est Cardinalis de Medicis sub Leonis decimi nomine. Sub eo in Sess. 6. fit electio 24. Prælatorum, qui adsint Papæ cum Cardinalibus in negotiis pertractandis. 4. Leguntur litteræ subscriptæ à Cardinalibus, qui Concilium Pisanum congregaverant, in quibus abjurant Schisma quod fecerant, fatentur se malè egisse, veniam de hoc expetunt, & pristinæ dignitati restituuntur in Consistorio secreto, venientes ad Papam, tanquam simplices Cleri. 5. In Sess. 10. die 4. Maii anno 1515. præsidente Leone X. approbantur Montes pietatis.

De Concilio Tridentino generalium ultimo.

Hoc Concilium, quod multas & longas habuit interruptiones, inchoatum est an. 1545. & finitum an. 1563. temporibus Caroli V. & Ferdinandi primi, sub Pontificatu Pauli III. cujus Legati erant Joannes Maria Cardinalis Episcopus Prænestinus, Marcellus Cervinus Presbyter Cardinalis Tit. S. Crucis in Jerusalem, & Reginaldus S. Mariæ in Cosmedin Diaconus Cardinalis. Continuatum est Concilium sub Julio III. Pontif. cujus vices tenuerunt Marcellus Crescentius Presb. Cardin. Sebastianus Pighinus Archiepiscop. Sipontinus, & Aloisius Lipomanus Episcop. Veronensis. Denique consummatum est Concil.

ſub Pio IV. cujus nomine præſederunt Hercu-les Gonzaga Preſbyt. Card. Hieronymus Seripandus Presbyt. Cardin. Joannes Moronus Cardin. Epiſcop. Ludovicus Simoneta Presb. Cardin. Marcus Sitiens Diaconus Cardin. & Bernardus Navagèrius Presbyr. Cardin.

Poſt quam multoties deſiderata fuit hæc Synodus, ad extirpandam Lutheranam Hæreſim in Germaniâ maximè graſſantem, anno 1537. indicta tandem fuit Mantuæ à Paulo III. ſed quia Dux nimium poſcebat pecuniam pro militari præſidio, ad tuendam urbem contra exteros, indictum eſt anno ſequenti Vincentiæ, quod acceptare noluerunt Veneti, quia nuper pace initâ cum Solimano, timuerunt nè Solimanus præſumeret, Venetos omnes Chriſtianos Principes in hoc Concilio excitaturos contra ipſum. Tandem an. 1541. celebrari juſſum eſt Tridentini, ubi reverà initium duxit anno 1545. ſed an. 1547. tranſlatum eſt Bononiam ob intemperiem aëris & morbos graves; ubi interrumptum fuit poſt ſeptimam Seſſionem, per quadriennium, & deinde celebaatæ ſunt poſtea adhuc tres aliæ Seſſiones ſub Paulo III. in illâ urbe Bononiâ. Mortuo autem hoc Pontifice, reſumptum eſt Concilium Tridenti ſub Julio III, ubi celebratæ ſunt ſex Seſſiones, à decima ſcilicet uſque ad 16. incluſivè, & poſteà ſuſpenſum eſt Concilium ad an. 1561. quo tempore ſub Pio IV. Julii III. ſucceſſore celebrari cepit, ac deniquè ſequenti anno conſummatum eſt, & ſub hoc Pontif. factæ fuerunt novem Seſſiones; in toto enim Concilio viginti quinque celebratæ ſunt; decem ſub Paulo III.

ſex ſub Julio III. & novem ſub Pio V. De Luthero, Calvinos, & aliis Hæreſiarchis jam dictum eſt.

CAPUT III.

De Conciliis particularibus.

ÆQUUM eſt ut à generalibus Conciliis ad particularia deſcendamus; non quòd de omnibus loqui mens noſtra ſit, ſed ut ſaltem deprincipalioribus dicamus aliqua. Per particularia Concilia illa intelligimus quæ non ſunt Oecumenica ſeu Generalia, ſed vel Nationalia aut Provincialia dicuntur. Porrò, ut jam inſinuavimus, Concilia Nationalia ſunt illa quæ indicantur à Patriarchis ſeu Primatibus, & in quibus conveniunt Prælati illus Patriarchatûs vel Primatiæ. Provincialia verò ea ſunt quæ ab Archiepiſcopis congregantur & ex Epiſcopis componuntur Suffraganeis.

De Conciliis particularibus primi ſæculi.

IN primo ſæculo multoties convenerunt Apoſtoli, ut diximus initio capitis præcedentis; ſed conventio quæ facta eſt ſub D. Petro an. Chriſti nati 51. contra Cerinthum ſolemnior eſt inter alias; unde ab aliquibus vocatur Concilium generale, ab aliis ſaltem Nationale, aut Provinciale. Videantur quæ jam dicta ſunt de illo Concilio.

Ideò celebratum est Concilium hoc Jerosolymit. ob dissensionem ortam inter Christianos Antiochiæ, quorum aliqui noviter de Judaïsmo conversi credebant observandam esse legem Mosaïcam cum Christiana, & hujus dissensionis Author fuit Cerinthus ex Epiphanio. Tostatus in 17. Matth. quæst. 13. putat Jacobum protulisse definitivam sententiam, in quantùm erat Jerosolymorum Episcopus, quod falsum est; fuit enim Petrus qui pronunciavit, ut probavimus in fronte cap. præced. Nam in quocumque Diœcesi reperiatur Pontifex, præsidet, & subditos habet Episcopos. Porrò ut executioni demandatetur Concilii hujus definitio, missi sunt qui eam deferrent ac promulgarent Antiochiæ.

Fuit aliud Concilium in hoc sæculo Antiochiæ celebratum sub D. Petro anno 57. in quo præ cæteris determinatum est ut homines credentes in Jesum Christum, qui anteà vocabantur Discipuli, Christiani deinceps appellarentur. Multiplici autem ratione vocati sunt Christiani, à Christi nomine, non Jesuitæ à nomine Jesu; quia scilicet nomen Jesu est Hebraïcum, & nomen Christi est Græcum; undè quia mutatio nominis Discipulorum in nomen Christianorum facta est in Græcia & non in Judæa, nempè Antiochiæ, ideò potiùs dicti sunt Christiani, quàm Jesuitæ. Deindè, nomen Jesu respicit divinitatem, idem est enim Je[illegible]c Salvator, & salvare ad Deum pertinet; nomen autem Christi est nomen humanitatis, nam Christus idem est ac unctus (divinitate scilicet) unde cùm Christiani sint

uncti unctione Baptismi & Confirmationis tanquam milites, ideò jurè hoc nomine vocantur Christiani.

De Conciliis secundi sæculi.

TRIA prima fuerunt, ***Romanum*** sub Victore Papa an 198. ***Palestinum*** eodem anno, & ***Ponticum*** pariter. In illis determinatum fuit Pascha celebrandum esse, non quarta-decimâ Lunâ Martii more Judæorum, sed die Dominicâ post illam quartam-decimam diem Lunæ, prout tradiderunt Apostoli. An. eodem Asiatici celebrarunt Concilium, vocatum *Asiaticum* in quo determinarunt celebrandum esse Pascha quarta decima die primi Mensis, etiamsi in Dominicam non incideret: sed per Victorem Papam hoc Concilium reprobatum est, & per Concilium Nicænum. Concilium *Gallicum* celebratum est sub Iræneo Lugdunensi Episcopo tempore Victoris Papæ, in quo statuerunt Prælati die Dominicâ sequenti quartam-decimam Lunæ Martii celebrari debere Pascha.

De Conciliis Tertii sæculi.

CONCILIUM *Africanum* sub Zephirino celebratum est an. 217. Tertullianus enim, dum adhuc verus esset Catholicus, volens omnia quæ sunt hæreticorum, dejici ab Ecclesia, persuasit Agrippino Carthaginensis Ecclesiæ Episcopo, Baptismum ab hæreticis collatum esse invalidum & reïterandum consequenter; undè Agrippinus Numidiæ & Africæ Episcopos

Y vj

in Africam convocans, de consensu Patrum affirmavit iterandum esse Baptismum hæreticorum, sed hoc Concilium reprobatum est à Summo Pontifice Stephano I. Concilium *Africanum* seu Carthaginense, convocatum fuit anno 258. à D. Cypriano, qui sicut Agrippinus, sentiebat rebaptisandos esse conversos ab hæreticis, & sic pleniorem conventum Episcoporum convocavit, nimirum 70. ubi statutum est tale Baptisma esse iterandum: sed denuò hoc Concilium reprobavit Stephanus, quod audiens Cyprianus incunctanter majorem numerum Episcorum congregavit ex Mauritania, Africa & numidia usque ad 85. qui recenter pronuntiaverunt nec verum Baptisma, nec veram remissionem peccatorum posse ab hæreticis conferri. Quod rursùs in Concilio Romano reprobavit Pontifex Stephanus. Ab hac opinione resilierunt posteà, tum Cyprianus, tum alii Episcopi. Et in Concilio Nicæno generali primo determinatum est Baptisatos ab hæreticis rebaptisandos non esse. Concilium *Arabicum* celebratum fuit sub Fabiano Papa, anno 249. contrà hæreticos animas hominum mortales esse affirmantes, cum corporibus extingui, & in novissimo die resuscitari cum illis. Doctissimè hos hæreticos expugnavit Origenes. Concilium aliud celebratum fuit Carthagine, anno 254. sub Cypriano Episcopo tempore Cornelii Papæ ob hæresim Novati Romanæ Ecclesiæ Presbyteri, qui docebat non recipiendos esse ad absolutionem Fideles qui in persecutione fidem negaverant quantumvis essent pœnitentes. In hoc Concilio determinatum

est ut lapsi ad Pœnitentiam admitterentur, non verò ad Communionem, nisi post tempus pœnitentiæ peractum. Concilium *Romanum* primum celebratum, anno 254. tempore Cornelii Papæ præcedens Decretum confirmavit, addendo quod Sacerdotes lapsi, prævisâ pœnitentiâ & satisfactione, in Ecclesia recipiantur, sed ad Communionem reducantur laïcam. Concilium Romanum secundum, anno 255. sub Concilio Papa condemnavit Novatianum. Concilium Africanum an. 257. sub Stephano Papa excommunicavit Geminium post mortem; quia ex hac vita discedens Fortunatum Presbyterum testamento suo filiorum tutorem nominasset; sed potiùs dicendum est, quòd Concilium eum excommunicatum declaraverit, quia in hoc excommunicationem incurrerat latam à præcedenti quodam Concilio Africano. Aliud Concilium *Africanum* celebratum est, anno 258. sub eodem Papa contrà Basilidem & Martialem Episcopos, qui dejecti fuerant à suis sedibus propter abnegationem dei, & in illis restitui prætendebant. Concilium aliud fuit celebratum *Romæ*, anno 263. sub Dionysio Papa, in quo alius Dionysius Alexandrinus Episcopus justificatus fuit de Sabellianismo, quod illi imputabant Pentapolitani. Concilium *Antiochenum* bis celebratum est contra Paulum Samosatenum, qui Christum purum hominem dicebat, anno scilicet 266. & 272. Concilium *Narbonense* celebratum fuit, an 230. in quo per miracula Paulus Episcopus Narbonensis probavit suam innocentiam contrà duos ex Diaconis suis qui

clanculùm calceamenta muliebria projecerant in ejus cubiculum. Concilium *Lugdunense* fuit celebratum anno 258. contrà Martianum Arelatensem Archiepiscopum, qui infectus erat errore Donatiani; undè Faustinus Archiepiscopus Lugdunensis metuens nè tale venenum inficeret suas oves, Concilium hoc indicavit; in quo scripserunt Prælati ad Summum Pontificem, ut Martianum ejiceret è throno.

De Conciliis quarti sæculi.

CONCILIUM *Romanum* sub Melchiade convocatum est contrà Donaristas, an. 313. ferre non valentes ordinationem Cæciliani ad Episcopatum Carthaginensem, cui præficere volebant Schismaticos. Concilium *Arelatense* celebratum est tempore Constantini & Silvestri Papæ primi, in causa Donaristarum qui à Papa Melchiade ad hoc Concilium appellaverant; sed talis permissio illis data est, non ex rigore juris, sed ex indulgentia, volentibus per hoc Pontifice & Imperatore videre an se converterent Donaristæ post tale judicium. Concilium *Ancyranum* celebratum tempore Silvestri Papæ I. anno Christi 314. determinavit idem ac præcedentia, quod scilicet non reciperentur ad Ecclesiæ communionem illi qui in persecutione defecerant à fide, nisi præviâ pœnitentiâ. Concilium *Neocæsareense* sub Silvestro, anno 314. determinavit Presbyterum convivio secundarum nuptiarum interesse non debere, cùm secundis nuptiis imponatur pœnitentia; non quòd sint illicitæ, sed

quòd incontinentiam manifestent. Concilium *Romanum* sub Sylvestro, an. 315. in quo præsente Constantino Imperatore ac matre illius Helena, disputaverunt doctissimi Episcopi contrà doctissimos Judæos, Scribas & Pharisæos, in qua disputatione victoria declarata est pro Christianis per Cratonem & Zenophilum Philosophos ad id delegatos. Ob hoc in Christianos & Imperatorem seditionem moverunt Judæi. Concilium *Alexandrinum* primum contrà Arium celebratum est, an. 315. sub Sylvestro, in quo damnatur ipse hæreticus, à communione ejicitur, & spoliatur Presbyteratûs Ordine. Ob eundem finem celebratum est aliud Concilium *Alexandriæ* an. 319. ad quod Sylvester Osium Episcopum misit Legatum. Concilium *Laodicenum* in Phrygia celebratum est sub Sylvestro, an. 320. pro reparanda disciplina. Concilium *Romanum* celebratum est sub Sylvestro, an. 324. coram Constantino & ejus matre. In eo ordinati sunt gradus Ecclesiæ, determinando quot deberent esse Presbyteri Romæ, Diaconi, Subdiaconi, Acholythi, Exorcistæ, Notarii, &c. Concilium *Romanum* aliud celebratum est, an 325. pro confirmatione Concilii Nicæni sub Sylvestro. Concilium *Gangrense* in minori Asia, Paphlagoniæ scilicet, congregatum est anno 324. sub eodem Sylvestro contra errores Eustatii Episcopi Sebastiensis in Armenia, qui inter alios errores nuptias improbabat. Concilium *Alexandrinum*, an. 339. celebratum est; & in hoc Ariani videntes Constantium Imperatorem Athanasium exulem restituisse suæ Ecclesiæ,

novas calumnias excogitarunt, quibus nonobstantibus, in sede confirmatur à Catholicis in hoc Concilio In Concilio *Antiocheno* denuò Ariani Athanasium deposuerunt ,& Gregorium Cappadocem substituerunt , anno 340. Plura alia celebrata sunt, tum contrà Arianos, tum pro Arianis, quæ prolixiùs esset retexere.

De Conciliis quinti sæculi.

CONCILIUM *Africanum* celebratum est sub Anastasio, anno 401. ut invenirentur media quibus Donatistæ è Schismate suo possent redire ad Ecclesiam. Consilium *Milevitanum* primum sub Innocentio celebratum est, anno. 401. contra Pelagium. Milenum, seu Milevum est civitas Numidiæ in Africa. *Conciliabulum* quod dicitur *ad Quercum* celebratum fuit anno 403. In quo Theophilus Alexandrinus Patriarcha accusavit Chrysostomum, quòd faveret Origenistis, ipsamque Eudoxiam Imperatricem excitavit contra illum. Hæc Synodus habita est in loco *adQuercum* dicto, qui fuit suburbium Chalcedonis. Aliud Concilium *Africanum* sub Innocentio pro Donatistis reconciliandis, celebratum est Carthagine, anno 403. In alio Concilio *Africano* habito Carthagine, anno 404. decreta fuit legatio ad Honorium Imperatorem contrà Donatistas, qui non tantùm communionem Catholicorum contemnebant, sed ipsos exagitabant armatâ manu. In *Toletano* Concilio decretum est, nè causidici, aulici vel sæculari militiæ dediti ad Clerum reciperen-

tur. In Concilio *Africano*, Innocentius maximè commotus est adversus accusatores D. Chrysostomi, prohibuitque nè cùm Theophilo & Episcopis Orientalibus haberetur communicatio, anno 407. Collatio, quam alii vocant Concilum, Carthagine habita est inter Donatistas & Catholicos per tres dies jussu Honorii Imperatoris, anno 411. In illa affuit D. Augustinus. In Concilio Cirtensi convenerant Augustinus & plures Episcopi cum Silvano Numidiæ Primate, ut remedium afferrent mendaciis Donastitarum, qui cum victi essent, calumniabantur Catholicos, quòd corripuissent judicem; undè dignos exiliô declarat illos Honorius. Synodus *Diospolitana* in Palestina sub præside Eulogio Cæsariensi, declaravit anno 415. Pelagium Monachum esse Catholicum. Ipsa reprobata fuit ab Innocentio I. Concilium Carthaginense Pelagium & Celestium tanquam hæreticos damnavit, anno 416. Sicut & Concilium *Milevitanum* 2. & alia sequentia. Concilium *Romanum* celebratum est an. 430. sub Celestino contrà Nestorium, qui favebat Pelagianis, & dicebat B. Mariam non esse Matrem Dei. Concilium *Arausicanum* 1. celebratum est sub Leone I. anno. 441. Concilium *Constantinopolitanum* generale Eutichem condemnavit sub Leone anno 448. Concilium *Ephesinum* reprobatum Eutichem absolvit. Concilium *Viennense*, an. 474. habitum est; in quo sub Simplicio Papa B Mammertus Viennensis Episcopus decrevit jejunium in triduo præcedenti Ascensionem Domini propter plura prodigia quæ in hac civitate visa sunt,

Concilium *Arelatense* condemnavit Prædestinatianos, anno 475. Omitto cætera.

De Conciliis sexti sæculi.

CONCILIUM *Agathense*, an. 505. collapsam disciplinam in vigorem restituit. In Concilio *Gerundensi* decretum est an. 517. Catechumenos esse baptisandos solùm in Paschate & Pentecoste. In Concilio Arelatensi, anno 524. decretum est ut Diaconus non Ordinetur ante 25. annos, & Sacerdos ante 30. Concilium *Arausicanum* 2. Cesario Arelatensi tempore Felicis 4. congregatum est an. 529. contrà Pelagianos, Massilienses ac Prædestinatianos de gratia & libero arbitrio. In Concilio Romano Bonifacius II. Vigilium Diaconum sibi successorem delegit, quod ipsemet reprobavit in Concilio Romano 2. an. 530. Concilium Constantinop. an. 536. celebratum est contrà Antimum & complices qui adhærebant errori Eutechiano. Concilia plura habita sunt in hoc sæculo in civitate Aurelianensi & Parisiensi, & aliis in locis.

De Conciliis septimi sæculi.

IN hoc sæculo, multa celebrata sunt Concilia Romæ, quorum primum fuit sub Gregorio I. an. 601. In quo Pontifex consulere volens quieti Monachorum, quos persequebantur Episcopi, multa pro illis constituit. Septemdecim fuerunt congregata *Toleti*. Ad hæc adjicienda sunt Concilia, *Byzacenum* an. 602. *Numidia* 604. *Taraconense* 614. *Matisconense* 618. *Hispalense*, *Rhemense* 630. *Alexandrinum*,

coactum sub Honorio à Cyro Monothelita, 633. *Aurelianense* 650. *Clipiacense* in territorio Parisiensi, Gallicè *Clichy* 662. *Cabilonense* 650. *Emeritense* in Lusitania, 666. *Anglicanum* 672. *Bracarense* 675. *Mediolanense* 679. *Rothomagense* 682. *Cæsaraugustanum* 691. *Trajectense* 697. *Aquileiense*, 698. & plura in Gallia.

De Conciliis octavi sæculi.

PRÆTER Concilia Romana quæ multa fuerunt in hoc sæculo, & in quorum Primo, prohibetur sub Anathemate, ut nullus audeat Presbyteram, aut Diaconam in conjugium ducere, fuerunt indicta plurima alia; sed anteà sciendum est quòd per Presbyteram & Diaconam intelligantur illæ fœminæ, quæ ex mutuo consensu à viris ad sacros Ordines promotis relinquebantur, & castitatem tenebantur servare. Celebrata inquam, fuerunt, Concilium *Anglicanum* anno 705. Conciliabulum *Constantinopolitanum* à Joanne Monothelita 712. *Suessionense* 744. *Gentiliacense* 766. *Vvormatiense* 770. Aliud ibidem 772. *Bavaricum* 772. *Paderbonense* 777. *Lipiense* 780. *Coloniense* 782. *Forojuliense* 791. *Ratisbonense* 792. *Francofordiense* 794. *&c.*

De Conciliis noni sæculi.

HOc sæculum vidit Concilia, *Altinense* an. 802. *Constantinopolitanum* an. 805. & Conventum optimatum Galliæ, in quo Carolus Magnus Regnum in tres filios divisit 806;

jubens præcipuè ut tres illi Fratres defensionem Papæ susciperent Fuerunt insuper Concilia *Aquisgranense* 809. *Arelatense* 813. *Turonense* 813. *Cabilonense* 813 *Moguntinum* 81 . *Rhemense* 813. *Noviomense* 814. *Aquisgranense* 816. *Attiniacense* 822. *Romanum* 826. *Parisiense* 829. *Compendianum* 833. *Metense* 835. *Lugdunense* 836. *Constantinopolitanum* in quo damnatis Iconoclastis, ejectoque Joanne Patriarcha hæretico, Methodius defensor fidei Catholicæ subrogatus fuit, anno 842. *Bellovacense* in quo deposito Ebbone, *Hincmarus* datus est Ecclesiæ Rhemensi 845. *Meldense* contra Laïcos bona Ecclesiastica detinentes 845. *Turonense* 8 9. *Moguntinum* sub Rabano Archiepiscopo contra *Godescalcum* hæreticum Presbyterum 848. *Suessionense* 853. sed posteà reprobatum. *Romanum* quod deposuit 853. Anastasium *Presbyterum* Cardinalem. *Carisiacum* 856. *Tullense* 859. Constantinopolitana plura Conciliabula seu Photiana. *Confluentinum* 860. in quo concordia sancita est inter quinque Reges Galliæ *Silvanectense* 863. Plura Concilia Romana, *Suessionense*, *Trecense*, *Vvormatiense*, *Metense*, *Coloniense*, *&c.*

De Conciliis decimi sæculi.

IN fine sæculi præcedentis Stephanus VII. exhumare fecerat Formosum Pontificem, & initio hujus sæculi sub Joanne IX. celebratum est Concilium *Romanum* anno 904. in quo improbantur facta à Stephano contra Formosum. Eodem anno ob eandem causam Conci-

lium *Ravennate* celebratum est. Concilium *Suestionense* celebratum fuit pro correctione morum & disciplina restituenda anno 909. In Concilio *Duisbergensi* 927. excommunicantur Metenses, qui Episcopum suum Bennonem excæcarant. *Suessionense* 941. celebratum fuit in causa Hugonis & Artaldi, qui se Rhemenses Archiepiscopos profitebantur. Aliud ob eandem causam celebratum fuit *Viroduni* 947. Tandem in Concilio *Engelenheismensi* Arnaldus judicatur legitimus Episcopus, & damnatur Hugo tanquam invasor, 948. *Trevirense* 948. in quo excommunicatur Hugo Comes adversarius Ludovici Regis Gallorum. In Concilio *Meldensi*, anno 962. mortuô Ardaldô, Hugo se in Ecclesiam intrudere volens, ad hoc indignus judicatur. Plura Concilia celebrata sunt Romæ, inter quæ celebratum est unum 996. in quo constitutum fuit ut Imperator à septem electoribus institueretur. Alia etiam plura habita sunt in totius orbis Christiani partibus.

De Conciliis undecimi sæculi.

CONCILIUM *Francofordiense* celebratum est, an. 1006. in quo Ecclesia Bambergensis in Episcopalem erecta est. *Bambergense* 1011. composuit controversias ortas inter Episcopos, qui convenerant ad consecrationem Ecclesiæ Bambergensis. *Salegustadiense* 1022. propè Moguntium habitum est. *Aquisgranense* 1022. *Moguntinum* 1023. *Lemovicense* 1031. *Pampilonense* 1032. *Triburiense* 1035. *Sutrinum* 1046. in quo

ſe Pontificatu abdicavit Gregorius VI. Duo *Romana* contra Simoniacos 1047. & 1049. *Romanum* aliud 1050. in quo damnatur Berengarius. *Verſellenſe* pro Lanfranco contrà Berengarium celebratum eſt 1050. *Lugdunenſe* 1055. in quo per Hildebrandum Cardinalem Subdiaconum Legatum Victoris Papæ, miſſum in Galliam ut Simonia extirparetur, quæ vulgariter in Gallia & Italia committebatur; damnatus eſt Archiepiſcopus quidam de hoc crimine accuſatus, & hoc miraculosè, nonobſtante correptione quam fecerat circà illos qui eum accuſaverant: cùm enim illi præciperet Cardinalis, ut diceret, *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui ſancto*, ultima verba numquam pronuntiare potuit: Videns autem hoc Archiepiſcopus accuſatus, procidit ad pedes Cardinalis, & ſe confeſſus eſt Simoniacum; undè poſteà depoſitus à Sacerdotali & Epiſcopali officio, libera voce decantavit. *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui ſancto.* Quod ità perterruit Simoniacos, ut plures Epiſcopi illicò confeſſi fuerint ſe hoc crimine eſſe maculatos; qui ideò ſine alia accuſatione, ſuis ſedibus renuntiarunt. Concilium *Romanum* 1059. in quo Berengarius poſt abjuratam tertiò ſuam hæreſim, Fidem Romanam confeſſus eſt. Multa alia omittimus in hoc ſæculo celebrata, quæ prolixiùs eſſet retexere.

De Conciliis duodecimi sæculi.

CONCILIUM *Londinense* celebratum est, anno 1102. in quo incontinentes Clerici depositi sunt. *Trecense* 1104. in quo justificatur Episcopus Silvanectensis de Simonia per calumniam accusatus. *Moguntinum* 1105. quo Henricus IV. Rex Germaniæ, & tertius Imperator à Clemente III. Pseudo-Papa coronatus Imperio privatur. *Londinense* 1108. pro investitura non accipienda à Laïcis. *Pictaviense* 1109. *Rhemense* 1109. *Lateranense* 1111. in quo revocatur privilegium vî extortum ab Henrico V. à Paschali Papa, pro concedendis beneficiorum investituris; & ipse Imperator excommunicatus est, sicut in Viennensi, anno 1112. Multa in hoc sæculo celebrata sunt Concilia ob eandem rem. Concilium *Trecense* 1127. Templariis militibus habitum album assignavit. In Concilio *Claromontensi* Anacletus Antipapa & invasor Sedis Apostolicæ condemnatur 1130. authoritate Innocentii Papæ, sicut in Stampensi, Rhemensi & Placentino sequentibus. *Suessionense* 1139. damnavit Abaïlardum malè de SS. Trinitate sentientem, sicut & *Senonense* 1140. *Hierosolymitanum* 1143. damnavit errores Armeniorum. *Veselinum* in Burgundia 1145. Cruciatum assignavit contra Turcas. *Parisiense* contrà Gilbertum Porretanum Pictaviensem Episcopum 1147. sicut & *Rhemense* 1148. *Baujacense* ob causam divortii inter Ludovicum Gegem Galliæ & Eleonoram Filiam Ducis Aquitaniæ 1151. *Turonense*, quo Victor

Antipapa ejusque fautores judicio octodecim Cardinalium & 124. Episcoporum excommunicati fuerunt 1163. *Abrincense*, quo Henricus Rex Angliæ à sacrilega nece S. Thomæ Cantuariensis secundò absolvitur, anno 1172, &c.

De Conciliis duo-decimi sæculi.

CONCILIUM *Romanum* celebratum fuit in hoc sæculo anno 1213. in quo per Papam Innocentium III. Otho Imperator IV. privatus est Imperio. *Melodunense* in Gallia 1216. propter excommunicationem ab Innocentio IV. contra Philippum Augustum latam. In Concilo apud *Montem-Pessulanum*, Simoni Monfortiano Tolosanus Comitatus ex quo ejegerat Albigenses, datus fuit 1215 *Tolosanum* conta Albigenses tempore S. Ludovici 1228. Multa fuerunt celebrata *Sanquintini* pro libertatibus Ecclesiæ. *Parisiense* sub D. Ludovico contra blasphematores. *Oxoniense* in Anglia pro reformatione morum 1221. *Tarraconense* ob Valdenses Hæreticos 1242. *Salisburgense* pro Hospitalariorum, Templariorum & Teutonicorum Ordinibus conjungendis, 1291. *Londinense* pro ejectione Judæorum, anno 1291. *Lugdunense* 1297, quo inhibetur Principibus, nè Sacerdotibus imponant vectigalia. Multa alia celebrata sunt, præsertim in Gallia.

De

De Conciliis quarti-decimi sæculi.

CONCILIUM *Romanum* An. 1302. tempore Bonifacii VIII. excommunicavit Philippum Regem Francorum. *Moguntinum* in quo tractata est causa Templariorum 1310. tempore Clementis V. *Compendiense* 1301. pro immunitate Ecclesiastica tempore Bonifacii VIII. & Philippi Pulchri. Nationale apud *Parisios* propter dissidia inter hunc Regem & Pontificem 1302. Tria Concilia *Ravennatensia*. *Toletanum* 1324. tempore Joannis XX. vulgò XXII. *Avenionense* contra Nicolaum V. Antipapam eodem tempore. *Parisiense* 1329. pro tuenda Ecclesiæ Jurisdictione. *Lavaurense* 1368. *Parisiense* tempore Schismatis inter Bonifacium IX. & Benedictum XII. Plura alia omittere cogit brevitas nostra.

De Conciliis quinti-decimi sæculi.

AQUILEGIENSE fuit celebratum in Austria à Gregorio duodecimo, ann. 1409. ad tollendum Schisma. *Pisanum* celebratum est ob eundem finem: Cardinales enim Gregorii XII. & Benedicti XIII. videntes utrumque Pontificem contra præcedens jusjurandum nolle se à Papatu abdicare, Pisas petiere; & cum maximo Prælatorum conventu damnaverunt hos Pontifices tanquam perjuros, Schismaticos, & pacis Ecclesiæ inimicos, an. 1409. eorumque loco præfecerunt Presbyterum Cardinalem Basilicæ sanctorum Apostolorum Pe-

tri & Pauli Ordinis Minorum qui Alexander V. vocatus eſt. Aliqui hoc Concilium illegitimum reputant, quia fuit ſine authoritate Rom. Pont. indictum; ſed alii dicunt, fuiſſe canonicum, quia Gregorius XII. illud non recuſabat, ſed tantùm nolebat congregari Piſis. Deinde, congregatum eſt, non ad res fidei definiendas, ſed ad tollendum ſchiſma, dum illi Pontifices erant dubii & incerti; & ideò jure poterant Cardinales indicere & celebrare hoc Concilium, cum nulla alia via pateret ad reddendam Eccleſiæ pacem. Porrò inter generalia reponitur hoc Concilium. *Salisburgenſe* aliud celebratum eſt, An. 1420. *Turonenſe* An. 1448. pro reformandis moribus Eccleſiæ. *Lugdunenſe* pro ſchiſmate tollendo inter Nicolaum & Felicem; & illi ceſſit iſte, An. 1449. *Toletanum* 1472. ad Clerum & populum reformandos.

De Conciliis ſexti-decimi ſæculi.

PARISIENSE indictum ſub Antonio à Prato Senonenſi Archiepiſcopos contra inſurgentes Lutheranos, Anno 1528. *Colonienſe* ſub Hermanno Archipræſule, qui factus eſt poſteà Hæreticus, Anno 1536. *Moguntinum* Anno 1549. *Mediolanenſe* ſub S. Carolo Borromæo ſanctæ Praxedis Cardinali, An. 1565. quinque alia poſteà ſub eodem Præſule ibidem celebrata ſunt. *Aquileienſe* celebratum eſt, An. 1596. Concilium *Toloſanum* ſub Franciſco de Joyosâ Cardinali, Archiepiſcopo Toloſano, tempore Henrici III. & Sixti V. celebratum eſt Anno 1590.

De Conciliis decimi-septimi sæculi.

MULTA Concilia in nostro præsenti sæculo celebrata sunt; sed de illis tantum pauca referemus quæ habita sunt in Galliâ. Primas tenet Collatio *Fontanobliaudensis*, Anno 1600. inter Cardinalem Petronium & Philippum Plessium Mornæum, Normanum nobilem & Calvinistam, in amplissimo Regis Christianissimi Henrici IV. Episcoporum Principumque consessu. Prædictus Mornæus, Salmuri præfectus, librum ediderat Gallico idiomate. *De Missæ abusibus, & antiquo sacræ historiæ usu*: qui cùm pervenisset ad manus Episcopi Ebroicensis Jacobi *Davi*, iste plusquam quingenta Patrum & Scholasticorum loca truncata, vel falsa, se demonstraturum pollicebatur in præfato libro: Quod cùm audivisset Plessius, petiit à Rege, ut à suâ majestate delegati designarentur, quibus præsentibus suæ doctrinæ comprobaretur veritas: Rex consensit sicut & Nuntius Pontificis; conditionemque accepit Perronius; & in illa altercatione, quæ fiebat coram Rege, Episcopis, Ministris & deputatis, tanta confusione percussus est Philipus, ut post prandium, insalutato Rege, abire voluerit, nunquam in arenam descensurus, agnoscens suos Ministros illi falsò suggessisse tot loca, quæ vel corrupta, vel falsa, vel malè interpretata comprobata fuerant. Habitum fuit postea Concilium *Narbonense*, præside Archiepiscopo & Primate, Anno 1609. Concilium *Senonense* sub Jacobo Davio Perronio Archi-

episcopo Senonensi celebratum est Parisiis sub Ludovico XIII. propter librum anonymum de Ecclesiastica & politica potestate An. 1611. Concilium *Aquense* eodem anno indictum est, & propter eandem rationem. Concilium *Burdigalense* sub suo Archiepiscopo Francisco *de Sourdis* Cardinali & Primate Aquitaniæ celebratum est 1624. Multoties denique factus est totius Regni Galliæ Prælatorum conventus, quorum ultimus actualiter celebratur Pontisaræ in conventu nostro strictioris Observantiæ, hoc Anno scilicet 1670.

Qui plura de Conciliis generalibus & particularibus habere voluerit, videat Franciscum Joverium, Baronium, Galterum, Binium, Carranzam, Corrolianum, & Dominum Bail, & alios, qui fusè hanc doctrinam tractarunt.

CAPUT QUARTUM,

Brevem Summorum Pontificum Chronologiam continens.

TANDEM aliquando ad ultimum Caput quartæ partis devenimus, in quo mens nostra est, breviter successionem Pontificum texere, tempusque annotare quo in cathedrâ D. Petri sederunt. Quod ut clariùs & distinctiùs fiat, hanc Chronologiam distinguemus per sæcula, exordium sumpturi à tempore quo Christus cœlum conscendens D. Petrum suc-

cessorem suum universæ Ecclesiæ, tanquam suum Vicarium, præfecit.

De Pontificibus primi sæculi.

SANCTUS PETRUS Apostolorum Princeps ex vico Bethsaïda apud Galilæam, filius Joannis, frater Andreæ, Antiochiæ fuit primò Episcopus septem annis; posteà Romæ sedit annis 25. mensibus 2. diebus 3. deinde Martyrio coronatus est cum D. Paulo anno post Passionem Domini 38. & hoc sub Nerone Imperatore.

S. LINUS, Italus natione, è regione Tusciæ, sedit an. 11. mensibus 3. diebus 12. Martyrio coronatus est temporibus Neronis à Saturnino consule. Ordinavit, nè sine velo mulieres Ecclesiam ingrederentur. Ejus tempore Josephus vixit, qui edidit multa de Judæorum antiquitatibus, bello & captivitate; ipsum Romam adduxerunt Titus & Vespasianus ex Judæorum debellatione redeuntes.

S. CLETUS Romanus, sedit an. 12. mense uno, diebus 12. & Martyrium subiit sub Domitiano, temporibus Titi & Vespasiani. Suasione D. Clementis Pontificatum accepit, tantum onus anteà recusans. Ejus tempore D. Lucas professione Medicus, Antiochenus natione, sociusque Pauli in multiplici peregrinatione Evangelium scripsit cum Actibus Apostolorum.

S. CLEMENS Romanus è regione cœli montis, quem D. Petrus destinaverat in successorem suum, ut patet ex Epistola quam ipse Cle-

mens ad Jacobum scripsit, sedit anno 9. mens. 2. & 10. diebus. Ipsius modestia & humilitas fecerunt, ut ante eum Pontificatum tenerent Linus & Cletus. In mare Clementem cum anchora jussit projici Trajanus; sed ad littus projectum est corpus ipsius, quo loco fons miraculosus scaturire cœpit.

De Pontificibus secundi sæculi.

SANCTUS ANACLETUS, anno Christi 101. Græcus natione, Atheniensis scilicet, sedit annis 9. mensibus 2. diebus 10. Multa edidit decreta; præsertim, ne barbam & capillos longiores haberent Clerici; ne consecrarentur Episcopi sine tribus Coepiscopis; & nè Clerici accusarentur, præterquàm ab idoneis & probatissimis viris.

S. EVARISTUS natione Græcus, ex patre Judæo, nomine Juda de civitate Bethleem, sedit annis 9. mensibus 10. diebus 2. Titulos Romæ divisit Presbyteris: ordinavit ut septem Diaconi adessent prædicanti Episcopo, statuitque nè populus in accusatione Episcoporum admitteretur

S. ALEXANDER Romanus sedit an. 10. mens. 7. diebus 2. ordinavit, ut in Missa ante consecrationem diceretur, *Qui pridie quam pateretur, &c.* Modum faciendi aquam benedictam docuit, voluitque illam in domibus privatis reservari ad expellendos dæmones, & malas cogitationes repellendas. Mixtionem aquæ cum vino in sacrificio Missæ instituit, panemque azymum admitti tantùm debere.

S. Sixtus Romanus sedit an. 10. mens. 3. diebus 2. Prohibuit laïcis & fœminis ne vasa sacra tangerent; decrevitque ut in Missa diceretur, *Sanctus, Sanctus, Sanctus, &c.*

S. Telesphorus Græcus Anachoreta factus Pontifex, sedit an. 11. mens. 3. diebus 22. Renovavit observationem Quadragesimæ temporibus Apostolorum institutæ, quæ penè extincta fuerat causâ persecutionum in Ecclesiam grassantium. Permisit celebrationem Missæ mediâ nocte Nativitatis Domini; aliis verò temporibus celebrationem Missarum prohibuit ante nonam, qua hora Christus mortuus est, & Spiritus sanctus descendit super Apostolos.

S. Hyginus Græcus civis Atheniensis filius, sedit annis 4. mensibus 3. diebus 4. patrinum & matrinam voluit adesse, dum baptismus fieret.

S. Pius Italus ex Aquileia, sedit annis 9. ex Eusebio & aliis, 10. mens. & diebus 4. Familiariter conversabatur cum Hermete, qui illi libellum Pastorale nominatum dedicavit; in quo refert, quod Angelus Domini illi præceperit, cum veniret ad eum in habitu Pastoris, ut Pascha die Dominica post Lunam Martii celebraretur.

S. Anicetus Syrus, sedit annis 4. juxta Platinam, mensibus 4. diebus 3. Confirmavit, quòd Clerici barbam & capillos non nutrirent; sed caput desuper in modum sphæræ raderent, ut Laïcis essent exemplo pudicitiæ & honestatis.

S. Soter natione Campanus ex Fundis, se-

dit an. 9. mensibus 3. diebus 21. Statuit ut fœminæ etiam Deo sacratæ vasa sacra non tangerent; ut sacrificans secum saltem unum Sacerdotem sibi coadjutorem haberet; ut nullus post cibum aut potum etiam minimum sacrificaret; ut nullus se abstineret ab Eucharistiæ susceptione die Jovis in Cœna Domini.

S. Eleütherius natione Græcus, sedit annis 15 mens. 3. diebus 2. Epistolam ad Provincias Galliæ scripsit, in quâ edocet nullas escas esse vitandas; quia universas tribuit Dominus in cibos Fidelium.

S. Victor ex Africa, sedit an. 10. mens. 3. diebus 10. Sub eo multa Concilia de tempore Paschatis celebrandi congregata sunt, in quibus fuit definitum hoc festum celebrari debere Dominica sequente quartam-decimam lunam Martii.

De Pontificibus tertii sæculi.

Sanctus Zephirinus Romanus, mortuo Victore, qui Pontificatum inchoavit anno 194. & decessit an. 204. sedit an. 18. mens. 7. diebus 10. Sanguinem Christi in vaso vitreo consecrandum voluit, quod postea abrogatum fuit, & determinatum sola vasa aurea, argentea, vel stannea ad hoc esse apta.

S. Calixtus Romanus sedit an. 5 vel 6. mens. 10. & totidem diebus. Præcepit jejunium quatuor temporum, quod ex traditione Apostolica jejunabatur; voluitque in illis fieri Ordinationes, quæ fiebant semel tantùm in anno, mense Decembri scilicet.

S. URBANUS Romanus sedit an. 4. aut 6. mens. 10. diebus 12. ex Platina. Multos hic convertit ad fidem, inter quos illustriores fuerunt Tiburtius & Valerianus sponsus S. Ceciliæ.

S. PONTIANUS Romanus sedit an. 9. mens. 5. diebus 2. In Sardiniam insulam relegatus à Maximino, ibi posteà mactatus est.

S. ANTHERUS ex Græcia Pontificatum tenuit; sed quot annis sederit, planè incertum est: Platina asserente, ipsum sedisse an. 11. mense uno, diebus 12. & Galtero dicente, intra mensem primum sui Pontificatûs martyrio coronatum fuisse; eo quòd Notarios instituerit, qui gesta Martyrum describerent. Declaravit Episcopum de Diœcesi in Diœcesim transire posse, sed solâ necessitatis, non utilitatis propriæ causâ.

S. FABIANUS Romanus sedit an. 14. mens. 11. diebus 11. Dum ageretur de Pontificis electione, columba super illum apparuit, quæ suæ electionis fuit causa. Privatum hæreticum excommunicavit, & sanctum Chrisma singulis annis confici voluit die Jovis sancta.

S. CORNELIUS sedit an. 2. mens. 1. dieb. 3. Sub eo primum schisma advenit; cùm enim Novatianus Romanus vidisset Cornelium ad sedem Petri promotum esse, ex ea ipsum dejicere voluit, & clandestina trium Episcoporum electione se intrusit in Pontificatum, operâ Novatiani, qui Romam accesserat, ut Ecclesiam perturbaret; unde multa crimina contra Cornelium adinvenit, ut ab eo Episcopi alienarentur. Hoc tempore duæ contrariæ hære-

tialiter racemorum, incondemnationem Manichæorum, qui eos ex malo principio ortos prædicabant.

S. CAIUS DALMATA sedit annis 11. mens. 4. dieb. 12. Hic distinxit Ordines per gradus, incipiendo ab Ostiariatu usque ad Episcopatum; prohibuitque ne quis ad Episcopatum ascenderet, nisi antea his omnibus insigniretur.

S. MARCELLINUS Romanus sedit an. 9. mens. 2. dieb. 16. à Diocletiano coactus idolis sacrificare, tanto commotus postea dolore fuit, ut in Concilio Sinuessano, cinere conspersus & ciliciocircum volutus, condignam à Patribus pœnitentiam petierit; ipsum tamen renuit Concilium condemnare. Ipse postea ad Diocletianum audacter accessit, objiciens illi sua crimina; unde ab illo ad mortem damnatus fuit.

De Summis Pontificibus quarti sæculi.

SANCTUS MARCELLUS Romanus sedit annis 5. mens. 6. 21. anno scilicet Christi 304. Hujus suasione Lucina sancta mulier Romana viginti quinque titulares erexit Ecclesias; quod audiens Maxentius Imperat. Lucinam relegavit in exilium, Marcellum verò ad mortem damnavit.

S. EUSEBIUS Græcus sedit annis 6. uno mense, & 13. diebus. Sub eo Crux Christi inventa est, & festum de ejus Inventione institutum.

S. MELCHIADES Afer sedit An. 4. mens. 7.

filio, à quo ejectus est in exilium, eò quòd hæresi Arianæ subscribere nollet; quo durante exilio, Sacerdotes elegerunt Felicem, qui damnavit Ursatium & Valentem Arianos Presbyteros: sed de hoc alibi sufficienter dictum est.

S. Felix II. Romanus sedit vivente Liberio an. 1. mens 3. dieb. 3. Postquam infregit omne commercium cum Arianis, ab illis occisus est. Videantur quæ diximus agendo de Summo Pontifice.

S. Damasus Lusitanus sedit an. 19. mens. 3. dieb. 11. Ordinavit ut decantarentur Psalmi in Ecclesia cum *Gloria Patri* in singulorum fine. Hujus tempore aliqua Schismatis species oborta est; nam Ursinus seu Ursicinus voluit fieri Pontifex, collectâ seditiosorum turbâ; unde, alterutrum defendentibus populis, humano sanguine multa loca, etiam sacra, repleta fuerunt, nihilominus tamen ejectus est Ursinus, & Damasus remansit, qui primus versioni Hieronymi dedit authoritatem, cum antea sola Septuaginta interpretum versio in pretio esset.

S. Syricius Romanus sedit an. 15. mens. 11. diebus 25. Hujus tempore extitit D. Hilarius Pictaviensis Episcopus, qui 12 libros adversus Arianos conscripsit. Statuit Syricius, ut baptismus non celebraretur, nisi in Paschate & Pentecoste.

S. Anastasius Romanus sedit an. 3. dieb. 10. Condemnavit errores Origenis; Statuit quòd assistentes Missæ starent, dum legeretur Evangelium; prohibuitque nè extranei admitterentur ad Ordines propter Manichæos, qui suos

gliam, ubi se receperat Pelagius, misit D. Germanum Altisiodorensem, D. Lupum Trecensem, & D. Severum Trevirensem, ut huic hæretico resisterent.

S. Sixtus III. Romanus sedit an. 8. dieb. 19. Accusatus fuit ab Anicio Basso, cujus accusationis judicium devolvit sponte ad Concilium, à quo mox justificatus fuit, & Bassus condemnatus.

S. Leo Tuscus sedit an 21. uno mense & dieb. 13. Doctrina & Virtute eximius fuit, & ob hoc Magnus cognominatus. Ejus tempore contra Eutychetem congregatum est Concilium Calcedonense, in quo duæ in Christo naturæ proclamatæ sunt, & Manichæorum libri combusti. Ecclesiam ab hæreticis penè discerptam restituit; reverentiam Sanctorum imaginibus decrevit sub Anathemate; secretæque Missæ addidit hæc verba, *sanctum sacrificium, immaculatam hostiam.*

S. Hilarius Sardus sedit an. 6. mens. 3. dieb. 10. Tres universales Synodos, Nicænam, Ephesinam & Calcedonensem confirmavit, Eutychem damnavit & Nestorium; Principatum sanctæ Ecclesiæ Romanæ approbavit; coëgitque Anthemium Imperatorem, ut impediret conventicula, quæ Romæ Manichæi congregare prætendebant.

S. Simplicius Tiburtinus sedit an. 15. mense uno, dieb. 7. Romam in quinque Ecclesias distribuit, scilicet D. Petri, D. Pauli, D. Laurentii, D. Joannis Lateran. & S. Mariæ Majoris. Primatum Ecclesiæ Romanæ confirmavit.

S. Felix III. ſedit annis 8. menſ. 11. dieb. 17. Audiens Acathium Conſtantin. fraude ab exilio revocaſſe Petrum Eutychianum, utrumque damnavit.

S. Gelasius Afer, ſedit an. 4. menſ. 8. diebus 17. Romam à fame imminente præſervavit; Hymnos compoſuit; Anaſtaſium Imperatorem Conſtantinopol. Hæreticis faventem excommunicavit, ſicut & Vvandalorum Regem, qui partes Arianorum tenebat. Multa inſuper fecit decreta, præſertim ſuper ſacram Scripturam, Scriptores Eccleſiaſticos & Concilia, quorum aliqua approbavit, & reprobavit alia.

Anastasius II. Romanus, ſedit an 1. menſ. 10. dieb. 24. Hic miſit Legatos ad Anaſtaſium Imperatorem, ut nomen Acacii aboleret; cui ſemper favens Imperator, & cum Photino complice communicans, excommunicatus eſt. Cum denique Pontifici ſemper reſiſteret, punitione divinâ viſcerum effuſione mortuus eſt

S. Symmachus Sardo qui ſedit an. Chriſti 498. Pontificatum tenuit, annis 15. menſibus 6. diebus 22. Cum contentione magna fuit ordinatus; alii enim Symmachum elegerunt in Lateranenſi Eccleſiâ, alii alium, nomine Laurentium, in Baſilica B. Mariæ. Ob hoc apud Ravennates congregatum fuit Concilium, in quo Symmachi electio confirmatur, Theodorico Rege præſente. Fertur Symmachum, Eugenium Epiſcopum Carthaginenſem cum 220 Epiſcopis ſuſtentaſſe in Sardinia proſcriptos à Traſamundo Vandalorum Rege.

De Pontificibus sexti sæculi.

SANCTUS HORMISDAS Campanus an. Christ. 514. sedit an. 9. dieb. 18. Regibus fuit charus, hæreticis exosus & in Ecclesiam magnificus. Præcepit Joanni Episcopo Constantinop. ut ab hæresi Eutychianorum desisteret; quod facere recusavit Joannes, quia ipsi prorsûs favebat Anastasius Imperator, qui ob hoc fulmine percussus interiit.

S JOANNES Tuscus sedit an. 2. mens 8, dieb. 8. Ex omni parte expellebat Arianos, quorum Ecclesias veris Christianis restituebat; quod ægrè ferens Theodoricus Rex Italorum, coëgit Joannem adire Imperatorem Justinum Constantinopoli sedentem; misitque cum eo duos oratores, quia suaderent Imperatori restitutionem Ecclesiarum quæ ablatæ fuerant Arianis., quod facere recusavit Imperator; unde rediens Pontifex, in carcerem conjicitur apud Ravennam jussu Theodorici, ubi fame & fœtore interiit.

S. FELIX IV. Samnius sedit an. 4. mens 2. diebus 12. Per spatium 58. dierum dilata fuit ejus confirmatio, quia tyrannicè illius nominationem usurpaverat Rex Theodoricus.

BONIFACIUS II. Romanus sedit annis 2. diebus 2. & Ordinatus est cum Dioscoro; unde ex divisione Cleri, schisma fuit inter utrumque per spatium 29. dierum, quo tempore mortuus est Dioscorus, & quievit seditio.

JOANNES II sedit an 2. mens. 4. dieb. 6. Excommunicavit Contumeliosum Episco-

pum in Gallia, & ejus diœcesim D. Cæsario Arelatensi Episcopo commendavit. Anathemate etiam percussit Antonium Constantinopolitanum Episcopum, hæresim Arii profitentem.

S. Agapetus sedit mens. 11. & 20. diebus. Ipsum misit Theodatus Gothorum Rex ad Imperatorem Justinianum, ut cum illo reconciliaretur Rex, qui jusserat in exilium mitti Amalasunthem Atalantis Regis matrem; jussissetque illam occidi: Hoc facile impetravit ab Imperatore Pontifex, sicut & resipiscentiam suam ab hæresi Eutychetis.

S. Silverius Campanus sedit uno an. mens. 5. & diebus 12. Legitimo matrimonio ex Hormisda ante Ordinationem procreatus, in sedem intrusus fuit authoritate Theodati Regis; & ob hoc à Clero Romano reprobatus, demum tamen approbatus fuit ad vitandum schisma.

Vigilius Romanus sedit an. 17. mens. 6. diebus 26. Factione Theodoræ Imperatricis hæreticæ ad sedem evectus est, vivente Silverio à quo excommunicatus fuit; sed post mortem Vigilii, à Clero Romano legitimè creatus est Pontifex, cùm vitam omnino immutasset; & postquam ad Pontificatum pervenit, fortiter se opposuit hæreticis, non obstantibus comminationibus Belisarii & Theodoræ.

Pelagius Roman. sedit an. 11. mens. 10. diebus 18. ordinavit quòd hæretici & Schismatici à sæcularibus judicibus condemnari possent.

Joannes III, Romanus sedit an. 12. mens.

11. dieb. 26. Sanctorum cæmeteria reparavit: Ædem Apostolorum Jacobi & Philippi à Vigilio inchoatam absolvit.

Benedictus Roman. sedit an. 4. mens. 1. diebus 26. Post decem menses sedis vacantis bellorum causâ promotus est, & deinde dolore moritur, videns Longobardos Italiam cum Roma invasisse.

Pelagius II. Roman. sedit an. 18. mens. 2. dieb. 10. Sine approbatione Imperatoris, quæ necessaria pro tunc habebatur, creatus fuit; unde postea misit Constantinopolim S. Gregorium, quasi ut veniam peteret, & ipsius electionem illicò ratam habuit Imperator.

S. Gregorius Magnus Rom. Ex sæculari factus Monachus, ex Cardinali fit Pontifex cum summo gaudio populi & Cleri eligentis; consecratus tamen non fuit, nisi post sex menses, dum advenit confirmatio Imperat. Hæreticos fortiter expugnavit; honorum voluit deferri quatuor primis Conciliis ut Evangelio; & superbiam repressit Joannis Constantinop. qui se Oecumenicum Episcopum seu Universalem vocabat; ubi ipse Gregorius nominari voluit Servus servorum Dei. Regnavit an. 13. mens. 6. dieb. 10.

De Pontificibus septimi sæculi.

Post D. Gregorium, qui promotus fuit an. 594. creatus fuit Pontifex Sabinianus Tuscus an. 604. Iste sedit an. 1. mens. 11. dieb. 26. Tantam invidiam conceperat in D. Gregorium, ut libros ipsius incēdio voluerit destinare,

Bonifacius III. Rom. post vacantiam unius fere anni, ascendit Sedem Apostol. quanto verò tempore sederit, controvertuntur Doctores, Platina tenente, ipsum regnasse mens. 9. aliis aliter sustinentibus. A Phoca Imperat. obtinuit, quod sedes Romana prima omnium diceretur, quem titulum usurpaverat Constantinopolita. malis Imperatoribus sustinentibus, eò loco primam sedem esse debere, ubi erat caput Imperii.

S. Bonifacius IV. ex urbe Valeria apud Mansos natus, sedit annis 6. mens. 8. dieb 13. Obtinuit à Phoca templum, Pantheon anteà vocatum, quòd mutavit in Ecclesiam B. Mariæ & omnium Martyrium.

S. Deusdedit. seu Theodatus Rom. sedit an. 3. dieb. 23. Fuit vir tantæ virtutis, ut leprosum deosculando, ipsum sanaverit.

Bonifacius V. Neopolitano, qui anno quinto sui Pontificatus mortuus est, ad Ecclesias confugientes immunitate donavit. Sub illius Pontificatu Mahumetus Arabs ex parte pagano & matre Judæa magnum incendium excitavit in Christianos.

Honorius Campanus sedit an 12. mens. 11. dieb. 17. Fortunatum Patriarcham hæreticum expulit cui Primogenitum substituit, Basilicam D. Petri reparavit, eamque ex ære cooperire fecit.

Severinus Rom. sedit mens. 11. & dieb. aliquot. Ab Exarcha Italiæ confirmatus fuit; populi enim & Cleri electio rata non habebatur, nisi accederet confirmatio Imperat. aut Exarcharum.

JOANNES IV. Dalmata sedit an. 1. mens. 9. dieb. 11. Romæ Concilium coëgit in quo damnata fuit Expositio, quam Sergius hæreticus Episc. Constantinop. publicare faciebat sub Imperatoris nomine.

THEODORUS Græcus sedit an. 6. mens. 5. dieb. 18 Ad eum inter fluctus, Ecclesiæ Orientales Epistolas Synodales miserunt, quibus ipsum Patrem Patrum & Papam universalem nominabant.

S. MARTINUS Tuscus sedit an. 6. mens. 1. dieb. 26. A Constantio Imperat. requisitus ut subscriberet edicto cuidam faventi Monothelitis, hoc fortiter recusavit; imò congregavit Romæ 110. Episcopos, & cum illis damnavit Theodorum, Tyrum, Sergium, Pyrrhum, & Paulum Monothelitas. Hoc audiens Imperator Romam misit ducem Olympium, ut ex parte Imperatoris cogeret Papam ad subscriptionem edicti, vel illum curceri manciparet, ad hoc ut, durante ejus captivitate, alii prælati reciperent jussa principis. Cùm autem non potuisset Olympius separare caput à membris, jussit alteri, ut vi Martinum trucidaret, ab illo S. Eucharistiam recipiendo in templo B. Mariæ ad præsepe; quod exequi non valuit ob subitam excæcationem. Posteà tamen ductus est Constantinopolim, ubi exilio, fame, & ærumnis consummatus martyrium finivit.

S. EUGENIUS I. Rom. sedit an. 2. mens. 9. dieb. 24. Hic fuit benignitate illustris, sed pietate illustrior.

S. VITALIANUS Signiensis in Campania sedit an. 14. mens. 6. Sub eo Constantinopolim acces-

sit, inscio marito, Cæsarea Persarum regina cum aliquo numero Christianorum, ubi baptisata fuit, & ad maritum redire recusavit; nisi anteà Christianus fieret; unde uxorem imitando, ad eumdem locum accessit cum ingenti Primatum copia, ubi omnes baptisati sunt; sicque Persarum regnum fidem recepit.

ADEODATUS Roman. sedit An. 4. mens. 2. dieb. 5. ex monacho Papa factus. Multum ampliavit Monasterium D. Hieronymi in quo educatus fuerat. Omnibus propter mansuetudinem charus erat.

DONUS seu Domnus vel Domnion Rom. sedit uno An. 5. mens. 10. dieb. Sub illo convocata fuit Synodus Constantinopolitana sub Agathone cœpta, finita verò sub Leone II. Doctrina & sanctitate Ecclesiam Ravennatem à longo tempore segregatam à Romana, ad unionem reduxit.

S. AGATHO monachus ex Sicilia, sedit 2. An. 6. mens. 15. dieb. Inchoavit, ut diximus, Concilium Constantinopolitanum contra Monothelitas. Virtute tanta donatus fuit, ut Leptosum sanaverit osculo.

S. LEO junior seu secundus, Siculus, mensibus decem sedit. Condemnavit in Concilio Constantinop. quod absolvit, cum Cyro, Sergio Pyrrho, Paulo, & aliis, Macharium, Stephanum, Polichronium, &c. qui ab hæresi recedere nolentes in diversa Monasteria retrusi sunt.

S. BENEDICTUS II. Roman. sedit mens. 10. dieb. 12. Illi Constantinus Imp. decretum misit, ut quem Clerus & Populus elegissent, illicò haberetur in Pontificem, nullâ expectatâ

authoritate Imperatoris aut Exarchæ, quæ requirebatur anteà.

JOANNES V. Antiochenus in Syria, sedit An. uno, tempore quo mortuus est Constantinus.

CONON ex Thracia, sedit An. 11. mens. 3. Illo mortuo Paschalis Archipresbyter & Papæ Thesaurarius copiosam pecuniæ summam dedit Platinæ Exarchæ, ut eligeretur in Pontificem; quod tamen non fecit Platina, licet argentum receperit.

S. SERGIUS Antioch. sedit An. 13. mens. 8. dieb. 24. Hic cùm esset de aliqua turpitudine accusatus, miraculosè justificatus fuit voce infantuli ipsum innocentem dicentis. Cum ante ipsius electionem Populus & Clerus maxime divisi essent, unâ parte postulante Paschalem & aliâ Theodorum, omnes convenerunt, ut utroque excluso, eligeretur Sergius ad vitandum schisma.

De Pontificibus octavi sæculi.

JOANNES VI. Græcus, Anno 701. successit S. Sergio, qui electus fuerat Anno 687. Hic sedit An. 3. mens. 3. Ejus tempore vixit Beda, ob sanctitatem & modestiam dictus Venerabilis.

JOANNES VII. Græcus, sedit An. 2. mens. 7. diebus 17. Hic creatus est eo tempore, quo Justinianus recuperavit imperium, ex quo expulsus fuerat à Tiberio & Leontio.

SISINNIUS Syrus, viginti tantùm vixit diebus; ita podagrâ & chiragrâ laboravit, ut neque

pedibus, neque manibus uteretur; ipsi tamen semper adfuit patientia incredibilis.

Constantinus Syrus sedit an. 7. dieb. 20. Statuit quòd sanctorum Patrum imagines, quæ antea ablatæ fuerant è templo S. Sophiæ, collocarentur in porticu D. Petri; & quòd nomina Imperatorum hæreticorum in instrumentis publicis non inscriberentur.

S. Gregorius II. Rom. sedit an. 16. mens. 9. dieb. 9. Hic misit ad Germanos Bonifacium Episcopum qui illos ad fidem convertit: restitit fortiter Imperat. Leoni Isaurico, qui Iconomacus nominatus fuit; & sub ejus Pontificatu Carolus Martellus Palatii Magister in Gallia dimicavit contra Sarracenos prope urbem Turones, quorum trecenta septuaginta quinque millia occisa sunt, ubi ex parte Francorum vix mille & centum remanserunt in prælio.

S. Gregorius III. Syrus natione, sedit an. 10. mens. 3. diebus 24. Hic præcepit in quadam Synodo, ne inter consanguineos contraherentur matrimonia, qualiter nunc in jure cautum est.

S. Zacharias Græcus, sedit an. 10. mens. 3. diebus 14. Totam Italiam, quam bellorum commotione turbatam invenerat, pacavit. Longobardos Ducem Spoleti persequentes sua modestiâ & humilitate sedavit, regnumque Galliæ devolvit Pipino propter auxilia quæ præbuerat Martellus Ecclesiæ.

Stephanus II. Rom. tertio vel quarto die sui Pontificatus è vivis discessit; unde ab aliquibus à Pontificum Rom. serie dimittitur.

Stephanus

STEPHANUS III. Rom. sedit anno 5. mense uno, vel circiter. Occasione Longobardorum Italiam persequentium Galliam accessit, ubi Pipini duos baptisavit filios, Carolum & Carolomannum.

S. PAULUS Roman. frater Stephani II. sedem tenuit annis 10. mense uno. Nocte qualibet cum familiaribus suis cubicula ægrotantium & pauperum visitabat, sicut & carceres, cohortans unumquemque verbis & eleemosynis, ut paupertatem, morbos & captivitatem patienter sustinerent.

STEPHANUS IV. Siculus, quem alii vocant Tertium ratione prædictâ loquendo de Stephano II. sedit an. 4. mens. 5. diebus 24. Mortuo Paulo, Constantinus creatus fuit Papa illegitimè, & consecratus ab Episcopo Prænestina, cujus manus aridæ manserunt illicò, quod indignum consecravisset. Ipso Constantino Pontificatu spoliato, electus est Stephanus IV.

ADRIANUS Rom. sedit an. 23. mens. 10. dieb. 17. Desiderio rege Longobardorum Italiam invadente, & territorium Ecclesiasticum ac Romam vi & armis occupare tentante, Carolus Magnus in favorem Adriani, exercitum paravit, accessit Italiam, Desideriumque fugavit omnino. Hujus Pontificis tempore celebratum est Concilium II. Nicænum contra Iconomachos.

LEO III. Romanus sedit ann. 20. mens. 5. diebus 17. Maximè vexatus fuit à Romanis, qui ipsum, licet verè pium & sanctum, Pontificatu spoliaverunt & conjecerunt in carcerem catenis ferreis oneratum: Cùm exisset autem

è carcere, industriâ Albini cubicularii sui Carolum Magnum adivit, qui ipsi restituit Papatum; postea verò Papa Carolum Magnum coronavit Imperatorem, à quo tempore devolutum est imperium ad Germanos.

De Pontificibus noni sæculi.

STEPHANUS V. Roman. successit Leoni III. ann. 816. & sedit mens. 7. dieb. 3. Hic Galliam accedens, benignissimè ab Imperat. Ludovico I. acceptus fuit; quippe qui ter se coram illo, toto corpore prostravit, dicens, *Benedictus qui venit in nomine Domini*, cui respondit Pontifex, *Benedictus Dominus, qui oculis nostris alterum Davidem concessit*: Postea ipsum coronavit Pontifex Imperatorem.

PASCHALIS Romanus Monachus, virtute plenus & scientia, sedit an. 7. mens. 3. dieb. 17. summa populi acclamatione, sed cum resistentia propria creatus est.

EUGENIUS I. Romanus sedit an. 3. mens. 2. diebus 23. Cùm ad Ludovicum Galliæ Regem & Imperatorem Germaniæ misisset legatos, Michaël Imper. Constantinp. Concilium petens ut examinaretur, an restituendæ essent imagines, nec-nè, prædictos Legatos misit Romam Ludovicus ad Eugenium, cujus inter erat.

VALENTINUS Romanus vir sanctitate plenus, vixit tantùm per 40. dies. Post ipsum electus est

GREGORIUS IV. Rom. qui sedit per annos 16. Sedem occupare noluit, nisi anteà ab Im-

peratore Ludovico confirmatus eſſet. Feſtum omnium Sanctorum inſtante Imper. Ludovico, inſtituit.

Sergius II. Roman. annis 3. ſedit. Sergius iſte fuit primus, cujus nomen mutatum fuit in Pontificali conſecratione.

S. Leo IV. Roman. ſedit an. 8. menſ. 3. dieb. 6. Ipſius tempore Baſiliſcus veneno territorium Romanum inficiebat, qui ſubitò mortuus eſt, accedente cum proceſſione ſolemni Pontifice imaginem B. Mariæ Virginis deferente. Hoc accidit ſecundum Galterum Aſſumptionis die, & juxta Platinam die 8. poſt hoc feſtum; unde octavam Aſſumptionis inſtituit Leo. Hîc dicunt hæretici Joannam Papiſſam, natam in inſula Moguntina apud Anglos ſediſſe, quod purum eſſe commentum alibi probavimus.

Benedictus III. Roman. ſedit an. 2. menſ. 6 dieb. 9. Hîc Pontificalibus ornamentis ſpoliatus fuit, & graviter verberatus Antipapæ Anaſtaſii imperio.

Nicolaus cognomento Magnus, natione Romanus, ſedit an. 7. menſ. 9. dieb. 13. Hîc in cavernis & antris abſconditus delituit nè in Pontificem eligeretur.

Adrianus II. Romanus ſedit 5. an. menſ. 9. diebus 12. Sub ipſius Pontificatu Synodus Conſtantinopolitana decrevit. Photinum eſſe è ſede expellendum & Ignatium reſtituendum.

Joannes VIII. Rom. ſedit an. 10. dieb. 2. Tres Reges Galliæ, Imperatores conſecravit, Carolum Calvum, Ludovicum II. & Carolum III,

MARTINUS I. Gallus, quem alii vocant II. ſedit an. 1. menſ. 5.

ADRIANUS III. Romanus ſedit anno 1. 2. vel 3. menſ. Hic prohibuit nè in electione Pontificum expectaretur Imperatorum confirmatio, ut tota eligendi libertas apud Populum & Clerum maneret.

STEPHANUS VI. ab aliis V. vocatus, Roman. ſedit 6. annis 11. diebus. Hujus tempore Carolus Groſſus nominatus, Imperator & Rex Galliæ, è throno expulſus fuit à Primatibus ob nimiam ſtupiditatem mentis & corporis.

FORMOSUS Roman. ſedit 5. an. 6. menſ. Hic aliàs ſuum Epiſcopatum Portuenſem reliquerat, ut in Galliam fugeret metu Joannis Papæ, qui eum Romam redire renuentem excommunicavit, poſteà verò à Martino revocatus, abſolutus eſt, in priſtina dignitate reſtitutus, & tandem Summus Pontifex creatus.

STEPHANUS VII. aut VI. Roman. ſedit an. 1. menſ. 3. Multi inter hunc & Formoſum interponunt Bonifacium Antipapam, ſub nomine Bonifacii V.

ROMANUS ex Tuſcia natus 3. vel 4. menſibus tantùm ſedit.

De Summis Pontificibus decimi ſæculi.

THEODORUS II. Romanus, diebus tantùm 20. ſedit, & decreta ſeu ſtatuta Formoſi reſtituit.

JOANNES IX. Monachus Rom. ſedit 2. an. dieb. 5. Concilium Ravennæ coëgit, ubi abrogatum fuit quicquid à Stephano ſtatutum fuerat.

Benedictus IV. Romanus sedit 3. an. & 4. mens. Hujus tempore morum corruptio ubique communis erat, attamen hic Pontifex omni pollebat virtutum genere.

Leo V. Ardeatinus sedit diebus 40. Hoc electo, familiaris ejus nomine Christophorus, vi & factionibus Papam detrusit in carcerem, ipsiusque sedem usurpavit, quam & occupavit 40. dierum spatio & totidem diebus.

Christophorus Romanus mens. 7. sedit; sed quia pravis mediis Pontificatum obtinuerat, similibus dejectus est, & in Monasterium relegatus.

Sergius III. similiter Rom. sedit 7. an. mens. 4. dieb 16. Hic è Monasterio Christophorum egredi jussit, non causâ libertatis illi dandæ; sed ut illicò in carcerem conjiceretur.

Anastasius III. Rom. sedit 2. an. & 2. mens. Ipsi successit

Laudo Sabinus qui sedit 6. mensibus & diebus 21. Hujus tempore Itali, Germani & Galli multa inter se bella inierunt, quia Formosus Pontifex Imperium à Gallis ad alios transtulerat.

Joannes X. Ravennas, sedit an. 13. mens. 2. 3. diebus. Hic maximè in bellum propendebat, in quo à militibus Guidonis Comitis comprehensus & in carcerem detrusus suffocatur. Usurpavit pro tunc sedem Joannes quidam, ex qua illicò ejectus est; unde Joanni X. canonicè successit.

Leo VI. Rom. qui regnavit tantùm 7. mens. & diebus 15. Semper pacificare conatus est Populum Romanum multis factionibus agitatum

per ignorantiam & pravam gubernationem præcedentium Pontificum.

STEPHANUS VIII. Rom. ſedit an. 2. menſ. 1. diebus 12.

JOANNES XI. ſedit 4. annis menſ. 10. dieb. 15. Hujus tempore erupit fons ſanguineus prope Genuam, qui ſignum fuit futuræ calamitatis.

LEO VII. Rom. ſedit an. 3. menſ. 6. dieb. 10. cujus ſucceſſor fuit

STEPHANUS IX. Germanus. Hic ſedit. 3. an. menſ. 4. dieb. 12. Ab initio Pontificatus tantam perſecutionem ſuſtulit propter ſeditiones Romanorum, quod ipſius memoria ære digna ſit.

MARTINUS III. Roman. ſedit 3. annis menſibus 6. dieb. 10. Ubi Pontificatum tenuit, illicò deſeruit bellum, ut ſe totum Orationi daret.

AGAPETUS II. Rom. ſedit 9. an. 7. menſ. 10. dieb. Hujus tempore mortuus eſt Odo Abbas Cluniacenſis.

JOANNES XII. Rom. ſedit an. 9. 3. menſ. diebus 5. Corruptæ & pravæ vitæ fuit, de quo admonitus ab Imperatore Othone, fugit, in nemoribus delituit, & cùm non compareret, Clerus & Imperator in Pontificem elegerunt Leonem, qui dictus fuit VIII. licet Antipapa, unde, abſente Imperatore, Joannes reſtituitur.

BENEDICTUS V. Rom. ſedit 6. annis & 5. diebus. Hic creatus fuit ab amicis Joannis, & ſummè vexatus à Leone VIII. Imò Imperator Otho, qui præferebat Leonem Joanni, totam Romæ viciniam vaſtavit, Benedi-

ctum ejecit & Leonem restituit.

Joannes XIII. Rom. sedit 6. an. mens. 11. diebus 5.

Domnus, vel Donus II. Rom. sedit tribus tantùm mensibus; ipsique successit

Benedictus VI. etiam Rom. qui sedit an. 1. mensibus 3. In carcere strangulatus fuit jussu Bonifacii, qui tyrannicè sedem invadens nominari voluit Bonifacius VII.

Benedictus VII. Roman. sedit an. 10. mens. 6. Hunc graviter persecutus est Bonifacius, & ipsi successit

Joannes XIV. Paraviensis Episcopus sedit. 3. mens. qui jussu Bonifacii VII. in carcerem detrusus moritur. Hoc tempore idem Bonifacius sedem adhuc tenuit 4. mens. & ipso è vivis sublato, successit

Joannes XV. Rom. qui sedit 8. tantùm mens. & posteà mortuus est permissione divinâ, eò quòd Ecclesiam negligens, & Prælatos condemnans, Thesauris Ecclesiasticis proximos suos carnales ditaret.

Joannes XVI. Rom. sedit 10. an. 6. mens. & 10. dieb. Hic à Baronio omittitur; sed hoc loco annumeratur ob conformitatem cum aliis Annalistis.

Gregorius V. è Saxonia, sedit 2. an. 6. mens. & dieb. aliquot. Fuit creatus authoritate Imperatoris Othonis, cujus erat affinis.

Sylvester II. ex Aquitania in Galliâ natus, sedem tenuit 4. an. mens. 1. diebus 10. Monachus erat ex Monasterio S. Benedicti Floridi, prope civitatem Aurelianensem. Inter hunc Pontificem & Gregorium V. aliqui numerant

Joannem XVII. Græcum, qui per 10. menses sedem usurpaverat, à qua fuit expulsus per Imperatorem Othonem, qui illi oculos effodi jussit.

De Summis Pontificibus undecimi sæculi.

MORTUO Sylvestro X. an. 1103. eodem anno successit illi Joannes XVII. quem alii vocant XVIII. Hic sedit spatio quatuor mensium & dierum viginti.

JOANNES XVIII. sæpè nominatus XIX. etiam Roman. sedit 4 an. & 4. mens. nec fecit aliquid memoriâ dignum.

SERGIUS IV. Rom. sedit an. 2. diebus 15. Hic ante Pontificatum, & in Pontificatu sanctissimæ vitæ fuit.

BENEDICTUS VIII. Tusculanus, sedit an. 11. mens. 1. diebus 14. Hujus tempore invaserunt Turcæ urbem Jerusalem mortuo Imperatore Henrico, qui multùm Benedicto favebat: alium in Pontificatu admiserunt Romani, nomine Gregorium, qui paulo post ejectus est, & Benedictus est restitutus.

JOANNES XIX. Tusculanus, quem alii vocant XX. sedit an 11. mens. 1. diebus 9. Aliqui dicunt hunc fuisse Episcopum Portuensem, dum creatus fuit Pontifex; alii verò nullo Ordine sacro initiatum asserunt.

BENEDICTUS IX. etiam Tusculatus sedem occupavit per diversa intervalla 10. an. mens. 4. & 9. diebus. Hunc ejecerunt Romani tanquàm omnibus ingratum & nullius æstimationis, ejusque loco substituerunt Joannem Sabinæ Episco-

pum, sub nomine Sylvestri III. ille posteà restitutus est & Sylvester ejectus. Benedictus autem prævidens, quòd iterùm posset dejici, Pontificatu cessit, qui devolutus est Gregorio VI.

GREGORIUS VI. Rom. sedit 2. an. 9. aut 8. mens. Hic ab aliquibus dicitur Pontificatum emisse à Benedicto IX unde Henricus II. Synodum celebrare fecit, in qua Benedictus qui vendiderat, Gregorius qui emerat, & Sylvester qui se intruserat, condemnati sunt, & sedi renuntiare coacti.

CLEMENS II. Germanus è Saxonia, sedit tantùm 1. an. vel circiter, & summè vexatus fuit à Benedicto IX. sedem recuperare prætendente.

DAMASUS II. ex Bavaria, sedem tenuit tantùm diebus 23. quam vi & sine consensu Cleri & populi Romani occupaverat.

S. LEO VIII. ex Germania sedit an. 5. mens. 2. diebus 6. Primus condemnavit hæresim Berengarii. Qui hunc vocant Leonem IX. non attendunt, quod Leo VIII. quem collocant in præcedenti sæculo, erat verè Antipapa.

VICTOR II. ex Suevia sedit 2. an. mens. 3. diebus 14. Synodum coëgit Florentiæ. In qua multos Episcopos dignitate suâ privavit, causâ fornicarionis & simoniæ.

STEPHANUS X. Lotharingus sedit 7. mens. diebus 8. Hunc aliqui vocant Stephanum IX illi successit non Benedictus X. Antipapa, ut volunt aliqui, sed.

NICOLAUS II. Sabaudus, qui sedit an 2. mens. 6. Hic habito Concilio apud Lateranum, statuit ut si quis pecuniâ aut gratiâ hu-

manâ, aut populari vel militari tumultu sine canonica electione Cardinalium fuerit in sede collocatus, is non Apostolicus, sed Apostaticus dicatur.

ALEXANDER II. Tediolanensis sedit an. 11. mens. 6. diebr 22. Aliqui cum Imperatore in Pontificem habere volebant Gilbertum Parmensem, virum potentissimum: at Agnes Imperatoris uxor non alium voluit quàm Alexandrum anteà electum.

S. GREGORIUS VII. Tuscus sedit an. 12. mens. 1. dieb 3. Hic Henricum IV. Imperatorem qui multis injuriis Ecclesiam affecerat, omni regia administratione privavit, anathematizavit, nec eum absolvi permisit, donec deposito ornatu regio in aspera hyeme nudis pedibus ad Pontificem accedens, veniam peteret.

VICTOR III. Beneventanus sedita n. 1. Anteà erat Abbas Montis Cassini; hunc dicunt aliqui fuisse necatum veneno in Calicem injecto operâ Henrici, cui non permittebat Pontifex ut Beneficia venderet argento.

URBANUS II. Gallus ex Diœcesi Rhemensi, sedit an. 12. Hic Cisterciensium Ordinem suâ authoritate confirmavit: Ejus etiam tempore ortum duxerunt Carthusiani.

PASCHALIS II. Tuscus, sedit 18 an. 6. mens. 7. diebue. Hic latitans & nolens eligitur à Clero: Sub ejus tempore floruerunt D. Anselmus & D. Bernardus.

De Summis Pontificibus duodecimi sæculi.

GELASIUS II. Capuanus ſedit anno 1. diebus 4. Româ fugit, ſe in Galliam ſubducens, ubi moritur in Monaſterio Cluniacenſi.

CALIXTUS II. Burgundus ſedit annis 5. menſ. 10. dieb. 12. Hic electus eſt in Monaſterio Cluniacenſi in quo obierat Gelaſius, & ubi multi Cardinales congregati erant; ſtatimque audivit ſe confirmari ab illis qui erant Romæ.

HONORIUS II. Bononienſis, Cluniacenſis Monachus, ſedit an. 2. menſ. 1. diebus 17. Sub eo floruit Hugo S. Victore.

INNOCENTIUS II. Romanus ſedit an. 14. menſ. 7. dieb. 13. Competitorem habuit, nempè Petrum Romanum, civem Romanum, Anacletum vocatum, quem Romani abſente Innocentio crearunt; & quem poſt dies aliquot Lotharius Imperator expulit, ut Innocentium reſtitueret. Sub hoc Pontifice congregatum eſt primum Concilium Lateranenſe ex mille Patribus compoſitum contra Antipapas, pro recuperanda Terra-Sancta, & propter alias rationes.

CÆLESTINUS II. Tuſcus ſedit menſ. 5. diebus 13. Hic omnium conſenſû creatus eſt Pontifex ſub Conrado Suevo Imperatore Germanorum.

LUCIUS II. Bononienſis, ſedit menſ. 11. diebus 14.

EUGENIUS II. Piſanus, ſedit 8. an. 4. menſ.

20. dieb. Hunc induerat Monachum Clarevallensem D. Bernardus, qui ad illum scripsit libros de Consideratione.

ANASTASIUS IV. Rom. sedit. an. 1. mens. 4. dieb. 24. Hujus tempore florebat Richardus à S. Victore.

ADRIANUS IV. Anglus, sedit an. 4. mens. 10. Ipsum fecit Cardinalem Albanensem Eugenius, & Legatum misit in Norvegiam; ubi tam efficaciter hujus regni populos admonuit, ut fidem Christi susceperint,

ALEXANDER III. Senensis, sedit an. 21. dieb. 9. Sub hoc facta est seditio inter Guelphas & Gibelinos quæ totam penè Italiam subvertit. Guelphæ authoritatem Papæ tuebantur; Gibelini partes tenebant Imperatoris contra Papam. Sub eo factum est Concilium Lateranense pro reformatione Ecclesiæ. Contra hunc tres Cardinales Octavium civem Romanum Papam fecerunt, & incœpit Schisma quod per viginti annos duravit.

LUCIUS III. vel Lucgus, sedit an. 4. mens. 2. dieb. 27. Ex urbe ejectus fuit, quia Consulum nomen abolere nitebatur; Multa suæ urbi nativæ contulit privilegia. Ejus tempore vixit Petrus Comestor.

URBANUS III. Mediolanensis, sedit an. 1. mens. 10. dieb. 25. quo tempore occupata à Saladino urbs Hierusalem; Crux sancta ablata, & plurimi Christiani occisi an. 1187.

GREGORIUS VIII. Beneventanus, sedit mens. 1. dieb. 27. qui amplissimam Epistolam ad omnes Principes Christianos scripsit, ut ad recuperationem urbis Hierosolymitanæ exci-

tarentur; sed intereà moritur Pisis.

Clemens III. Rom. sedit annis 3. mens. 5. Hic omnes Principes urget, ut contrà Sarracenos insurgant; & ad hoc conveniunt Imperator Fredericus, Philippus Rex Galliæ, Richardus Rex Angliæ, Odo Dux Burgundiæ, Veneti, & alii cum multis Prælatis, hæcque omnia sub Guillelmo Rege Siciliæ.

Cælestinus III. Rom. sedit an. 6. mens. 7. dieb. 11. qui nihil in sua vita prætermisit, quò terra Sancta recuperaretur.

Innocentius III. ex Anagnia, sedit an. 18. mens. 7. dieb. 15. Hujus tempore mota est hæresis Albigensium apud Tholosam, quam, procurante Pontifice, B. Dominicus, adjuvante Comite Montisfortis, mira celeritate compescuit. Sub eo celebratum est Concilium generale Lateranense IV. initio sequentis sæculi an. sc. 1215.

De Summis Pontificibus tertii-decimi sæculi.

Honorius III. Roman. qui sedit 10. an. 8. mens. primum locum tenuit inter hujus sæculi Pontifices an. 1216. Hic Ordines BB. Dominici & Francisci confirmavit, Fredericumque 2. anathemate notatum privavit Imperii dignitate.

Gregorius IX. ex Anagnia, sedit an. 14. mens. 4. dieb. 26. Hic retulit inter Sanctos B. Dominicum, & B. Franciscum.

Cælestinus IV. Mediolanensis, sedit tantùm dieb. 18. & sedes vacavit posteà uno & viginti mens. quia plures Cardinales in carce-

re detinebat Fridericus Imperator.

INNOCENTIUS IV. Genevensis sedit an. 11. mens. 6. diebus 12. Hic statuit ut Cardinales Galero rubeo uterentur ad honestandam eorum dignitatem; veste ejusdem coloris, ut monerentur se semper debere esse paratos ad effusionem sanguinis pro Religione Christiana. Sub eo volumen Decretalium editum est, & Concilium generale habitum Lugduni contra Fridericum; qui personaliter comparere renuens, authoritate totius Concilii Imperio & Regno Siciliæ privatus fuit.

ALEXANDER IV. ex Anagnia sedit an. 6. mens. 5. dieb 13. Hic retulit in numerum SS. B. Claram virginem, librosque Guillelmi à S. Amore contrà paupertatem conscriptos condemnavit.

URBANUS IV. Trecensis in Gallia, sedit an. 3. dieb. 34. Festum Corporis Christi instituit.

CLEMENS IV. Narbonensis, sedit an. 3. diebus 21. Hic erat in juribus famosissimus. Mortuâ uxore factus est Episcopus, deindè Cardinalis, & tandem absens electus est in Papam. Cum haberet duas filias ex uxore mortua, uni in Monasterio collocatæ triginta tantùm libras dedit; alteri pro dote maritali, trecentas libras numeravit, sub ea conditione ut nihil unquam peterent: Voluit ut suus nepos Clericus tres Præbendas habens ex illis unam tantùm retineret.

GREGORIUS X. Placentinus, sedit 4. an. 2. mens. dieb. 10. Hic creatus est Pontifex dum esset in Asia, exercitum Christianorum ducens contrà Infideles, Sub eo celebratum est

Concilium II. universale Lugduni, cui adfuerunt mille Patres pro recuperatione Terræ sanctæ, & contra hæresim Græcorum. In eo diffinitum est, Spiritum sanctum procedere æternaliter ex Patre & Filio, non tanquam ex duobus principiis, sed tanquam ex uno; nec duabus spirationibus, sed unicâ.

INNOCENTIUS V. Tarantasianus sedit mens. 6. dieb. 1. Hic ex ordine Prædicatorum assumptus est in Pontificem.

ADRIANUS V. Genuensis sedit diebus 40.

JOANNES XX. Lusitanus, quem alii vocant XXI. sedit mens. 8. Definivit contrà eos qui dicunt Christum & ejus Discipulos nihil habuisse, & in his quæ habuit, nullum illi fuisse jus: declaravit, inquam, contra eos, hoc esse hæreticum. Damnati sunt sub eo errores Joannis de Poliaco Doct. Paris. qui tenebat confessos Fratribus habentibus licentiam generalem, teneri adhuc proprio Sacerdoti confiteri, & quòd Papa, posito canone *utriusque sexûs*, non possit dare talem generalem potestatem; imò nec Deus, quin confessus teneatur adhuc confiteri peccata sua proprio Sacerdoti, quem dicebat esse proprium Curatum.

NICOLAUS III. Rom. sedit an. 3. mens. 8. dieb. 15. Hic ex ordine S. Francisci assumptus fuit, cujus regulæ explicuit ambiguitates.

MARTINUS IV. Turonensis sedit an. 4. mens. 1. diebus 7. Cùm electus fuit in urbe Viterbiensi, noluit in ea coronari, nec consecrari; timens nè hæc ciuitas interdicta esset propter excessus & atroces injurias Cardinalibus in illa factas, unde urbem Orvietensem eo fine petiit,

Honorius IV. Rom. ſedit an. 21. die 1. & poſteà vacavit ſedes menſ. 10. Cùm enim plures Cardinales in conclavi congregati eſſent in Eccleſia S. Sabini, multi ſubito morbo correpti, mortui ſunt; unde electio ad aliud tempus dilata fuit.

Nicolaus IV. Aſculanus, ſedit an. 4. menſe 1. dieb. 8. Aſſumptus eſt ex Ordine Minorum: Romam propter ſeditiones deſeruit, & urbem Reatinam petiit; ubi Cardinales creavit ex omnibus Religioſis Ordinibus, quos æqualiter diligebat.

Cælestinus V. Italus, ſedit ferè menſ. 6. Erat Abbas ex Ordine S. Benedicti, Petrus Moronus dictus. Ante illum ſedes vacaverat per biennium & tres menſes propter diſcordiam Cardinalium. Cum ab eremitica vita quam priùs ducebat, non declinaret, viſus eſt parum idoneus ad regendam Eccleſiam; quod agnoſcens ipſe Cæleſtinus ad privatam vitam remeavit, poteſtatemque dedit Cardinalibus, ut alium eligerent Pontificem.

Bonifacius VIII. ex Anagnia ſedit an. 8. menſe 9. dieb. 7. Hunc dicunt aliqui aſtutiis decepiſſe Cæleſtinum, ut Pontificatui renuntiaret. Excommunicavit Gallorum Regem Philippum Pulchrum, & titulum Regni Gallici dedit Alberto primo Imperatori domûs Auſtriacæ, ut hac occaſione ſemper inter ſe conflictarentur hi principes. Anagniæ captus eſt Pontifex per Nogaretum, & in carcerem detruſus, ubi miſerè periit; undè de eo dictum eſt, *Intravit ut vulpes, regnavit ut leo, mortuus eſt ut canis.*

De Summis Pontificibus quarti-decimi sæculi.

BENEDICTUS XI. Tarvisinus, sedit mens. 8. dieb. 17. Ab aliis dicitur IX. ab aliis XI. Ex ordine Dominicanorum assumptus fuit; absolvitque Philippum Pulchrum Regem Galliæ ab excommunicatione fulminata à Bonifacio VIII. Inter Beatos meritò numeratur.

CLEMENS V. Burdigalensis, sedit an. 8. mens. 10. dieb. 1. Transtulit sedem ex urbe Roma Avenionem, ubi ipse & successores manserunt annis 70. Sub eo Concilium Oecumenicum Viennense celebratum est contrà Sarracenos, Templarios, & mores corruptos Ecclesiasticorum.

JOANNES XXI. Gallus ab aliis XXII. ab aliis XXIII dictus, sedit an. 19. mens. 4. Ex Cancellario Galliæ factus Papa, Constitutiones Extravagantes edidit, sicut præcedens Pontifex Clementinas.

BENEDICTUS XI. Tolosanus Monachus Cisterciensis, sedit an. 7. mens. 3. dieb. 17. Hic Censuras Ecclesiasticas confirmavit, quas anteà Joannes fulminaverat contrà Ducem Bavariæ Imperium Romanum invadere conantem.

CLEMENS VI. Lemovicensis, sedit an. 10. mens. dieb. 18 Hic emisse fertur Avenionem à Rege Franciæ, quam urbem transtulit in jus Pontificium.

INNOCENTIUS VI. etiam Lemovicensis, sedit an. 9 mens. 10. dieb. 6. Præbendas Ecclesiasticas non nisi probatissimis Sacerdotibus vitâ & doctrinâ dedit; jussitque ut omnes Præ-

lati ad Ecclesias suas proficiscerentur.

URBANUS V. adhuc Lemovicensis, sedit an. 8. mens. 4. Absens electus est dum esset in Italia, legatione fungens versùs Vicecomites, Abbas erat S. Victoris Massiliæ.

GREGORIUS XI. adhuc Lemovicensis, sedit an. 7. 2. mens. diebus 27. Hic sedem Pontificiam Romam retulit, quæ antea erat Avenione, & ab hoc tempore Gallorum nullus factus est Pontifex, ne iterùm sedes mutaretur.

URBANUS VI. Neapolitanus, sedit. an. 21. mens. 8. Sub hoc ingens Schisma in Ecclesia obortum est: Urbanum enim hunc crearunt Itali, mansitque Romæ, Galli verò elegerunt Pontificem in Italia sub nomine Clementis VII. qui se Avenionem recepit. Alter, in alterum censuris sæviebat, duravitque Schisma usque ad Concilium Constantiense.

BONIFACIUS IX. Neapolitanus, sedit an. 14. mens. 9. Triginta tantùm annorum erat, dum elevatus fuit ad Pontificatum. Huic Annatarum creatio attribuitur. Mortuo Clemente VII. illegitimo Pontifice Petrus de Luna, Benedictus XIII. dictus, Avenione sufficitur.

De Summis Pontificibus quinti-decimi sæculi.

INNOCENTIUS VII. Sulmonensis, sedit 2. an. dieb. 23. Sub eo Tamerlanes cum ingentibus copiis Bajazetum devicit: iram Dei se dicebat.

GREGORIUS XII. Venetus, sedit 2. an 7. mens. dieb. 5. Promisit se dimissurum Pontificatum, si Benedictus idem faceret; sed Bene-

dicto fugiente in Cataloniam, revocavit promissum Gregorius; undè uterque in Concilio Pisis habito à Cardinalibus deponitur, & tertius sufficitur, nimirum

ALEXANDER V. Cretensis, qui sedit mens. 10. diebus 8. Hic ex Ordine Minorum assumptus fuit.

JOANNES XXIII. ab aliis XXIV. Neapolitanus, sedit 2. an. 15. diebus. Sub eo incepit Concilium Constantiense & tunc erant tres Pontifices; Joannes qui degebat Bononiæ, Gregorius Arimini, & Benedictus in Hispania. Hi tres Sede privati sunt à Concilio; & illis sufficitur

MARTINUS V. Rom. qui sedit an. 14. mens. 3. Ab aliis vocatur Martinus III. Sanctissimæ vitæ erat & doctissimus. Ipsius pedes deosculatus est Sigismundus Imperator.

EUGENIUS IV. Venetus, sedit an. 15. mens. 11. 21. diebus. Sub eo congregatum est Concilium Basileense, in quo factionibus depositus fuit, & ejus loco intrusus est Dux Sabaudiæ. Hic posteà cessit Pontificatui, & eo deposito, Eugenius Concilium Ferrariæ congregavit, quod causâ pestis, Florentiam translatum est, in quo Ecclesia Græca unita est Romanæ. Pragmatica-Sanctio instituitur.

NICOLAUS V. ex urbe Luna in Italia natus, sedit an. 8. dieb. 19. Sub eo Mahumetus II. urbem Constantinopolitanam invasit, in qua crudelitates exercuit incredibiles: Tunc cessarunt Schismata Ecclesiæ.

CALIXTUS III. ex Valentia apud Iberos, sedit 3. an. 3. mens. diebus 17. Hic B. Vin-

centium Ordinis Prædicatorum inter Sanctos retulit.

Pius II. Senensis, sedit an. 6. demptis aliquot diebus. Anteà vocabatur Æneas Silvius, & hic B. Catharinam Senensem annumeravit inter Sanctas.

Paulus II. Venetus, sedit an. 6. mens. 10. dieb. 26. Illius tempore omnia beneficia Romæ venalia erant.

Sixtus IV. Savonensis, sedit an. 13. dieb. 5. Hic Bonaventuram Sanctum pronunciavit. Ejus commissione speciali Alphonsus Carillus Archiepiscopus Toletanus multos Compluti aggregavit Doctores Theologiæ, qui condemnaverunt Petrum Oxoniensem Sacræ Theologiæ Professorem Salmantinum, qui tenebat peccata mortalia deleri per solam contritionem sine ordine ad Claves: Confessionem de peccatis in specie, non esse de Jure divino, sed ex statuto universalis Ecclesiæ: Pravas cogitationes solâ displicentiâ sine confessione deleri: Confessionem debere esse secretam, id est, de peccatis secretis, non de manifestis: Papam non posse dispensare in statutis universalis Ecclesiæ. Has & similes propositiones, postquàm accepit opiniones Doctorum, qui eas sigillatim examinaverant, Reverendus Archiepiscopus sedens pro tribunali damnavit ut hæreticas, librumque ex quo depromptæ fuerant, comburendum judicavit; quod illicò factum est.

Innocentius VIII. Genuensis sedit an. 7. mens. 10. dieb. 27. Hic cùm esset summè pacis amator, multùm doluit, dum se vidit coa-

ctum ad bellum faciendum contrà Regem Ferdinandum qui tributum nolebat reddere Ecclesiæ Rom. debitum ; ratione Regni Siciliæ.

ALEXANDER VI. Hispanus, sedit an. 11. mens. 8. ex genere Borgia oriundus erat.

De Summis Pontificibus sexti-decimi sæculi.

PIus III. Senensis mens. 1. sedit : Sobrius, castus & humilis erat ; sed exemplum sequens sui avunculi Pii II. intentionem habebat expellendi Gallos ex Italia ; de quo multùm irati sunt Romani & affines ipsius Pontificis.

JULIUS II. Genuensis sedit an. 10. Sub eo incepit Concilium Lateranense, sub sequenti Pontifice perfectum.

LEO X. Florentinus sedit an. 8. mens. 8. dieb. 21. Erat ex illustri familia de Medicis. Pragmaticam Sanctionem abolevit, & Concordatum iniit cum Francisco I. Rege. Cruciatam publicavit per totum orbem Christianum. Hujus tempore Marthinus Lutherus suas hæreses insinuare cœpit.

ADRIANUS VI. ex Flandria, sedit anno 1. mens. 8. dieb. 6. vir tantâ dignitate planè dignus.

CLEMENS VII. Florentinus ex familia de Medicis, sedit annis 10. dieb. 8. Hic excommunicavit Henricum VIII. Angliæ Regem, quod in causâ fuit cur ipse Princeps se in Ecclesiæ Anglicanæ caput erexerit, Pontificem agnoscere renuens.

Paulus III. Rom. ex Farnesiorum familia, sedit an. 15. diebus 19. Hic contra hæreses Lutheri Concilium generale indixit, Primò Mantuæ; Secundò Vicentiæ; Tertiò Tridentini; sed in his locis nihil factum est; unde quartò rursùs Tridentini inchoatum fuit an. 1545.

Julius III. Aretinus, sedit an. 5. mens. 1. diebus 21. Sub eo continuatum est Concilium Tridentinum.

Marcellus II. Etruscus Pontificatum tantùm tenuit 21. vel 22. diebus.

Paulus IV. Neapolitanus, sedit an. 4. mens. 2. diebus 27. Post eum sedes vacavit 4. mens. Erat ex illustrissima Caraffarum familia.

Pius IV. Mediolanensis, sedit 5. an. mens. 11. 8. diebus. Sub eo finitum est Concilium Tridentinum.

Pius V. Insuber, sedit an. 6. mens. 3. dieb 19. Ex Prædicatorum Ordine fuit assumptus. Vir erat sanctissimus, qui omnes Christianos, tùm Persas, tùm Moscovitas, tùm Abyssinos armavit contrà Turcas. Sub eo initum est prælium quod vocatur Lepantinum, in quo Infideles à Christianis devicti sunt.

Gregorius XIII. Bononiensis, sedit an. 12. mens. 11. Hic Kalendarium reformavit per detractionem 10. dierum in mense Octobri an. 1582. & transferens Æquinoctium vernale ab 11. ad 21. diem Martii.

Sixtus V. antea vocatus Felix Peritius, ex Marchia Anconitana oriundus, & ex Minorum Ordine assumptus, sedit 5. an. 4. mens. 12. diebus. Hic purgavit Italiam Bannitis qui

infinitas exercebant immanitates. Admiranda Romæ construi fecit ædificia. Laureto nomen civitatis, & Sedem Episcopalem contulit, retulitque D. Didacum inter Sanctos.

URBANUS VII. Roman. sedit tantùm 15. diebus vel circiter. In Juribus Civili & Canonico versatissimus erat. Cum summo omnium dolore mortuus est.

GREGORIUS XIV. Mediolanensis, sedit 10. mens. 10. diebus. Erat anteà Episcopus Cremonensis, & ex Sfrondati familia.

INNOCENTIUS IX. Bononiensis, sedit tantùm 2. mensibus, & mortuus est veneno, ut dicunt; eo quòd non tam faveret Hispanis, ut prætendebant in ipsius electione.

CLEMENS VIII. Florentinus ex Aldobrandinorum familia, sedit an. 13. 1. mens. 5. dieb. Virtuosissimus fuit, omnes qualitates Pontifici debitas perfectissimè possidens.

De Summis Pontificibus decimi-septimi sæculi.

LEO XI. à Baronio pro decimo tantùm habitus, Florentinus, sedit tantùm 27. diebus vocabatur anteà Alexander *de Medicis* Archiepiscopus Florentinus Cardinalis, qui Legatione fungens in Gallia, Franciæ & Hispaniæ pacem dedit apud Verxinum an. 1598.

PAULUS V. Rom. ex Burghesiorum familia, sedit an. 15. mens. 8. dieb. 13. Semper piè vixit; summamque adhibuit diligentiam ut commotiones hæreticorum Germaniæ & Bohemiæ pacificaret. Nomen dedit Christianissimo Regi Ludovico XIII.

GREGORIUS XV. Bononiensis, sedit. an. 2. mens. 6. Quieti Ecclesiæ & totius orbis Christiani maximè invigilavit. Admirabili prudentiâ revocavit Antonium *de Dominis* Archiepiscopum Spalatensem in Dalmatia ab hæresibus, quas evomuerat contrà sacram Hierarchiam & Monarchiam Ecclesiæ.

URBANUS VIII. Florentinus, anteà Cardinalis Barberinus, sedit an. 21. De tota Christianitate semper benè meritus fuit. Apud Henricum Magnum Legatione functus est, totasquè vires adhibuit, ut litigia Principum componerentur, vel pax conservaretur inter illos.

HIS nuperrimis annis in Pontifices habuimus Innocentium X. Alexandum VII. Clementem IX. & Clementem X. feliciter hodiè regnantem; cujus conservationi invigilare debet totus orbis Christianus pro admirabili ipsius virtute & ardentissimo zelo, quem quotidie in gubernanda Ecclesia adhibet.

HIC animadvertendum est, quòd alii plures Pontifices, alii pauciores admittant; cujus causa est, quod aliqui aliquos recensent illegitimos; alii pro canonicis illos habent; vel aliqui non adscribunt numero Pontificum illos, qui parum in Pontificatû vixere.

FINIS.